

Møteinnkalling

Utvalg: Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre
Møtested: Kommunestyresalen, Grane kommunehus, Trofors
Dato: 28.11.2018
Tidspunkt: 10:00 – 14:00

Eventuelt forfall meldes snarest på epost til tore.todas@fylkesmannen.no

Vararepresentanter møter etter nærmere varsel

Namsskogan 19.11.2018
Stian Brekkvassmo
styreleder

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
	Styresak		
ST 38/2018	Møte i faglig rådgivende utvalg for Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe / Børgefjell nasjonalparkstyre 2018		2018/18403
ST 39/2018	Godkjenning av innkalling og protokoll fra forrige møte		
ST 40/2018	Referatsaker		
RS 10/2018	Anmodning om å tillate nødvendig bruk av droner i nasjonalparker og vernområder i forbindelse med utøvelse av reindrift		2018/17334
RS 11/2018	Fagansvarlig i Børgefjell nasjonalpark		2018/4516
	Styresak		
ST 41/2018	Utarbeidelse av besøksstrategi for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark - godkjenning av rapport fra bruksanalyse reindrift		2018/334
ST 42/2018	Besøksstrategi for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark - mål og strategiske grep		2018/334
ST 43/2018	Bestillingsdialog 2019 for Børgefjell nasjonalpark og Austre Tiplingan landskapsvernområde.		2018/17623
ST 44/2018	Møteplan Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe / Børgefjell nasjonalparkstyre - 2019		2018/18470

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2018/18403-0

Saksbehandler: Tore Tødås

Dato: 07.11.2018

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Børgefjell nasjonalparkstyre	38/2018	28.11.2018

Møte i faglig rådgivende utvalg for Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe / Børgefjell nasjonalparkstyre 2018

Møtet avholdes som dialogmøte med nasjonalparkstyret.

Følgende tema vil bli gjennomgått på møtet mellom rådgivende utvalg og nasjonalparkstyret:

- Gjennomgang av vedtekter for faglige rådgivende utvalg
- Valg av leder og nestleder ihht. vedtektene
- Resultat fra brukerundersøkelse 2017
- Bruksanalyse reindrift v/ Marit Østby Nilsen, Fjelldriv AS (*styresak 41/2018*)
- Utarbeidelse besøksstrategi (*styresak 42/2018*)
- Gjennomførte tiltak 2018
- Bestillingsdialog 2019 for Børgefjell nasjonalpark (*styresak 43/2018*)
- Status forskriftsendringer
- Motorferdsel i verneområdene
- Oppsynstjenesten

Saksopplysninger

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre har med bakgrunn i punkt 9 i nasjonalparkstyrets vedtekter opprettet et faglig rådgivende utvalg. Det faglige rådgivende utvalget er et rådgivende organ for nasjonalparkstyret. Utvalget er rådgivende i forvaltningen av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og Austre Tiplingan/Diehpell Luvlie landskapsvernområde.

Det faglige rådgivende utvalgets formål er:

- Bidra til å sikre en langsiktig og helhetlig forvaltning av de verneområdene Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet for, herunder arbeidet med utarbeidelse av forvaltningsplaner for verneområdene og revidering/rullering av disse.
- Gi råd til nasjonalparkstyret på store og prinsipielt viktige saker.
- Bidra til å fremme samarbeidet mellom de ulike aktørene innenfor nasjonalparkstyrets myndighetsområde, og å fremme samarbeidet mellom disse og øvrige viktige offentlige og private aktører med interesser og/eller aktiviteter i tilknytning til verneområdene.

Det faglige rådgivende utvalget skal arbeide for å skape felles forståelse blant de deltakende organisasjoner og institusjoner i forvaltning og bruk av området. Det faglige rådgivende utvalget har ingen forvaltningsmyndighet, men skal fungere som et rådgivende organ ovenfor nasjonalparkstyret.

Det faglige rådgivende utvalget har ingen myndighet over grunneiere, rettighetshaverne eller brukerorganisasjonene som deltar i utvalget.

Rådgivende utvalg oppnevnes av Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre og har 9 representanter, med følgende sammensetning:

• Namsskogan fjellstyre	1 representant
• Røyrvik fjellstyre	1 representant
• Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag/Nordland	1 representant
• NJFF avd. Nord-Trøndelag/Nordland	1 representant
• Statskog SF Fjelltjenesten	1 representant
• Statskog SF	1 representant
• Byrkije Sijte	1 representant
• Tjåehkere Sijte	1 representant
• Svenske samebyer	1 representant

Det er den enkelte organisasjon/institusjoner som deltar i det faglige rådgivende utvalget som selv velger sine representanter.

Utvalget skal møte nasjonalparkstyret minimum en gang hvert år. I 2016 ble Wenche Hjelmseth valgt som leder og Per Johan Røyrvik til nesteleder av utvalget. Leder og nesteleder velges for 2 år, noe som betyr at det må velges leder og nesteleder på møtet i 2018.

Møtet avholdes sammen med nasjonalparkstyret for å få en direkte kommunikasjon mellom de ulike aktørene.

Vedlegg/sakspapirer:

- Vedtekter for faglig rådgivende utvalg
- Rapport fra brukersøking i Børgefjell nasjonalpark 2017
- Sakspapirene til styremøte, sakene 41/2018, 42/2018 og 43/2018

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/ Børgefjell nasjonalparkstyre

Vedtekter for det faglige rådgivende utvalget

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre har med bakgrunn i punkt 9 i nasjonalparkstyrets vedtekter vedtatt å opprette et faglig rådgivende utvalg med følgende vedtekter.

§ 1. Faglig rådgivende utvalg

Det faglige rådgivende utvalget for Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre er et rådgivende organ for nasjonalparkstyret. Utvalget er rådgivende i forvaltningen av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og Austre Tiplingan/Diehpell Luvlie landskapsvernområde.

§ 2. Formål

Det faglige rådgivende utvalgets formål er:

- Bidra til å sikre en langsiktig og helhetlig forvaltning av de verneområdene Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre er forvaltningsmyndighet for, herunder arbeidet med utarbeidelse av forvaltningsplaner for verneområdene og revidering/rullering av disse.
- Gi råd til nasjonalparkstyret på store og prinsipielt viktige saker.
- Bidra til å fremme samarbeidet mellom de ulike aktørene innenfor nasjonalparkstyrets myndighetsområde, og å fremme samarbeidet mellom disse og øvrige viktige offentlige og private aktører med interesser og/eller aktiviteter i tilknytning til verneområdene.

Det faglige rådgivende utvalget skal arbeide for å skape felles forståelse blant de deltakende organisasjoner og institusjoner i forvaltning og bruk av området. Det faglige rådgivende utvalget har ingen forvaltningsmyndighet, men skal fungere som et rådgivende organ ovenfor nasjonalparkstyret. Det faglige rådgivende utvalget har ingen myndighet over grunneiere, rettighetshaverne eller brukerorganisasjonene som deltar i utvalget.

§ 3. Sammensetning

Det faglige rådgivende utvalget oppnevnes av Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre og har 9 representanter, med følgende sammensetning:

• Namsskogan fjellstyre	1 representant
• Røyrvik fjellstyre	1 representant
• Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag/Nordland	1 representant
• NJFF avd. Nord-Trøndelag/Nordland	1 representant
• Statskog SF Fjelltjenesten	1 representant
• Statskog SF	1 representant
• Byrkije Sijte	1 representant
• Tjæhkere Sijte	1 representant
• Svenske samebyer	1 representant

De enkelte organisasjoner/institusjoner som deltar i det faglige rådgivende utvalget velger selv sine representanter. Hver representant skal ha oppnevnt personlige vararepresentanter.

Det faglige rådgivende utvalget skal ha minst 40 % representasjon fra begge kjønn (jf. likestillingslovens bestemmelser).

Leder og nestleder av det faglige rådgivende utvalget velges hvert annet år av utvalget selv. Funksjonstiden for det faglige rådgivende utvalget følger kommunevalgperiodene, samt sametingsvalgperioden for representanter for reinbeitedistriktene og reinsamelaget.

§ 4. Sekretariat

- Sekretariatet for det faglige rådgivende utvalget legges til Nasjonalparkforvalteren.
- Sekretariatet forbereder saker som skal bringes inn for det faglige rådgivende utvalget og fører protokoll fra møtene. Representantene i utvalget kan sammen med leder selv fremme saker for rådet.

§ 5. Møter

- Utvalget skal møte nasjonalparkstyret minimum en gang hvert år eller når minst en tredjedel av utvalgets medlemmer krever det.
- Møtene i utvalget ledes av lederen. Er leder av utvalget ikke til stede, ledes møtet av nestleder.
- Innkalling til møte skal skje med minst 2 ukers varsel. Innkallingen skal inneholde oversikt over de saker som skal behandles (saksliste). Saksdokumentene medsendes eller legges ut til gjennomsyn for utvalgets medlemmer samtidig med at innkallingen utsendes.
- Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre har møte- tale og forslagsrett i utvalget. Fylkesmennene i Nord-Trøndelag og Nordland, Miljødirektoratet, Statens Naturoppsyn (SNO) og Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag og Nordland har møte og talerett.
- Det skal føres protokoll fra møtene.

§ 6. Avstemming

Vedtak i utvalget gjøres med vanlig flertall. Minst ½ av utvalget må være tilstede for at utvalget er vedtaksfør. Ved stemmelikhet har leder dobbeltstemme.

§ 7. Vedtektsendring

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre kan endre disse vedtektene.

§ 8. Utmelding og oppløsning

De enkelte institusjoner og organisasjoner kan tre ut av utvalget med umiddelbar virkning dersom de ønsker det. Utmeldingen skal være skriftlig. Nasjonalparkstyret kan etter søknad eller på eget initiativ oppnevne nye representanter fra andre institusjoner og/eller organisasjoner.

Brukerundersøkelse i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017

Analyser gjennomført av Oslo Economics og Ole Jakob Sørensen ved Nord universitet på vegne av Børgefjell nasjonalparkstyre

Om Oslo Economics og Ole Jakob Sørensen

Oslo Economics er et analyse- og rådgivningsmiljø med ansatte som har bakgrunn fra offentlig forvaltning og ulike forsknings- og analysemiljøer. Vi tilbyr innsikt og analyse basert på fagkompetanse og metodekunnskap.

Ole Jakob Sørensen er dosent i naturforvaltning ved Nord universitet. Han har gjennom relevant utdanning og akademisk forsknings- og utredningsarbeid opparbeidet seg kompetanse på norsk naturforvaltning. Han har undervist i naturforvaltningsfag ved HiNT og Nord universitet i en årrekke.

Om brukerundersøkelser i verneområder

Det er en nasjonal målsetning at alle nasjonalparker og større landskapsvernområder skal ha utarbeidet sin egen besøksstrategi innen 2021. I forbindelse med dette arbeidet er det ønskelig at det gjennomføres brukerundersøkelser hvor det hentes inn mer informasjon om de besøkendes bruk og holdninger til det enkelte verneområde. Oslo Economics, i samarbeid med dosent Ole Jakob Sørensen ved Nord universitet, har rammeavtale med Miljødirektoratet om utarbeidelse av brukerundersøkelser i verneområder.

Brukerundersøkelse i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017/nummer 2018-5

© Oslo Economics, 21. februar 2018

Kontaktperson:

Jostein Skaar / Partner

jsk@osloeconomics.no, Tel. 959 33 827

Forsidebilde: Tore Tødås

Innhold

Forord	5
1. Oppsummering	6
2. Om Børgefjell nasjonalpark	8
3. Metode, gjennomføring og materiale	9
3.1 Spørreskjemaer i selvregistreringskasser	9
3.2 Selvregistreringskasser i Børgefjell	10
3.3 Ferdselstellere	13
3.4 Etterundersøkelse	14
4. Indikatorsett for Børgefjell nasjonalpark	16
5. Om brukerne av Børgefjell nasjonalpark	17
5.1 Informasjon om kjønn, alder, utdanningsnivå, bosted	17
5.2 Friluftslivserfaring og friluftslivsinteresse	19
5.3 Turfølget	20
5.4 Tidligere besøk og kjennskap til Børgefjell	22
5.5 Brukernes motiv for å besøke Børgefjell	23
5.6 Idealområde og purisme	24
6. Bruken av området	27
6.1 Romlig bruk	27
6.2 Bruk av sti og terreng	29
6.3 Type bruk	29
6.4 Tid i nasjonalparken og overnatting	31
6.5 Børgefjell som besøksmål	33
7. Informasjon og bruk av sosiale medier	35
7.1 Informasjonsinnhenting og foretrukket informasjon	35
7.2 Bruk av sosiale medier	38
8. Opplevelse av dagens tilstand i Børgefjell	40
8.1 Børgefjell som verne- og villmarksområde	40
8.2 Forstyrrende opplevelser	42
9. Synspunkt på forvaltning og tilrettelegging	43
10. Sammenligning av innfallsportene	46
10.1 Indikatorstabell for alle innfallsportene	46
10.2 Utvalgte indikatorer	46
11. Sammendrag og drøfting	54
12. Referanser	57
13. Vedlegg	58
13.1 Selvregistreringsundersøkelse	58

Forord

Frem til utgangen av 2020 skal det gjøres en nasjonal innsats for å styrke besøksforvaltningen i Norges nasjonalparker. I dette arbeidet er det behov for å få innspill fra brukerne av nasjonalparkene om hvordan de opplever naturområdet og forvaltningen av området. Det er videre et behov for å lære mer om sammensetningen av besøksgruppen; hvor kommer de fra, hva slags type naturopplevelser søker de og hvor lenge oppholder de seg i nasjonalparken? Dette er forsøkt besvart gjennom brukerundersøkelser.

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra en brukerundersøkelse i Børgefjell nasjonalpark gjennomført sommeren 2017. Formålet med rapporten er å få et bedre kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av Børgefjell nasjonalpark. Funnene fra denne brukerundersøkelsen skal inngå som grunnlag for å utarbeide en besøksstrategi for nasjonalparken.

Rapporten er gjennomført av Oslo Economics og Ole Jakob Sørensen ved Nord universitet. Vi ønsker å takke Miljødirektoratet og forvalter i Børgefjell nasjonalpark for et velfungerende samarbeid under utarbeidelsen av rapporten. Vi retter også en takk til Norsk institutt for naturforskning (NINA) for et godt samarbeid under bearbeidelse og utsending av etterundersøkelsen.

Denne rapporten er utarbeidet av Eyvind Søraa, Gjermund Lien, Ole Jakob Sørensen og Ragnhild Haugli Bråten.

Oslo, 15. Februar 2018

Ragnhild Haugli Bråten
Prosjektleder

1. Oppsummering

Sommeren 2017 ble det gjennomført en brukerundersøkelse i Børgefjell nasjonalpark. For å tilegne seg ny og relevant kunnskap om bruken av Børgefjell nasjonalpark ble det hentet inn informasjon ved hjelp av kortfattede selvregistreringskort utplassert ved innfallsporene og populære rasteplasser inne i nasjonalparken, ferdsestallere på utvalgte stier og en oppfølgende, web-basert spørreundersøkelse. Det ble samlet inn svar fra 776 brukere fra selvregistreringskassene og 168 svar fra etterundersøkelsen. Totalt var det plassert ut seks svarkasser i Børgefjell nasjonalpark. I tillegg var det mulig å fylle ut svarkort på skyssbåten som går til og fra Storelva og ved to utleiehytter ved Orvatnet. En svakhet med selvregistreringsundersøkelsen var at den i liten grad fanget opp besøkende som går inn fra svensk side (Stekenjokk). I dette området finnes det ingen bestemt innfallspore og ingen klare stier/ferdselsveier som brukes.

I Tabell 1-1 under presenteres nøkkelinformasjon om brukerne som har deltatt på brukerundersøkelsen i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017. Et kjennetegn ved de som besøker Børgefjell nasjonalpark er at de har reist langt for å komme til området. De fleste som tar seg inn i nasjonalparken velger å overnatte her, hvorav telt og lavvo er de mest benyttede overnattingsalternativene. Gjennomsnittlig turlengde for de som er på flerdagstur i Børgefjell er i overkant av fem dager.

Tabell 1-1: Nøkkelinformasjon om Børgefjell nasjonalpark

Antall respondenter 776 i kasseundersøkelse / 168 i etterundersøkelse			
Andel nordmenn (n=768)	83 %	Antall nasjonaliteter* (n=768)	16
Andel førstegangsbesøkende (n=766)	43 %	Lokalt bosatte** (n=768)	13 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer) (n=322)	5,15	Andel som er med på organisert tur (n=769)	4 %
Varighet flerdagstur (gj.snitt dager) (n=426)	5,05	Andel som går både på og utenfor sti (n=168)	83,3 %
Andel som overnatter i nasjonalparken (n=741)	57 %	Andel som går bare på sti (n=168)	13,7 %
Kvinneandel (n=772)	39 %	Andel som alltid går utenfor sti (n=168)	1,8 %

Kilde: Basert på selvregistreringsundersøkelse og etterundersøkelse gjennomført sommeren og høsten 2017. *Ikke medregnet norske respondenter **Personer som er bosatt i Grane, Hattfjelldal, Namsskogan eller Røyrvik.

I denne brukerundersøkelsen har vi vurdert hver respondent langs en purismeskala. Dette følger samme fremgangsmetode som er gjort i brukerundersøkelser i andre nasjonalparker. En purismeskala sier noe om brukernes preferanser for tilretteleggingstiltak og hvorvidt en ønsker å møte på andre mennesker når en er på tur. Lavpurister er de som ønsker mye tilrettelegging og synes det er hyggelig å møte andre mennesker på tur, mens høypurister setter pris på lite tilrettelegging og muligheter til å ferdes uforstyrret fra andre mennesker. Resultatene fra denne brukerundersøkelsen konkluderer med at Børgefjell tiltrekker seg svært mange høypurister sett i forhold til andre verneområder. 31 prosent av de besøkende faller innunder gruppen som defineres som høypurister, mens 27 prosent av respondentene defineres som mellompurister. 42 prosent av respondentene defineres som lavpurister.

De aller fleste besøkende (97,6 %) visste at Børgefjell er vernet som nasjonalpark før de besøkte området. Videre er det i underkant av tre av fire respondenter som oppgir at vernestatusen var av betydning for at de besøkte området. De besøkende har jevnt over høy kunnskap om regler for atferd i nasjonalparken. Dette kan ha sammenheng med at de fleste besøkende leser seg opp om området før de besøker Børgefjell. 65 prosent av respondentene i etterundersøkelsen oppgir at de hentet informasjon om Børgefjell i forkant av besøket. De aller fleste respondenter syntes det var uproblematisk å finne god informasjon om området. Enkelte respondenter presiserer imidlertid at det hadde vært ønskelig med mer informasjon om elve- og bekkekryssing i verneområdet, herunder informasjon om hvorvidt og hvor det finnes broer eller klopper som gjør kryssing av vannløp enklere.

Børgefjell nasjonalpark et naturområde med relativt lite tilrettelegging i form av tydelige stier, informasjonsskilt, klopper og oppvarmede hytter. I etterundersøkelsen uttrykker også de besøkende en tilfredshet med

forvaltningen av nasjonalparken og graden av tilrettelegging. Et annet funn fra brukerundersøkelsen er at forvaltningsmyndigheten treffer godt med de prioriteringene de gjør når det kommer til hvilke tilretteleggingstiltak en satser på. Respondentene uttrykker at de tilretteleggingstiltakene som er viktigst for dem når de er på tur også er de tilretteleggingstiltakene som er av høyest kvalitet i Børgefjell. Allikevel finnes det enkelte forbedringsmuligheter hvis en skal tro respondentene. De besøkende uttrykker at forvaltningsmyndigheten kan bli enda flinkere til å informere brukerne ved hjelp av informasjonstavler ved innfallsportene og skilt som angir avstand og retning.

Totalt sett virker forvaltningen å være godt tilpasset verneformålet for nasjonalparken og den brukerguppen som besøker Børgefjell i dag. De besøkende er en gruppe mennesker som ønsker å oppleve uberørt natur og lite forstyrrelser fra andre besøkende. Til tross for at mye av friluftslivet som utøves i Norge har blitt mer avansert når det gjelder bruken av teknisk utstyr og tilrettelegging som er mulig, viser de besøkende til Børgefjell en svært stor interesse for tradisjonelt friluftsliv. Dette inkluderer fotturer og høstingsfriluftsliv. Det er svært få av respondentene som oppgir at de har interesse for moderne eller motoriserte friluftslivsaktiviteter. Forvaltningsmyndigheten i Børgefjell har tidligere uttrykt en bekymring for at nye friluftslivsformer skal kunne stå i konflikt med områdets verneformål (Fylkesmennene i Nordland og Nord-Trøndelag, 2009):

Den generelle samfunnsutviklingen har også innvirkning på friluftslivet. I dag ser man en rekke nye aktiviteter som er mer orientert mot sport og prestasjon. De nye aktivitetene krever i mange tilfeller økt tilrettelegging. Hvis denne typen aktiviteter får utvikle seg uten påvirkning fra forvaltningsmyndigheten, kan de komme i konflikt med verneformålet for nasjonalparken. Utfordringen vil derfor være å utvikle friluftslivsaktivitetene i en miljøvennlig retning. For å oppnå en slik utvikling vil tilrettelegging for det enkle friluftslivet basert på naturopplevelser være hovednøkkelen.

Basert på funnene fra denne brukerundersøkelsen virker det ikke til å være en tydelig konflikt mellom de besøkendes bruk av verneområdet og verneformålet for nasjonalparken. Børgefjell nasjonalpark tiltrekker seg mennesker som setter det enkle friluftslivet høyt - hvor naturopplevelser står i sentrum. Fra denne brukerundersøkelsen fremgår det at de besøkende viser en sterk skespsis til å liberalisere reglene for bruk av verneområdet.

2. Om Børgefjell nasjonalpark

Børgefjell nasjonalpark ligger i grenseområdet mellom Nordland og Trøndelag. Nasjonalparken grenser til Sverige i øst og omfatter kommunene Grane, Hattfjelldal, Namsskogan og Røyrvik. Børgefjell nasjonalpark ble opprettet i 1963 som landets andre nasjonalpark. Formålet var å bevare et stort naturområde tilnærmet fritt for tekniske inngrep, med store villmarkspregede områder for å sikre biologisk mangfold og et naturlig forekommende plante- og dyreliv (Lovdata, 2003). I den vestlige delen av Børgefjell nasjonalpark finnes høye tinder og dype daler med breer og fjellvann. Her finnes det høyeste fjellet i nasjonalparken; Kviggtinden med sine 1 699 høydemeter. I øst er landskapet preget av vegetasjonsløs ur og vidstrakte heier. I den midtre delen finnes et lavtliggende område med flere sjøer og vann som egner seg godt til ørretfiske. Børgefjell er et grenseområde mellom arktisk fauna og den sørligere faunaen. Her finnes både snøugle, kongeørn, den truede fjellreven, jerv og gaupe. I tillegg finnes ender og andre våtmarksfugler. Reindriften bruk av områdene har satt sitt preg på kulturlandskapet og det er fremdeles aktiv reindrift i hele området.

Børgefjell nasjonalpark er lite tilrettelagt når det gjelder antall hytter, broer og merkede stier som finnes i området. Det må medregnes en dag på å komme seg inn i nasjonalparken, samt en dag med å komme seg ut. Det finnes ikke rødmerking for å vise vei. I verneområdet er det i dag tre åpne buer/hytter og seks utleiehytter (inkl. 1 i Austre Tiplingan). De mest brukte stiene er de siste årene blitt klopplagt pga. slitasje. Det er også flere hengebruer i og utenfor verneområdet som benyttes av besøkende. Utover det, finnes det lite tilrettelegging i Børgefjell nasjonalpark. Av den grunn er Børgefjell nasjonalpark regnet som et yndet turmål for friluftslivsutøvere som søker lengre turer med telt og hvor uberørt natur står i sentrum for turen. Dette gjenspeiles også i det høye antallet bøker og tv-serier som er laget om området. Børgefjell er også kjent for sine varierte vassdrag og svært gode ørretbestander.

Børgefjell nasjonalpark kan nås ved å kjøre Europavei 6 sørfra eller nordfra. Eventuelt kan en kjøre via Sverige og gå inn fra Stekenjokk-området. Fra norsk side finnes det flere innfallsporter til området; båt over Namsvatnet i Røyrvik, fra Smalåsen mot Namskroken i Namsskogan, fra Tomasvatnet eller Simskardet i Grane, fra Øyum over Haustlægran, fra Oksvollen og fra Storvollen og sørover mot Rotnan.

Figur 2-1: Storelvdal med vannspeiling av Kviggtinden

Foto: Steinar Johansen, Foto Midt-Norge AS

3. Metode, gjennomføring og materiale

I utarbeidelsen av denne rapporten tar vi utgangspunkt i to ulike metoder for datainnsamling. Vi benytter spørreundersøkelser for å kartlegge bruk av nasjonalparken og holdninger til området. I tillegg benytter vi ferdselstellere for å kartlegge ferdsel i aktuelle områder i løpet av sommeren 2017. Data fra ferdselstellere vil benyttes som et supplement til spørreundersøkelsen og gi en indikasjon på ferdselsintensitet i deler av nasjonalparken. Totalt var det fire tellere som var utplassert i Børgefjell sommeren 2017. Fire tellere vil ikke være tilstrekkelig for å gi et fullstendig bilde av den romlige bruken i området, men vil si noe om bruksintensiteten på målepunktene og eventuelt kunne vise utvikling over tid for disse punktene.

Vi benytter data fra en todelt spørreundersøkelse. Den første undersøkelsen ble gjennomført sommeren 2017, mer spesifikt fra slutten av juni 2017 til starten av oktober samme år. Dette var en undersøkelse hvor de besøkende i nasjonalparken fylte ut et skjema ved hjelp av penn og papir (selvregistrering). På slutten av denne undersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi en e-postadresse hvis de ønsket å delta i en oppfølgende og mer detaljert web-undersøkelse høsten 2017. Web-undersøkelsen hadde til hensikt å skaffe enda mer detaljert informasjon om de besøkende, deres bruk av området, hvordan de skaffet seg informasjon om området, samt deres preferanser knyttet til tilrettelegging. Både selvregistreringsundersøkelsen og web-undersøkelsen tok utgangspunkt i tidligere brukerundersøkelser som er gjennomført for andre verneområder. På den måten har det vært mulighet for å sammenligne svarene fra Børgefjell nasjonalpark med resultater fra lignende undersøkelser som er gjennomført i andre verneområder. Det har allikevel vært behov for å gjøre enkelte tilpasninger av undersøkelsen for å hensynta de forholdene og særtrekkene som finnes i Børgefjell. Dette er gjort i samråd med forvalter i Børgefjell nasjonalpark. Det er utenfor vårt mandat å gjøre omfattende sammenligninger med andre områder. Imidlertid har det vært nyttig å gjøre enkelte komparative analyser innenfor enkelte temaområder.

Det er forvalter av nasjonalparken som har hatt ansvaret for å velge lokaliteter for plassering av svarkassene, samt montere svarkassene og gjøre ettersyn med dem. Montering og drift av ferdselstellere har blitt gjort av Statskog fjelltjeneste (to ferdselstellere) og forvalter av nasjonalparken i samarbeid med Statens naturoppsyn (to ferdselstellere). Oslo Economics og dosent Ole Jakob Sørensen ved Nord universitet har hatt det vitenskapelige ansvaret for behandling, analyse og presentasjon av dataene som er samlet inn fra spørreundersøkelsene og ferdselstellere.

3.1 Spørreskjemaer i selvregistreringskasser

Det har tidligere blitt gjennomført tilsvarende brukerundersøkelser i andre verneområder. Dette inkluderer blant annet rapporter utført av Marit Vorkinn i Fylkesmannen i Oppland for Langsua nasjonalpark (2016) og NINA sine brukerundersøkelser som inngår i rammeavtalen deres med Miljødirektoratet. Metodikken som benyttes i brukerundersøkelser er således utprøvd og en kjenner godt til styrker og svakheter ved denne. Den største fordelene med selvregistreringskasser er at det er en forholdsvis ressurseffektiv metode for å få samlet inn data for større områder og over lengre tid (Wold & Selvaag, 2017). Svarkassene blir plassert ut ved de viktigste innfallsporene til verneområdet. Eksakt avstand fra parkeringsplasser og naturlige startsteder til svarkassene vil kunne variere ut fra lokale forhold. Dette fordi synlighet, underlag og pausefasiliteter ved svarkassene er forhold som spiller inn på hvor mange som deltar på undersøkelsen. Derfor kan et stikryss eller en rasteplass som ligger et par kilometer fra parkeringsplassen være bedre plasseringer for en svarkasse enn ved selve parkeringsplassen.

Svakhetene ved denne metoden er at den tar utgangspunkt i at besøkende følger faste ferdselsmønstre og går på stiene. En risikerer dermed at man utelater alle som beveger seg utenom stier og veier. En annen svakhet er bortfallsprosenten som i tilsvarende undersøkelser har vært stor. Dette er personer som passerer svarkassen uten å fylle ut skjema. Bortfallsprosenten er blant annet dokumentert til å være høy under en brukerundersøkelse i Fulufjället Nasjonalpark (Fredman et al., 2009). NINA har også erfaringer med at bortfallsprosenten kan variere mye mellom ulike områder uten at en vet helt hvorfor (Wold & Selvaag, 2017). En bortfallstudie gjennomført i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark viser at lokalt bosatte i mindre grad enn besøkende velger å fylle ut svarskjemaet (Kaxrud Wilberg, 2010).

Totalt var det 11 spørsmål som den besøkende var bedt å fylle ut i selvregistreringsundersøkelsen. Undersøkelsen var tilgjengelig på norsk, engelsk og sørsamsisk. De fleste spørsmålene var utformet med avkryssingssvar, men det var også enkelte kortsvarmuligheter. Spørsmålene i denne undersøkelsen kan hovedsakelig deles i tre ulike grupper:

- En del hadde til hensikt å bli bedre kjent med de besøkende
  - Her ble det stilt spørsmål om bosted, alder, om de har besøkt området tidligere osv.
- En annen del av undersøkelsen kartla mer om turen som den enkelte respondent gjennomførte da han/hun besvarte spørreundersøkelsen
  - Her ble det stilt spørsmål om formålet med turen, varighet, gruppestørrelse, hvorvidt det er en organisert tur osv.
- Den siste delen av spørreundersøkelsen bidrar til å finne ut om de besøkende er fornøyd med tilretteleggingen slik den er i dag, samt hva de opplever som den optimale tilretteleggingen hvis de selv skulle kunne bestemme:
  - Her er det stilt spørsmål om de er fornøyd med forvaltningen generelt og tilrettelegging for friluftslivutøverne i området. Videre ble det stilt en rekke hypotetiske spørsmål om respondentens «idealområde» og hvorvidt dette området inkluderte en rekke ulike tiltak.

Helt til slutt ble respondentene oppfordret til å oppgi mailadressen sin hvis de kunne tenke seg å delta i en oppfølgende web-undersøkelse.

3.2 Selvregistreringskasser i Børgefjell

Det ble plassert ut seks svarkasser i Børgefjell nasjonalpark. Disse var plassert ut ved de viktigste innfallsporene til området og ved populære pausesteder. I tillegg var det mulighet til å fylle ut svarkort på skyssbåten som går til og fra Storelva og ved to utleiehytter. Utleiehyttene ligger vis-à-vis hverandre og svarkortene fra disse hyttene utgjør til sammen ett punkt i oversikten over svarkasselokaliteter i Tabell 3-1. Det var nasjonalparkforvalter i Børgefjell nasjonalpark som hadde ansvaret med å gjennomføre undersøkelsen, herunder å sette ut kassene, ansvar for å holde jevnlig ettersyn med kassene, samt nedmontering av svarkassene. Nasjonalparkforvalter fikk hjelp av Naturdata AS til å fylle inn dataene fra svarskjemaene inn i Excel.

Det ble inngått avtale med den lokale skyssbåten som tar besøkende inn til Storelva (Namsvannet) om å informere passasjerer om brukerundersøkelsen, samt tilby reisende på vei ut av verneområdet om å gjennomføre undersøkelsen på båten. I tillegg ble det avtalt med Røyrvik fjellstyre om at fjellstyret skulle ta ansvar for å henge opp brukerundersøkelsen ved utleiehyttene ved Orvatnet.

Svarkassene var plassert ved strategiske plasser langs stier; ved rasteplasser, ved en hengebru som alle må forbi for elvekryssing, ved utflating etter stigning på sti og ved en populær utkikksplass. I lokale medier ble det skrevet om undersøkelsen og lokalbefolkningen ble oppfordret til å besvare undersøkelsen (NRK, 2017). Svarkassene var alle utstyrt med en frontplakat som oppfordret de passerende til å stoppe og svare på undersøkelsen. På innsiden av svarkassen var det plassert et skriv som ga informasjon om undersøkelsen. Denne informasjonen var gitt på tre ulike språk; norsk, engelsk og sørsamisk. I svarkassen lå også svarskjemaene på tre ulike språk og nødvendig materiell for å utføre undersøkelsen. Utfylte svarskjemaer ble puttet i en tilhørende postkasse på undersiden av kassen. Alle frontplakater og skriftlig materiell i svarkassene ble laminert for å tåle vær og vind.

Figur 3-1: Svarkasse ved Namsvatnet i Børgefjell sommeren 2017

Foto: Tore Tødås, Nasjonalparkforvalter

Det ble gjennomført ettersyn med kassene omtrent én gang i måneden i perioden de sto ute. Ettersynet inkluderte tømning av svarkassene og etterfylling av skjemaene. I tillegg så en til at alle plakater, informasjon og materiell var på plass. I enkelte andre nasjonalparker har det blitt gjennomført ettersyn med kassene omtrent hver 14. dag. Dette er områder med flere besøkende enn Børgefjell. I tillegg er Børgefjell en relativt stor nasjonalpark, noe som gjør at ettersyn av kassene tar mer tid. I en av kassene (Storelvhøgda) kom det fukt i svarkassen på grunn av slagvind fra vest. Dette var svarkassen som var mest tidkrevende å føre tilsyn med. Skjemaene var allikevel leselige. Ettersynet gjorde at svarkassene fungerte godt gjennom hele perioden.

Tabell 3-1: Plassering av selvregistreringskasser

Lokalitet (ved lokaliteter merket * var det også utplassert ferdsestiller)

---

1. Storelva (Namsvatnet): Denne kassen står ved Storelva som renner ut i Namsvatnet i Røyrvik kommune. Hit kommer det turister via 9 km båttransport fra Namsvassgrenda til Namsvatnets nordlige del. Kassen er plassert ved brygge/gapahuk som benyttes av reisende med skyssbåten, se Figur 3-1. Alle som tar båten passerer denne svarkassen.

2. Smalfjellet (Namskroken): Namskroken er en innfallsport til Børgefjell fra Namsskogan i Nord-Trøndelag. Kassen har vært plassert ved et typisk «pausepunkt». Etter ca. 2 km med til dels tøff stigning kommer en til et punkt med utsikt over Namskroken hvor det er naturlig å ta en liten rast. Plasseringen har fungert greit ifølge forvalter i området. Det meldes om at kassen kunne være litt vanskelig å se for besøkende som gikk inn i området. Etter omlegging av sti medio august ble dette langt bedre. Namsskogan idrettsråd hadde fjelltrimpost i Namskroken i 2017, noe som kan ha påvirket resultatet.

3. Storelvhøgda (Tomasvatnet)*: Kassen har stått på verneområdegrensen på Storelvhøgda. Dette er en lokalitet som er 3,2 km fra parkeringsplass på Hersjarvollen og 4,1 km fra parkeringsplass ved innfallsport Tomasvatnet. Etter mye motbakke kommer man til Storelvhøgda hvor en får utsikt over Storelvdalen. Dette er et typisk punkt for en liten rast før stien går i nedoverbakke mot Storelva og videre innover Børgefjell. Kassen har vært eksponert og lett synlig rett ved stien. Grane kommune har fjelltrimpost på Storelvhøgda. Dette kan ha bidratt til at det er mange lokale som har svart ved denne selvregistreringsposten.

4. Simskardet*: Kassen har vært plassert ved hengebro over Golverskardelva, en plass hvor mange tar en liten pause etter 2,9 km vandring på sti i lett terreng. Simskardet er en av innfallsportene til Børgefjell fra Grane kommune. Det er også den innfallsporten til Børgefjell med mest besøk. Plassering av kasse var ved en plass som alle må forbi for elvekryssing. Kassen var godt eksponert, spesielt for besøkende på tur ut av området. Kassen var plassert på den siden av elva hvor det er mest populært med resting/pause.

5. Øyum*: Plassering på sti fra Øyum til Legdvatnet. Kassen har stått ved sti 1,6 km fra parkeringsplassen. Etter en forholdsvis tøff stigning kommer en fram til et åpnere terreng hvor stien flater ut og man får utsikt over Susendal. Dette er lokasjon hvor det er naturlig å ta en pust i bakken. Plassering av kassen er rett ved sti. På traseen ble det også satt opp ferdsestiller i 2017. Telleren ble satt opp og driftet av nasjonalparkforvalter i samband med drift av selvregistreringskasser. Hattfjelldal idrettsråd hadde fjelltrimpost ved Legdvatnet.

6. Tiplingstien*: Plassering på sti fra innfallsporten ved Oksvollen til Austre Tiplingen. Kassen står 1 km fra parkeringsplassen etter en forholdsvis tung stigning. Kassen har god eksponering ettersom den har stått helt inntil stien. På traseen ble det satt opp ferdsestiller i 2017. Telleren ble satt opp og driftet av nasjonalparkforvalter i samband med drift av selvregistreringskasser. Hattfjelldal idrettsråd hadde fjelltrimpost ved Susenfjellenden.

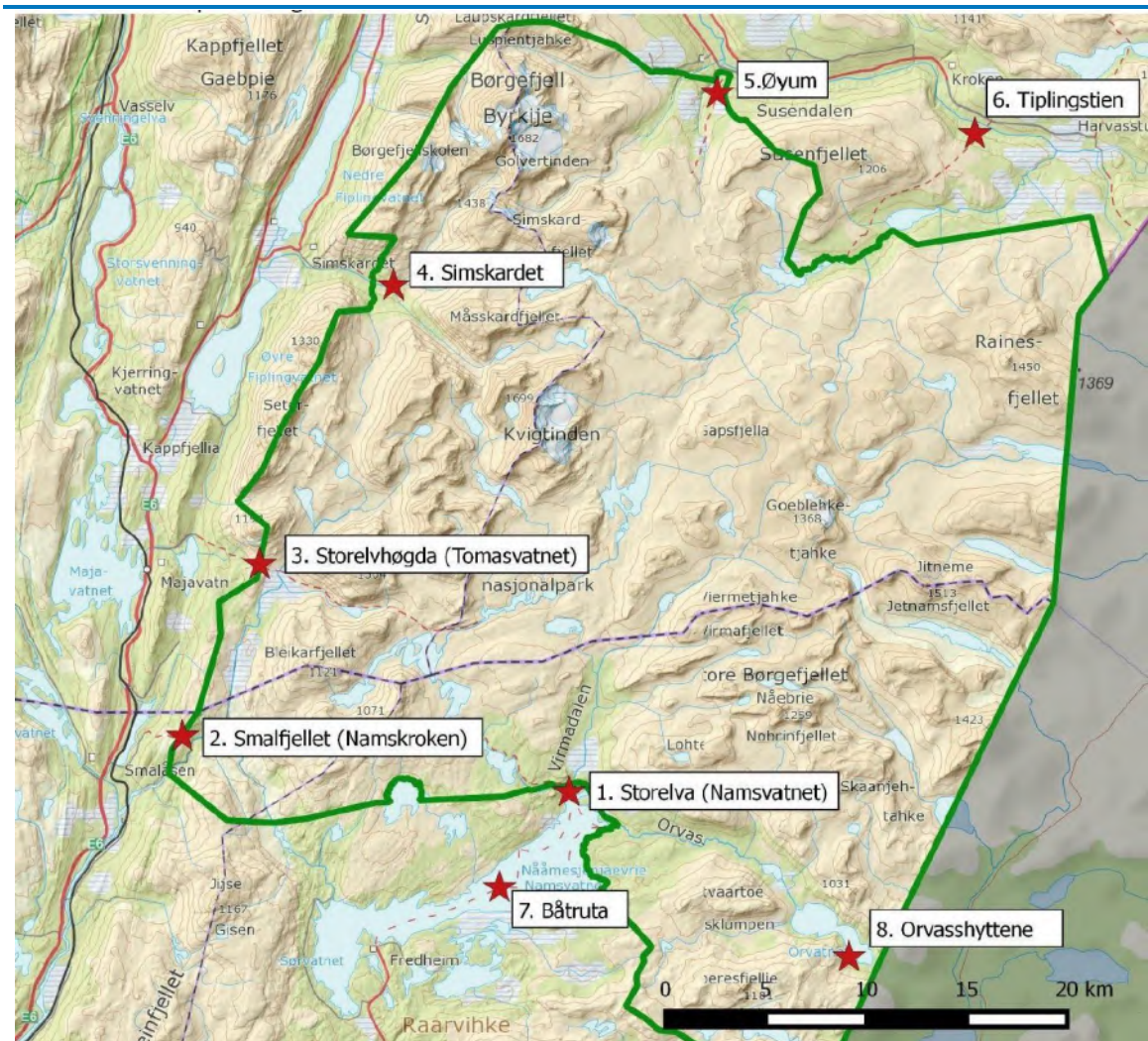
7. Båtruta (Namsvatnet): Det ble inngått en avtale med skyssbåten om å informere passasjerer på tur ut av området om brukerundersøkelsen og tilby de som ikke hadde besvart skjemaet om å gjøre dette på båten. Dette for å fange opp personer som ikke hadde fylt ut skjema i kasse 1 ved Storelva og reisende fra Orvasselva og Storvika, som også er stoppeplasser for båtruta.

8. Orvatnet: Røyrvik fjellstyre har utleiehytte ved Orvatnet. Denne hytten består av 2 utleiedeler med felles gang. Fjellstyret påtok seg å henge opp en del skjema i gangen som leietakere kunne besvare.

Ved lokasjoner merket med * var det også utplassert ferdsestiller.

Figur 3-2: Kart med lokaliteter (stjerne) der selvregistreringskasser var plassert ut

Kilde: Kart utarbeidet av nasjonalparkforvalter i Børgefjell nasjonalpark

Tabell 3-2: Antall gyldige svar ved de ulike svarkassene

Svarkasselokalitet	Antall gyldige svar (N)	Teller (total trafikk inn/ut)
1. Storelva (Namsvatnet)	123	
2. Smalfjellet (Namskroken)	105	498
3. Storelvhøgda (Tomasvatnet)	126	990
4. Simskardet	227	1722
5. Øyum	41	237
6. Tiplingstien	108	1110
7. Båtruta	33	
8. Orvasshyttene	13	
Totalt	776	

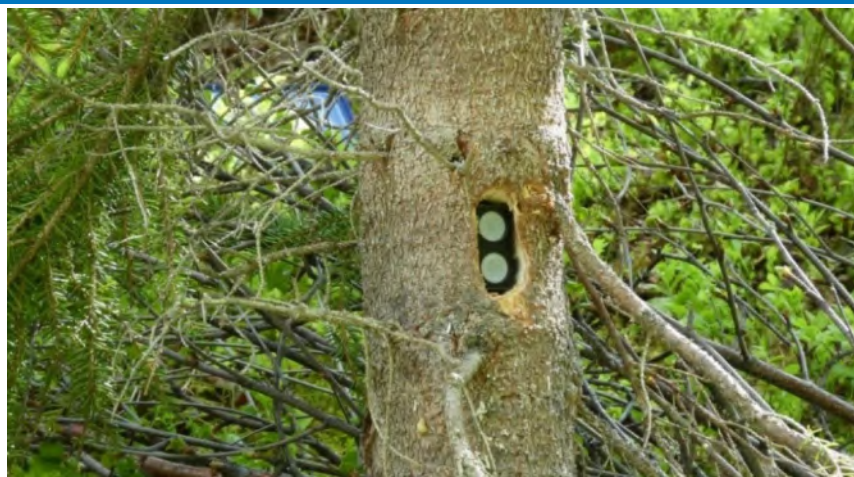
I Figur 3-2 på forrige side vises plasseringene av selvregistreringskasser i et kart over Børgefjell. Kartet viser at det var plassert ut bra med svarkasser ved innfallsporter sør, vest og nord til Børgefjell nasjonalpark, på norsk side. En svakhet med selvregistreringsundersøkelsen var at den i liten grad fanger opp besøkende som går inn fra svensk side (Stekenjokk). Her fantes det ingen svarkasser. I dette området er det ingen bestemt innfallsport og ingen klare stier/ferdselsveier som brukes. I Tabell 3-2 vises kasselokaliteter i Børgefjell sommeren 2017 og antall respondenter som svarte på selvregistreringsundersøkelsen. I denne tabellen fremgår det også hvilke steder som det har vært plassert ut ferdselstellere sommeren 2017.

Det var nasjonalparkforvalter sin oppgave å informere og innhente samtykke fra Statskog før utplassering av utstyret i felt. Det ble ikke gjennomført en bortfallstudie i Børgefjell nasjonalpark. En bortfallstudie i dette tilfellet ville hatt til hensikt å kartlegge kjennetegn ved de som passerte selvregistreringskassene uten å fylle ut selvregistreringskort. Med en bortfallsstudie ville en hatt mulighet til å undersøke om det var forskjeller mellom de som svarte og de som ikke gjorde det. Slike typer studier er imidlertid relativt kostnadskreven og av den grunn ikke blitt gjennomført i Børgefjell. De seks svarkassene sto ute fra slutten av juni til siste halvdel av september. Barmarksesongen 2017 ble noe komprimert pga. sen snøsmelting i fjellet og tidlig høst. Dette gjorde at turistene kom 2-3 uker senere enn normalt. Dette har nok til en viss grad påvirket antall svar som er kommet inn. Alle respondenter under 15 år ble utelatt fra analysene. Totalt er det 776 respondenter som er inkludert i analysene. Data fra skjemaene ble lagt inn i Excel av nasjonalparkforvalter. Dette fulgte standard prosedyre, slik det har blitt gjennomført ved brukerundersøkelser i andre verneområder. Videre benyttet Oslo Economics makrokoding i Excel til å analysere dataene.

3.3 Ferdselstellere

Det var plassert ut fire ferdselstellere i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017 (Tabell 3-2). Ferdselstilleren ved Simskardet blir forvaltet av Statskog fjelltjeneste. Denne står på Innervollen, ca. 800 meter fra parkeringsplassen. I tillegg monterte Statskog fjelltjeneste opp en ny ferdselsteller på Jengelstien fra Tomasvatnet i 2017. Begge tellerne til Statskog fjelltjeneste er av typen Schmidt electronics people counter. Dette er en nedgravd matteteller som registrerer når noen trækker på matten. De to andre tellerne, ved Øyum og Tiplingstien, ble forvaltet av nasjonalparkforvalter i Børgefjell. Disse to var av typen Ecocounter Eco-Twin og lånt ut av Statens naturoppsyn (SNO). Automatiske ferdselstellere, slik som Ecocounter Eco-Twin, registrerer ferdsel forbi telleren ved hjelp av en sensor som reagerer på infrarød stråling (varme). Dermed er ferdselstilleren i stand til å registrere når det kommer noe levende forbi sensoren. Ferdselele blir registrert på dato, hver hele time og retningen inn/ut. Tellerne står ute hele sesongen og det blir gjort ettersyn med tellerne for å kontrollere at telleren er skjult for forbipasserende og at alt fungerer som det skal. Tellerne ble montert ca. én meter fra bakken og på steder hvor stien er på sitt smaleste. Fordelen ved å montere ferdselstellerne én meter opp fra bakken er at en unngår å telle lavere dyr, herunder primært hunder og sauer. Ved å plassere tellerne på steder hvor stien er smal, unngår man risikoen ved at personer går ved siden av hverandre, som igjen fører til undertelling (Wold & Selvaag, 2017). Feilmarginen på disse ferdselstellerne skal være på maksimalt 5 prosent. NINA har gjennomført tester for å validere om denne feilmarginen er korrekt (Andersen et al., 2014). Det påvises her at en feilmargin på 5 prosent stemmer godt med deres egne målinger.

Figur 3-3: Ferdselsteller i Børgefjell sommeren 2017

Kilde: Foto mottatt av nasjonalparkforvalter Tore Tødås.

I Figur 3-3 på forrige side vises hvordan en Ecocounter Eco-twin er montert i stammen på et tre i Børgefjell nasjonalpark. Det er også vanlig å benytte never til å kamuflere telleren. Dette for at folk ikke skal få øye på sensoren og således bidra til feiltellinger.

Nasjonalparkforvalter i Børgefjell har sendt oss ferdselsdata fra sommeren 2017. For enkelte passeringpunkter har vi også historiske tellerdata tilbake til 2004. Nasjonalparkforvalter har gått igjennom data fra ferdselstellers manuelt for å vurdere kvaliteten på dataene. Dette for å vurdere om det er nødvendig å ta ut eller korrigere dataene. Det er herunder vurdert om tellerdataene er sannsynlige ut i fra eksisterende kunnskap om bruk av området. Åpenbare feildata (svært høye tall) er tidligere blitt utelatt fra datasettet. For 2017 er det imidlertid ikke blitt registrert noen feiltellinger blant de fire tellerne i Børgefjell nasjonalpark. Det er dermed ikke vært nødvendig å korrigere eller fjerne data fra ferdselstellerne.

3.4 Etterundersøkelse

Fra kasseundersøkelsen ble det samlet inn totalt 416 e-postadresser. Vi sendte ut en oppfølgende etterundersøkelse til disse respondentene. Etterundersøkelsen ble designet på tre ulike språk; norsk, engelsk og tysk. Respondenten kunne selv velge hvilket språk han/hun ville gjennomføre undersøkelsen på. Undersøkelsen ble opprettet i den web-baserte løsningen QuestBack (www.questback.com). Formålet med etterundersøkelsen var å kunne stille mer detaljerte spørsmål knyttet til bruk og holdninger enn det som var mulig i selvregistreringsundersøkelsen.

Spørreskjemaet i etterundersøkelsen følger et standardisert skjema som ble benyttet i ni andre verneområder samme år. Skjemaet er en revidert versjon av etterundersøkelser som er gjennomført i andre landskapsvernområder og nasjonalparker tidligere, både av NINA og andre aktører. Av de 416 e-posteneadressene var 95 adresser ugyldige, eller undersøkelsen nådde av en annen grunn ikke frem til mottaker, slik at utvalget utgjorde 321 respondenter. Svarprosenten var 52,3 prosent, det vil si at 168 respondenter besvarte etterundersøkelsen. Sammenlignet med andre brukerundersøkelser er dette en nokså normal svarprosent. Det ble sendt ut to påminnelser til de som ikke hadde svart på undersøkelsene. Påminnelser ble sendt med ca. en ukes mellomrom.

Antall svar i etterundersøkelsen er på et slikt nivå at en skal være forsiktig med å påstå at svarfordelingene fra undersøkelsen er fullstendig representative for brukerne av Børgefjell nasjonalpark. Når svarantallet blir begrenset kan tilfeldigheter i større grad spille inn, spesielt for oppfølgings spørsmål som er stilt til en andel av respondentene. Resultatene må derfor tolkes med forbehold og vurderes som indikasjoner og pekepinner fremfor sannheter som er gyldig for hele populasjonen av Børgefjell-brukere.

3.4.1 Representativitet etterundersøkelse versus selvregistreringskort

I Tabell 3-3 vises representativiteten i selvregistreringsundersøkelsen sammenlignet med etterundersøkelsen. Denne tabellen viser om det er en lik fordeling av ulike type brukere i de to undersøkelsene. Som nevnt tidligere er det ikke gjort en bortfallsstudie i forbindelse med denne brukerundersøkelsen, så vi kjenner ikke karakteristikkene ved de som ikke har fylt ut svarskjema. Av den grunn kan vi ikke vite om utvalget vi studerer er 100 prosent representativt for brukerne av Børgefjell nasjonalpark. Allikevel er det ønskelig at sammensetningen av utvalget i selvregistrerings- og etterundersøkelsen er nokså lik, slik at vi vet at det er tilnærmet den samme brukergruppen vi studerer i selvregistreringsundersøkelsen og etterundersøkelsen.

Fra Tabell 3-3 på neste side ser vi at de som besvarte etterundersøkelsen var noe eldre enn de som besvarte selvregistreringsundersøkelsen. Det er spesielt den aller yngste aldersgruppen (under 25 år) som har falt fra til etterundersøkelsen. Videre er kvinneandelen redusert fra 39 prosent i selvregistreringsundersøkelsen til 32,7 prosent i etterundersøkelsen. At kvinnenandelen og andelen yngre synker fra selvregistrering- til etterundersøkelse er et fenomen som en kjenner fra andre brukerundersøkelser, som for eksempel fra brukerundersøkelse i Langsua nasjonalpark (Vorkinn, 2016) og Sjølen landskapsvernområde (Wold & Selvaag, 2017). Andelen nordmenn øker med 4,5 prosentpoeng fra selvregistreringsundersøkelsen til etterundersøkelsen. Forskjellen er imidlertid ikke veldig stor, og fra andre brukerundersøkelser er det vanlig at andelen utlendinger som svarer er lavere i etterundersøkelsen.

Andelen lokalt bosatte reduseres med 2,9 prosentpoeng fra selvregistreringsundersøkelsen til etterundersøkelsen, mens øvrige nordmenn (ikke bosatt i Grane, Hattfjelldal, Namsskogan og Røyrvik) er noe mer representert i etterundersøkelsen enn i brukerundersøkelsen. Andel førstegangsbesøkende synker fra 43 prosent til 36,9 prosent fra selvregistreringsundersøkelse til etterundersøkelse. Det kan virke som at de med sterk tilknytning til området, her i form av antall tidligere besøk, hadde en større interesse av å gjennomføre etterundersøkelsen. En mulig

forklaring på hvorfor det er slik kan være at disse brukerne (med større sannsynlighet) vil nyte godt av eventuelle tiltak som iverksettes som følge av brukerundersøkelsen.

Tabell 3-3: Representativitet i selvregistrerings- og etterundersøkelse

	Selvregistreringsundersøkelse	Etterundersøkelse
<i>Alder, gjennomsnitt</i>	45,4 (n=714)	49,1 (n=168)
<i>Kvinneandel</i>	39 % (n=772)	32,7 % (n=168)
<i>Andel nordmenn</i>	83 % (n=768)	87,5 % (n=168)
<i>Andel lokalt bosatte*</i>	13 % (n=768)	10,1 % (n=168)
<i>Andel førstegangsbesøkende</i>	43 % (n=766)	36,9 % (n=168)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse og etterundersøkelse. * Lokalt bosatte er definert som personer som bor i kommunene Grane, Hattfjelldal, Namsskogan og Røyrvik.

Etter en vurdering av representativiteten i selvregistrerings- og etterundersøkelsen, har vi valgt å ikke vekte dataverdier fra etterundersøkelsen. Vekting av data innebærer å tillegge svar fra enkelte respondenter en større betydning. Dette kunne vært å gi de yngste respondentenes svar fra etterundersøkelsen en større vekt/betydning enn svarene fra andre aldersgrupper. Dette for å hensynta og utbalansere at unge personer kan være underrepresentert i etterundersøkelsen. Det er hovedsakelig to grunner til at vi velger å ikke vekte dataene fra etterundersøkelsen. For det første mener vi at forskjellene mellom respondentene i selvregistrerings- og etterundersøkelsen ikke er spesielt store, og således at skjevhetene er innenfor et akseptabelt nivå. Videre er det slik at vi ikke kjenner den sanne fordelingen av ulike typer brukere i Børgefjell nasjonalpark, så vi kan heller ikke vite om utvalget som utgjør respondentene i selvregistreringsundersøkelsen er en mer riktig representasjon av Børgefjell-brukerne enn det respondentene fra etterundersøkelsen er. Som påpekt av NINA i brukerundersøkelsen i Sølen (Wold & Selvaag, 2017), vil det også være slik at når det totale antallet respondenter i etterundersøkelsen er lite, vil det å vekte dataene kunne tilføre ytterligere usikkerhet. Det er derfor valgt å presentere alle data fra etterundersøkelsen uvektet.

3.4.2 Analyse og fremstilling av data

Rådata fra selvregistreringsundersøkelsen og den web-baserte etterundersøkelsen ble analysert ved hjelp av makrokoding i Excel. Respondenter under 15 år er ikke inkludert i fremstillingene/analysene. Dette utgjorde tre personer i selvregistreringsundersøkelsen og ingen i etterundersøkelsen (fordi de er luket i selvregistreringsundersøkelsen).

4. Indikatorsett for Børgefjell nasjonalpark

Et indikatorsett som viser nøkkelinformasjon om brukerne av Børgefjell nasjonalpark er presentert i Tabell 4-1 under. Fra selvregistreringsundersøkelsen er det mottatt svar fra respondenter fra 17 ulike nasjonaliteter. Det er også interessant å lese at personer som er på flerdagstur i Børgefjell i gjennomsnitt tilbringer mer enn fem sammenhengende dager i nasjonalparken. Disse samt flere funn om bruken av Børgefjell nasjonalpark vil vi studere mer i detalj i de neste kapitlene.

Tabell 4-1: Nøkkelinformasjon om respondentene som deltok på kasseundersøkelsen

Antall respondenter 776			
Andel nordmenn (n=768)	83 %	Antall nasjonaliteter* (n=768)	16
Andel førstegangsbesøkende (n=766)	43 %	Lokalt bosatte** (n= 768)	13 %
Varighet dagstur (gj.snitt timer) (n=322)	5,15	Andel som overnatter i nasjonalparken (flerdagstur) (n=741)	57 %
Varighet flerdagstur (gj.snitt dager) (n=426)	5,05	Andel som er med på organisert tur (n=769)	4 %
Kvinneandel (n=772)	39 %	Andel som går med barn under 15 år i følge (n=766)	14 %

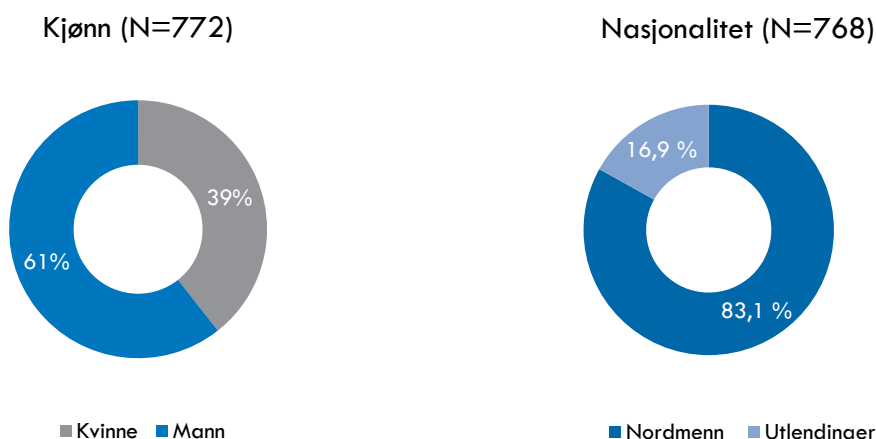
Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen. * Ikke medregnet norske respondenter **Bosatt i Grane, Hattfjelldal, Namsskogan eller Røyrvik

5. Om brukerne av Børgefjell nasjonalpark

5.1 Informasjon om kjønn, alder, utdanningsnivå, bosted

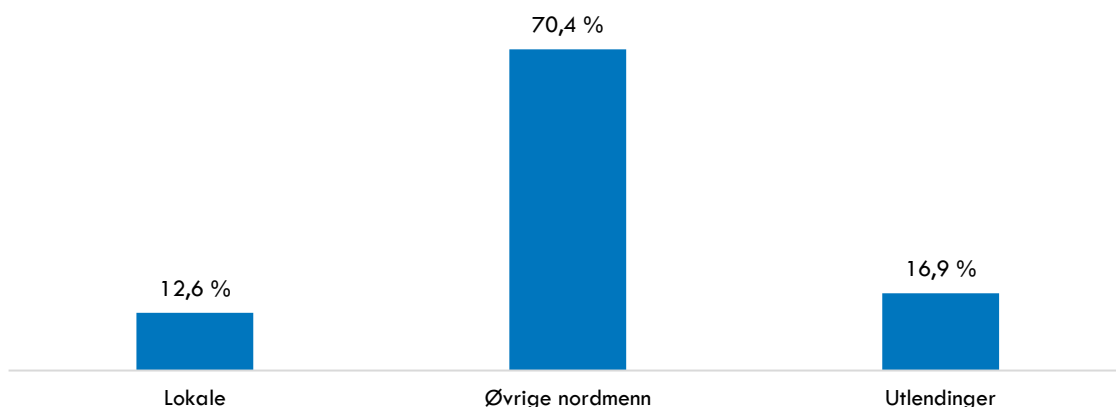
Av 772 personer som fylte ut svarskjema i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017 var 61 prosent menn og 39 prosent kvinner (Figur 5-1). Blant de utenlandske turistene var det 59 prosent menn og 41 prosent kvinner. Det er med andre ord en overvekt av menn både blant de norske og utenlandske besøkende. Videre er 83,1 prosent av de som besøker Børgefjell nordmenn, mens 16,9 prosent er personer med bostedsadresse utenfor Norge. Fra Figur 5-2 fremgår det at 12,6 prosent av de besøkende har bostedsadresse i kommunene som Børgefjell nasjonalpark ligger i, mens 70,4 prosent bor i andre kommuner i Norge. I kapittel 10 er det også analysert hvilke fylker de besøkende kommer fra. Her fremkommer det at 41 prosent av de besøkende var fra Nordland eller Nord-Trøndelag¹, mens 42 prosent var fra andre fylker i Norge. Sammenlignet med andre nasjonalparker er det en relativt høy andel utenlandske besøkende i Børgefjell. Til sammenligning var 10 prosent av de besøkende som fylte ut tilsvarende svarskjema i Lomsdal-Visten nasjonalpark utenlandske (Oslo Economics & Sørensen, 2018a). Av de utenlandske turistene er det desidert flest tyskere i Børgefjell nasjonalpark; 34,6 prosent av de utenlandske besøkende var tyske, 16,9 prosent var nederlendere, 11,5 prosent var svenske, 7,7 prosent var sveitsere. Videre følger Belgia (5,4 %), Østerrike (4,6 %) Tsjekkia (3,8 %) og Danmark (3,8 %).

Figur 5-1: Kjønnfordeling (til venstre) og andel nordmenn (til høyre) i Børgefjell

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

Figur 5-2: De besøkendes bosted* (N=768), prosentfordeling

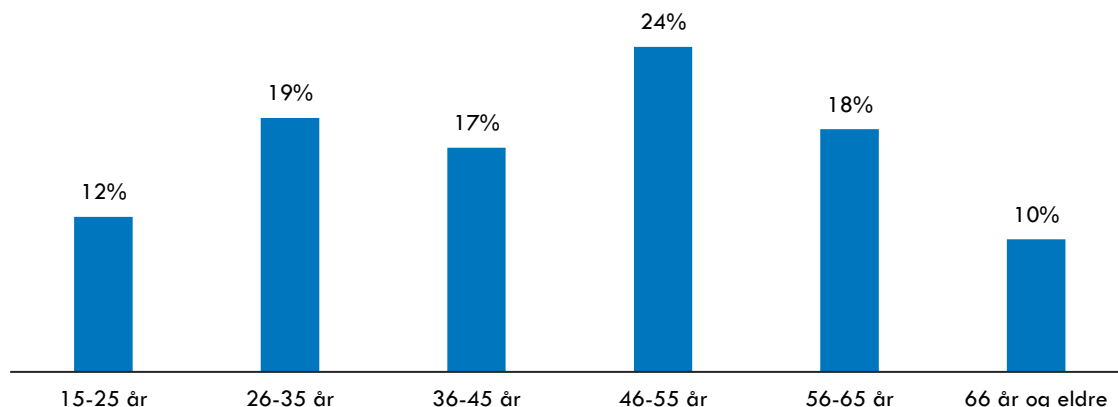

Kilde: Basert på selvregistreringsundersøkelsen. * Lokale respondenter er definert som personer med bostedsadresse i kommunene Grane, Hattfjelldal, Namsskogan og Røyrvik

¹ Nord-Trøndelag var et eget fylke da denne undersøkelsen ble gjennomført sommeren 2017

En oversikt over alderssammensetningen på de besøkende til Børgefjell (Figur 5-3) viser at Børgefjell er et område som tiltrekker seg personer i alle aldre. Omtrent halvparten (48 %) av de besøkende er 45 år eller yngre. Børgefjell er et populært område for 46-55-åringene. 24 prosent av de som har fylt ut svarskjema i løpet av sommeren 2017 er mellom 46 og 55 år. Gjennomsnittsalderen til de besøkende i Børgefjell er 45,4 år. Dette er høyere enn i Møysalen (38,4 år) (Oslo Economics & Sørensen, 2018b), men lavere enn i Lomsdal-Visten (46,7 år) (Oslo Economics & Sørensen, 2018a).

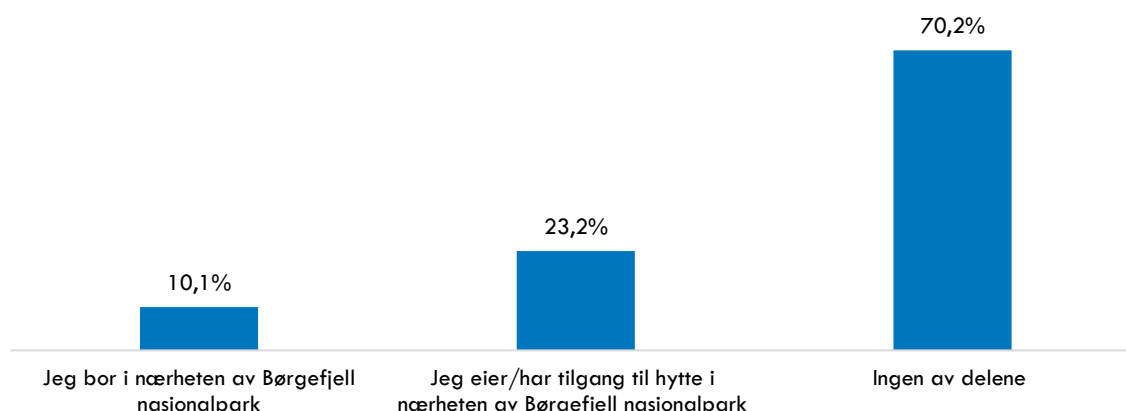
Figur 5-3: Aldersfordeling i Børgefjell (N=714)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om deres tilknytning til området. Det ble her kartlagt andelen av de besøkende som bor i nærheten av Børgefjell nasjonalpark, dvs. personer som bor i kommunene Grane, Hattfjelldal, Namsskogan og Røyrvik. Fra etterundersøkelsen er det 10,1 prosent av respondentene som oppgir at de er bosatt i kommunene som Børgefjell er en del av (Figur 5-4). Videre oppgir 23,2 prosent av respondentene at de eier eller har tilgang til hytte i nærheten av nasjonalparken, mens 70 prosent av respondentene er tilreisende uten en slik tilknytning til Børgefjell.

Figur 5-4: Tilknytning til området (N=168)*

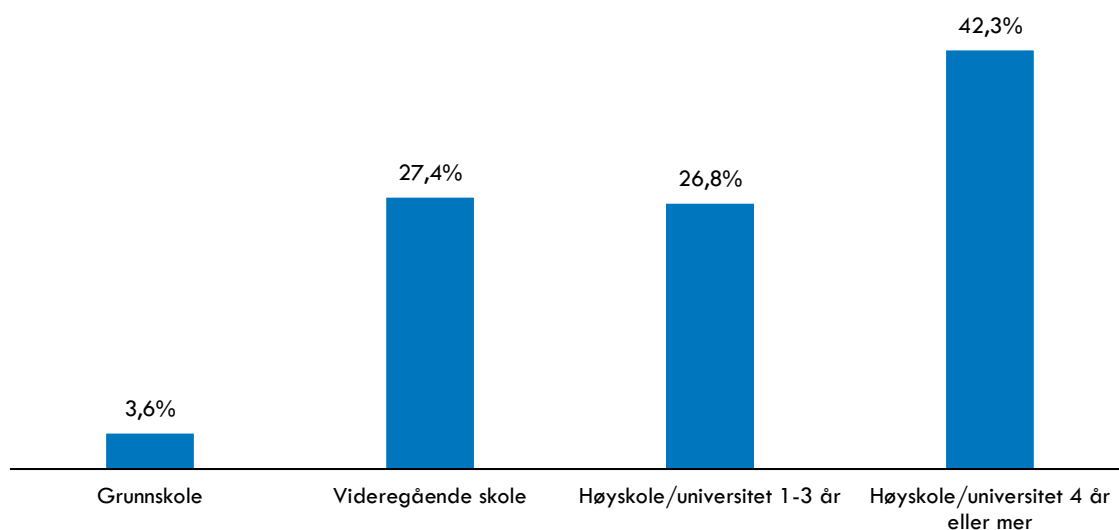

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse. * Mulig å krysse av for flere alternativer, herunder at en både bor i nærheten av Børgefjell og eier/har tilgang til hytte i området. Av den grunn summerer alternativene seg til mer enn 100 prosent.

De fleste som besøker Børgefjell er godt utdannet. 42,3 prosent av respondentene i etterundersøkelsen hadde høyskole eller universitet i mer enn fire år som høyeste fullførte utdanning (Figur 5-5). Videre er det 26,8 prosent av respondentene som har høyskole eller universitet (1-3 år) som høyeste fullførte utdanning. 31 prosent av respondentene har grunnskole eller videregående skole som høyeste fullførte utdanning.

Figur 5-5: Høyeste fullførte utdanning (N=168), prosentfordeling

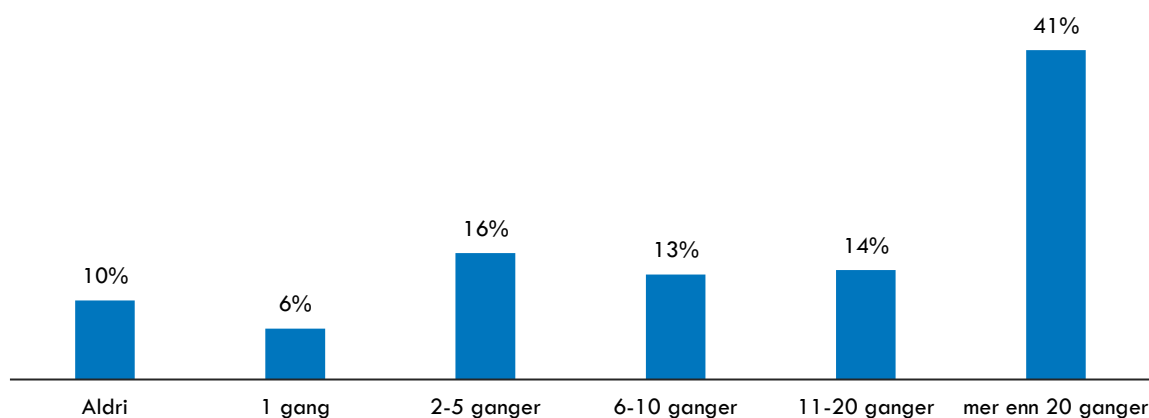

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse.

5.2 Friluftslivserfaring og friluftslivsinteresse

De besøkende til Børgefjell har jevnt over mye erfaring med å være på flerdagers fot- eller skiturer. I selvregistreringsundersøkelsen oppgir 90 prosent av respondentene at de har erfaring med å være på flerdagers tur til fots eller på ski (Figur 5-6). Videre er det en høy andel av de besøkende som oppgir at de har betydelig erfaring med slike typer turer. 55 prosent av respondentene oppgir at de har erfaring fra flere enn 10 flerdagsturer. Det vitner om at de besøkende til Børgefjell nasjonalpark er svært turvante.

Figur 5-6: Erfaring med flerdagers fot/skitur. Hvor mange ganger har du vært på en flerdagers fottur eller skitur? (N=709)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen.

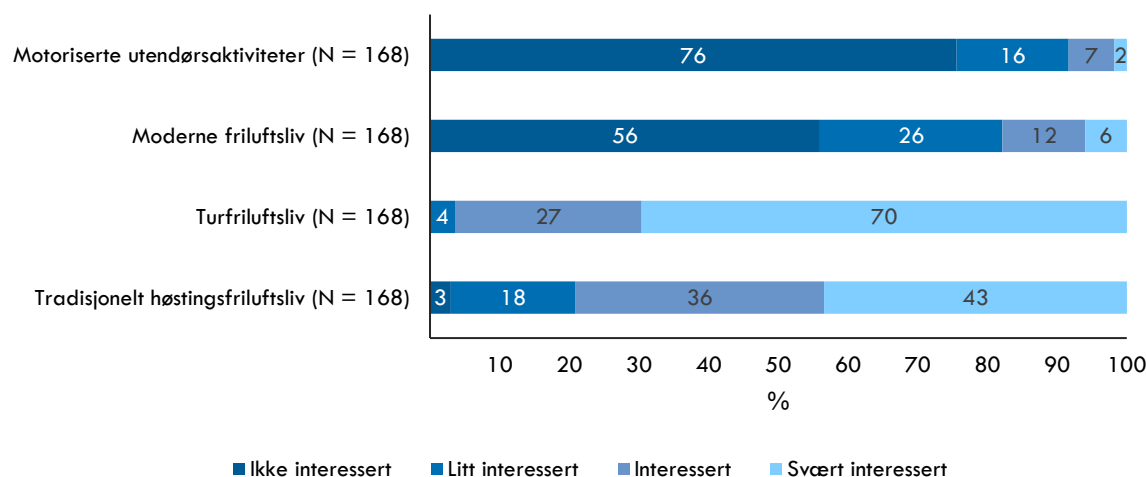
I etterundersøkelsen ble det kartlagt hvilken interesse de besøkende hadde for ulike typer friluftsliv. Respondentene kunne svare på deres interesse for fire ulike friluftslivsformer. Disse var definert på følgende måte:

- **Motoriserte utendørsaktiviteter:** F.eks. båtsport og snøscooterkjøring.
- **Moderne friluftsliv:** Aktiviteter som krever spesielle ferdigheter og utstyr, f.eks. terrengsykling, klatring, kiting, elvepadling, hanggliding, randonee.
- **Turfriluftsliv:** Gurer til fots og/eller på ski.
- **Tradisjonelt høstingsfriluftsliv:** Sanking av sopp og bær, samt jakt og fiske.

Et fellestrekk for de som besøker Børgefjell er at de interesserer seg for turfriluftsliv (Figur 5-7). 97 prosent av respondentene i etterundersøkelsen oppgir at de er «interessert» eller «svært interessert» i turfriluftsliv. Videre oppgir 79 prosent av respondentene at de er interessert eller svært interessert i tradisjonelt høstingsfriluftsliv. Svar fra etterundersøkelsen gir en tydelig pekepinn på at de besøkende til Børgefjell har en sterk interesse for det tradisjonelle friluftsliv med fotturer i flott natur. I likhet med i mange andre verneområder kjennetegnes de besøkende i Børgefjell at de foretrekker det enkle og tradisjonelle høstings- og turfriluftslivet.

Omtrent hver femte besøkende til Børgefjell (18 %) er interessert eller svært interessert i det moderne friluftsliv, som er aktiviteter som setter større krav til ferdigheter og utstyr. Enda færre igjen, omtrent 9 prosent av de besøkende, viser interesse eller stor interesse for motoriserte utendørsaktiviteter.

Figur 5-7: Interesse for ulike typer friluftsliv (N=168)

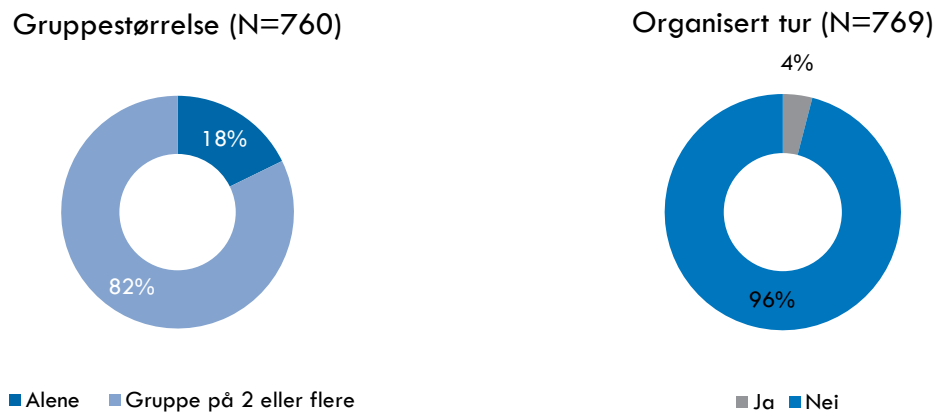

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen

5.3 Turfølget

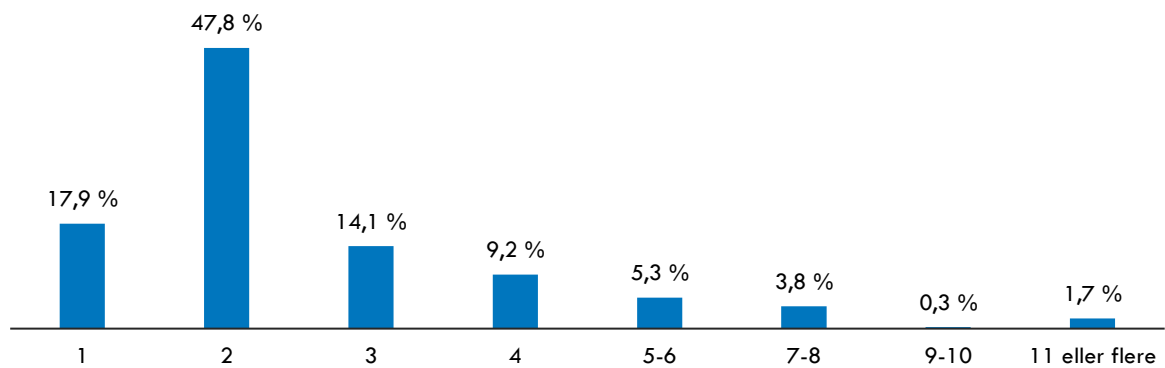
De fleste som besøker Børgefjell nasjonalpark reiser sammen med andre (Figur 5-8). Det er kun 18 prosent av de besøkende som reiser alene. Dette er en nokså vanlig fordeling når en sammenligner med forholdene i andre nasjonalparker. Til sammenligning er det 19 prosent som besøker Lomsdal-Visten nasjonalpark alene (Oslo Economics & Sørensen, 2018a). Av de som svarte på selvregistreringsundersøkelsen er det 4 prosent av de besøkende oppgir at de deltar på en organisert tur. Det er få kommersielle aktører som arrangerer organiserte turer til Børgefjell nasjonalpark. Imidlertid er vi kjent med at det finnes lokale turlag som arrangerer organiserte turer for sine medlemmer. Den mest vanlige gruppestørrelsen er to personer. Nesten halvparten (47,8 %) av de besøkende oppgir at de var på tur med kun én annen person, mens rundt 11 prosent av de besøkende reiste i gruppe med fem eller flere personer (Figur 5-9).

Figur 5-8: Andel alenereisende (figur til venstre) og andel som reiste som organisert gruppe (figur til høyre)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen

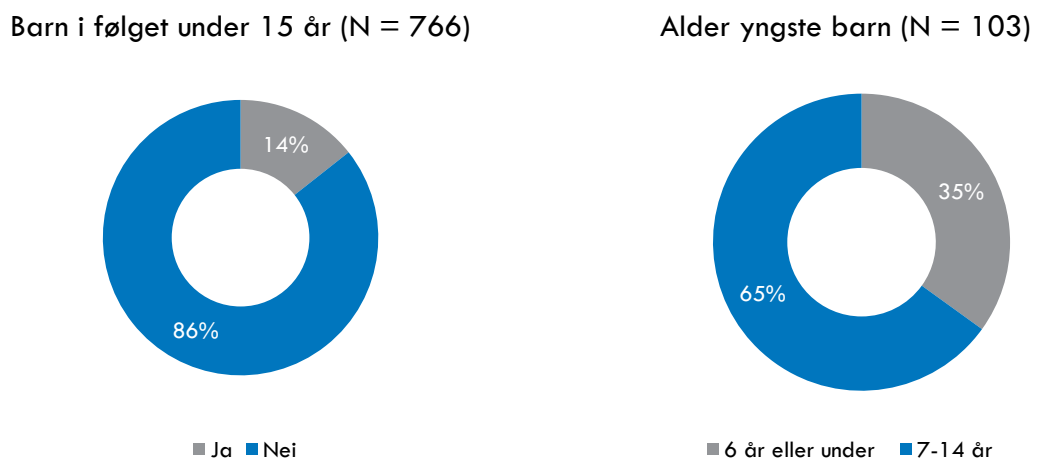
Figur 5-9: Frekvensfordeling gruppestørrelse (N=761)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen

Fra Figur 5-10 fremgår det at relativt få personer hadde med seg barn i følget (14 %). Sammenlignet med andre verneområder er barneandelen nokså lav. Dette kan ha sammenheng med at Børgefjell nasjonalpark har mindre tilrettelegging enn andre verneområder og området er således mer utfordrende å ferdes i. Av de som hadde med seg barn var 65 prosent av disse i alderen 7-14 år.

Figur 5-10: Andel med barn i følget og alder på yngste barn

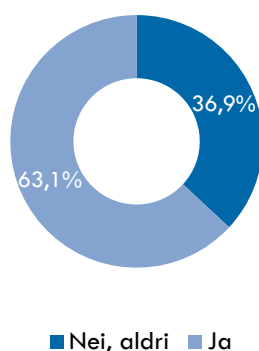
Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse sommeren 2017

5.4 Tidligere besøk og kjennskap til Børgefjell

Resultatene fra brukerundersøkelsen viser at Børgefjell nasjonalpark har en relativt høy andel førstegangsbesøkende. Fra etterundersøkelsen oppgir 36,9 prosent av respondentene at de ikke har besøkt Børgefjell før 2017 (Figur 5-11). Det er lavere andel av respondentene som ikke har besøkt Børgefjell tidligere i etterundersøkelsen enn i kasseundersøkelsen, hvor det var 43 prosent av respondentene som ikke hadde besøkt området tidligere (N=766). Den høye andelen førstegangsbesøkende gjenspeiler at Børgefjell er et område som tiltrekker seg mange tilreisende. Området er mindre tilrettelagt for korte og enkle turer for lokalbefolkningen, som eksempelvis kveldsturer etter jobb eller korte dagsturer i løpet av helga. Samtidig er avstanden til befolkningscentre av betydelig størrelse relativt stor. Dette, kombinert med områdets relativt utfordrende landskap, gjør at det kreves noe planlegging før en besøker området.

Figur 5-11: Tidligere besøk i Børgefjell nasjonalpark (N=168)

Har du besøkt Børgefjell nasjonalpark før 2017?

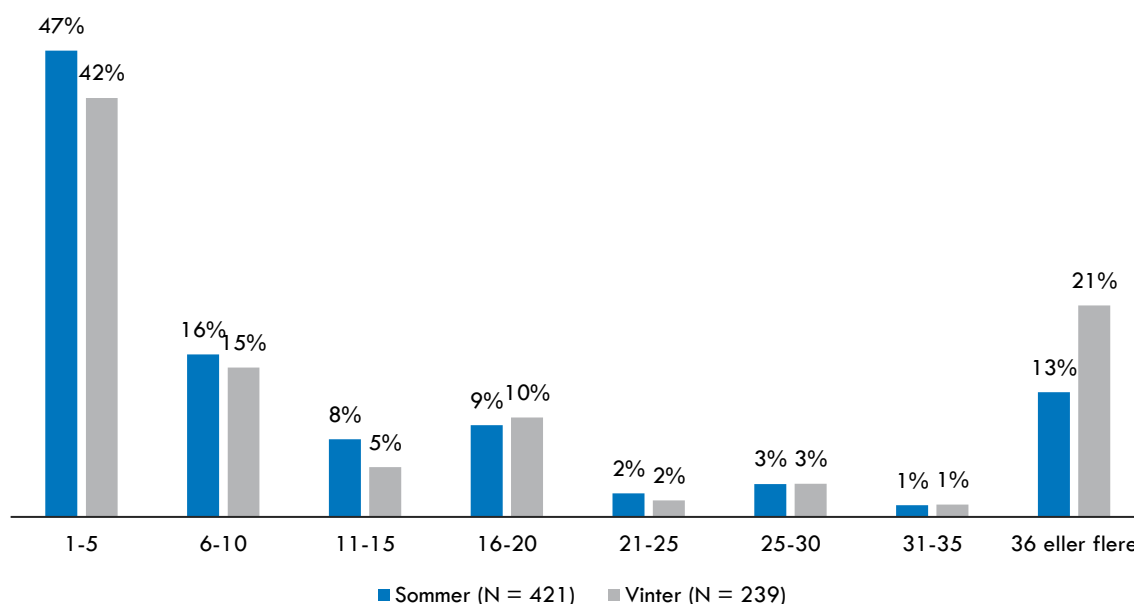
Basert på svar fra etterundersøkelsen

I selvregistreringsundersøkelsen ble de besøkende spurt om hvor mange somre og vintre de har vært i Børgefjell tidligere. Det er flere som oppgir at de har besøkt Børgefjell tidligere på sommerstid (421) enn vinterstid (239). Dette sier ikke nødvendigvis noe om forholdet mellom antall brukere som besøker området sommers- og vinterstid. Ettersom denne undersøkelsen er gjennomført på sommeren, er det rimelig å anta at personer som kun benytter seg av området på sommeren er overrepresentert i utvalget vårt.

De fleste som har vært i Børgefjell tidligere har vært i området mellom 1-5 somre og/eller 1-5 vintre (Figur 5-12). Det er 13 prosent av de sommerbesøkende som oppgir at de har besøkt Børgefjell mer enn 36 somre. På tilsvarende vis er det 21 prosent av de vintersbesøkende som oppgir at de har besøkt Børgefjell mer enn 36 vintre. I gjennomsnitt har de som har vært i Børgefjell tidligere besøkt området i overkant av 9 somre og 11 vintre.² Det synes også å være personer som besøker området gjennom hele året. 90 prosent av besøkende med over 20 besøk sommerstid hadde også over 20 eller flere besøk vinterstid.

² Det er her skilt mellom de som har besøkt området på sommerstid og vinterstid. Blant de som har besøkt området tidligere på sommerstid er gjennomsnittlig antall somre en har besøkt Børgefjell 9 somre.

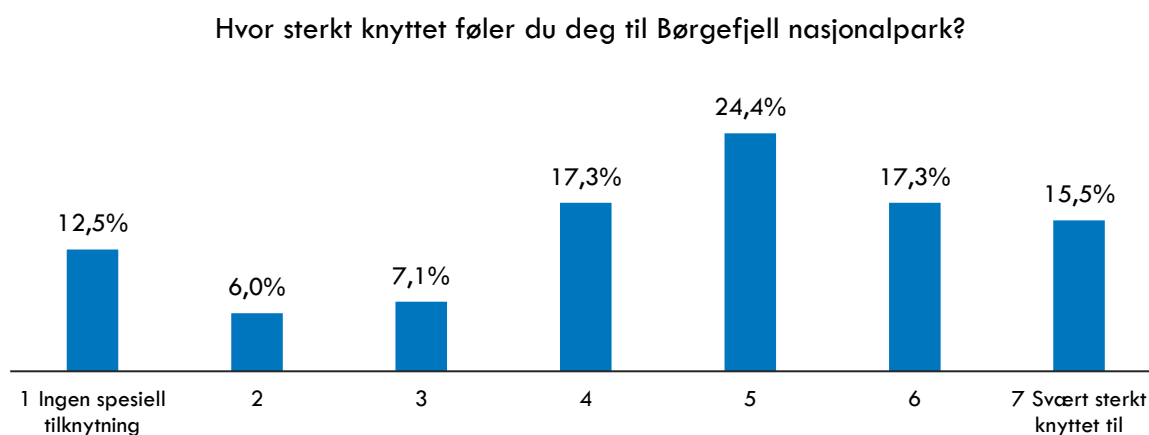
Figur 5-12: Tidligere besøk. Hvor mange somre og vintre har du besøkt Børgefjell tidligere?

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om hvor knyttet de føler seg til Børgefjell, hvor en verdi lik 1 antyder ingen spesiell tilknytning og en verdi lik 7 representerer en svært sterk tilknytning. I Børgefjell oppnås det en gjennomsnittsscore på 4,5, som tyder på at brukerne føler seg nokså sterkt knyttet til Børgefjell (Figur 5-13). 57,2 prosent av respondentene gir en score som er 5 eller høyere, som indikerer at over halvparten av respondentene opplever en nokså spesiell tilknytning til Børgefjell nasjonalpark.

Figur 5-13: Tilknytning til Børgefjell nasjonalpark (N=168)

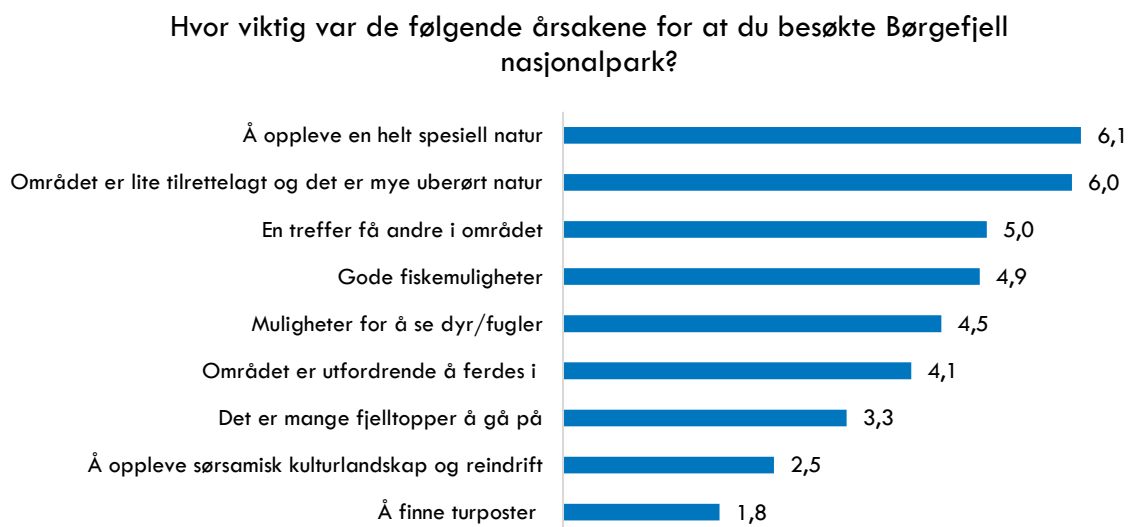

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

5.5 Brukernes motiv for å besøke Børgefjell

De besøkende kan ha ulike motiv for å besøke Børgefjell nasjonalpark. I Figur 5-14 vises svar fra etterundersøkelsen hvor de besøkende ble spurt om hvor viktige ulike forhold ved nasjonalparken var for at de besøkte Børgefjell. Her går skalaen fra 1 til 7, hvor 1 representerer at forholdet ikke hadde noen betydning, og 7 at forholdet hadde svært stor betydning. De besøkende oppgir at «det å oppleve en helt spesiell natur» (6,1) og «at området er lite tilrettelagt og at det er mye uberørt natur» (6,0) er de viktigste årsakene til at de besøker Børgefjell i gjennomsnitt. «Å oppleve sørsamisk kulturlandskap og rein», samt «å finne turposter», oppgis å ha minst betydning for at den gjennomsnittlige besøkende valgte å reise til Børgefjell. Resultatene fra etterundersøkelsen bekrefter at de besøkende til Børgefjell søker mot det enkle turfriluftslivet med muligheter til å ferdes uforstyrret i et spesielt naturlandskap.

Figur 5-14: Motiv for å besøke Børgefjell (N= 169) [1=ingen betydning, 7=svært stor betydning]

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

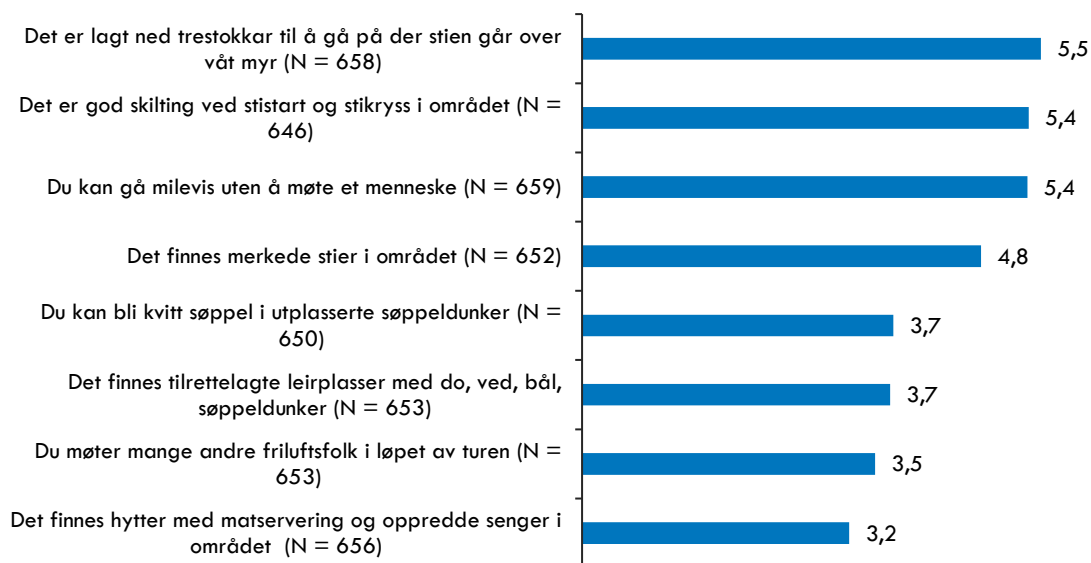
5.6 Idealområde og purisme

I selvregistreringsundersøkelsen ble de besøkende spurt om hva som kjennetegner deres idealområde gitt at de skal gjennomføre en flertimers tur i et skogs-/fjellterreng om sommeren (Figur 5-15). De åtte spørsmålene som brukes til å definere brukernes idealområde er ikke knyttet spesifikt til Børgefjell, derimot er de besøkende bedt om å se for seg et «idealområde», og beskrive hva som kjennetegner det. Respondentene skal vurdere hvordan åtte påstander kjennetegner deres idealområde, fra «ikke i det hele tatt» til «i svært stor grad»:

- Det finnes tilrettelagte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker
- Du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker
- Det finnes merkede stier i området
- Det er god skilting ved stistart og stikryss i området
- Det er lagt ned trestokker til å gå på der stien går over våt myr
- Det finnes hytter med matsservering og oppredde senger i området
- Du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen
- Du kan gå milevis uten å møte et menneske

Brukerne i Børgefjell oppgir at idealområdet deres bør være tilrettelagt med klopper i myrområder (5,5) og god skilting ved stistart og stikryss i området (5,4). De besøkende synes også det er en tydelig kvalitet ved et område at man kan gå milevis uten å møte et menneske (5,4). De besøkende oppgir at det er mindre viktig at idealområdet deres inneholder søppeldunker (3,7) og tilrettelagte leirplasser (3,7). De besøkende legger minst vekt på at idealområdet deres må ha hytter med matsservering og oppredde senger (3,2) og at man kan møte andre friluftslivsmennesker her (3,5). Kort oppsummert setter de besøkende pris på at verneområdet er enkelt å orientere seg i, med en viss skilting, spesielt ved stikryss og stistart, og at det er lagt ut klopper i områder hvor stien går over til myr. Utover dette, ønsker Børgefjell-vandrerene lite tilrettelegging i sitt idealområde.

Figur 5-15: Brukernes idealområde, gjennomsnittsscore³, [1 representerer at dette forholdet er «svært negativt», 4 betyr «nøytral» og 7 betyr at det er «svært positivt» at idealområdet inneholder dette forholdet]

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsskjema.

Fra de åtte ovennevnte forholdene som brukes til å kartlegge brukernes idealområde (Figur 5-15), er det mulig å beregne respondentenes purismegrad. Dette sier noe om brukernes preferanser for tilretteleggingstiltak for å gjøre friluftsliv enklere og hvorvidt en ønsker å møte på andre mennesker når en er på tur. Lavpurister er de som ønsker mye tilrettelegging og synes det er hyggelig å møte andre mennesker på tur. Høypurister setter pris på lite tilrettelegging og muligheter til å ferdes uforstyrret fra andre mennesker. Måten vi har beregnet andel lav-, mellom- og høypurister følger metoden som er beskrevet av Vistad og Vorkinn (2012). Hver respondent har fått en gjennomsnittsscore basert på hva de har svart på de åtte ovennevnte forholdene (Figur 5-15). Score-verdien ligger mellom 1 og 7 der lavpurister er de som oppnår en score mellom [1-3,5], mellompurister en score mellom [3,51-4,49] og høypurister en score på [4,5-7]. Det må påpekes at svarskaalen som er vist i Figur 5-15 over er snudd for syv av spørsmålene (bortsett fra alternativet «du kan gå milevis uten å møte et menneske») når vi beregner purismegrad.⁴

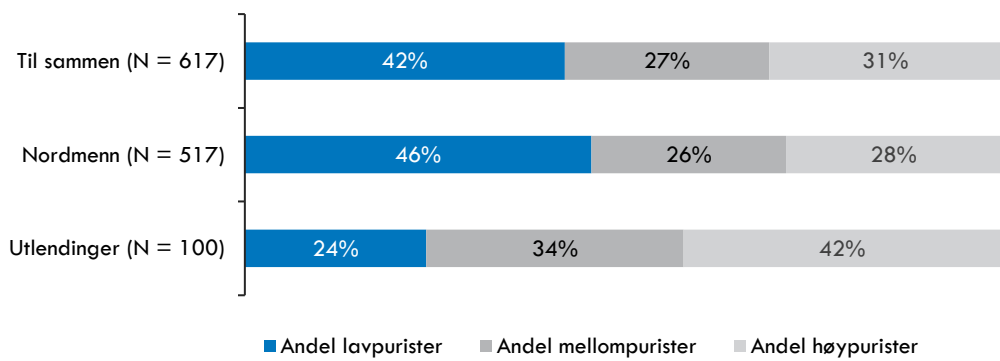
Av de 617 personene som ble vurdert etter purismeskalaen er det 42 prosent som defineres som lavpurister, 27 prosent som mellompurister og 31 prosent er definert som høy-purister etter denne skalaen (Figur 5-16). Det er en høyere andel mellom- og høypurister blant utlendinger enn blant nordmenn. Utenlandske turister ønsker dermed mindre tilrettelegging enn det nordmenn gjør og de setter mer pris på å kunne ferdes uforstyrret fra andre besøkende. Dette er en tendens som en også ser fra andre brukerundersøkelser i Norge.

Vi har videre gjort enkelte analyser for å finne ut i hvilken grad Børgefjell nasjonalpark fremstår som idealområdet til henholdsvis lav-, mellom og høypurister. Respondentene ble spurt om i hvilken grad Børgefjell samsvarer med deres eget idealområde, på en skala fra 1-5, hvor 1 betyr «ikke i det hele tatt» og 5 betyr «fullt samsvar». Som vist i Figur 5-17 oppgir 58 prosent av høypuristene at Børgefjell samsvarer fullt og helt med deres idealområde. Høypuristene gir Børgefjell en gjennomsnittsscore på 4,52, som må tolkes som at denne gruppen av besøkende opplever Børgefjell som et tilnærmet idealområde å ferdes i. Mellom- og lavpurister gir Børgefjell en gjennomsnittsscore på henholdsvis 4,2 og 4,3. Totalt sett mener den gjennomsnittlige Børgefjell-besøkende at verneområdet samsvarer godt med deres idealområde.

³ Spørsmålet var stilt slik: «Tenk deg at du skal gjennomføre en flertimers tur i skogs- /fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik DU helst vil ha det – som om det var ditt "idealområde" for en slik tur. Ville det være positivt eller negativt for deg at....»

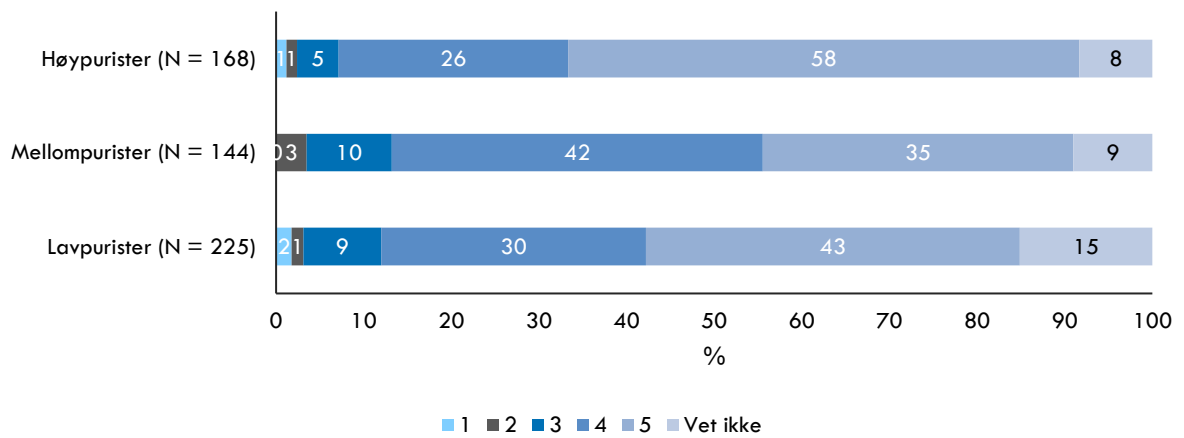
⁴ En person som svarer «7» (svært positivt) på hvordan det oppleves at man møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen, får omregnet en score til «1» når vi beregner purismegrad.

Figur 5-16: Purismegrad (N=617)

Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

Figur 5-17: Samsvar med idealområde, [1=samsvarer ikke i det hele tatt, 5=fullt samsvar]

Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse, viser prosentfordeling (summerer seg til 100 %)

6. Bruken av området

I dette kapitlet vil vi se nærmere på hvordan de besøkende bruker nasjonalparken og hvor de ferdes. Vi har imidlertid ikke mulighet til å kartlegge brukernes ferdselsruter på et detaljert nivå. Det ville krevd at respondentene tegnet inn ferdselsruter i selvregistreringsundersøkelsen. Det er ikke gjort. Vi vil av den grunn presentere informasjon om hvilke innfallsporier som er mest benyttet og hvilke tellerpunkter som har flest registrerte målinger. Dette gir en indikasjon på hvilke deler av nasjonalparken det er mest ferdsel, men dessverre ikke et fullstendig bilde.

6.1 Romlig bruk

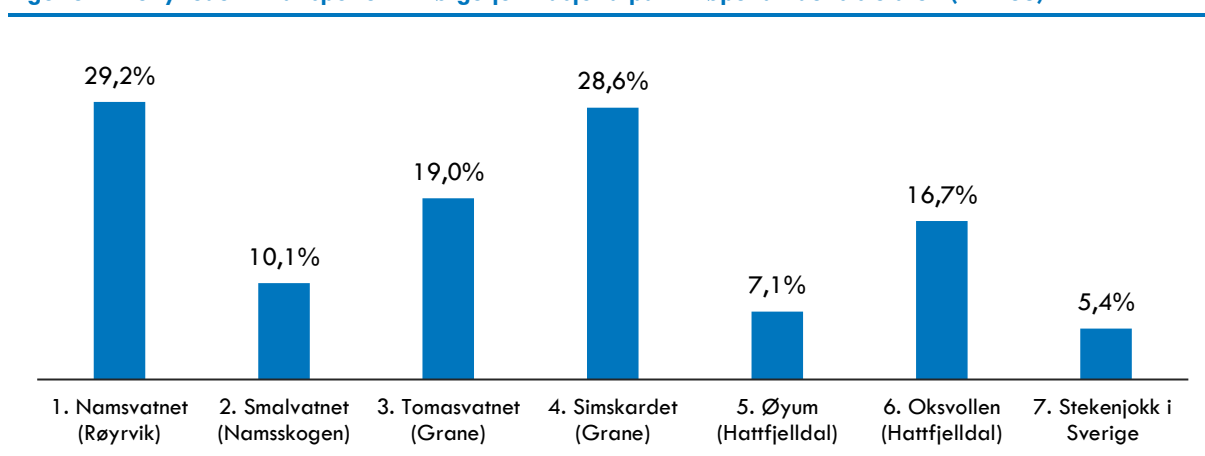
Både kasseundersøkelsen og etterundersøkelsen gir informasjon om hvordan de besøkende fordeler seg over de ulike innfallsporiene. Statistikken med antall besøkende per innfallspori fra kasseundersøkelsen er ikke direkte sammenlignbar med besøksstatistikken fra etterundersøkelsen. I kasseundersøkelsen er det kun ett besøk som er registrert per besøkende, nemlig besøket da de fylte ut spørreskjemaet, mens i etterundersøkelsen kunne man velge flere alternativer dersom man hadde vært på tur til flere steder samme år. Resultatene fra kasseundersøkelsen er presentert i Tabell 6-1, mens resultatene fra etterundersøkelsen fremgår av Figur 6-1. Det er relativt høy korrelasjon mellom de to spørreundersøkelsene når det kommer til benyttede innfallsporier. Dette er også noe en skal forvente da respondenter i etterundersøkelsen er rekruttert fra kasseundersøkelsen.

Tabell 6-1: Registrerte svarskjemaer fra brukerundersøkelsen i Børgefjell (N=776)

Svarkasselokalitet	Antall gyldige svar	Prosentvis fordeling
1. Storelva (Namsvatnet)	123	16 %
2. Smalfjellet (Namskroken)	105	14 %
3. Storelvhøgda (Tomasvatnet)	126	16 %
4. Simskardet	227	29 %
5. Øyum	41	5 %
6. Tiplingstien	108	14 %
7. Båtruta (Namsvatnet)	33	4 %
8. Orvatnet	13	2 %
Totalt	776	100 %

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

Figur 6-1: Benyttede innfallsporier til Børgefjell nasjonalpark i løpet av det siste året. (N=168)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse. Respondentene ble spurt hvilke innfallsporier de har benyttet i løpet av det siste året. Mulig å krysse av for flere alternativer.

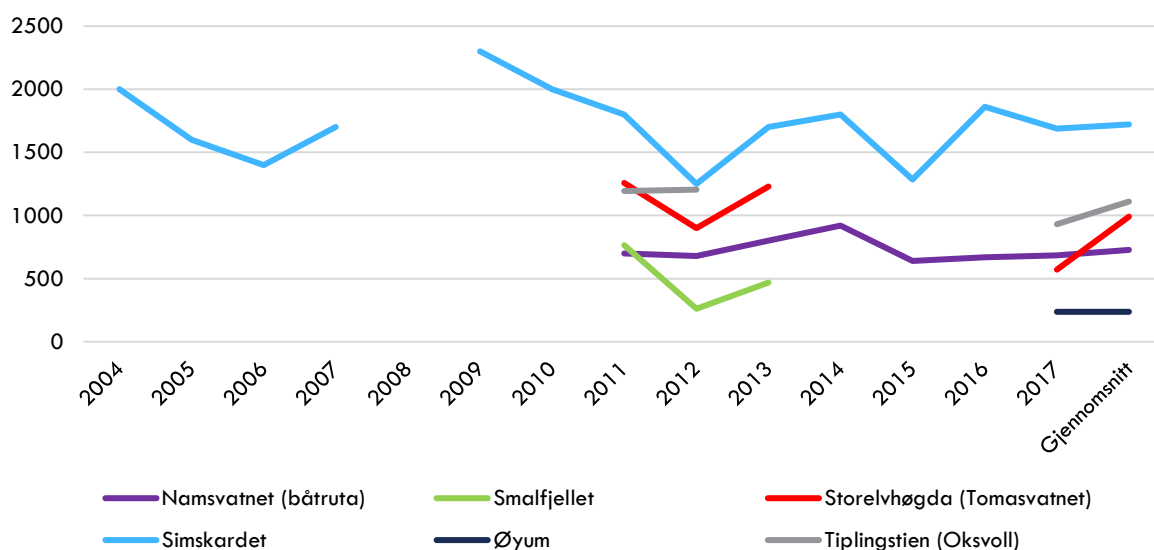
Fra kasse- og etterundersøkelsen fremstår Simskardet og området rundt Namsvatnet som de to mest trafikerte innfallsportene til Børgefjell. I etterundersøkelsen (Figur 6-1) er det henholdsvis 28,6 prosent og 29,2 prosent av respondentene som oppgir at de har benyttet disse innfallsportene i løpet av det siste året. Områdene rundt Namsvatnet inkluderer både Storelva og Båtruta fra Tabell 6-1, da de som har fylt ut svarskjema om bord på skyssbåten har gjort det på vei over Namsvatnet. Det virker sannsynlig at plasseringen av svarkassen ved Storelva har bidratt til det høye svarantallet en ser her. Basert på eksisterende kunnskap om ferdsel i Børgefjell nasjonalpark fra ferdselstellers (Figur 6-2), oppnår svarkassen ved Storelva en høyere andel av det totale respondentantallet enn hva man kunne forvente. Ved Storelva har kassen stått ved en gapahuk/raste plass hvor besøkende oppholder seg mens de venter på å bli hentet av båten. Ofte overnatter besøkende på denne plassen, enten første eller siste døgn av besøket. Dette gjør at de besøkende har bedre tid ved dette punktet og kan fokusere mer på det som finnes i området. I tillegg har passasjerer på båtruta blitt oppfordret om å besvare undersøkelsen. Vi legger til grunn at dette er forhold som spiller inn på resultatene som en observerer i Tabell 6-1 og Figur 6-1.

Videre er områdene rundt Tomasvatnet (vest) og Tiplingstien/Oksvoll (nordøst) oppgitt å være populære innfallspporter i både kasse- og etterundersøkelsen. Etterundersøkelsen åpner også for at respondenter kan angi eventuelt andre innfallspporter som de har benyttet i løpet av det siste året. Det er syv respondenter som oppgir at de har benyttet andre innfallspporter enn de som er presentert i Figur 6-1. To av disse innfallsportene ligger i Sverige. De resterende fem svarene angir ulike innfallspporter i Norge.

Ferdselstetter i Børgefjell

Det er foretatt tellinger av ferdselen i Børgefjell tilbake til 2004 da Fjelltjenesten satt ut en matteteller i Simskardet. Siden den gang har det periodevis vært ferdselstetter i drift på Smalfjellet, Storelvhøgda, Øyum og Tiplingstien (Oksvoll). I tillegg er passasjertrafikken på båtruta på Namsvatnet kartlagt og arkivert. Her teller én billett som én passering. Totalt er det registrert over 5 000 tellinger i Børgefjell nasjonalpark i løpet av sommeren 2017 (inn og ut). Tellerdataene viser at Simskardet er en av de mest benyttede innfallsportene til Børgefjell (Figur 6-2). Dette stemmer godt med resultatene over benyttede innfallspporter i Figur 6-1. I Simskardet alene var det registrert nærmere 1 700 tellinger (inn og ut) i denne perioden. Dette ligger på et relativt normalt nivå når en ser de siste 10-12 årene under ett. I 2014 og 2016 var besøket noe høyere ved denne innfallspporten, men det kan nok også skyldes at barmarkssesongen ble redusert i 2017 grunnet sen snøsmelting. Etter Simskardet var Tiplingstien, en nordøstlig innfallspport, den nest mest trafikkerte innfallspporten i 2017. Her var det registrert 931 tellinger sommeren 2017 (inn og ut). Dette er noe lavere enn antall tellinger som var registrert i 2011 og 2012 (rundt 1 200 tellinger). Passasjerstatistikken fra båtruta over Namsvatnet viser en nokså stabil utvikling i perioden 2011 til 2017, med 685 solgte billetter i løpet av sommeren 2017 mot 700 billetter sommeren 2011. Totalt sett virker ferdselen å holde seg relativt stabil i Børgefjell nasjonalpark, men en kan observere en svak negativ utvikling for enkelte innfallspporter i perioden som det finnes ferdselsdata for.

Figur 6-2: Ferdsel i Børgefjell

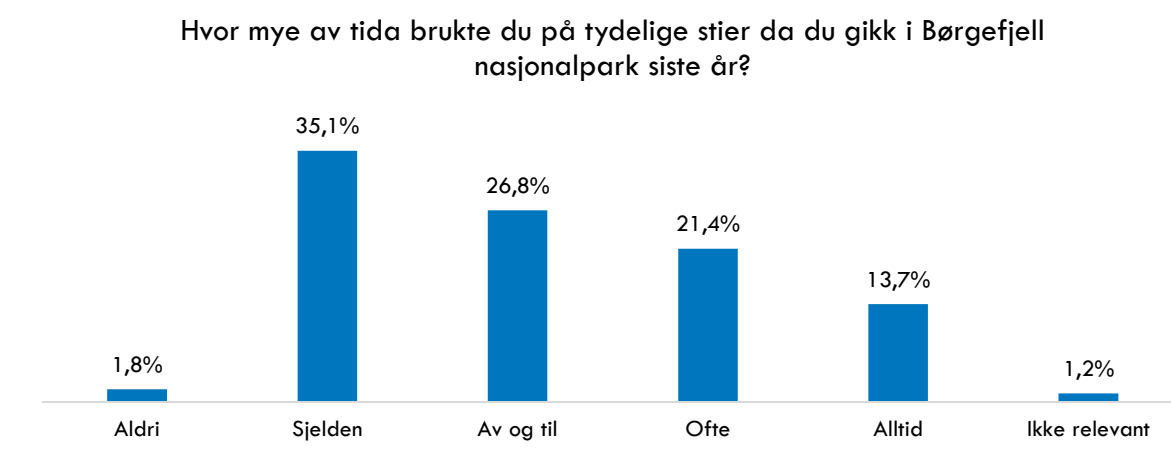

Kilde: Mottatt fra nasjonalparkforvalter. *Brudd i tidsserie skyldes at det ikke finnes tellerdata for disse punktene.

6.2 Bruk av sti og terreng

I etterundersøkelsen ble 168 respondenter spurt om hvor mye av tiden de benyttet på tydelige stier da de var på tur i Børgefjell i løpet av det siste året. Fra Figur 6-3 leser vi at relativt mange oppgir at de tilbringer mye tid utenfor tydelige stier når de ferdes i nasjonalparken. Over en tredel av respondentene oppgir at de sjelden eller aldri går på tydelige stier i Børgefjell nasjonalpark. Dette stemmer godt med at Børgefjell er et verneområde hvor det totale stinettet er relativt begrenset i omfang sett i forhold til størrelsen på nasjonalparken. Det er kun 13,7 prosent av respondentene som oppgir at de alltid ferdes på tydelige stier i nasjonalparken. I kapittel 5.6 så vi også at Børgefjell nasjonalpark tiltrekker seg mange høypurister som søker seg mot uberørt natur med lite forstyrrelser fra andre mennesker. Det bør antas at denne besøksgruppen i større grad holder seg unna stier og tilrettelagte ferdselsruter.

Figur 6-3: Bruk av tydelige stier i Børgefjell nasjonalpark (N=168)

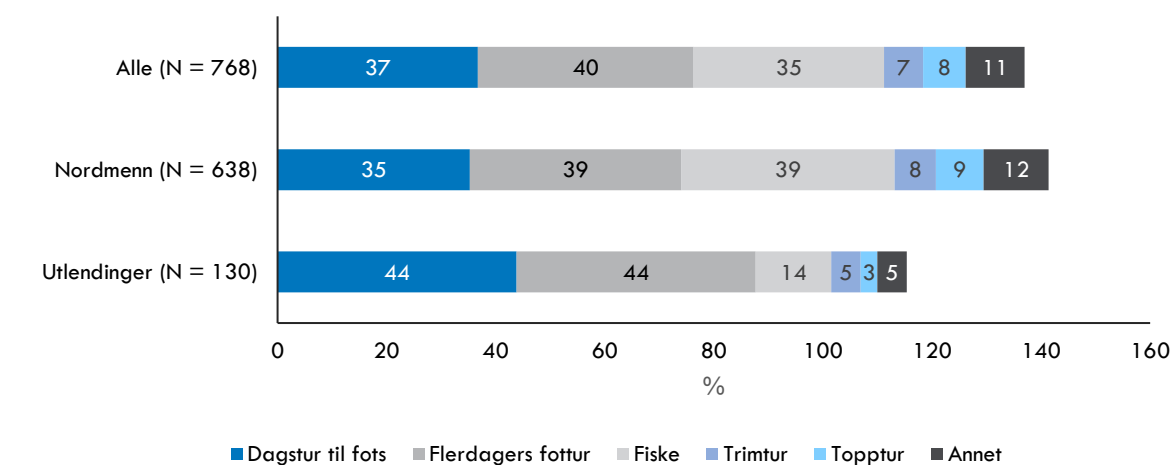

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

6.3 Type bruk

I selvregistreringsundersøkelsen ble det kartlagt hvilke formål de besøkende hadde med turen til Børgefjell, herunder om de hadde planer om å fiske, gå på flerdagstur, topptur e.l. Svarene fra dette spørsmålet (Figur 6-4) viser at nordmenn virker å ha mer interesse av å fiske i Børgefjell (39 %) enn det utenlandske besøkende har (14 %). Disse forskjellene kan også knyttes til at fiske krever mer utstyr og kunnskap om fiskeregler, noe som er vanskeligere å oppdrive for utenlandske turister på besøk til Børgefjell. Henholdsvis 7 og 8 prosent av de besøkende oppgir trimtur og topptur som viktige formål med besøket. Videre svarer 37 prosent at formålet med besøket var å gjennomføre en dagstur til fots, mens 40 prosent oppgir at de skal på flerdagstur til fots.

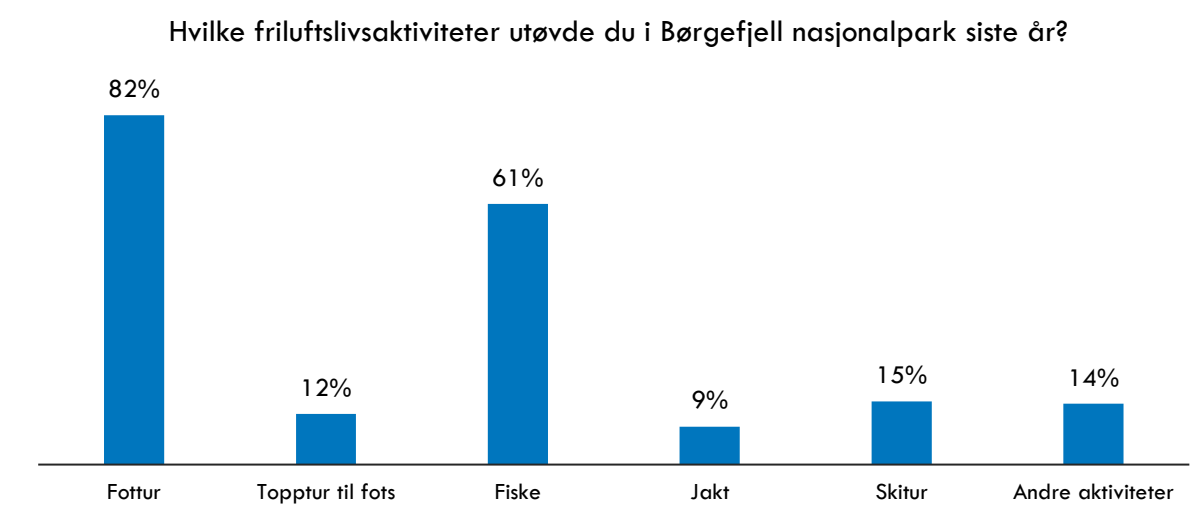
Figur 6-4: Formål med besøket (N=768), flere valg mulig

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse sommeren 2017

I etterundersøkelsen ble de besøkende spurt om hvilke friluftslivsaktiviteter de har utøvd i Børgefjell i løpet av det siste året (Figur 6-5). Som en kan forvente, samsvarer resultatene fra etterundersøkelsen godt med kartleggingen av formålet med besøket, som vist i Figur 6-4. Svært mange av de besøkende (82 %) oppgir at de har gått på fottur i Børgefjell i løpet av det siste året. Børgefjell har en rekke flotte fjellvann med ørret av høy kvalitet. Dette gjenspeiles i svarene til de besøkende. Over 60 prosent av de besøkende oppgir at de har fisket i Børgefjell i løpet av det siste året. Videre er det 15 prosent av respondentene som har vært på skitur i Børgefjell nasjonalpark det siste året. Av disse var det 80 prosent som hadde vært på skitur med fjellski/turski og 20 prosent med langrennsski. Børgefjell er mindre tilrettelagt for mer alpine toppturer på vinterstid. Dette gjenspeiles av at kun 4 prosent av de som har vært på ski i området har benyttet toppturustyr (randonee, telemark e.l.). Av respondentene som svarte «andre aktiviteter» er bærplukking og fotografering oppgitt å være de to mest populære aktivitetene.

Figur 6-5: Friluftslivsaktiviteter i Børgefjell nasjonalpark (N=168), flere svar mulig

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen

I delkapittel 5.5 kartla vi brukernes motiv for å besøke Børgefjell, som igjen kan bidra til å si noe om hvilke aktiviteter og hva slags bruk som er utøvd i Børgefjell nasjonalpark. I Figur 6-6 presenteres de viktigste årsakene for at respondentene besøkte Børgefjell i løpet av 2017, her vist som prosentandeler av respondentene som har svart at forholdet hadde en stor betydning (verdi lik 6) eller en svært stor betydning (verdi lik 7) for deres besøk.⁵ Svarene som er presentert i Figur 6-6 under bekrefter at mange oppsøker Børgefjell for å benytte seg av de gode fiskemulighetene som finnes i området. Videre er det å se dyr/fugler en annen aktivitet som en del besøkende setter høyt. 28 prosent av respondentene oppgir at muligheten til å se dyr/fugler er av stor eller svært stor betydning for besøket deres til Børgefjell nasjonalpark i 2017. Børgefjell er kjent for fjellreven og snøuglen som periodevis kan være mulig å observere i området. For mange er det nødvendigvis ikke forventningen om å se slike sjeldne arter som er motivasjonen for å besøke området, men flere opplever det som en ekstra kvalitet at de vet at disse artene finnes i området og at en kan finne dyretråkk. Det er henholdsvis åtte og seks prosent av respondentene som oppgir «muligheter til å oppleve sørsamisk kulturlandskap/reindrif» og «turposter som viktige årsaker for at de besøkte Børgefjell».

⁵ Svarskalaen på dette spørsmålet gikk fra 1-7, hvor 1 representerer at forholdet hadde ingen betydning, mens 7 betyr at forholdet hadde svært stor betydning.

Figur 6-6: Viktige motiv for å besøke Børgefjell (N=168), prosentandeler

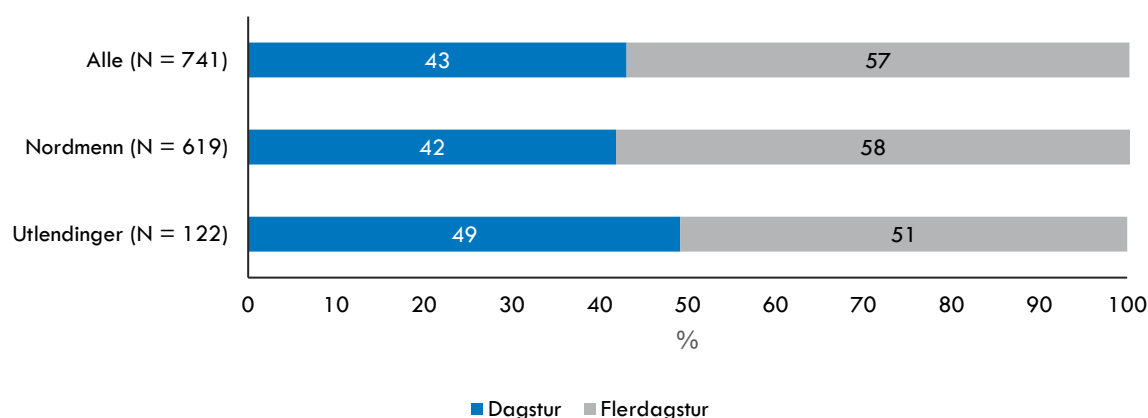

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

6.4 Tid i nasjonalparken og overnatting

Børgefjell nasjonalpark er et område hvor mange av de besøkende gjennomfører turer som strekker seg over flere dager når de først tar seg inn i nasjonalparken. Fra selvregistreringsundersøkelsen fremgår det at 57 prosent av de besøkende gjennomfører en flerdagstur når de fyller ut svarskjemaet (Figur 6-7). Dette er en svært høy andel sammenlignet med andre verneområder. Til sammenligning var det 30 prosent av de besøkende til Lomsdal-Visten nasjonalpark som oppga at de var på flerdagstur da en lik undersøkelse ble gjennomført sommeren 2017 (Oslo Economics & Sørensen, 2018a). I Børgefjell nasjonalpark er det en høyere andel nordmenn enn utlendinger som gjennomfører flerdagsturer. Allikevel er det slik at mer enn halvparten (51 %) av utlendingene oppgir at de var på en flerdagstur i Børgefjell nasjonalpark.

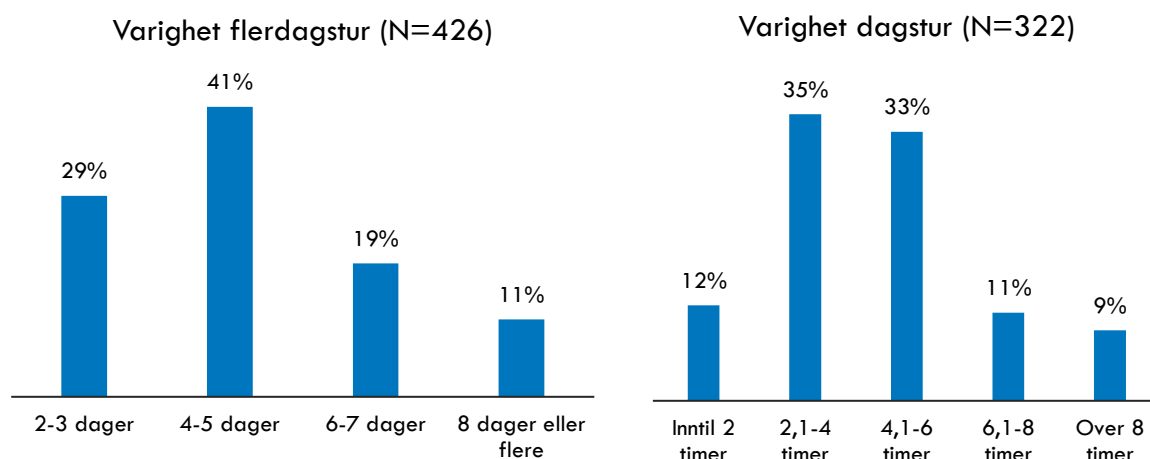
Figur 6-7: Andel på dagstur og flerdagerstur (N=741), prosentfordeling

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen

Gjennomsnittlig turlengde for de som oppgir at de var på en flerdagstur er 5,05 dager. To personer oppgir at de var på tur sammenhengende i 28 dager i Børgefjell. I Figur 6-8 leser vi at 70 prosent av de som er på flerdagstur er på tur mellom 2-5 dager. Den mest normale varigheten på en flerdagstur er 4 eller 5 dager (41 %). Blant de som er på dagstur til Børgefjell er gjennomsnittlig varighet litt over fem timer. Over halvparten (53 %) av de dagsturbesøkende er i Børgefjell nasjonalpark mer enn 4 timer.

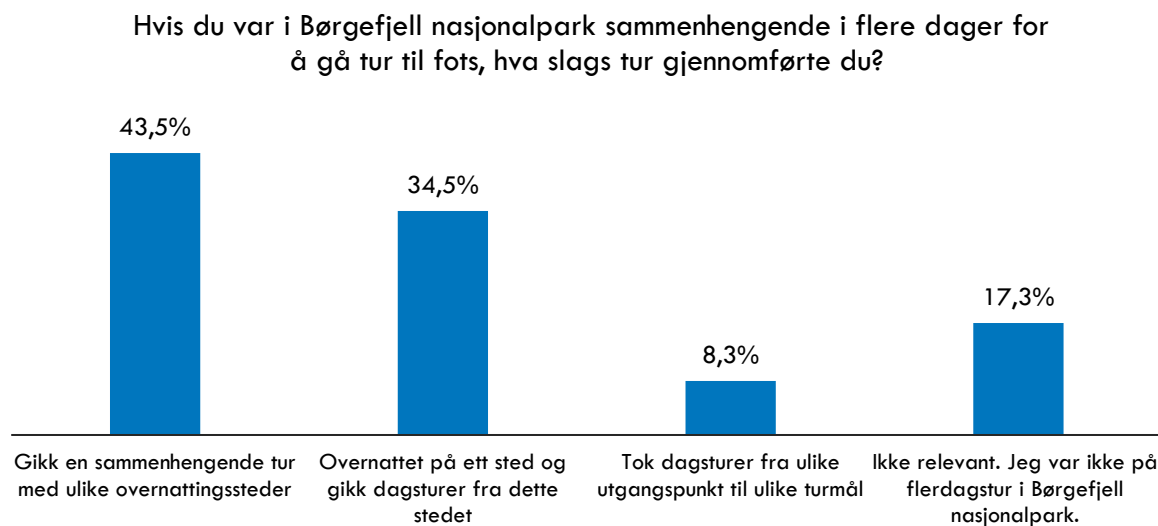
Figur 6-8: Varigheter på flerdagstur (venstre) og dagstur (høyre), prosentfordeling

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om flerdagsturen(e) de har gjennomført i Børgefjell. Dette spørsmålet hadde til hensikt å kartlegge om de besøkende i størst grad gjennomfører sammenhengende turer hvor en sover ulike steder hver natt – eller om det er mer normalt å etablere en base og gå dagsturer fra dette punktet. Flest (43,5 %) oppgir at de gikk en sammenhengende tur med ulike overnattingssteder hver dag (Figur 6-9). Det siste svaralternativet er ikke veldig relevant for Børgefjell, men denne kategorien skal fange opp de som reiser mellom populære turmål i nasjonalparken, typisk populære fjelltopper, utkikkspunkter e.l., enten ved hjelp av bil eller til fots. I overkant av 8 prosent av de besøkende oppgir at de tok dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål. Disse respondentene ble videre spurt om hvilke turmål de besøkte. Her oppgis Namskroken, Storelva og Simskardhytta som populære turmål.

Figur 6-9: Type flerdagstur (N=168), prosentfordeling

Kilde: Basert på resultat fra etterundersøkelse

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om de overnattet i eller i nærheten av Børgefjell nasjonalpark i forbindelse med besøket/besøkene det siste året. 78,6 prosent (N=168) oppga at de overnattet i eller i nærheten av Børgefjell nasjonalpark. Senere ble disse spurt om hvordan de overnattet i forbindelse med besøket/besøkene (Tabell 6-2).

Tabell 6-2 bekrefter at de besøkende til Børgefjell nasjonalpark foretrekker det enkle, naturbaserte friluftslivet. Over halvparten (55 %) av de som svarte på etterundersøkelsen opplyser at de overnattet i «telt, lavvo eller under åpen himmel utenom tilrettelagt plass». 17 prosent av de som overnattet i eller i nærheten av Børgefjell sov i privat hytte, mens 15 prosent overnattet i fjellstyre/almenningshytte e.l. Det er få kommersielle

overnattingsstilbud inne i nasjonalparken eller i svært nær tilknytning til Børgefjell. Dette gjenspeiles i resultatene fra etterundersøkelsen. Kun 6 prosent av respondentene oppgir at de overnattet på hotell/pensjonat/fjellstue.

Tabell 6-2: Overnatting i Børgefjell (N=127)

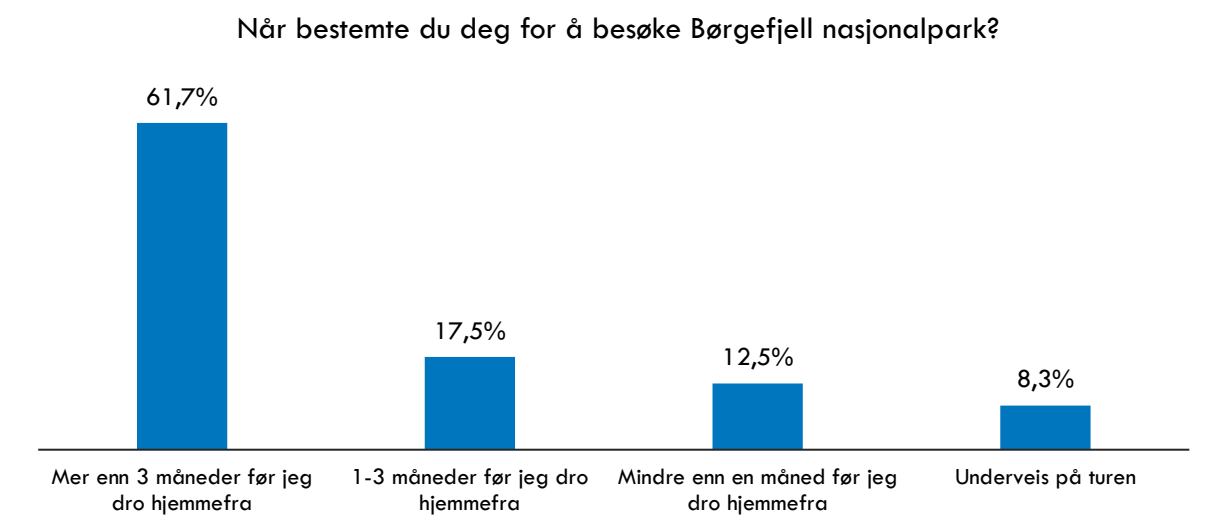
Type overnatting	Svarandel
Telt/lavvo/åpen himmel utenom tilrettelagt plass	55 %
Privat hytte (der du ikke betaler for å overnatte)	17 %
Fjellstyre/almenningshytte e.l. der du betaler for å overnatte	15 %
Hotell/pensjonat/fjellstue	6 %
Tilrettelagt plass for campingvogn/bobil/telt der du ikke betaler for å overnatte	6 %
Tilrettelagt (camping)plass for campingvogn/bobil/telt der du betaler for å overnatte	4 %
Åpen koie/bu (der du ikke betaler for å overnatte)	4 %
Privat hos bekjente/familie e.l. (der du ikke betaler for å overnatte)	2 %
Airbnb	0 %
Annet	3 %

*Det var mulig å velge mer enn ett alternativ, derfor summerer radene seg til mer enn 100 prosent. Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

6.5 Børgefjell som besøksmål

I etterundersøkelsen ble de som hadde besøkt Børgefjell én gang i løpet av det siste året spurt om når de bestemte seg for å besøke området (Figur 6-10). De fleste bestemmer seg for å besøke Børgefjell i god tid før de ankommer Børgefjell. Over 60 prosent av respondentene bestemte seg for å besøke Børgefjell mer enn tre måneder før de dro hjemmefra. Rundt hver femte besøkende oppgir at beslutningen ble tatt mindre enn én måned før en dro hjemmefra eller underveis på turen. Det at så mange bestemmer seg i god tid før de besøker området stemmer godt med den høye andelen som gjennomfører flerdagsturer. Turer som strekker seg over flere dager krever mer planlegging, samtidig som Børgefjell befinner seg et stykke fra større befolkningsentre. Dette gjør at transport til og fra området også må planlegges i god tid før besøket. Generelt er Børgefjell et område som egner seg mindre godt for spontanturer. Det tar gjerne noe tid å komme seg skikkelig inn i nasjonalparken.

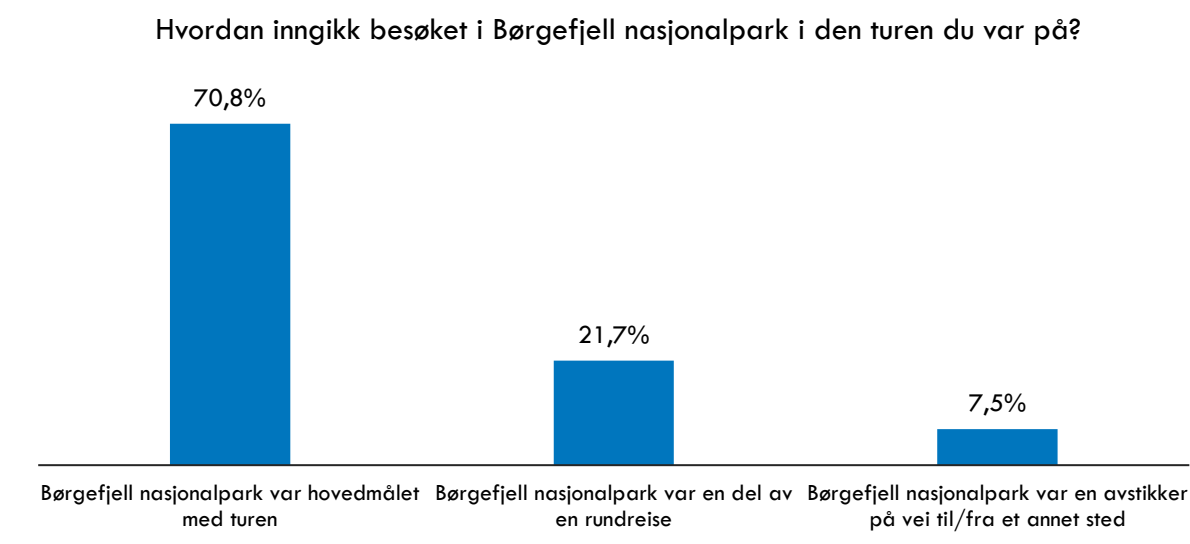
Figur 6-10: Når de besøkende bestemte seg for å besøke Børgefjell (N=120), prosentfordeling

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse, kun de som har svart at de har vært i Børgefjell én gang i løpet av det siste året ble stilt spørsmålet

Videre ble respondentene som har besøkt Børgefjell én gang i løpet av 2017 spurt om hvordan besøket til Børgefjell nasjonalpark inngikk i den turen de var på (Figur 6-11). De aller fleste, 70,8 prosent av respondentene, oppgir at Børgefjell var hovedmålet med turen de var på. Videre oppgir 21,7 prosent av respondentene at besøket til Børgefjell nasjonalpark var en del av en rundreise, mens 7,5 prosent oppgir at besøket var en avstikker til eller fra et annet sted.

Figur 6-11: Utgangspunkt for besøk til Børgefjell nasjonalpark (N = 120)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse, kun de som har svart at de har vært i Børgefjell én gang i løpet av det siste året ble stilt spørsmålet

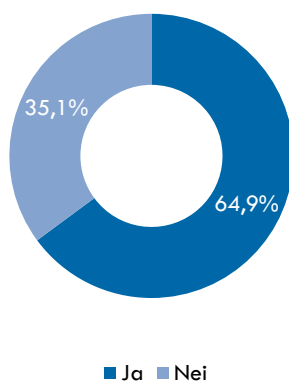

7. Informasjon og bruk av sosiale medier

7.1 Informasjonsinnhenting og foretrukket informasjon

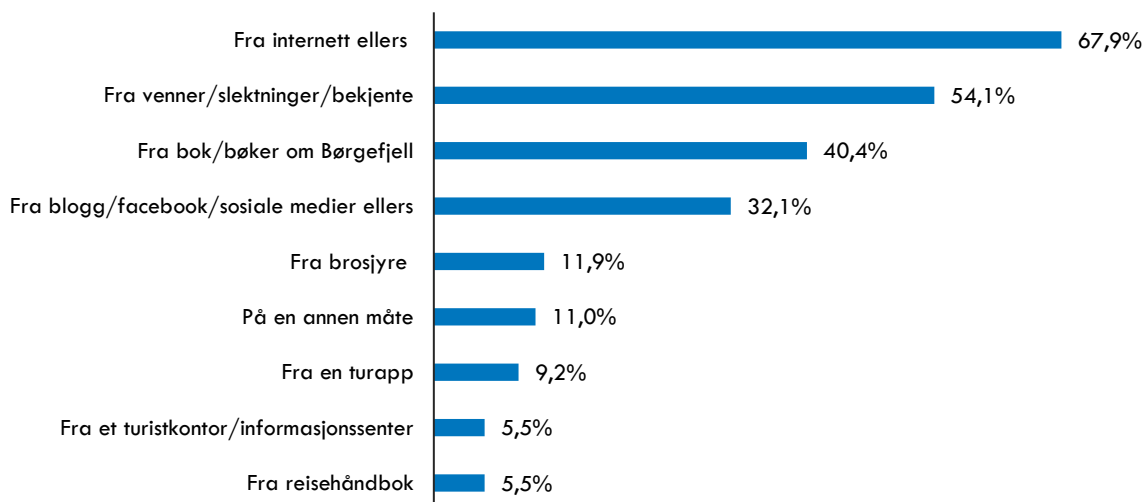
I etterundersøkelsen oppga 65 prosent av de besøkende at de skaffet seg informasjon om Børgefjell før besøket (Figur 7-1). Sammenlignet med andre verneområder er dette en høy andel, og det vitner om at Børgefjell nasjonalpark har mange besøkende som planlegger reisen før de ankommer. Av de som skaffet seg informasjon om området før besøket (Figur 7-2), valgte de fleste å hente informasjon fra *internett* (67,9 %), fra *venner, slektninger eller bekjente* (54,1 %) eller fra *bøker om Børgefjell* (40,4 %). Populære nettsteder for å skaffe seg informasjon om Børgefjell er UT.no, fjellforum.no, inatur.no og Børgefjell nasjonalparkstyre sine egne nettsider. Det må anses som relativt unikt i 2017 at over 40 % av de som hentet informasjon om Børgefjell benyttet bøker om Børgefjell. Det vitner om en genuin interesse for Børgefjell som naturområde. Blant de som har skaffet informasjon på en annen måte, er det mange som oppgir at de har studert kart over området før de besøkte Børgefjell.

Figur 7-1: Skaffet du deg informasjon om Børgefjell før du ankom området? (N=168)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

Figur 7-2: Informasjonskilder (N=109), mulig å krysse av for flere alternativer

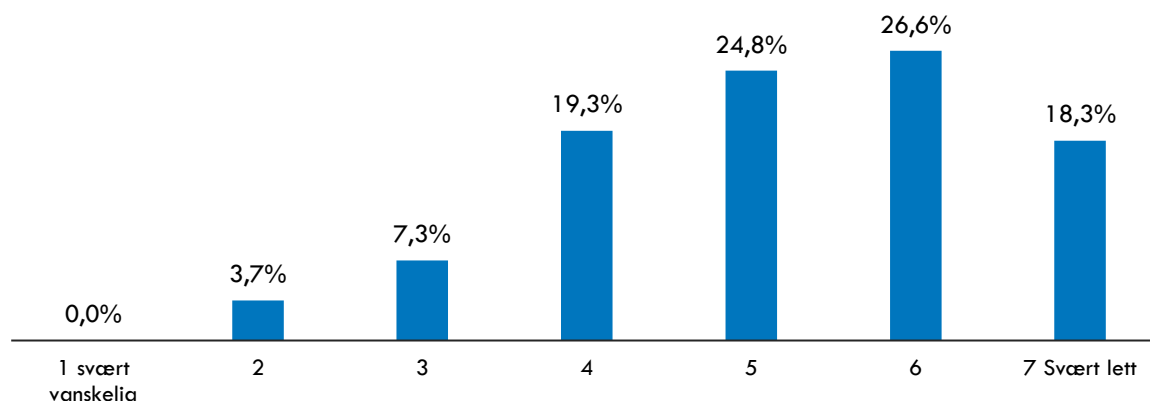

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen

De besøkende opplevde at det var nokså lett å finne den informasjonen de ønsket om Børgefjell (Figur 7-3). På en skala fra 1 til 7, hvor 1 indikerer at det var *svært vanskelig* å finne informasjon om Børgefjell og 7 betyr at det var *svært lett*, oppnås det en gjennomsnittsscore på 5,18 for de 109 personene som svarte på spørsmålet i

etterundersøkelsen. Resultatet tolkes slik at de fleste synes det er nokså uprolematisk å finne god informasjon om Børgefjell. Av de som opplevde at det var vanskelig å finne informasjon, dvs. de som ga en score på mellom 1-3, går det igjen at flere ønsket mer informasjon om gode fiskevann, samt informasjon om steder for å krysse elver og bekker.

Figur 7-3: Hvor lett det er å skaffe informasjon om Børgefjell (N=109)

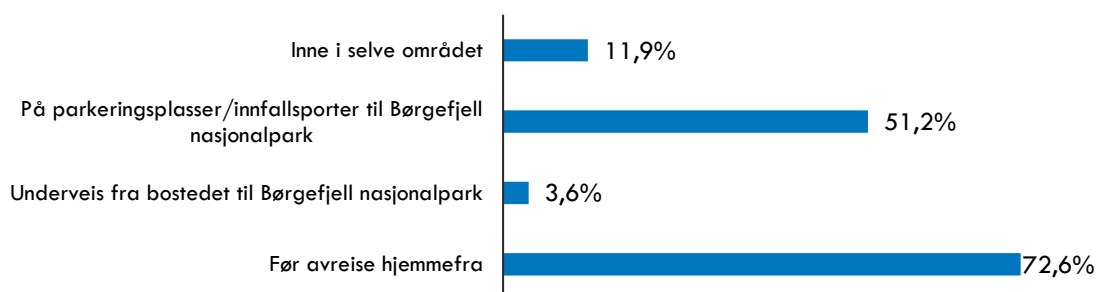

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

De besøkende oppgir at dersom de skulle motta mer informasjon om området fra forvaltningsmyndigheten, foretrekker de å få denne informasjonen før avreise hjemmefra (72,6 %) eller ved parkeringsplasser og ved innfallsporter til nasjonalparken (51,2 %), se Figur 7-4. Det er få som oppgir at de kunne ønsket seg informasjon om nasjonalparken på vei fra bostedet til nasjonalparken⁶ (3,6 %) og inne i verneområdet (11,9 %).

Figur 7-4: Når de besøkende ønsker å motta informasjon om Børgefjell nasjonalpark (N=168)

Dersom forvaltningsmyndigheten for Børgefjell nasjonalpark skulle gi mer informasjon om området, når/hvor ville du helst hatt denne informasjonen?

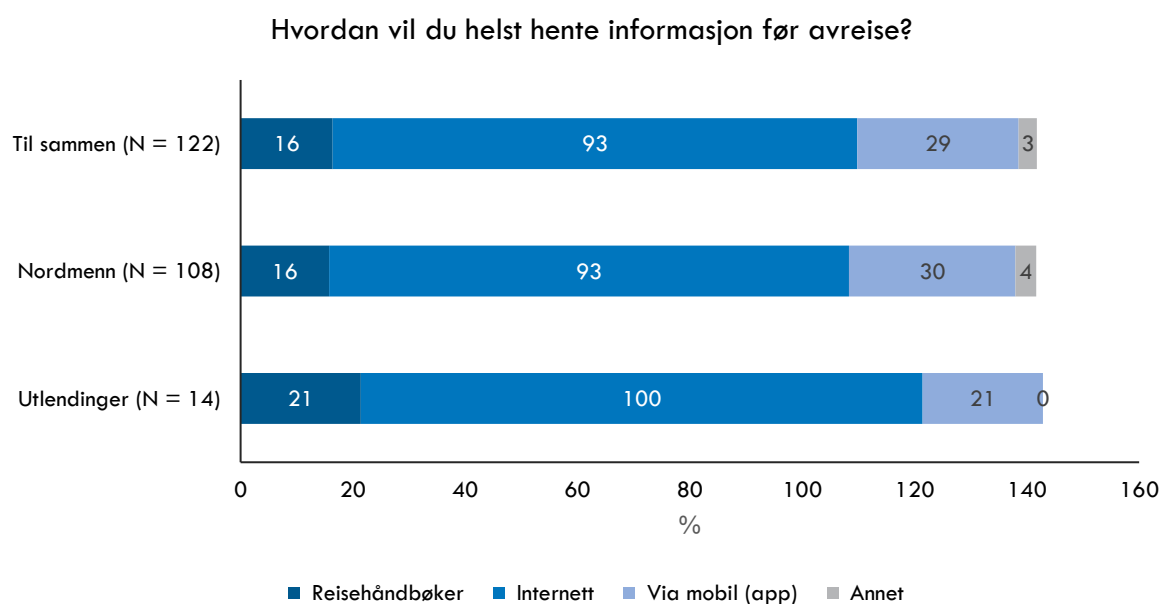

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen. Det var mulig å krysse av for flere alternativer (flervalgsspørsmål)

Av de personene som svarte at de ønsket seg informasjon før avreise hjemmefra, er det svært mange (93 %) som oppgir at de foretrekker å hente denne informasjonen fra internett (Figur 7-5). Blant de utenlandske turistene som har svart på undersøkelsen oppgir alle (100 %) at de hadde foretrukket å få denne informasjonen på internett. Videre svarer 29 prosent av respondentene at de helst ville kunne hentet informasjon om Børgefjell fra en mobilapp, gitt at forvaltningsmyndigheten skulle gitt ytterligere informasjon om området før avreise hjemmefra. Færre (16 %) oppgir reisehåndbøker som den foretrukne informasjonskilden for å motta mer informasjon om nasjonalparken før avreise.

⁶ Det kan ikke utelukkes at en lav oppslutning for dette svaralternativet skyldes at respondentene sliter med å forstå hvordan forvaltningsmyndigheten skal være i stand til å gi informasjon i perioden fra man reiser hjemmefra til en kommer til nasjonalparken.

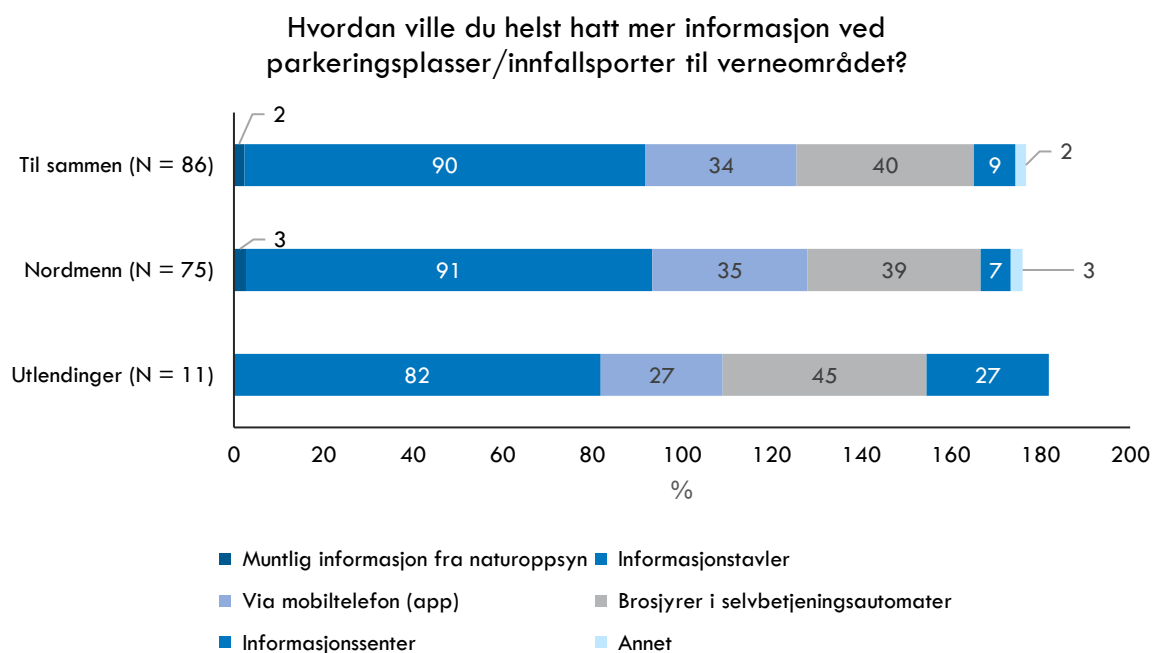
Figur 7-5: Informasjon før avreise hjemmefra (N=122)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse, mulig å krysse av for flere svaralternativer (flervalgsspørsmål).

I etterundersøkelsen oppgir 86 personer (51,2 %) at de kunne ønske seg mer informasjon ved parkeringsplasser og innfallsporter gitt at forvaltningsmyndigheten skulle gi mer informasjon om området (Figur 7-6). De aller fleste av disse respondentene (91 %) svarer at de foretrekker å få denne informasjonen ved hjelp av informasjonstavler. Videre ønsker 40 prosent av respondentene å kunne motta informasjon via brosjyrer i selvbetjeningsautomater ved parkeringsplasser og innfallsporter til verneområdet. Flere utlendinger (27 %) enn nordmenn (7 %) ønsker muligheten til å kunne motta informasjon om Børgefjell ved hjelp av informasjonssentre som er lokalisert ved parkeringsplasser/innfallsporter til verneområdet.

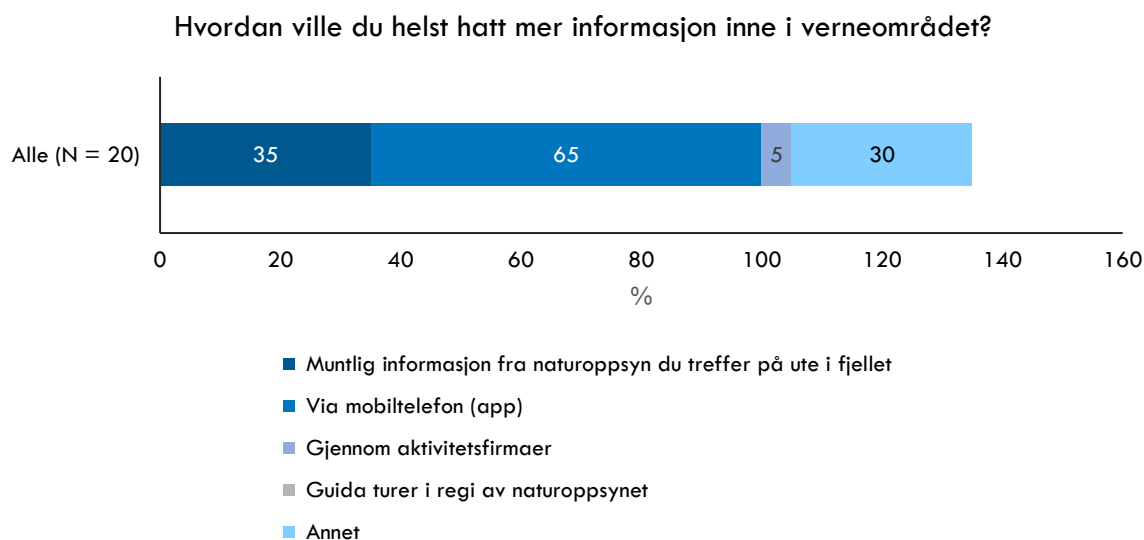
Figur 7-6: Informasjon ved parkeringsplasser og innfallsporter (N=86)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse, mulig å krysse av for flere svaralternativer (flervalgsspørsmål).

Forvaltningmyndigheten i Børgefjell har en definert målsetting at de skal bidra til å sikre at riktig og god informasjon når frem til de ulike brukergruppene for å beskytte natur- og kulturverdier mot forringelse som en følge av manglende kunnskap (Miljøvern avdelingene, 2009). Strategien knytter seg til å distribuere informasjon om verneforskriftene for nasjonalparken, samt å formidle kunnskap om naturen og kulturminnene i parken. Et av tiltakene som er gjort i tråd med denne strategien er å utarbeide informasjonsplakater ved syv ulike innfallsporter. Disse informasjonsplakatene gir informasjon om verneverdier og verneforskrifter. Dette er et tiltak som treffer godt med hvordan de besøkende ønsker å motta informasjon om nasjonalparken (Figur 7-6).

Figur 7-7: Informasjon inne i verneområdet (N=20)

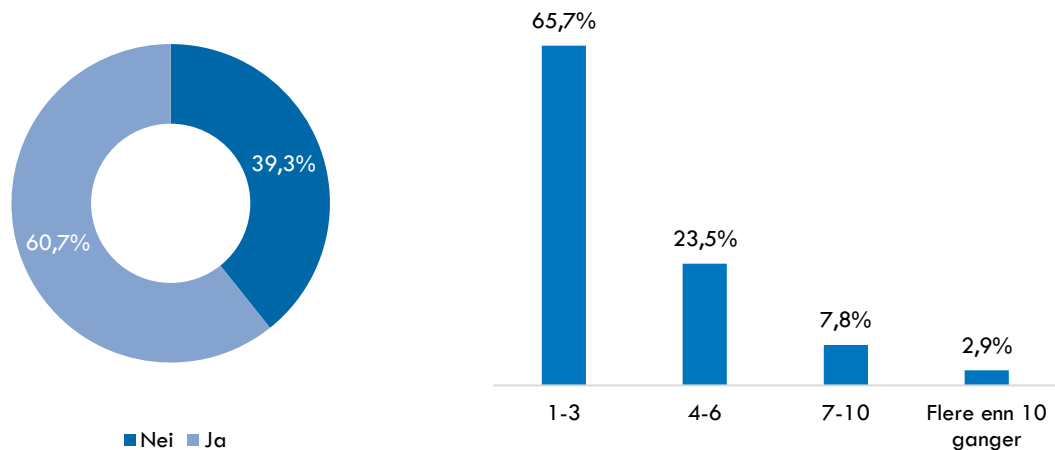
Kilde: Data fra etterundersøkelsen

20 personer oppga at de helst ønsket å motta informasjon inne i verneområdet (Figur 7-7). Av disse var det flest som kunne tenke seg å innhente informasjon ved hjelp av mobil-app (65 %). Bruk av mobilen er nok det mest nærliggende mediet for å hente informasjon inne i Børgefjell nasjonalpark, for det er liten sannsynlighet for at man tilfeldigvis treffer på f.eks. naturoppsynet. Imidlertid er mobilen også en lite pålitelig informasjonskilde når man ferdes i områder med vekslende mobildekning og uten lademulighet. 35 prosent kunne tenke seg å motta informasjon fra naturoppsyn som man treffer i nasjonalparken, og 5 prosent gjennom aktivitetsfirmaer. Som tidligere vist er det svært få som reiser på organisert tur i Børgefjell, og de fleste besøkende foretrekker nok å ta seg rundt på egenhånd. En andel på 30 prosent oppga at de kunne tenke seg informasjon inne i området på andre måter, for eksempel informasjonstavler ved fiskevann og vanlige teltplasser.

7.2 Bruk av sosiale medier

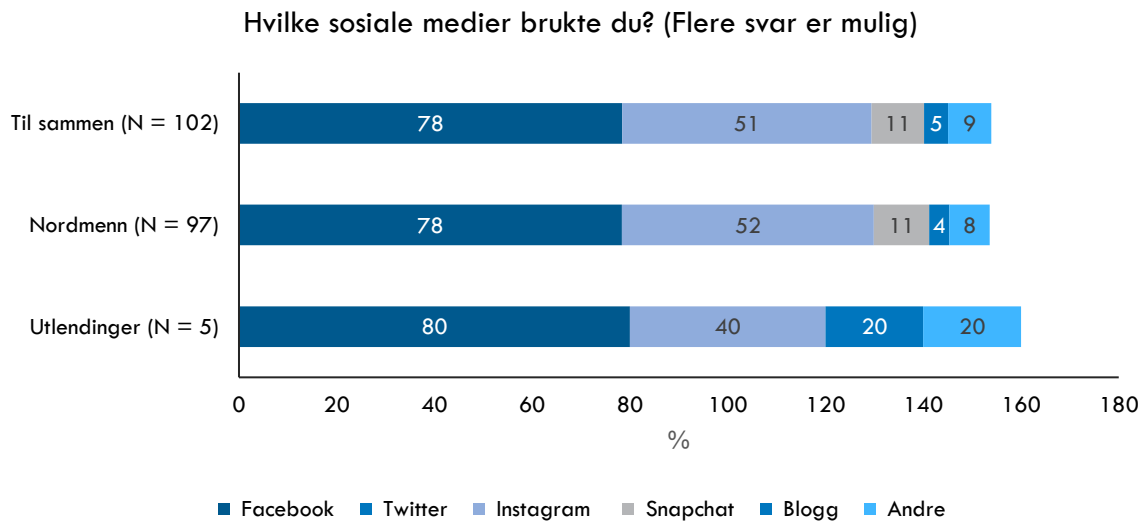
Fra etterundersøkelsen oppgir 60,7 prosent av respondentene at de har delt sine opplevelser i Børgefjell nasjonalpark via sosiale medier, mot 39,3 prosent som oppgir at de ikke har benyttet sosiale medier til å dele sine opplevelser (Figur 7-8). De fleste som deler opplevelser fra Børgefjell via sosiale medier deler mellom én og tre ganger. Svarene fra de 102 personene som har delt opplevelser via sosiale medier, indikerer at Facebook og Instagram er de mest populære sosiale mediene å bruke. Nesten 80 prosent av de som har delt opplevelser fra Børgefjell på sosiale medier har benyttet Facebook, og tilsvarende er det omtrent halvparten som oppgir at de har delt bilder/film på Instagram. Resultatene som er presentert i Figur 7-9 under tyder på at nordmenn og utenlandske turister har relativt like vaner når det gjelder bruk av sosiale medier.

Figur 7-8: Delte du dine opplevelser i Børgefjell via sosiale medier? (venstre, N=168) og Hvor mange ganger (ca) delte du dine opplevelser via sosiale medier? (Høyre, N=102)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen

Figur 7-9: Bruk av sosiale medier i Børgefjell nasjonalpark (N=102), vist som prosentandeler

Kilde: Etterundersøkelse. Utvalget (N) er personer som har svart ja på bruk av sosiale medier. Snapchat og Blogg var ikke opprinnelige svaralternativer, men overrepresentert i tilfeller hvor respondenter har skrevet inn andre sosiale medier. Det kan hende at disse sosiale mediene er underrepresentert fordi de ikke var forhåndsdefinerte valg.

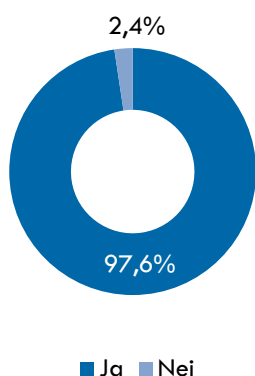
8. Opplevelse av dagens tilstand i Børgefjell

8.1 Børgefjell som verne- og villmarksområde

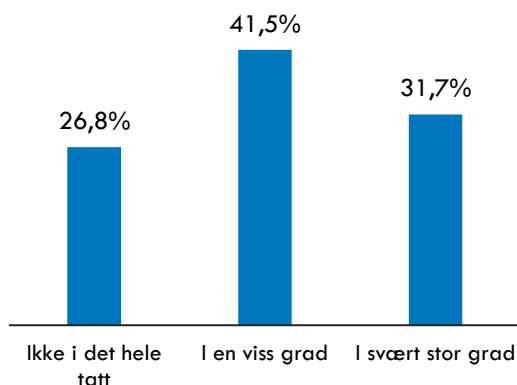
De fleste (97,6 %) visste at Børgefjell var vernet som nasjonalpark før de besøkte området sommeren 2017 (Figur 8-1). Dette er en svært høy andel og viser at de besøkende er godt informert om områdets vernestatus. 73,2 prosent av respondentene oppgir at nasjonalparkvernet påvirket til en viss grad eller svært stor grad valget om å besøke området. Med andre ord må vernet av Børgefjell anses som en viktig grunn for at mange besøker Børgefjell.

Figur 8-1: Kunnskap om vernestatus og betydning for valget om å besøke Børgefjell

Visste du at Børgefjell var vernet som nasjonalpark før du besøkte området siste år? (N=168)

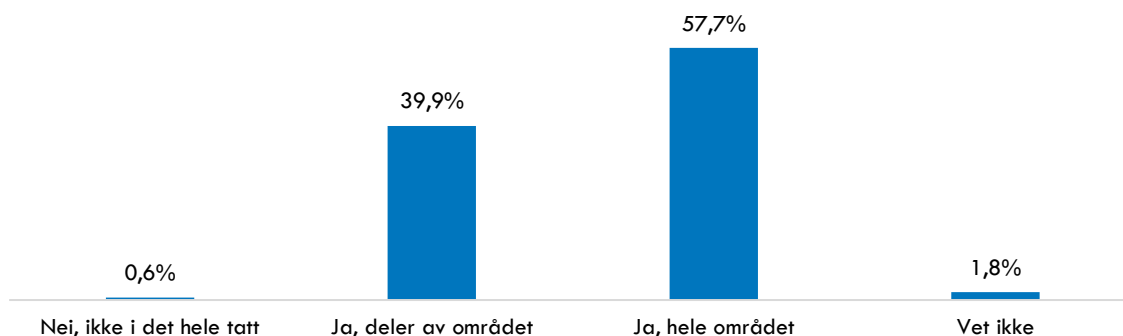
Det at Børgefjell er nasjonalpark, påvirket det valget om å komme hit? (N=164)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse.

De aller fleste som besøker Børgefjell oppfatter hele eller deler av nasjonalparken som et villmarksområde. Innholdet i begrepet villmark må i denne sammenheng vurderes å være svært subjektivt. Det er sannsynlig at hver enkelt respondent til en viss grad har sin egen tolkning av begrepet villmark, herunder kan det tenkes at utenlandske respondenter har en annen tolkning av villmark enn det nordmenn har for eksempel. Fra Figur 8-2 fremgår det 57,7 prosent av respondentene oppgir at de opplever hele området som et villmarksområde, mens 39,9 prosent sier at de oppfatter deler av området som et villmarksområde. Kun én respondent oppgir at han/hun ikke opplever Børgefjell som et villmarksområde. Når de ble spurt om hvilke områder de ikke anså som villmark nevner mange ytterkantene av nasjonalparken og de mest populære fiskevannene, og steder der det er stier, hytter og klopper. De uttrykker forståelse for at klopper er til for å redusere slitasjen.

Figur 8-2: Oppfatter du Børgefjell som et villmarksområde? (N=168), prosentfordeling

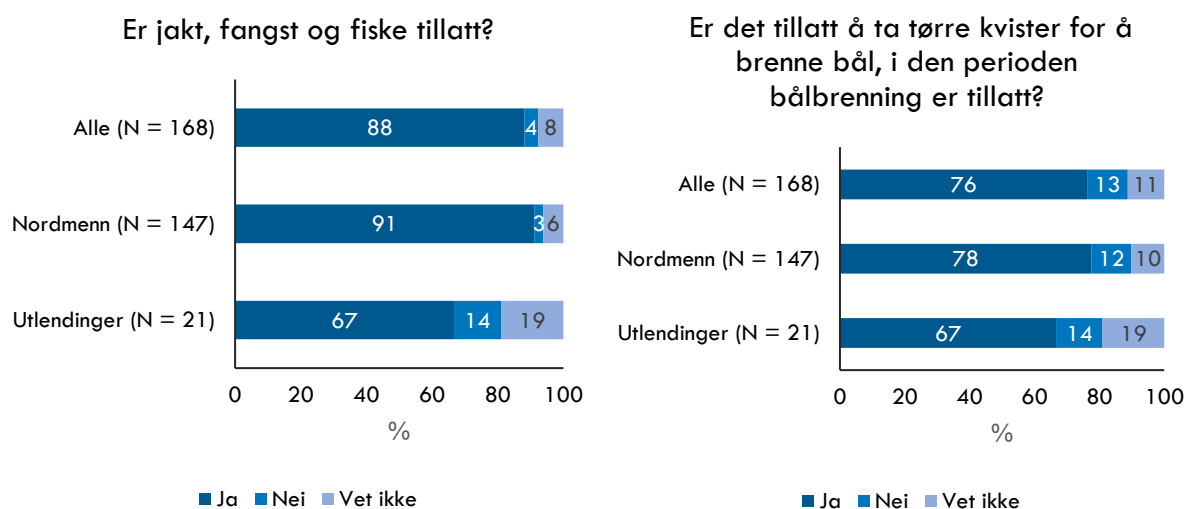

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen

I etterundersøkelsen ble respondentenes kunnskap om regler for atferd i verneområdet kartlagt. Respondentene ble spurt om hvorvidt jakt, fiske, snøscooterkjøring, fri ferdsel og kvistsanking er tillatt i verneområdet, se Figur 8-3 og Figur 8-4. For alle spørsmål unntatt spørsmålet om snøscooter er ja det riktige svaret.

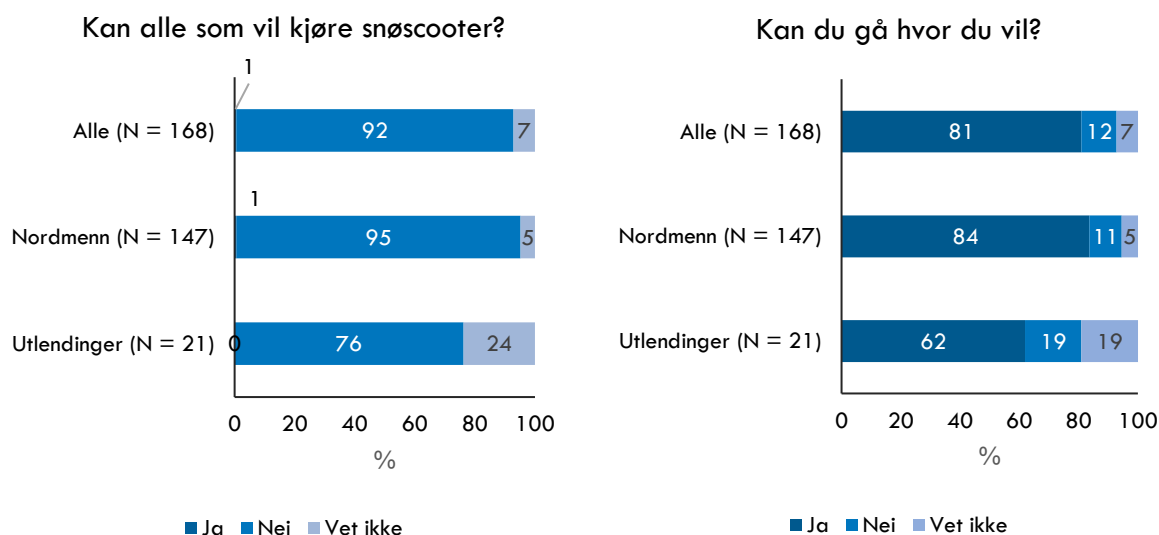
De fleste er klar over at jakt, fangst og fiske er tillatt i verneområdet (88 %). Færre (76 %) er klar over at det er tillatt å ta tørre kvister for å brenne bål i perioden hvor bålbrekking er tillatt. Nordmenn har jevnt over høyere kunnskap om regler knyttet til bruk av nasjonalparken enn det utlendinger har. 95 prosent av de norske respondentene vet at snøscooterkjøring er regulert i nasjonalparken, mens 24 prosent av utlendingene svarer vet ikke på samme spørsmål. Videre har nordmenn, naturligvis, i større grad kjennskap til allemannsretten, som gir alle rett til å bruke utmarka, uavhengig av hvem som er grunneier. 81 prosent av de norske respondentene visste at det er lov til å gå hvor en vil i Børgefjell, mot 62 prosent av de utenlandske respondentene. Totalt sett må de besøkendes kunnskap om regler for bruk og atferd i nasjonalparken anses å være nokså høy i Børgefjell.

Figur 8-3: Kunnskap om regler for jakt og fiske (til venstre) og hvorvidt det er tillatt å bruke kvister til bålbrekking (til høyre)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

Figur 8-4: Kunnskap om regler for snøscooterkjøring (til venstre) og fri ferdsel (til høyre)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen.

8.2 Forstyrrende opplevelser

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om de «møtte andre besøkende som de reagerte negativt på»? De aller fleste, 96 prosent av respondentene (N=168), svarte at de ikke hadde møtt andre personer som de reagerte negativt på. De få personene som oppgir at de hadde negative opplevelser med andre besøkende, forteller blant annet at snøscooter- og helikopterstøy i forbindelse med reinsanking var en forstyrrende opplevelse. Dette er imidlertid lovlige aktiviteter for reinnøringen, og en forutsetning for å kunne drive reindrift. Videre er det enkelte som opplever at andre besøkende legger igjen søppel eller plasserer teltet/lavvoen sin for tett på andre telt/lavvoer, samt at enkelte klager på høylytt atferd fra andre besøkende.

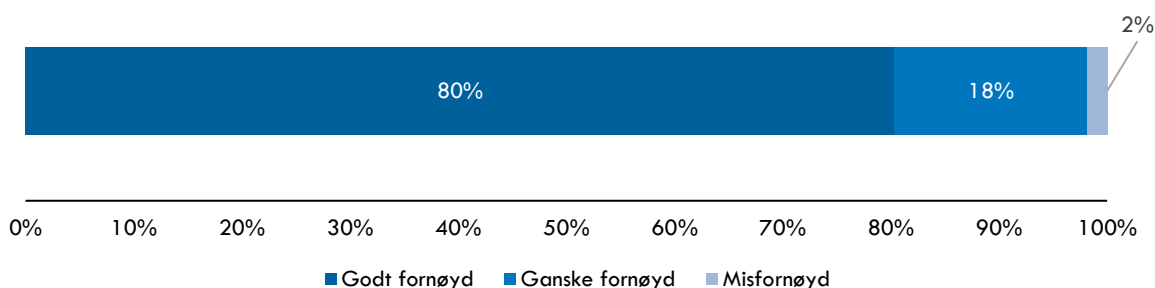
Alt i alt er det få personer som rapporterer om negative opplevelser med andre besøkende. Flere av eksemplene virker også vanskelig å forhindre, da det er snakk om høylytt atferd eller enkeltpersoner som ikke tar hensyn til andre.

9. Synspunkt på forvaltning og tilrettelegging

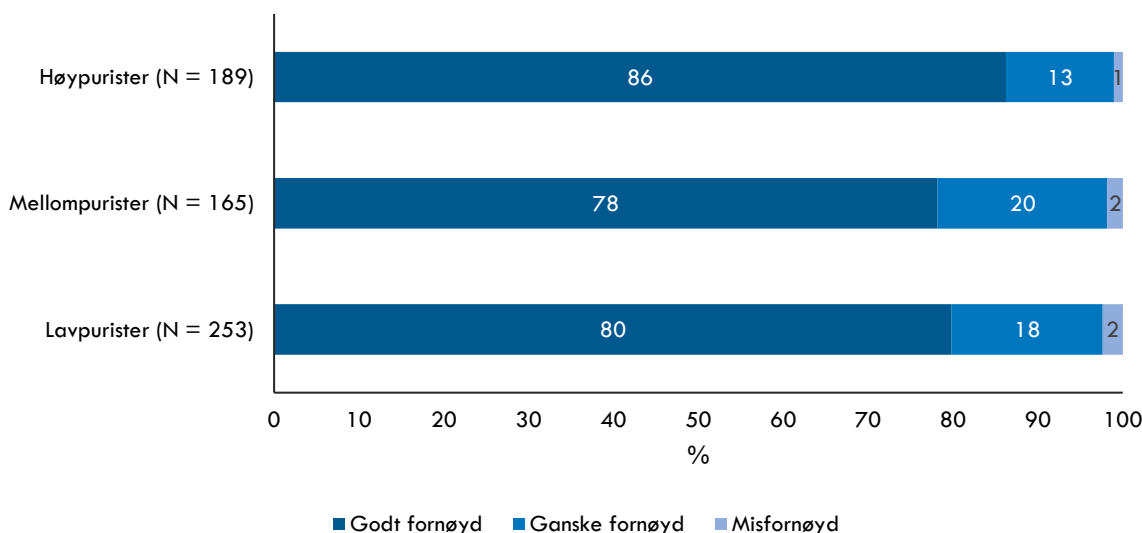
På spørsmål om hvor tilfredse de besøkende er med tilretteleggingen i Børgefjell svarer 80 prosent at de er godt fornøyd (Figur 9-1). Kun to prosent svarer at de er misfornøyd med tilretteleggingen. Høypuristene er jevnt over mer fornøyd med graden av og kvaliteten på tilrettelegging for friluftsliv enn det lav- og mellompurister er. Høypurister er personer som foretrekker liten grad av tilrettelegging. Ettersom Børgefjell er et naturområde med relativt lite tilrettelegging i form av fysiske tiltak for å gjøre friluftsliv enklere, er det også naturlig at høypuristene er mest fornøyd med graden av tilrettelegging. Det må allikevel presiseres at de fleste er jevnt over svært fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv i Børgefjell. Blant lav- og mellompuristene er 98 prosent godt fornøyd eller ganske fornøyd med tilretteleggingen i nasjonalparken.

Figur 9-1: Tilfredshet med tilrettelegging (N=757), prosentvis fordeling

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen

Figur 9-2: Tilfredshet med tilrettelegging blant lav, mellom- og høypurister? Andel av respondenter per svarkategori

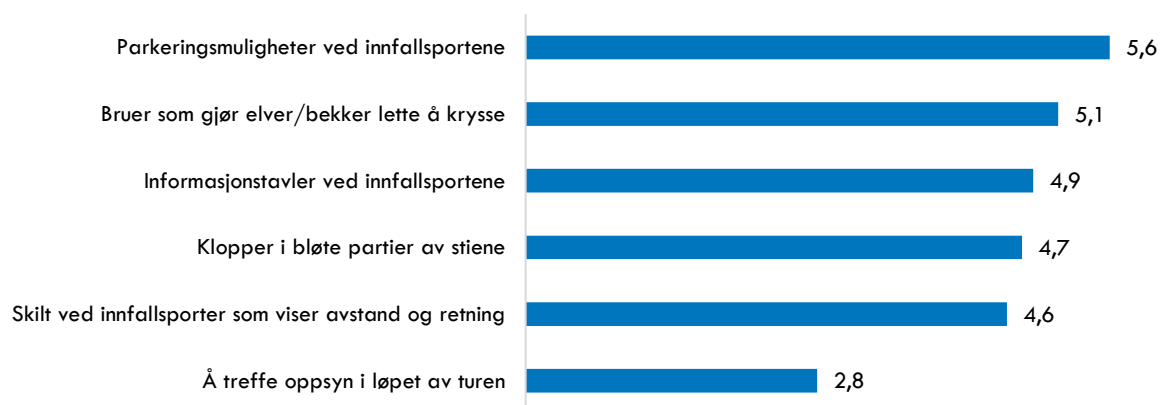

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelsen

I etterundersøkelsen var det inkludert et todelt spørsmål hvor respondentene først ble spurt om hvor viktige de mener ulike tiltak er når de ferdes i Børgefjell nasjonalpark. Videre ble det spurt om den opplevde kvaliteten på disse tiltakene da de besøkte området, se Figur 9-3 og Figur 9-4. Det første spørsmålet skal med andre ord kartlegge hvilke tiltak som er av betydning for opplevelsen brukere har når de besøker Børgefjell. Det andre spørsmålet bidrar til å finne ut hvordan respondentene opplever kvaliteten av de samme tiltakene.

Respondentene oppgir at det er viktig å ha parkeringsmuligheter til innfallsportene, at det finnes bruer som gjør elver/bekker lette å krysse og at finnes informasjonstavler ved innfallsportene. Respondentene oppgir at det er av mindre viktig å kunne treffe oppsyn i løpet av turen.

Figur 9-3: Viktighet av ulike tiltak i Børgefjell (N=168), [1=ikke viktig i det hele tatt, 7=Svært viktig]

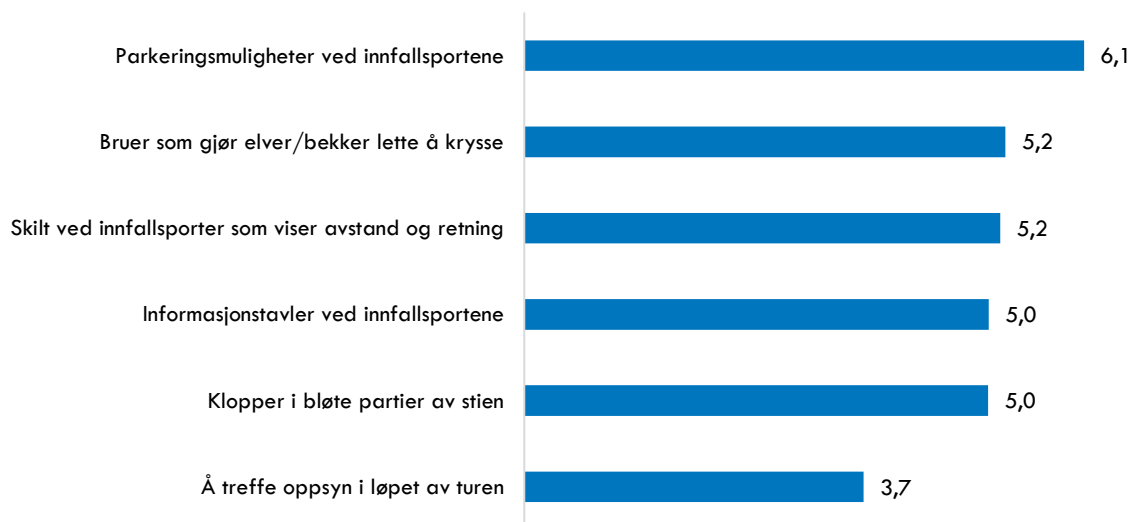

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

Når vi videre spør respondentene om den opplevde kvaliteten ved tiltakene, er det ønskelig at de tiltakene som blir ansett å være av høy viktighet for de besøkende også er de tiltakene som anses å være av høy kvalitet i Børgefjell nasjonalpark. I så fall tyder det på at forvaltningsmyndigheten i Børgefjell nasjonalpark prioriterer de riktige tiltakene. Fra Figur 9-4 fremgår det at respondentene opplever at det er nokså høy kvalitet når det gjelder parkeringsmuligheter, bruer til å krysse elver/bekker og skilt ved innfallsporner. Dette er de samme tiltakene som de besøkende mener er av stor betydning for forvaltningen av nasjonalparken. Således ser det ut til at forvaltningsmyndigheten setter inn innsatsen på riktige steder.

Forvaltningsmyndigheten i Børgefjell har utarbeidet et foreløpig budsjett frem mot 2021 med hensikt om å styrke besøksstrategien (Børgefjell nasjonalparkstyre, 2016). Her fremkommer det at en vil sette av midler til tilretteleggingstiltak ved eksisterende innfallsporner og ulike skjøtselstiltak i henhold til en verdi- og sårbarhetsvurdering for Børgefjell nasjonalpark. Det presiseres imidlertid at budsjett må revideres når besøksstrategien er utarbeidet og en ser hvilke behov som melder seg.

Figur 9-4: Opplevd kvalitet av ulike tiltak (N=168), [1=svært dårlig, 7=Svært bra]

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

Vi har også kartlagt de besøkendes holdninger og syn når det gjelder tilrettelegging i Børgefjell nasjonalpark og dagens tilstand på nasjonalparken (Figur 9-5). Respondentene ble spurt om å oppgi hvor enige eller uenige de var til ulike utsagn som gjelder Børgefjell nasjonalpark, hvor 1 betyr at man er helt uenig, 4 at man er verken enig eller uenig og 7 betyr helt enig. Brukerne opplever at det er enkelt å finne områder hvor en kan være for seg selv. De er generelt kritiske til en liberalisering av reglene for bruk av droner og helikoptertjenester i

nasjonalparken. Videre mener brukerne at det ikke bør være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparken. De besøkende mener at hovedstiene bør være forbeholdt fotturister, og majoriteten av brukerne er skeptiske til at man skal kunne ri på stiene. De aller fleste besøkende opplever ikke at det er et problem med mye søppel ved parkeringsplasser og inne i nasjonalparken. Dette til tross for at en undersøkelse, med Børgefjell nasjonalparkstyre som oppdragsgiver, fant at 33,6 prosent av alle observerte leirplasser i nasjonalparken var forsøpлет da målinger ble gjennomført sommeren 2017 (Arnekleiv & Fiske, 2017). Det ble registrert totalt 43,3 kilo avfall fordelt på 400 enheter, hvor mesteparten av avfallet besto av rester fra husholdning, ødelagt friluftsutstyr og emballasje fra matprodukter. Turismen sto for mest forsøpling i antall enheter, mens næringsvirksomheten sto for de vektmessig tyngste og volummessige største enhetene. Til tross for at de færreste besøkende opplever forsøpling som et stort problem for deres besøk til Børgefjell, så vil et økende omfang av turisme kunne gå på tvers av verneformålene som setter forbud mot forurensning i nasjonalparken (Lovdata, 2003).

Figur 9-5: Syn på tilrettelegging og reguleringer i nasjonalparken (N=168)

Kilde: Basert på svar fra etterundersøkelse

10. Sammenligning av innfallsportene

10.1 Indikatorstabell for alle innfallsportene

I Tabell 10-1 under presenteres indikatorverdier for hver innfallsport. Vi har plukket ut det vi anser som de mest relevante indikatorene og presentert i tabellen under. Dette er tallstørrelser som i stor grad kan sammenlignes mellom ulike innfallspporter og mellom ulike verneområder, samt gir indikasjoner på karakteristikk ved brukerne og bruken i ulike områder. Av den grunn har vi valgt å kalle det indikatorer, men begrep som hovedvariabler og basistørrelser kunne også vært brukt om tallstørrelsene som presenteres i dette kapitlet.

Tabell 10-1: Indikatorstabell for Børgefjell nasjonalpark

	Dagstur	Første- gangs- besøkende	Barn i følget	Varighet dagstur (gj.snitt timer)	Varighet flerdagstur (gj.snitt dager)	Organisert tur
Storelva (N = 123)	6 %	62 %	16 %	7,1	5,4	7 %
Smalfjellet (N = 105)	70 %	41 %	24 %	4,7	4,2	10 %
Storelvhøgda (N = 126)	37 %	44 %	7 %	4,6	5,6	1 %
Simsкарdet (N = 227)	65 %	43 %	16 %	4,8	4,9	4 %
Øyum (N = 41)	56 %	23 %	5 %	7,5	4,4	0 %
Tiplingstien (N = 108)	32 %	28 %	8 %	5,5	4,9	1 %
Båtruta (Namsvatnet) (N = 33)	6 %	67 %	13 %	-	4,2	3 %
Orvatnet (N = 13)	0 %	8 %	38 %	-	4,8	15 %
	Lav- purister	Mellom- purister	Høy- purister	Kvinne- andel	Ut- lendinger	Lokalt bosatte
Storelva (N = 123)	36 %	25 %	38 %	24 %	11 %	2 %
Smalfjellet (N = 105)	61 %	26 %	13 %	53 %	16 %	37 %
Storelvhøgda (N = 126)	33 %	29 %	38 %	42 %	21 %	9 %
Simsкарdet (N = 227)	48 %	26 %	25 %	42 %	24 %	6 %
Øyum (N = 41)	45 %	17 %	38 %	38 %	5 %	38 %
Tiplingstien (N = 108)	33 %	30 %	37 %	44 %	9 %	14 %
Båtruta (Namsvatnet) (N = 33)	42 %	39 %	19 %	21 %	24 %	0 %
Orvatnet (N = 13)	25 %	25 %	50 %	31 %	0 %	15 %

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

10.2 Utvalgte indikatorer

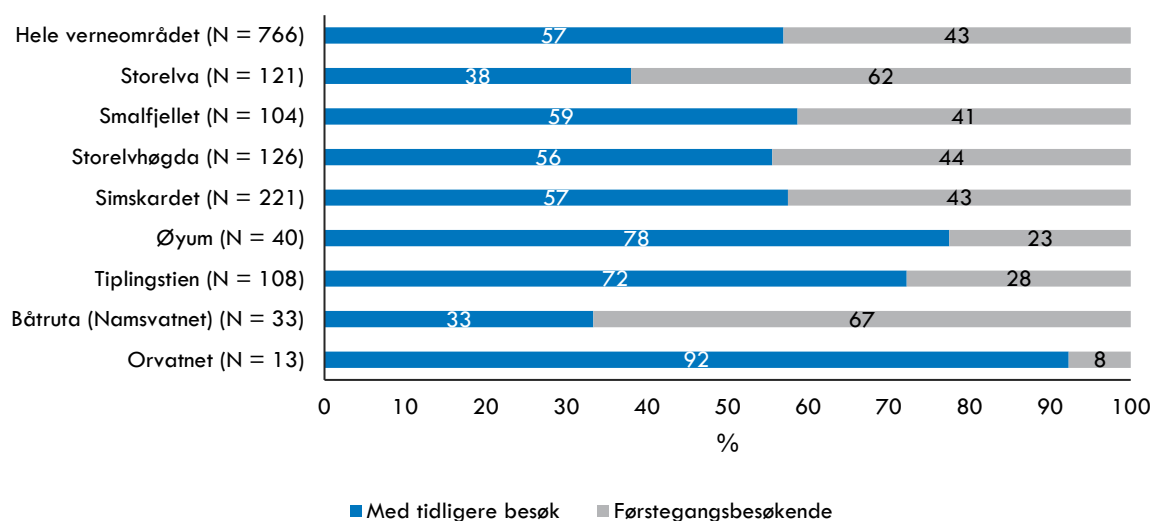
For forvaltningen av Børgefjell nasjonalpark er det relevant å kjenne til karakteristikk ved de besøkende ved de ulike innfallsportene. Dette som en pekepinn for hvorvidt forvaltningsmyndigheten bør differensiere grad av tilrettelegging i de ulike områdene av nasjonalparken, eller om det er enkelte innfallspporter hvor det er viktigere å informere godt om området enn andre innfallspporter. Det må påpekes at antallet svar som er registrert ved flere av innfallsportene er relativt lavt, og den statistiske usikkerheten ved de ulike fordelingene er således høy for flere av innfallsportene. Igjen innebærer det at observerte forskjeller/likheter mellom innfallspporter må anses som indikatorer for forskjeller/likheter fremfor absolute sannheter. Det er Orvatnet, Båtruta (Namsvatnet) og Øyum som har færrest registrerte svar, så resultater fra disse innfallsportene må leses med en noe større varsomhet.

Tidligere besøk og erfaring med friluftsliv

Det er innfallsportene Orvatnet (92 %), Øyum (78 %) og Tiplingstien (72 %) som har en høyest andel besøkende som har besøkt området tidligere (Figur 10-1). Båtruta (Namsvatnet) og Storelva besøkes av en lavere andel erfarne Børgefjell-brukere, her er det henholdsvis 67 prosent og 62 prosent av de besøkende som oppgir at de er førstegangsbesøkende. Hit kommer det mange turister via båttransport fra Namsvassgrenda til Namsvatnets nordligste del.

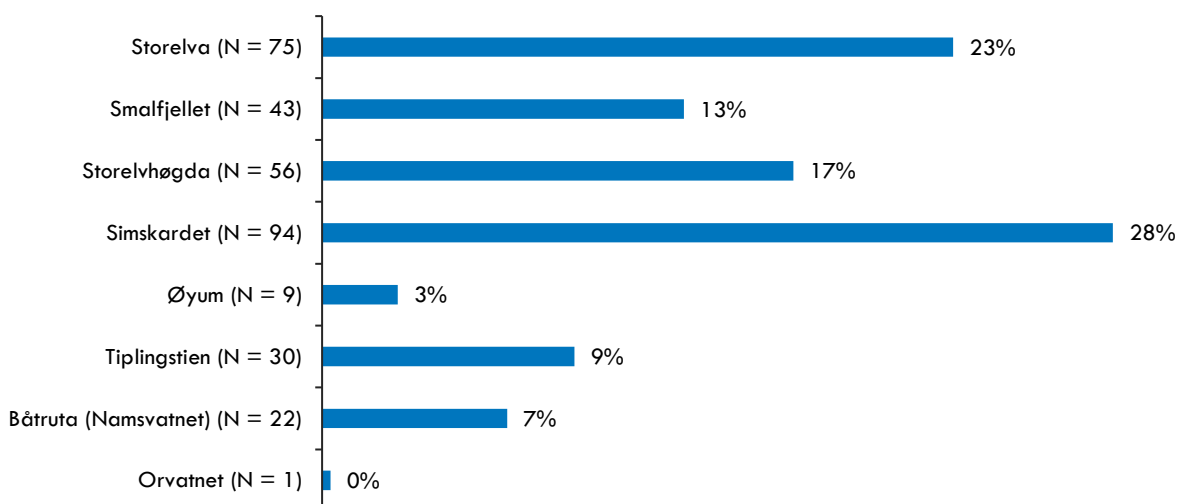
Fra Figur 10-2 fremgår det hvordan de førstegangsbesøkende fordeler seg på innfallsportene. Det er flest førstegangsbesøkende som har fylt ut svarskjema ved svarkassen i Simskardet. 28 prosent av de utenlandske besøkende har fylt ut svarskjema her. Videre er det 23 prosent som har fylt ut svarskjema ved Storelva, 17 prosent ved Storelvhøgda og 13 prosent ved Smalfjellet. Dette er også blant de mest besøkte innfallportene målt i utfylte skjemaer totalt, slik at det ikke er overraskende at de fleste førstegangsbesøkende er her.

Figur 10-1: Andel som tidligere har besøkt Børgefjell nasjonalpark (N=766)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

Figur 10-2: Andel av førstegangsbesøkende på innfallsporter (N=330)

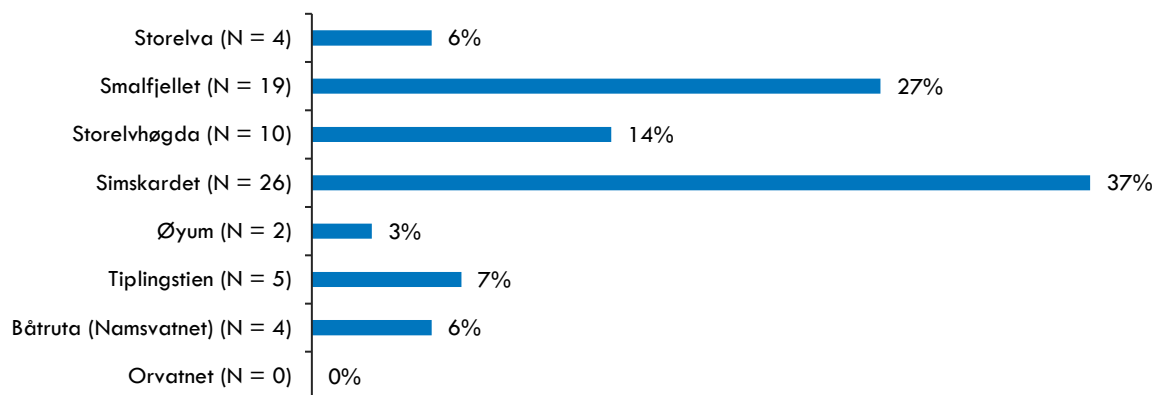

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

Hvorvidt de besøkende har erfaring med tidligere flerdagsturer til fots eller på ski er en mer generell indikator på erfaring emd friluftsliv, uavhengig av tidligere besøk til Børgefjell. Det var kun 10 prosent av respondentene som oppga at de ikke hadde erfaring med flerdagsturer fra tidligere. Hvordan disse 70 respondentene fordeler

seg mellom de ulike innfallsportene er vist i Figur 10-3. Det er flest personer uten erfaring med flerdagstur ved Simskardet (37 %) og Smalfjellet (27 %). Videre følger Storelvhøgda (14 %), Storelva/Båtruta (til sammen 12 %) og Tiplingstien (7 %),

Figur 10-3: Personer uten erfaring fra flerdagsturer, fordelt på innfallsporter (N=70)

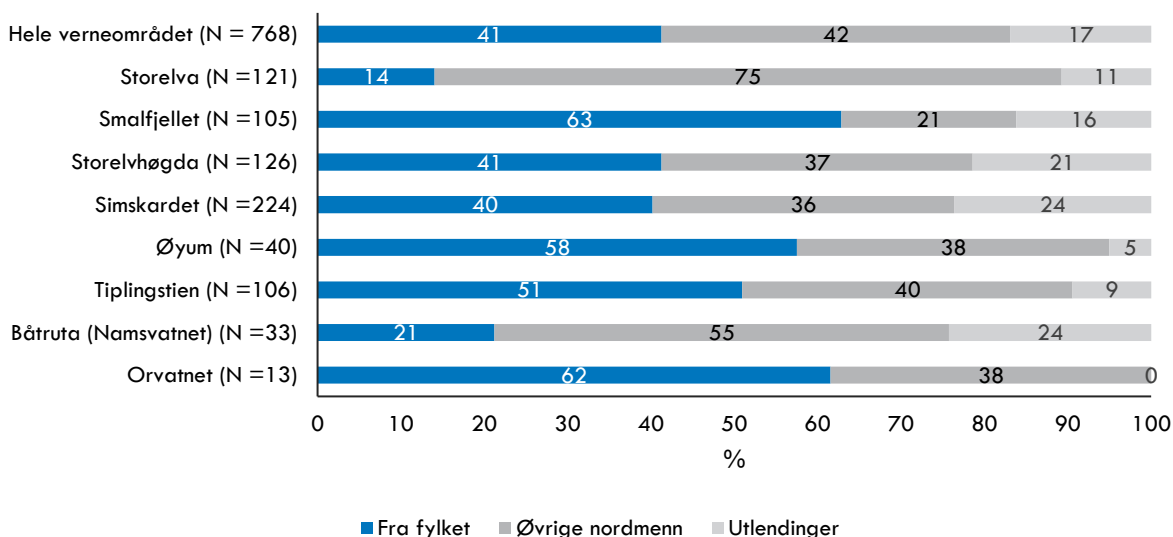

Kilde: Basert på svar selvregistreringsundersøkelsen

De besøkendes bosted

I Figur 10-4 vises andel lokalt bosatte, øvrige nordmenn og utlendinger ved de ulike innfallsportene. Vi har i dette tilfellet definert lokale som de respondenter som oppgir at de er bosatt i Nordland eller Nord-Trøndelag.⁷ Det er flest lokale som benytter seg av Smalfjellet og Orvatnet. Her er det henholdsvis 63 prosent og 62 prosent av respondentene som oppgir at de bor i Nord-Trøndelag eller Nordland. Det er flest tilreisende (øvrige nordmenn og utlendinger) til Storelva og Båtruta (Namsvatnet). Dette stemmer godt med at disse to innfallsportene også har flest førstegangsbesøkende (jf. Figur 10-4). Det er også mange utenlandske turister som tar seg inn i Børgefjell fra Simkardet (24 %) og Storelvhøgda (21 %).

Figur 10-4: Andel lokale (Nordland og Nord-Trøndelag), øvrige nordmenn og utlendinger (N=768)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

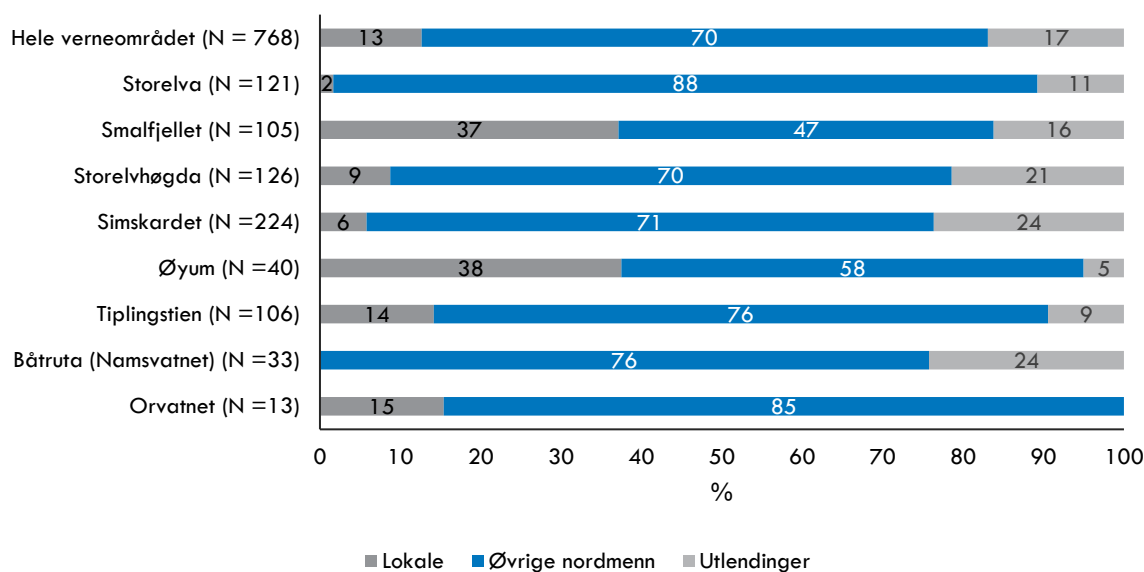
I Figur 10-5 er lokale definert som besøkende med bostedsadresse i kommunene som Børgefjell nasjonalpark er en del av. 13 prosent av de besøkende er fra kommunene Grane, Hattfjelldal, Namsskogan eller Røyrvik. Tilsvarende som i Figur 10-4 er det en høyest andel av de lokale som benytter Smalfjellet eller Øyum som

⁷ Det er store avstander fra de nordligste delene av Nordland til Børgefjell. Allikevel vil en nokså høy andel av de som er bosatt i Nord-Trøndelag og Nordland kunne kjøre til Børgefjell og påbegynne en tur i nasjonalparken samme dag. Vi har derfor definert lokale som de personer som bor i fylkene som Børgefjell nasjonalpark er en del av.

innfallsporter når de tar seg inn i parken. Det fantes fjelltrimposter ved begge disse innfallsportene, som muligens kan forklare den høye andelen lokalt bosatte i disse områdene. I følge registreringer fra fjelltrimpostene som var utplassert ved Øyum og i Namskroken (Storelva) var det 43 personer som besøkte fjelltrimposten ved Øyum i løpet av sommeren 2017 og 110 i Namskroken. En gjennomgang av disse registreringene viser at nærmere 80 prosent av de besøkende til fjelltrimposten ved Øyum var lokale. Også i Namskroken var de fleste fjelltrimpostbrukerne lokale. Dette underbygger at fjelltrimpostene bidrar til at lokalt bosatte er overrepresentert ved svarkassene som ligger i nærheten av en fjelltrimpost. Resultatene fra disse to innfallsportene kan da være noe misvisende når det gjelder respondentenes bostedsfordeling.

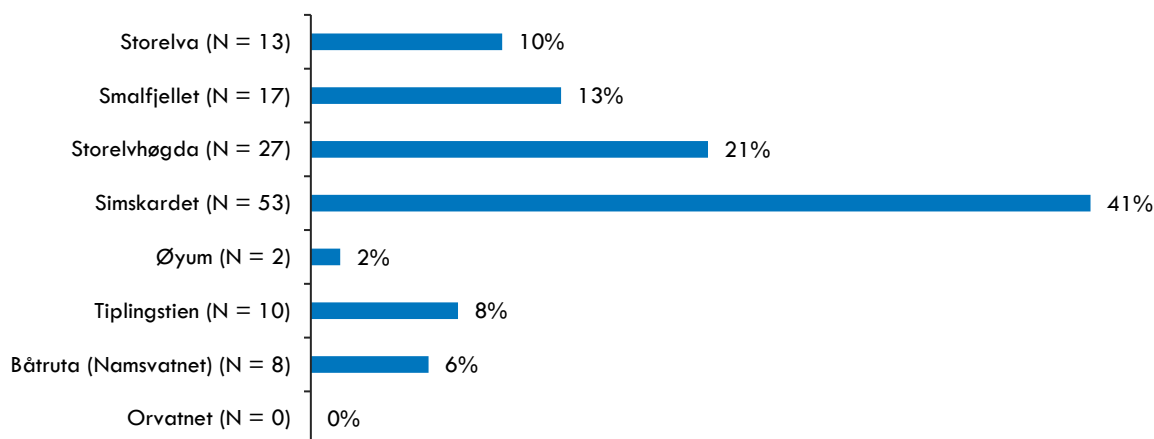
I Figur 10-6 studerer vi hvordan de utenlandske besøkende fordeler seg på de ulike innfallsportene. Simskardet, som er den mest benyttede innfallsporten, mottar også flest utenlandske besøkende totalt sett. 41 prosent av de utenlandske besøkende som har fylt ut svarskjema har gjort det ved svarkassen i Simskardet. Videre følger Storelvhøgda (21 %), Smalfjellet (13 %) og Storelva (10 %).

Figur 10-5: Andel lokale (kommunene), øvrige nordmenn og utlendinger (N=768)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen. *Lokale er definert som personer som har bostedsadresse i kommunene Grane, Hattfjelldal, Namsskogan eller Røyrvik.

Figur 10-6: Utlendinger fordelt på innfallsporter (N=130)

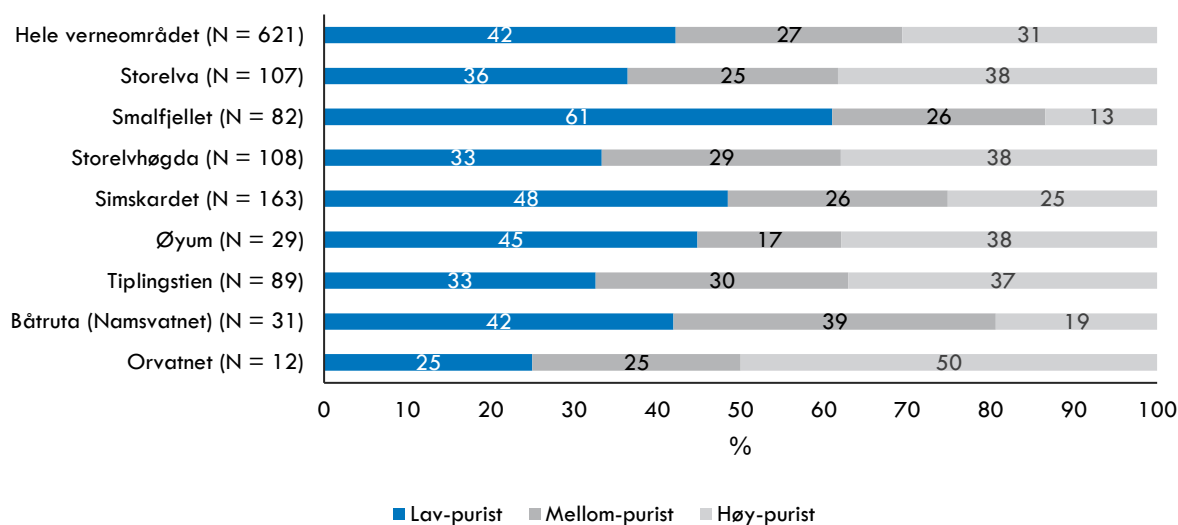

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelsen

Purisme

Som vi har sett i delkapittel 5.6, har Børgefjell en høy andel besøkende som kan defineres som høypurister. Hvis vi imidlertid vurderer purismegraden til de besøkende ved de ulike innfallsportene, ser vi at det er forskjeller i form av at enkelte innfallsporarter er hyppigere benyttet av høypurister enn det andre innfallsporarter er (Figur 10-7). Orvatnet⁸, Storelva, Storelvhøgda, Øyum og Tiplingstien har alle en høyere andel høypurister enn det som er gjennomsnittet for Børgefjell. På den andre siden skiller Smalfjellet og Simskardet seg ut med at en høy andel lav-purister tar seg inn i nasjonalparken fra disse to innfallsportene. Her er det henholdsvis 61 prosent og 48 prosent av respondentene som defineres som lavpurister. I nærheten av svarkassen ved Smalfjellet var det en fjelltrimpost sommeren 2017. Dette kan ha påvirket sammensetningen av besøkende ved denne innfallsporten. Simskardet er en populær innfallspport med sti som fører inn i nasjonalparken, samt at det finnes tilrettelegging for elvekryssing og rastepauser.

Figur 10-7: Purismegrad, prosentfordeling av purismeklasser ved de ulike innfallsportene (N=621)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

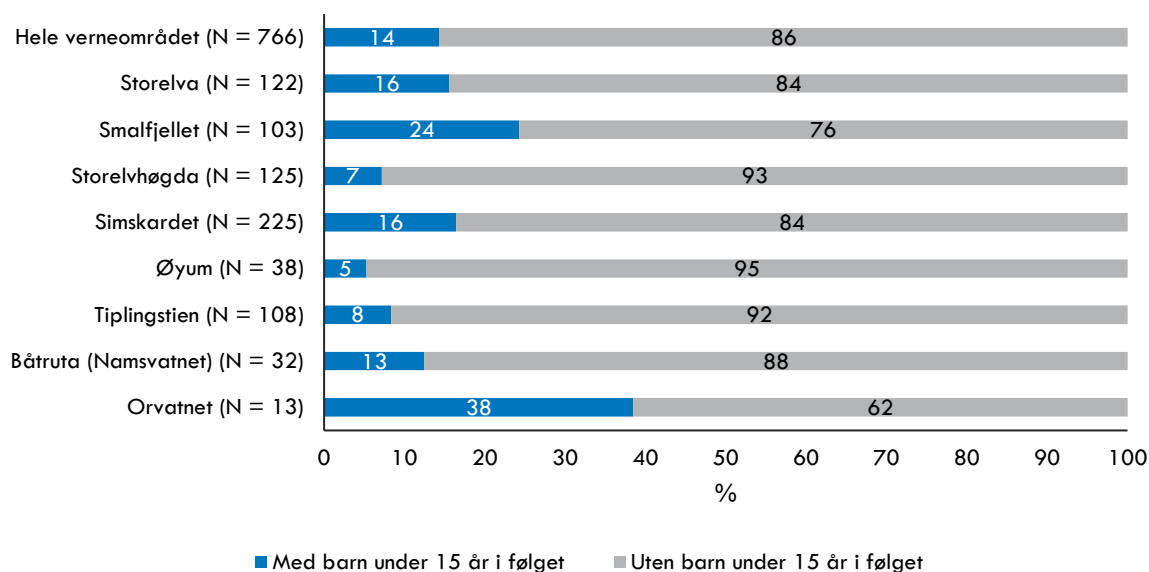
Barn i turfølget

I Børgefjell er det 14 prosent av respondentene som oppgir at de hadde med seg barn under 15 år i turfølget sitt (Figur 10-8). Det er størst andel med barn i de turfølgene som tar seg inn i Børgefjell nasjonalpark fra Orvatnet (38 %) og Smalfjellet (24 %). Dette er også de to innfallsportene med en høyest andel lokalt bosatte og en lav andel utlendinger. Det er med andre ord ikke vanlig at besøkende som kommer langveisfra har med seg barn i turfølget. Øyum, Storelvhøgda og Tiplingstien er de innfallsportene hvor det er færrest barn i turfølget.

⁸ Her er det få respondenter og usikkerheten må vurderes som stor.

Figur 10-8: Andel med barn under 15 år i turfølget (N=766)

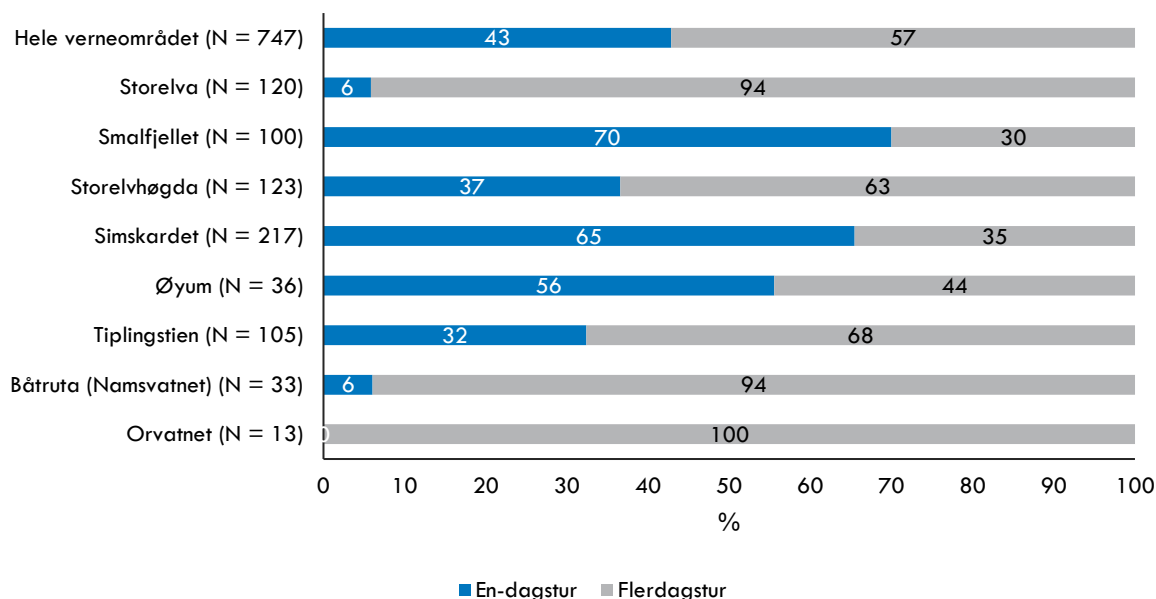

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

Turlengde

Generelt sett er Børgefjell nasjonalpark et naturområde som tiltrekker seg personer som ønsker å gjennomføre flerdagsturer (Figur 10-9). For nasjonalparken som helhet er det 57 prosent av de besøkende som gjennomfører flerdagstur mot 43 prosent som er på dagstur. Smalfjellet og Simskardet skiller seg ut som to innfallsporier som tiltrekker seg mange besøkende som skal på dagstur til Børgefjell. Her er det henholdsvis 70 og 65 prosent av de besøkende som oppgir at de er på dagstur. Begge disse områdene kjennetegnes med gode stier og populære utkikkspunkter/rasteplasser i nokså kort gåavstand fra parkeringsplasser. Ved Smalfjellet har det også vært utplassert trimpost i løpet av sommeren 2017 som har vært benyttet av lokale. Vi kan lese av Figur 10-9 at Namsvatnet (Storelva og Båtruta) er to svært populære utgangspunkt for flerdagstur. Videre er Orvatnet, Tiplingstien og Storelvhøgda andre innfallsporier som er hyppig benyttet som utgangspunkt for flerdagsturer.

Figur 10-9: Andel som gjennomfører dagstur og flerdagstur (N=747)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

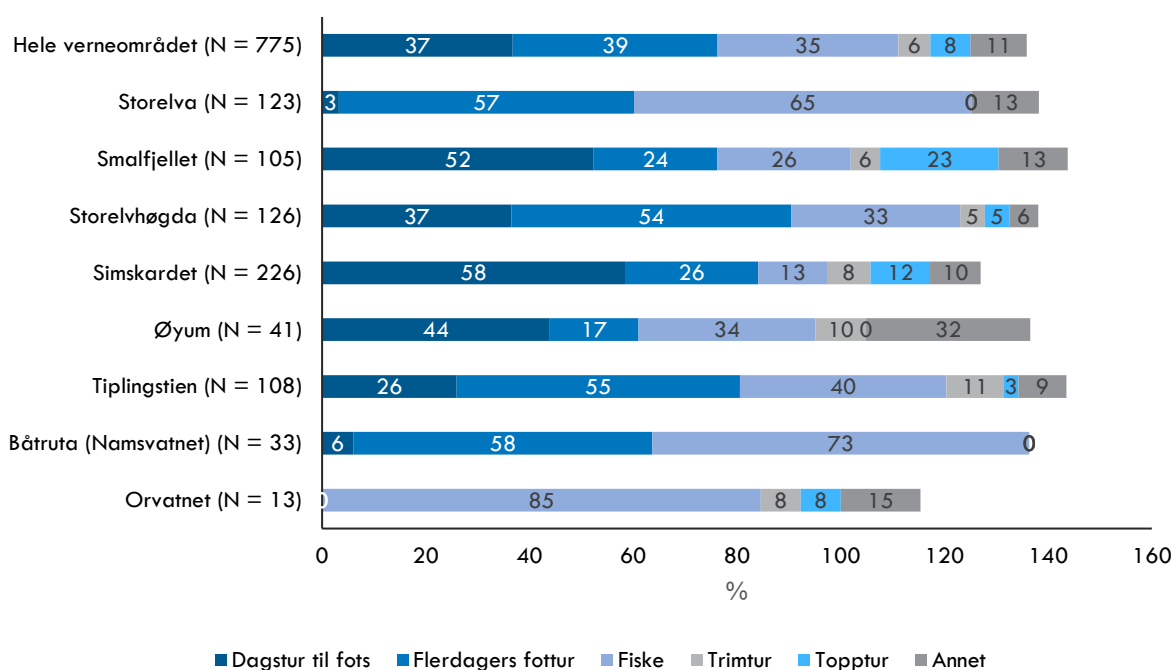
Formål med besøket

I selvregistreringsundersøkelsen ble respondentene spurt om hva som var formålet med turen til Børgefjell. Det var her mulig å krysse av for flere alternativer, herunder «dagstur til fots», «flerdagers fottur», «fiske», «trimtur», «topptur» og «annet». Andelen som oppgir dagstur og flerdagstur som sentrale formål med besøket sitt til Børgefjell sammenfaller i stor grad med det respondentene svarer i Figur 10-9 over.

Fiske er en populær aktivitet blant de besøkende i Børgefjell. Mer enn hver tredje besøkende oppgir at fiske var et av formålene med å reise til Børgefjell. Fra Figur 10-10 ser vi at Namsvatnet (Storelva og Båtruta) er et spesielt populært utgangspunkt for å fiske i Børgefjell. 65 prosent av de som fylte ut svarskjema ved Storeelva oppgir at fiske var et av formålene med besøket. Dette er et område hvor det finnes flere fine fiskevann.

Det er imidlertid færre respondenter som oppgir topptur som en viktig årsak for at de besøker Børgefjell nasjonalpark. Av 775 besøkende oppgir 8 prosent at topptur var et formålene med å besøke området. Børgefjell har flere høye tinder, som for eksempel Kvigtinden på 1669 moh., men de fleste fjelltopper ligger slik til at man må gå langt før en når foten av fjellet. Blant respondentene som oppgir at topptur er en viktig grunn for besøket er det mange av disse som entrer Børgefjell nasjonalpark ved Smalfjellet eller Simskardet. Simskardet er startpunktet som ligger nærmest Kvigtinden, så det er naturlig at det er enkelte toppturinteresserte i dette området. Det er relativt få, kun 6 prosent av respondentene, som oppgir trimtur som et av formålene med besøket til Børgefjell. Av de som gjennomfører trimturer i Børgefjell er Tiplingstien, Øyum og Simskardet populære innfallsporter. Vi har fått rapportert at både ved Øyum og Tiplingstien fantes det fjelltrimposter i løpet av sommeren 2017.

Figur 10-10: Formål med besøket til Børgefjell (N=775)

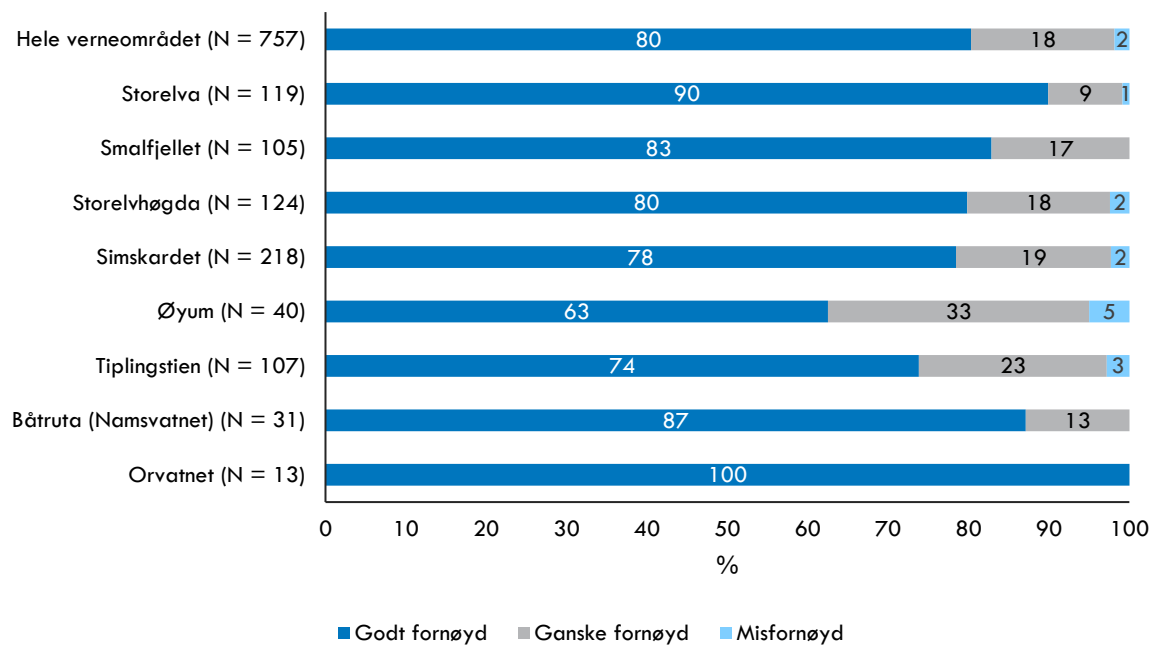

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse. Flere valg er mulig, derfor summerer radene seg til mer enn 100 %

Tilfredshet med tilrettelegging

I hvilken grad de besøkende er tilfreds med graden av og kvaliteten på tilrettelegging i Børgefjell varierer til en viss grad med hvilket område av nasjonalparken de har ferdes i (Figur 10-1). De besøkende som har fylt ut skjema ved Orvatnet og Storelva er jevnt over svært fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv i Børgefjell. Her er det henholdsvis 100 og 90 prosent av de besøkende som er «godt fornøyd» med tilretteleggingen. Ved innfallsporten Øyum er det en lavere andel av de besøkende som er godt fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv. 63 prosent av respondentene er godt fornøyd, 33 prosent er ganske fornøyd, mens 5 prosent av respondentene ved Øyum er misfornøyd med tilretteleggingen. Antallet respondenter ved de ulike innfallsportene er imidlertid relativt lavt, så en skal være noe forsiktig med å tolke forskjellene som fremgår i Figur 10-11 som absolutte sannheter.

Figur 10-11: Tilfredshet med tilrettelegging (N=757)

Kilde: Basert på svar fra selvregistreringsundersøkelse

11. Sammendrag og drøfting

Målet med denne rapporten har vært å fremskaffe mer informasjon om de besøkende til Børgefjell nasjonalpark og deres bruk av området. Funn og resultater fra denne studien skal videre brukes til å tilpasse forvaltningen av området slik at en i størst mulig grad imøtekommer brukernes interesser samtidig som en hegner om verneformålene til nasjonalparken. Generelt tyder resultatene fra brukerundersøkelsen på at bruken av området ikke står i sterk konflikt med områdets verneformål. Brukerne setter pris på at naturen i Børgefjell er uberørt og oppgir at den beskjedne graden av tilrettelegging er en av grunnene til at de søker seg nettopp mot Børgefjell.

Fra denne brukerundersøkelsen fremgår det at Børgefjell nasjonalpark tiltrekker seg en relativt høy andel menn (61 %) sammenlignet med andre verneområder. Kvinner er underrepresentert både i selvregistrerings- og etterundersøkelsen. Børgefjell har relativt mange utenlandske besøkende. 16,9 prosent av de som fylte ut svarskjema i Børgefjell sommeren 2017 var utlendinger, og disse kom fra 16 ulike land. Svar fra denne brukerundersøkelsen viser at de fleste som besøker nasjonalparken har Børgefjell som hovedmål for turen de er på. De besøkende bestemmer seg i god tid før de reiser til området. De aller fleste fatter beslutningen om å besøke Børgefjell over én måned før de reiser inn i området. Dette må ses i sammenheng med den relativt lange reiseveien mange har til området og at mange av de besøkende velger å tilbringe mange dager i nasjonalparken når de først tar seg inn i Børgefjell. Der flere andre nasjonalparker og landskapsvernområder får relativt mange og korte besøk, må Børgefjell anses å være på den andre siden av skalaen. Over halvparten av de besøkende gjennomførte flerdagstur i nasjonalparken da de besøkte området sommeren 2017. Blant de som overnattet i nasjonalparken var gjennomsnittlig varighet på turen i overkant av 5 dager.

Det er relativt få personer som oppgir at de eier eller har tilgang til hytte i nærheten av Børgefjell nasjonalpark. Det er generelt svært få fritidshytter som ligger inne i nasjonalparken, men det finnes flere hyttefelt i den ytre randsonen av nasjonalparken. Allikevel er det slik at de fleste besøkende til Børgefjell er tilreisende som ikke har noen stedstilknytning til Børgefjell. Dette gjenspeiler seg også når en ser på antallet som har besøkt nasjonalparken tidligere. Fra selvregistreringsundersøkelsen oppgir 43 prosent av respondentene at de aldri har besøkt Børgefjell nasjonalpark tidligere.

Totalt sett tyder resultatene fra brukerundersøkelsen på at mange av de som besøker Børgefjell er personer som har drømt om å besøke området lenge. For mange av disse oppleves Børgefjell som et mekka for naturbaserte friluftsliv som de har satt seg mål om å besøke i løpet av livet. Denne besøksgruppen er svært ofte godt forberedt og har planlagt turen i god tid før de reiser inn i området. Når de først entrer nasjonalparken, ønsker mange å få mest mulig ut av reisen, så de oppholder seg gjerne mange dager i Børgefjell. Det er også en del besøkende som er erfarne Børgefjell-brukere som besøker nasjonalparken hvert eneste år, både sommer- og vinterstid. Av de som har besøkt Børgefjell tidligere på vinterstid, er det 25 prosent av disse som har besøkt Børgefjell flere enn 25 vintre. Dette vitner om en nokså trofast besøksgruppe.

De fleste som besøker Børgefjell nasjonalpark har mye erfaring med friluftsliv. Det er rundt 10 prosent av respondentene som oppgir at de aldri har vært på en flerdagers fottur eller skitur. Rundt halvparten av de besøkende har vært på flere enn 10 flerdagers fotturer eller skiturer. Det er få nasjonalparker som kan vise til en så erfaren besøksgruppe som det Børgefjell nasjonalpark kan. Det er tydelig at de besøkende har en spesiell interesse for tradisjonelt høstings- og turfriluftsliv. Absolutt alle respondenter i etterundersøkelsen viser en interesse for turfriluftsliv. Åtte av ti respondenter oppgir også at de har en interesse for høstingsfriluftsliv. Her utmerker fiske, jakt og bærplukking seg som de mest populære aktivitetene. De besøkende viser mindre interesse for motoriserte utendørsaktiviteter og moderne friluftsliv. Randonee og stisykling er typisk to moderne friluftslivsaktiviteter som har vokst mye i popularitet de senere årene. Børgefjell med sitt relativt beskjedne stinett på sommerstid og sine nokså lite tilgjengelige tinder vinterstid tiltrekker seg imidlertid ikke stisyklistene og toppturentusiastene i like stor grad som andre nasjonalparker i Nordland og Troms. Børgefjell er istedenfor et eldorado for «Lars Monsen-turisten» som søker lengre fotturer med teltovernatting og mulighet for godt ørretfiske, uten forstyrrelse fra mange andre. Dette gjenspeiles også når vi har vurdert respondentene etter en purismeskala. Sammenlignet med andre nasjonalparker er det svært mange respondenter som faller innunder gruppen høypurister. Dette er personer som ønsker minst mulig tilrettelegging når de ferdes i naturen, samt at de trives i områder hvor en møter på få andre mennesker.

Typiske karakteristikk ved turfølget som besøker Børgefjell er at gruppestørrelsen er på to personer. Nesten halvparten av de som svarer på selvregistreringsundersøkelsen oppgir at turgruppen deres består av to personer. Det er få turgrupper som er flere enn fire personer. Dette stemmer godt med det faktum at få respondenter oppgir at de deltar på en organisert tur. Bare fire prosent av de besøkende deltok på en organisert tur da de svarte på svarskjema sommeren 2017. Det er få kommersielle turoperatører som har spesialisert seg på å arrangere turer til Børgefjell nasjonalpark, så de fleste som oppga at de deltok på organisert tur til nasjonalparken var personer som var på tur i regi av lokale turlag. Sammenlignet med andre nasjonalparker og landskapsvernområder er det relativt få som tar med seg barn når de besøker Børgefjell. Det er 14 prosent av respondentene som oppgir at de hadde med seg barn under 15 år i turfølget.

Majoriteten av de besøkende oppgir at de overnattet i nasjonalparken eller i nærheten av Børgefjell i forbindelse med besøket deres til nasjonalparken. Telt og lavvo er de mest populære overnattingsalternativene. Nesten halvparten av de som overnatter i eller i nærheten av nasjonalparken sover i telt, lavvo eller under åpen himmel. Dette har sammenheng med at flere av de flotteste naturområdene av Børgefjell ligger en drøy dagsmarsj fra innfallsportene til Børgefjell. I disse områdene finnes det få andre overnattingstilbud enn telt og lavvo. De fleste oppgir også at de gjennomførte en sammenhengende tur med ulike overnattingssteder hver dag. På disse turene vil en i stor grad være avhengig av medbrakt teltutstyr ettersom det finnes få åpne turisthytter i Børgefjell.

Det er tydelig at de besøkende til Børgefjell har satt seg godt inn i informasjon om nasjonalparken før de reiser inn i området. Rundt to av tre respondenter oppgir at de hentet informasjon om Børgefjell før de besøkte området. Vi vet at mange ferdes utenfor stier og populære ferdselsruter når de besøker Børgefjell. Samtidig er det relativt lite skilting inne i selve nasjonalparken. Dette, i kombinasjon med at mange gjennomfører lange flerdagsturer, gjør at informasjonsinnhentning i forkant av turen er en forutsetning for å få en vellykket tur. Respondentene oppgir at internett, informasjon fra bekjente og bøker om Børgefjell er de informasjonskildene som blir benyttet hyppigst når de skal lese seg opp om området. Det at såpass mange oppgir bøker om Børgefjell som en foretrukket informasjonskanal (40 % av respondentene) vitner om en høy interesse for nasjonalparken og at mange av de besøkende er godt forberedt når de kommer til området. De fleste opplever få problemer med å skaffe seg den informasjon om Børgefjell som de ønsker. Blant de som opplever at det er vanskelig å finne informasjon om Børgefjell, går det igjen at flere vil ha mer informasjon om steder for å krysse elver og bekker. Gitt at forvaltningsmyndigheten skal gi mer informasjon om nasjonalparken, ønsker de besøkende å motta denne informasjonen før de reiser hjemmefra og ved parkeringsplasser og innfallsporter til Børgefjell. De ønsker seg primært at forvaltningsmyndigheten kan komme med nyttig informasjon via internett og app (mobil) før en reiser hjemmefra. Når de ankommer innfallsportene til nasjonalparken, foretrekker de fleste å få mer informasjon ved hjelp av informasjonstavler og brosjyrer i selvbetjeningsautomater.

De aller fleste som besøker Børgefjell nasjonalpark har kjennskap til at området er vernet som nasjonalpark (97,6 %). Mange av respondentene påpeker også at vernestatusen påvirket valget deres om å besøke området. Generelt sett viser de besøkende høy kunnskap om hva vernestatusen innebærer i praksis og hvordan dette påvirker deres bruk av naturområdet. Nordmenn har som ventet mer kunnskap om hvorvidt fangst, snøscooterkjøring og fri ferdsel er tillatt i nasjonalparken enn det utlendinger har. Hvis forvaltningsmyndigheten skal gi mer informasjon om regler for atferd i verneområdet, er det viktig at denne informasjonen presenteres på flere språk.

Den jevne Børgefjell-besøkende virker å være svært tilfreds med tilretteleggingen som gjøres av forvaltningsmyndigheten i nasjonalparken. Fire av fem oppgir at de er godt fornøyd med tilretteleggingen i nasjonalparken. Kun to prosent av respondentene oppgir at de er misfornøyd. De besøkende som fylte ut svarskjema ved Storelva og Orvatnet er mest fornøyd med tilretteleggingen, mens respondenter som fylte ut svarskjema ved Øyum og Tiplingstien er minst fornøyd med tilretteleggingen. Dette er også naturlig – ettersom Øyum og Tiplingstien er to områder hvor det er ingen eller lite tilrettelegging i dag. Det må påpekes at utvalgsmengden er relativt begrenset ved flere av disse svarkassene, så disse resultatene må tolkes med en viss forsiktighet.

Respondentene vektlegger at det finnes parkeringsplasser ved innfallsportene og bruer som gjør elver/bekker lette å krysse. Videre er det ønskelig at det finnes informasjonstavler ved innfallsportene og klopper i bløte områder. Når respondentene blir spurt om hvordan de opplever kvaliteten ved ulike tiltak i Børgefjell, trekkes områdets parkeringsmuligheter, informasjonstavler og bruer frem som tiltak av spesiell høy kvalitet. Således ser det ut til at forvaltningsmyndigheten setter inn innsatsen på riktige steder. Allikevel er det forbedringsmuligheter for flere av tiltakene. Respondentene uttrykker at forvaltningsmyndigheten kan bli enda flinkere til å informere

brukerne ved hjelp av informasjonstavler ved innfallsporene og skilt som viser avstand og retning. Videre er det flere respondenter som ville satt pris på flere klopper i våte partier, samt at enkelte gjerne hadde sett at elve- og bekkekryssing hadde blitt enklere ved at det bygges flere bruer i nasjonalparken. Dette sagt, så er de aller fleste svært fornøyd med tilretteleggingen og forvaltningen av området. Få personer opplever at det er mye søppel ved parkeringsplasser og inne i nasjonalparken.

Når en videre utfordrer de besøkende på hvilke aktiviteter og arrangementer som burde være tillatt i nasjonalparken, er de aller fleste skeptiske til en oppmykning av dagens regelverk. Det er sterk motstand mot å tillate bruk av helikopter for å frakte personer opp på fjelltopper, og veldig få ønsker at det skal være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparken. De besøkende viser også en tydelig skepsis til mer bruk av private droner. Respondentene er noe mer delt når det kommer til spørsmålet om det bør være lov med ridning på stier i nasjonalparken og hvorvidt hovedstiene bør være forbeholdt fotturister. Det er allikevel et flertall for at fotturister skal kunne ha hovedstiene for seg selv.

Totalt sett virker forvaltningen å være godt tilpasset den brukergruppen som besøker Børgefjell i dag. Dette er en gruppe mennesker som ønsker å oppleve uberørt natur og lite forstyrrelser fra andre besøkende. Av den grunn virker det helt riktig at Børgefjell har mindre tilrettelegging enn andre nasjonalparker i form av tydelige stier og skilting, samt overnattingstilbud for de som ønsker å sove innendørs. En kan stille seg spørsmålet om en ville vært i stand til å tiltrekke seg enda flere besøkende hvis en øker graden av tilrettelegging og henvender seg til personer med mindre friluftslivserfaring enn dagens besøksgruppe, som må anses å være svært erfarne friluftsmennesker. Vi ser imidlertid flere utfordringer med en slik strategi. For det første vil forvaltningen med en slik strategi komme mer i konflikt med nasjonalparkens verneformål. Eksempelvis vil mer turisme utgjøre en trussel for sædgås, fjellrev og snøugler som hekker/yngher i dette området. I dag virker det ikke å være noen stor konflikt mellom forvaltningen av nasjonalparken, de besøkendes faktiske og ønskede bruk av området og nasjonalparkens verneformål. Dette kan endre seg hvis en går mer i retning av å tilby «pakkelsninger» til mindre erfarne friluftslivsmennesker. Et annet argument for ikke å dreie forvaltningen mer i retning av lavpuristenes interesser er at Børgefjell kan risikere å miste varemerket sitt som et av de mektigste villmarksområdene i Norge.

12. Referanser

- Andersen, O., Gundersen, V., Wold, L. C., & Stange, E. (2014). Monitoring visitors to natural areas in wintertime: Issues in counter accuracy. *Journal of Sustainable Tourism*, Vol 22:4: 550-560 (DOI: 10.1080/09669582.2013.839693).
- Arnekleiv, Ø. L., & Fiske, A. N. (2017). *Sjøppelregistrering i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017*. Rapport for Børgefjell nasjonalparkstyre. 25 s.
- Børgefjell nasjonalparkstyre. (2016). *Prosjektplan for utarbeidelse av besøksforvaltningsplan for Børgefjell nasjonalpark*. Versjon 2.0, 12.12.2016. 7 s.
- Evju, M., Hagen, D., Blumentrath, S., & Eide, N. E. (2010). *Verdi- og sårbarhetsvurdering i Børgefjell nasjonalpark*. NINA-rapport 543. 111 sider.
- Fredman, P., Romild, U., Emmelin, L., & Yuan, M. (2009). *Who are the non-compliers? An analysis of non-compliance with on-site monitoring methodology at Fulufjället National Park*. Forskningsprogrammet firluftsliv I förändring. Arbetsrapport. Rapport 9: 1-23 + vedlegg.
- Fylkesmennene i Nordland og Nord-Trøndelag. (2009). *Forvaltningsplan for Børgefjell/Byrkjje Nasjonalpark*. Rapport nr. 4-2009. Fylkesmennene i Nordland og Nord-Trøndelag, Miljøvernavingene. Bodø/Steinkjer. 56 s.
- Kaxrud Wilberg, K. (2010). *Bortfallsstudie i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. En test av selvregistreingskasser som metode for registrering av ferdsel i naturområder*. NMBU, Inst. for naturforvaltning. Masteroppgave. 39 s. + vedlegg.
- Lovdata. (2003). *Forskrift om verneplan for Børgefjell, vedlegg 1, vern av Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark, Grane, Hattfjelldal, Røyrvik og Namsskogan kommuner, Nordland og Nord-Trøndelag*. – FOR-2003-08-29-1101.
- NRK. (2017). *Nå kan du påvirke nasjonalparkene*. Hentet 2018 fra www.nrk.no (24.5.2017): <https://www.nrk.no/trondelag/na-kan-du-pavirke-nasjonalparkene-1.13529936>
- Oslo Economics, & Sørensen, O. J. (2018a). *Brukerundersøkelse i Lomsdal-Visten nasjonalpark*. Oslo Economics. Rapportnummer 2018-7. 64 s. + vedlegg.
- Oslo Economics, & Sørensen, O. J. (2018b). *Brukerundersøkelse i Møysalen verneområde*. Oslo Economics. Rapportnummer 2018-4. 58 s. + vedlegg.
- Vistad, O. I., & Vorkinn, M. (2012). The Wilderness Purism Construct — Experiences from Norway with a simplified version of the purism scale. *Forest Policy and Economics*, 2012, vol. 19, nr. C, ss. 39-47.
- Vorkinn, M. (2016). *Bruk og brukere i Langsua sommeren 2015*. Rapport til Nasjonalparkstyret i Langsua nasjonalpark. 63 s.
- Wold, L. C., & Selvaag, S. K. (2017). *Brukerundersøkelse i Sjølen landskapsvernområde sommeren 2016*. NINA-rapport 1322: 85 s.

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

post@osloeconomics.no
Tel: +47 21 99 28 00
Fax: +47 96 63 00 90

Besøksadresse:
Kronprinsesse Märthas plass 1
0160 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo

Byrkije nasjonalpaarhkestávroe/Børgefjell nasjonalparkstyre

ÁŠŠI/SAK
17/4440 - 33

MIN ČUJ./VÁR REF.
18/27346

DIN ČUJ./DERES REF.

BEAIVI/DATO
17.10.2018

ANMODNING FRA SAMETINGET OM Å TILLATE NØDVENDIG BRUK AV DRONER I NASJONALPARKER OG VERNEOMRÅDER I FORBINDELSE MED UTØVELSE AV REINDRIFT

Saken hvor en innleid dronепilot fikk bot for å ha brukt drone i forbindelse med søk av kadaver og dokumentasjon på at havørn tar reinkalver innefor Várnjårgga álbmotmeahcci/Varanger nasjonalpark gjør at vi i Sametinget anser det som nødvendig til å komme med en uttalelse om bruk av droner innenfor verneområder.

Sametinget vil med dette anmodne verneområdestyrer om å tillate bruk av droner i reindriftnæringa innen nasjonalparker, landskapsverneområder og naturreservater. Dette med hensyn til å utøve nødvendige oppgaver innen reindrift, da vi ikke kan se at bruk av droner vil forringe verneformålet, spesielt i sett i forhold til bruk av helikopter, småfly eller barmarkskjøretøyer.

Droner er blitt et hjelpemiddel innen reindriften, og vi ser flere og flere reinbeitedistrikt tar i bruk droner i næringsformål. Bruk av droner anses i noen tilfeller som mer formålstjenelig enn bruk av ATV. Reindriftnæringa kan ha tilsyn over større områder på kort tid med droner, med mindre marktrykk enn med ATV. Områder som kan være utilgjengelig for ATV og andre kjøretøy, blir fort tilgjengelig med droner. Det er enklere å lokalisere skadde eller syke dyr og kadaver, disse kan da fraktes ut fra området fortere. I tillegg til disse faktorene kommer HMS aspekter inn, for med droner kan reindriftnæringa i flere situasjoner unngå å måtte ferdes i ulent og vanskelig terreng, som igjen gjør arbeidsoppgavene mer tidsbesparende. Alle disse faktorene har stor betydning for å drifte reindrift også i verneområder.

Et av de nasjonale målene Norge har er å ivareta grunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå. Ivaretagelse av naturgrunnlaget også innenfor nasjonalparkene er derfor viktig for opprettholdelse av samisk kultur og næringsutnyttelse. Områder som omfattes av vern skal kunne brukes til reindrift. Sametinget anmoder vernestyrene, så langt det er mulig, å tillate bruk av droner til nytteformål, herunder til bruk under utøvelse av reindrift i områdene som er omfattet av vern. Sametinget oppfordrer også nasjonalpark- og vernestyrene om å ta med regler for bruk av droner som nødvendig hjelpemiddel for reindriften ved revideringer av forvaltningsplaner for nasjonalparker og verneområdet.

Dearvvuođaguin/Med hilsen

Silje Karine Muotka
ráðdeláhttu/rádsmedlem

*Dát tjála le elektrávnálattjat dáhkkiidum ja vuollájtjálek sáddiduvvá./
Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga./
Tjaatsége lea elektrovneles jááhkesjamme jih seedtesávva vuelletjaalegaph./
Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.*

Reivve vuostáiváldi / Hovedmottaker:

Blåfjella/Skjækerfjella-Lierne
nasjonalparkstyre
Byrkije
nasjonalpaarhkestávroe/Børgefjell
nasjonalparkstyre
Femundsmarka Gutulia NP
Kvænangsbotn og Navitdalen
vernområdestyre
Lomsdal- Visten/Njaarke
nasjonalparkstyre
Lyngsalpan verneområdestyre
Midtre Norland Nasjonalparkstyre
Møysalen NP/ Svellingsflaket LVO
Nordkvaløy - Rebbernesøy
landskapsvernområde
Reisa og Ráisduottarháldi
nasjonalparkstyre
Rohkunborri nasjonalpark
Seiland nasjonalparkstyre
Skardsfjella-Hyllingsdalen LVO
Skarvan og Roltdalen NP/ Sylan
LVO
Stabbursdalen nasjonalparkstyre
Trollheimen verneområdestyre
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre
Øvre Anárjohka Nasjonalparkstyre
Øvre Dividdalen Nasjonalparkstyre
Øvre Pasvik nasjonalparkstyre
Ånderdalen nasjonalparkstyre

Kopijja / Kopi til:

Algot Jáma	Nyvikveien 1246	7898	LIMINGEN
Anders S Buljo	Nuortamanmaras 14	9520	Kautokeino
Anfinn Pavall	Neverhaugveien 9	8215	Valnesfjord
Anna Kristine Renander	Nerskogen	7393	Renenu
Anna Liisa Jáma	Sandnesvegen 98	7760	SNÁSA
Anne Berit Páve Kristiansen	Salarøyveien 406	9100	Kvaløysletta
Anne Utsi			
Anta Joma	Stallvikveien 2137	7893	SKOROVATN
Arild Pettersen Inga	Kvalsaykan	8400	Sortland
Arnfinn Nordfjell	Stugudalsvegen 2362	7590	Tydal
Aslak Anta Jáma	Susendal	7898	LIMINGEN
Audun Johnsen	Rottenvik	9060	LYNGSEIDET
Berit Kristine Utsi	Hemmogieddi	9520	Kautokeino
Brita Julianne Skum	Sønvismoen	9517	ALTA
Cecilie Hansen	Svanvik	9925	SVANVIK
Egon Kappfjell	Majavatn	8680	Trofors
Elen Ragnhild Sara	Jeagilvarmadii	9730	KARASJOK
Elias Kant	Nerskogvegen 1915	7393	Renenu
Elin Marie Danielsen	Jørstad	7760	SNÁSA
Elisabeth Johansen	Nordeidet	9132	Stakkvik
Elle Merete Utsi	Ádjetjohka	9520	Kautokeino
Ellen Bull Jonassen	Ráveien 109	7372	GLÁMOS
Eva Anette Wilks	Støvravegen 30	7760	Snása
Eva Benedikke Jáma	Nyvikveien 1090	7898	LIMINGEN
Eva Nordfjell	Hagaveien 17	7374	Snása
Frank Inge Sivertsen	Tangnesveien 7	9840	Varangerbotn
Geir Johnsen	Tors veg 10	9019	Tromsø
Geir Mortensen	Langfjordveien 27	9910	BJØRNEVATN
Gun Margret Utsi	Grane	8680	TROFORS
Gustav Kant	Nerskogsveien 1915	7393	RENNEBU
Helen Blind Brandsfjell	Brekken	7370	Brekkebygd
Hilde Marie Larsen	Grønnvollveien 46	9062	Furuflaten
Hjørdis Øvergård	Øvre Tollvikveien 52	9511	Alta
Ida K Balto Bjørnbak	Eineveien 9	9700	Lakselv

Kopijja / Kopi til:

Ida Marie Bransfjell	Mælan 61	7374	RØROS
Idar Bransfjell	Aursundveien 2908	7370	Brekkebygd
Inga-Lill Sundset	Sjøgata 14	8006	BODØ
Inge Even Danielsen	Feragsveien 29	7374	RØROS
Inger Marit Eira Åhrén	Røyrvik	7898	LIMINGEN
Jan Ivvár Smuk	Reppen	9840	Varangerbotn
Jarle Jonassen	Råveien 109	7372	Glåmos
Johan Anders Oskal	Takelvdal	9321	MOEN
Johan Anders Somy	Postboks 136	9521	Kautokeino
Johnny Mathis Sara	Bromnes	9140	REBBENES
Karen Inga Eira	Gironluodda 7	9520	kautokeino
Kjell Jøran Jåma	Bergkollvegen 7	7760	Snåsa
Kjetil Romsdal	Lærer Tustens vei 20	9518	ALTA
Kurt Gaup	Nesnaveien 1020	8725	UTSKARPEN
Kåre Olli	Repokoski	9700	LAKSELV
Laila Bergstrøm	Åsveien 401	7530	Meråker
Lars Aage Brandsfjell	Brekkeveien	7370	Brekkebygd
Lars N. Bransfjell	Grendalsveien 43	7370	Brekkebygd
Leif Pedersen	Svandalsveien 239	9393	Silsand
Len Gaup	Heiryggen 40	8614	Mo i Rana
Liv Karin Joma	Hudningsdalsveien 2112	7898	LIMINGEN
Maja Britt Renander	Nerskogsveien 2271	7393	RENNEBU
Måret Láila Logje	Ekornsvingen 12D	9510	ALTA
Marie Lorentzen	Aremoveien 4A	2500	Tynset
Marit Kirsten Anti Gaup	Postboks 50	9735	Karasjok
Marit Kristine Hætta Sara	Sarriluodda	9520	Guovdageaindu
Mikkel O. Nilut	Kirsteluohkka	9520	Guovdageaidnu
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Mona Fjellheim	Stenåsen	7370	Brekkebygd
Niila Blind	Bostadlandet 24	7760	SNÅSA
Nils Ante Eira	Søndre Fossbakk 47	9357	TENNEVOLL
Nils Henrik Sara	Hemmogieddi	9520	Kautokeino
Nils Tonny Bransfjell	Brekkeveien 2607	7370	BREKKEBYGD
Nora Marie Bransfjell	Gjemseveien 83	7530	MERÅKER
Odd Bjørnar Bjørkås	Kvamsveien 467	7884	SØRLI
Oi Johan Gaup	Bohtaldievva 17B	9520	Kautokeino
Olav Mathis Eira	Fossbakken0	9465	TENNEVOLL
Ole Mathis Eira	Mattaluoppal	9520	KAUTOKEINO
Peder Ingar Buljo	Kåringen	8410	LØDINGEN
Per A. Bæhr	Bredbuktnes	9520	kautokeino
Per Anders Kappfjell	Troforsveien 15	8680	TROFORS
Per Ole Oskal	Kjemårvatnet	8255	Røkdal
Per Thomas Kuhmunen	Lønsdal	8255	RØKLAND
Ragnhild Melleby Aslaksen	Bietilæveien 36	9800	Vadsø
Rolf Johansen	Naustnes	9060	Lyngseidet
Sara Elisabeth Pavall	Grønåsv 25	8219	FAUSKE
Sigbjørn Dunfjeld	Bakkegrenda 12	7760	SNÅSA
Simon Danielsen	Falunveien 103	7374	Rørøros
Susanne Lyngmann	Kvennhusbakken 3	7760	SNÅSA
Terje Krutådal	Sivert Nielsens gate 34B	8007	Bodø
Toril Olsen	Vestre Jakobselv	9802	VESTRE JAKOBSELV

Fra: Heidi Ydse[heidi.ydse@miljodir.no]

Dato: 15.11.2018 14:38:29

Til: Tødås, Tore

Kopi: Carl Norberg; Ole Morten Sand; Kim Daniel Hansen

Tittel: Fagansvarlig i Børgefjell nasjonalpark

Hei!

I forbindelse med gjennomgang av oppgaver i SNO har SNOs ledelse besluttet at Carl Norberg skal være fagansvarlig for Børgefjell for SNO. I Miljødirektoratet er det Kim Daniel Hansen som er kontaktperson, og jurist fra nasjonalparkseksjonen er fortsatt Marit Doseth.

Det er Carl som vil være den lokale kontaktpersonen i SNO opp mot Statskog Fjelltjenesten og fjellstyrene. Sentralt ansvarlig i SNO er undertegnede, både for samarbeid med Fjelltjenesten og fjellstyrene.

Fagansvar for nasjonalpark i SNO innebærer å:

- Føre kontroll med at verneforskrifter og dispensasjonsvedtak overholdes og følge med utviklingen i naturtilstanden og bruken av områdene
- Være lokalt SNOs hovedkontakt mot forvalter og verneområdestyre
- Sikre at SNO sitt arbeid i nasjonalparkene gjennomføres i tråd med gjeldende instruksjer og retningslinjer
- Planlegge og koordinere oppsynsaktivitet og tiltak i nasjonalparkene i henhold til overordnede sentrale føringer og bestillinger fra verneområdestyrene, og påse at planlagt arbeid blir gjennomført
- Være fortløpende oppdatert på vedtak i Miljøvedtaksregisteret i nasjonalparkene
- Veilede og informere tjenesteytere på tiltak og oppdrag der SNO er ansvarlig
- Ha tilsyn og vedlikehold av verneskilt i tilknytning til nasjonalparken
- Holde tilsyn med informasjonsplakater og infrastruktur tilhørende verneområdestyret
- Holde verneområdeloggen oppdatert på tiltak mv i nasjonalparkene og kvalitetssikre data som legges inn av andre
- Holde seg oppdatert på verneområdeloggens funksjonalitet og endringer, sørge for nødvendig opplæring i bruk, samt melde inn behov for nye brukertilganger (forvalter, tjenestekjøp)
- Følge opp alle tildelinger/omfordelinger på 31-post og rapportere til verneområdestyret på prosjekt der SNO er økonomisk ansvarlig
- Spille inn behov for omprioriteringer knyttet til verneområdeoppsyn og tiltak i nasjonalparkene
- Utarbeide årsrapport/-presentasjon til verneområdestyre

Dersom det skulle være noen spørsmål vedrørende SNOs rolle og oppgaver i Børgefjell, ta kontakt.

Med hilsen

Heidi Ydse

Seksjonsleder, seksjon for naturbruk

Miljødirektoratet
Statens naturoppsyn
Telefon: 03400 / 73 58 05 00
Mobil: 950 87 204
E-post: heidi.ydse@miljodir.no
www.naturoppsyn.no - www.miljodirektoratet.no

Byrkije nasjonalparkstyre/
Børgefjell nasjonalparkstyre

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2018/334-0

Saksbehandler: Tore Tødås

Dato: 14.11.2018

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Børgefjell nasjonalparkstyre	41/2018	28.11.2018

Utarbeidelse av besøksstrategi for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark - godkjenning av rapport fra bruksanalyse reindrift

Forvalters tilrådning:

Byrkije nasjonalparkstyre/Børgefjell nasjonalparkstyre godkjenner rapporten fra bruksanalyse reindrift og at denne inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget for utarbeidelse av besøksstrategien for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og Austre Tiplingan/Luvlie Diehpell landskapsvernområde.

Saksopplysninger

Nasjonalparkstyret fattet følgende vedtak på møte 15.03.17:

- 1. Byrkjje nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre vedtar at det gjennomføres bruksanalyse/sårbarhetsvurdering for reindrift i Børgefjell nasjonalpark ifb. med utarbeidelse av besøksstrategi ihht. vedtatt prosjektplan.*
- 2. Nasjonalparkstyret vedtar at det engasjeres ekstern ressurs for gjennomføring av bruksanalysen. Nasjonalparkforvalter gis fullmakt til å velge ekstern ressurs.*
- 3. Tiltaket defineres som en skjøtselsoppgave ihht. verneforskriftens § 5, 2 ledd.*
- 4. Vedtaket forutsettes finansiert av Miljødirektoratet på kap. 1420.21*

Etter gjennomført tilbudsrunde ble Fjelldriv AS valgt som konsulent og kontrakt ble inngått 27.10.2017.

Marit Østby Nilsen fra Fjelldriv AS orientere rådgivende utvalg og nasjonalparkstyret om prosjektet på møtet 22.11.2017 i Hattfjelldal. Nå, ett år etter prosjektstart presenteres rapporten fra bruksanalysen.

For ytterligere saksopplysninger om prosess og gjennomførte aktiviteter henvises det til rapport.

Vedlegg:

- Rapport bruksanalyse reindrift.

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark

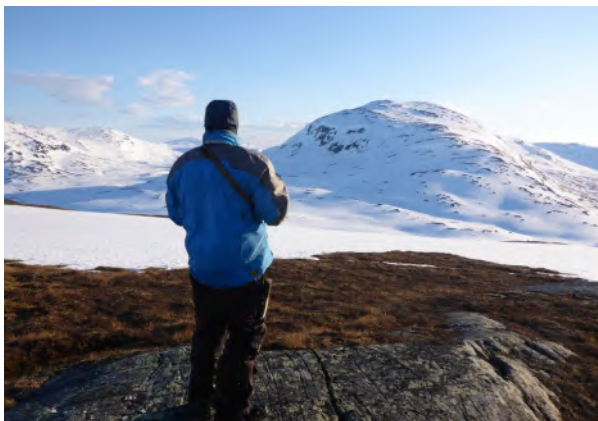
Rapport 3/2018

Bruksanalyse reindrift

Byrkije nasjonalpaarhke/ Børgefjell nasjonalpark

FJELLDIV

Forord

Nasjonalparkstyret for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark jobber med å utarbeide en besøksstrategi for nasjonalparken. I den forbindelse innhentes det kunnskap om ulike tema som grunnlag for å lage strategier for besøksforvaltning av nasjonalparken. Denne rapporten omhandler bruksanalyse av reindrift i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark med tilgrensende verneområder.

I Børgefjell/Byrkije nasjonalpark drives det helårlig reindrift. Nasjonalparken ligger i deler av Byrkije sijte, Tjåehkere sijte, Vilhelmina norra, Vilhelmina södra og Voernese samebys beitemarker. Det er utfordrende for sijtene/samebyene med en ekspansjon av reiselivet inn i nasjonalparken. Byrkije sijte som helårsdistrikt er sårbar for ferdsel gjennom hele året. I tillegg til at reinen har utfordringer som følge av ferdsel og forstyrrelse i funksjonsområdene kalvingsland, luftingsområder og brunstland har distriktene utfordringer med å få gjennomført drift i sammenheng med samling til kalvemerking og slakting/skilling som følge av ferdsel. Vinteren er en knapphetstid for reinen, Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er særlig viktig som vinterbeiter for reinen i Byrkije sijte. Reindriften i Børgefjell/Byrkije er under press som følge av flere faktorer: tap av arealer til veier, jernbane, hytter, energianlegg mv, friluftslivets ekspansjon i fjellområdene, ny næringsutvikling i fjellområdene, tap av dyr til rovvilt og endringer i klimaet.

Kunnskap i forvaltning og styrer om samisk reindrift er viktig for å ta de riktige beslutningene for å sikre en bærekraftig samisk reindrift. Nasjonalparkforvaltningen bør ha en føre- var holdning i forhold til nye former for friluftsliv da reindriften har store utfordringer knyttet til dagens ferdsel og hvordan dette virker sammen med andre utfordringer som inngrep, klima og rovdyr.

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark har høy status som «villmarksparken» blant norske nasjonalparker. Det er viktig i forvaltningen av nasjonalparken å være klar over at dette ikke egentlig er villmark, men et levende kulturlandskap der reinen er en drivende faktor i økosystemet.

Brukerundersøkelse viser at Børgefjell i stor grad trekker til seg høypurister og erfarne turfolk. Tilrettelegging som tiltrekker seg folk med mindre erfaring/kunnskap, adferd som i større grad er utfordrende for verneverdiene anbefales ikke.

Informasjon til de besøkende om samisk reindrift og de generelle pliktene som følger allemannsretten er et viktig tiltak. Informasjon som tiltak er trolig alene ikke tilfredsstillende for å sikre en bærekraftig samisk reindrift i disse områdene, men vil kreve en målrettet forvaltning. Byrkije/Børgefjell nasjonalpark ligger langs riksgrensen til Sverige hvor en har relativt utbygd reiseliv i området. Dialog med svenske myndigheter og aktører er viktig for å få en bærekraftig besøksforvaltning.

Allemannsretten er sterk i Norge og det finnes få virkemidler for å styre generell ferdsel. Nasjonalparkforvaltningen må være proaktiv for å ha de nødvendige virkemidlene for å sikre en bærekraftig forvaltning av nasjonalparken.

Emneord: reindrift, samisk kultur, kulturlandskap, nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat, tradisjonell kunnskap, besøksstrategi, besøksforvaltning, klimaeffekter, friluftsliv, ferdsel, forstyrrelse, rovdyr, arealpress, reiseliv, særverdiområder, nasjonalparkstyre, inngrep, samlet belastning, tålegrense

Forfattere: Marit Østby Nilsen og Solveig Græsli

Utgiver: Fjelldriv AS

2018

Kvigtind/ Voenjelensjurhtje med Gaukarn/ Gievkere i forkant, den store tangen er en gammel reintange/bovtsen njuana, som blant annet er brukt til å samle reinen for melking.

Forord	2
Innledning	6
Samisk reindrift og forholdet til verneområder og besøksstrategi	6
.....	8
.....	8
Arbeidsmåte og medvirkning.....	8
Mål:.....	10
Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.....	11
Samisk reindrift i Børgefjell/Byrkije	11
Grenseoverskridende reindrift	12
Samisk reindrift.....	14
Tabell: Kategorier i reindriftskartet med forklaring.....	15
Samisk reindrift og reindriftsåret	16
Byrkije sijte	24
Vår/gijre i Byrkije sijte:.....	24
Sommer/giesie i Byrkije sijte:.....	25
Høst/tjaktje i Byrkije sijte:	26
Vinter/daelvie i Byrkije sijte:	26
Tjåehkere sijte.....	27
Vår/gijre i Tjåehkere sijte:.....	27
Vårsommer/Sommer/giesie i Tjåehkere sijte:	28
Høst/tjaktje i Tjåehkere sijte:.....	29
Tidligvinter/tjaktje daelvie i Tjåehkere sijte:.....	29
Vinter/daelvie Tjåehkere:	29
Svenske samebyer i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark	30
Vilhelmina norra	30
Vilhelmina södra	30
Voernese	30
Ferdse på svensk side av Byrkije/Børgefjell	31
Ferdse i Børgefjell.....	33
Innfallsporter/startpunkter.....	33
Tilrettelegging/skjøtselstiltak.....	34
Utleiehytter/ buer i nasjonalparken	37
Jakt og fiske.....	37

Organisert og uorganisert ferdsel	38
Ferdsel i regi av forskning og oppsynsvirksomhet	39
Erfaringer med ferdsel	39
Andre faktorer	39
Rovilt	39
Klimaendringer.....	39
Friluftsliv i endring	40
Kiting	40
Sykling	41
Hundekjøring.....	41
Randonné.....	41
Sammenfatning.....	42
Hvem er gjesten.....	42
Sårbarhet	43
Resiliens	44
Samlet belastning	45
Oppsummering.....	47
Innspill til arbeidet med besøksstrategien	48
Allemannsretten og turgåerens plikter	48
Organisert ferdsel	49
Erfaringer med stor ferdsel på reinbeiteland i Jämtland	50
Parallelle prosesser	51
Tiltak i besøksstrategien	52
Virkemidler	53
Kilder:.....	54
Lenker:	57
Vedlegg.....	58
Innfallsporter/startpunkter	58
Overnatting i utleiehytter	60
Salg av fiskekort	61
Salg av jaktkort	62

Innledning

Reindriften er allment anerkjent som en helt spesiell samisk næring, som danner et viktig grunnlag for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Å legge til rette for en økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig reindrift, er derfor avgjørende for at norske myndigheter skal oppfylle sine forpliktelser ovenfor den samiske befolkningen (regjeringen, 2017). For å sikre det materielle grunnlaget, herunder også arealene for samisk kultur, er felles virkelighetsforståelse og samhandling mellom de ulike aktørene en avgjørende forutsetning. Dette krever et høyt kunnskapsnivå hos politikere, myndigheter og tiltakshavere når det gjelder de ulike sidene ved reindriften, og om endringsprosesser og årsaksforhold (Reindriftsforvaltningen, 2009).

Inngrep og forstyrrelser innenfor reinbeiteområdene har økt vesentlig de siste tiårene. Direkte konsekvenser av inngrep og forstyrrende aktivitet kan være permanent tap av det beiteland som nedbygges eller oppdyrkes, samt hindringer i reinens trekk- eller flyttleier. Indirekte konsekvenser kan være midlertidig tap eller redusert bruk av omkringliggende beiteland, merarbeid for reineier og stress for reinen. Totaleffekten av mange små inngrep og forstyrrelser er oftest større enn summen av de enkelte inngrep skulle tilsi. Dette henger sammen med oppstyking av beiteområdene, som vanskelig lar seg forene med reinens behov for sammenhengende «friområder» og flytt- og trekkleier. En slik fragmentering av reinbeiteland har vært, og er trolig, en av de alvorligste truslene mot dagens reindrift. (reindriftsforvaltningen). Ved å endre reinens habitat og trekkruter begrenses resiliensen og evnen til å håndtere andre naturlige og menneskeskapt endringer (Weladji og Holand, 2006).

Samisk reindrift og forholdet til verneområder og besøksstrategi

Samisk reindrift har de siste tiårene stått under et særlig hardt press på arealene. Arealvern er derfor en av reindriftnæringens viktigste strategier for å sikre sin egen eksistens. Reindriften har et flersidig forhold til områdevern. På den ene siden har man en fordel av vern i forhold til andre interesser som konkurrerer med reindriften om arealene. Samtidig kan selve vernet legge restriksjoner og begrensninger på driften og muligheter til å utvikle denne. Alle nasjonalparker i Norge skal nå utarbeide en besøksstrategi for nasjonalparken. Reindriften oppfatter dette som en overhengende trussel mot næringen, da masseturisme/organisert turisme i deler av årssyklusen og i bestemte deler av arealet kan være utfordrende å forene med reindrift. Siden det stadig er innskrenkninger i reindriftsområdene blir de gjenværende arealene stadig viktigere (Holthe, A. 2008).

Den såkalte «Fjellteksten» var en del av revidert nasjonalbudsjett for 2003. Teksten innebar et politikkskifte i forvaltningen av de norske nasjonalparkene, ved at det ble åpnet for større grad av lokal verdiskaping og kommersiell reiselivsvirksomhet i nasjonalparkene. Alle norske nasjonalparker skal utarbeide en besøksstrategi innen 2020.

«Norsk natur er selve grunnlaget for store deler av norsk reiseliv.

Helt fra slutten av 1800-tallet og frem til i dag har naturen vært både kulisser og en lekegrind som har trukket turistene til de dypeste fjorder, de lengste lakseelver og de høyeste fjell. For vår egen befolkning har naturen i tillegg vært en viktig kilde til høsting og rekreasjon. I dag opplever vi stor og økende interesse for aktivitet i naturen der den enkle fotturen fortsatt er vinneren, men der vi også ser en bølge av nye aktiviteter som Randonnè, sykling, kiting, surfing, kajakk osv. der utøvere tar i bruk naturen på nye måter. Den store interessen for opplevelser og aktiviteter i naturen gir grunnlag for kommersielle aktører som tilbyr alt fra enkle turer til svært spesialiserte aktiviteter og opplevelser.» (Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder, Miljødirektoratet, 2015.)

Forarbeidene til arbeid med besøksstrategi og besøksforvaltning av norske nasjonalparker bærer preg av at dette i utgangspunktet ikke er tilpasset nasjonalparker med samisk reindrift. Samisk reindrift er lite omtalt i veileder for besøksforvaltning og ikke en del av Norsk Institutt for naturforskning (NINA) sin metodikk for sårbarhetskartlegging av verneområder (Eide et al, 2015). Imidlertid har NINA jobbet med å videreutvikle metodikken for sårbarhetskartlegging slik at den også kan brukes på samisk reindrift, men konkluderte etter utprøving på metodikken i Femundsmarka nasjonalpark med at kunnskapsgrunnlaget om samisk reindrift foreløpig ikke er godt nok (Evju et al 2018). En del nasjonalparkforvaltere har likevel valgt å kartlegge samisk reindrift i nasjonalparkene som en del av kunnskapsgrunnlaget i arbeidet med besøksstrategi.

Reindriften er en bærebjelke for den samiske kulturen, spesielt i de sørsamiske områdene. Offentlige myndigheter er, jf. Grunnlovens § 108 og folkerettslige regler om urfolk og minoriteter, forpliktet til å ivareta samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv i samfunnsplanleggingen. Ivaretagelse av naturgrunnlaget er avgjørende for å oppfylle dette.

Nasjonalparkstyret for Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark har vedtatt å få utarbeidet en bruksanalyse om reindrift og forholdet til ferdsel for å øke kunnskapsgrunnlaget og skaffe et godt verktøy som en del av grunnlaget til arbeidet med besøksstrategien.

FORVALTNINGSMÅL:

Formålet med vernet og forvaltningen av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er å bevare et stort naturområde fritt for tekniske inngrep, med store villmarkspregede områder for å sikre biologisk mangfold og et naturlig forekommende plante- og dyreliv med bl. a. truede og sårbare arter, samt ta vare på geologiske forekomster og kulturminner.

Det er et mål å skape et godt samarbeidsklima mellom forvaltningsmyndigheten, reindriftsnæringen og andre brukerinteresser.

Fra verneformålet

”Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift (Lovdata).”

Målsetting i forvaltningsplanen

«Innenfor rammen av verneforskriften og vernets formål skal ikke forvaltningen av Børgefjell/Byrkije være til hinder for utviklingen av en bærekraftig og miljøtilpasset reindrift. «

Arbeidsmåte og medvirkning

Arbeidet er ledet av nasjonalparkforvalter Tore Tødås. Fjelldriv ved Marit Østby Nilsen har forestått kartlegging med fokus på dialog med reindrifta. Lederne i de berørte sjetter/samebyer har deltatt på møter og befaringer. Utfordringer for reindrifta i forhold til ferdsel i verneområdene er løftet fram og vurdert. Dette er vurdert i lys av samlet belastning for reindrifta (kumulative effekter) (reindriftsforvaltningen, 2009, UNEP,2001).

Reindriftsutøverne har gjennom generasjoner observert reinen og dens omgivelser og besitter dermed kunnskaper om reinens natur, områdenes topografi, vær og klima og de gjensidige forholdene mellom alle disse faktorene. Samtidig er det reindriftsutøverne som best kjenner hvordan ferdselen i verneområdene påvirker reinen og reindrifta. Det er dermed helt avgjørende at reindriftsutøverne selv bidrar i denne kartleggingen. Kunnskapsgrunnlaget i denne analysen er derfor tredelt; tradisjonskunnskap fra reindriftssamene selv, lokal kunnskap (nasjonalparkforvalter, fjellstyrer, fjelltjenesten m.v.) og vitenskapelige undersøkelser.

- Kunnskapsgrunnlaget 3-delt:
- Tradisjonskunnskap
  - Lokal kunnskap
  - Vitenskapelige undersøkelser

Det er gjennomført møter med samtlige sijter og samebyer i oppstarten av kartleggingen. Under befaring i nasjonalparken i mai var distriktslederne fra Byrkije sijte, Tjåehkere sijte samt Vilhelmina södra med. Distriktslederen i Vilhelmina norra og Voernese fikk ikke anledning til å delta pga arbeid med reinen, men prosjektleder har hatt kontakt med disse samebyene både i forkant og etterkant av befaringen.

Reindriftas sårbarhet er vurdert i forhold til sensitivitet og sannsynlighet for eksponering. Det er imidlertid viktig å huske at reinen er konstant på vandring. Beitemønster og beitetider varierer fra år til år avhengig av vekst, klima, rovdyr og andre forstyrrelser. I det samiske kulturlandskapet er det reinen som styrer mennesket (Åhrén, 1988)

Kart fra reindriftsforvaltningen, samt informasjon fra reieneierne, danner sammen med data om gjeldende ferdsel og kunnskap om planlagt ny ferdsel grunnlaget for hvilke områder/tematikk en setter fokus på.

De mest aktuelle temakartene fra NIBIO kilden er tatt fram for å vurdere utfordringene for de ulike fokusområdene. Komplette reindriftskart som viser arealbruk gjennom hele året samt reindriftas driftsmønster og anlegg kan i sin helhet finnes på <https://kilden.nibio.no/> Det er også benyttet karttjenester gjennom Fylkesmannens karttjeneste: www.gislink.no. Videre er kart over de svenske samebyene innhentet gjennom www.sametinget.se. Prosjektleder har også fått presentert samebyenes interne arealbrukskart (ikke alle deler av reindriftskartet er offentlig for de svenske samebyene slik praksis er for de norske reinbeitedistriktene).

Nasjonalparkforvaltningen har gjennomført ferdselsundersøkelser med utplasserte kasser med spørreskjema i verneområdene, resultatene fra denne undersøkelsen er sammenfattet i rapporten: ”Brukerundersøkelse i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017”. Det er imidlertid en svakhet at vinterferdselen ikke er kartlagt. Besøksstall fra fjellstyrenes og Statskogs utleie av hytter og buer samt salg av jakt- og fiskekort er innhentet. (se vedlegg).

Mål:

Øke nasjonalparkforvaltningens kunnskap om reindrifta, bedre grunnlag for dialog og skaffe fram et grunnlagsmateriale for arbeidet videre med besøksstrategien.

”Det samiske landskap skapes i en dynamisk prosess mellom menneske (det rasjonelle og irrasjonelle), tiden (epoker, årstider, døgnrytme), og rommet (territoriet med landskap) og summen av naturgitte forutsetninger”

Sverre Fjellheim, 1994

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark ligger i kommunene Grane og Hattfjelldal i Nordland fylke og Namsskogan og Røyrvik i Nord-Trøndelag fylke. I Hattfjelldal (mot nordøst) grenser nasjonalparken mot Austre Tiplingan/Luvlie Diehepele landskapsvernområde, som er på 44 km². I øst grenser nasjonalparken med Västerbotten län og Jämtland län i Sverige. Nasjonalparken omfatter den opprinnelige nasjonalparken, vernet i 1963 på 1107 km² (utvidet med 65 km² i 1971), samt en utvidelse av parken på 340 km² fra 2003. Totalarealet på dagens Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er 1447 km² (Fylkesmennene i Nordland og Nord Trøndelag, 2009).

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark strekker seg fra 270 moh – 1699 moh. En fjerdedel av parken ligger over 1000 moh. De østlige delene av parken er en del av et næringsfattig grunnfjellsområde. Et belte med mer næringsrike bergarter danner ei «høyslette» midt etter parken fra Susendal i nord til Giengelvihe/Jengelen i sør. Harde, sure bergarter danner den vestlige fjellkjeden. De høye fjellene i øst er avbrutt av trange daler som i stor grad går øst-vest. I dalene finnes til dels frodige beiter. I dalene går vassdragene avbrutt av sjøer og mindre vann. De lavereliggende delene av parken består for en stor del av myr og skogsområder. Skogsområdene er hovedsakelig dominert av bjørk, mens Beinvasdalen har noe innslag av gran.

Børgefjell/Byrkije har hovedsakelig et suboseanisk klima, men det er stor variasjon vest – øst og de meteorologiske målestasjonene viser årsnedbør på henholdsvis 1200 mm på Bergli i Namsskogan og 700 mm i Susendalen (Eklima, 2009).

Samisk reindrift i Børgefjell/Byrkije

Reinen har siden tidenes morgen satt sitt preg på Børgefjell/Byrkije, og på mange måter har reinen og landet et gjensidig avhengighetsforhold. I Børgefjell finnes spor etter alle epokene i utviklingen av reindriften; fra den fangstbaserte reindriften, via reinnomadismen med melkebruket til dagens reindrift. Det er kjent at det er bedrevet reindrift i nasjonalparken i minst 500 år (miljødirektoratet, Vorren, 1986).

«I samisk historisk perspektiv er disse områdene verken «villmark» eller urørte naturområder. Dette landskapet har samer bebodd og brukt i århundrer. Samene kan vise til en kontinuitet i bruk av dette landskapet fra fangstsamfunn via reinnomadisme fram til dagens reindrift.»

Sverre Fjellheim, 1998

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark med tilgrensende områder er reinbeiteland for Byrkije sijte, Tsjekkere sijte og Vilhelmina Norra, Vilhelmina södra og Voernese samebyer. Hele nasjonalparken er helårsdistrikt for reinen, men det er særlig de nordlige delene som er i Byrkije sijte som brukes om vinteren, mens Tjåehkere i enkelte vintre kan benytte de mer lavereliggende delene til beite. Tjåehkere har vestlige flyttinger om vinteren, mens de svenske

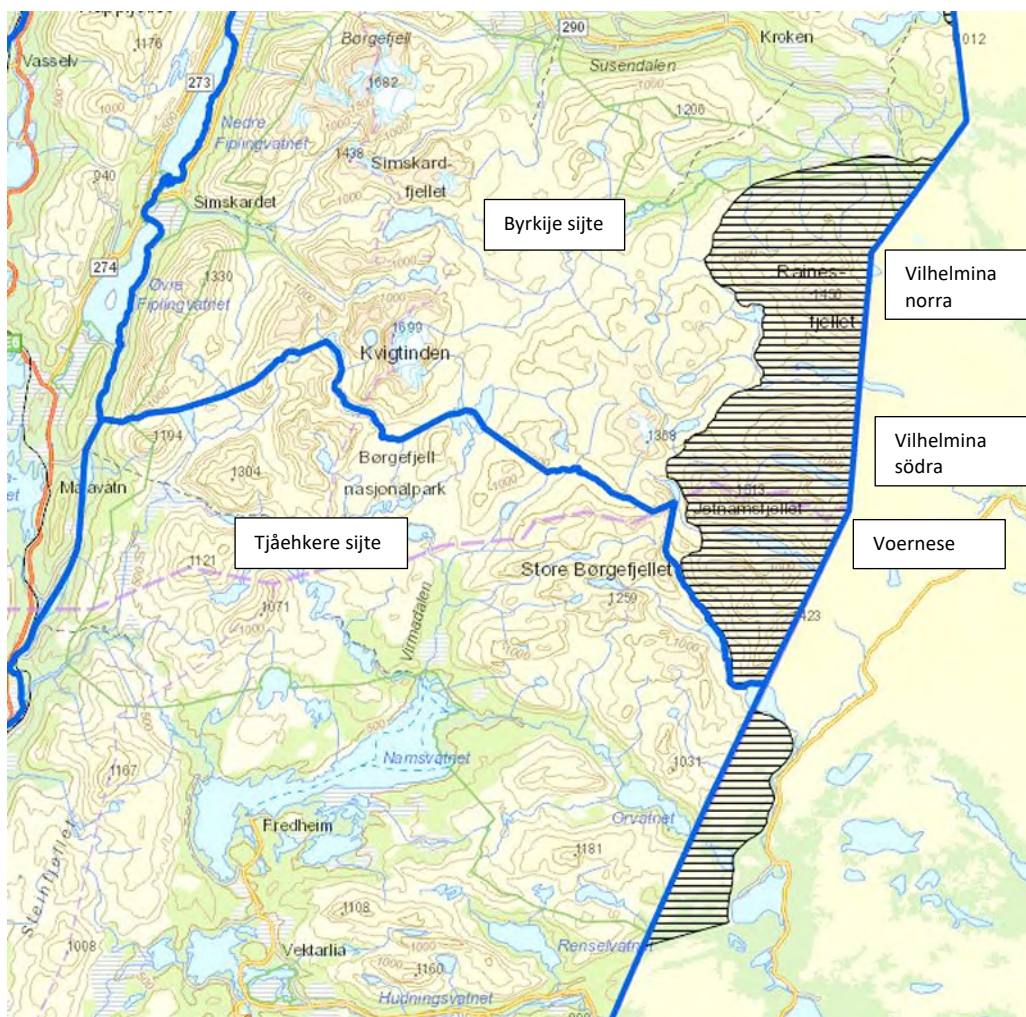
samebyene flytter østover om vinteren. Byrkije sijte har tilgang til vinterbeiter i Sverige, og vurderer årlig forholdene for om de velger å flytte til vinterbeitene i Sverige.

Grenseoverskridende reindrift

Siden reindrift er drevet i det samiske reindriftsområdet lenge før riksgrensen mellom Norge og Sverige ble trukket er grenseoverskridende reindrift hjemlet i Lappekodisillen fra 1751. Gjennom den norsk-svenske reinbeitekonvensjonen fra 1972 har konvensjonsbeitene vært regulert. Reinbeitekonvensjonen fra 1972 utløp i 2005 og Norge og Sverige har siden da forhandlet om ny konvensjon. Den er imidlertid ikke på plass og i mellomtiden er Lappekodisillen fra 1751 gjeldende.

Byrkije sijte avgir arealer til de svenske samebyene Vapsten, Vilhelmina norra, Vilhelmina södra og Voernese, de tre siste i Børgefjell nasjonalpark. Byrkije sijte har vinterbeiteområder i Vilhelmina norra. Tjåehkere sijte har tilgang på arealer i Jinjevaerie, der Hartkjølgruppen driver.

Byrkije/Børgefjell nasjonalpark er svært viktig for de svenske samebyene da de ikke har tilgang på slike luftingsområder/høysommer land på svensk side.

Figur 1. Kart som viser grensene mellom de ulike sijter og samebyer som har reinbeite i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark, kart hentet fra www.gislink.no.

Det er dermed 5 sijte/samebyer ((6 grupper) Tjåehkere sijte er delt i Steinfjellgruppen og Jåma/Dærgagruppen)) som har beitelandet sitt i Byrkije/Børgefjell. Det er ikke naturlige avgrensninger mellom sijtene i Børgefjell. Mot konvensjonsbeitene i øst er det sperregjerde. Tjåehkere sijte og Byrkije sijte har en samarbeidsavtale som muliggjør felles beite i området rundt Kvigtind. Samisk reindrift bidrar dermed en betydelig produksjon i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark, noe som blant annet gir grunnlag for lokale slakterier og kjøttforedlingsbedrifter.

Befaring i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark med representanter fra Byrkije sijte, Tjåehkere sijte (Steinfjellgruppen og Jåma/Dærgagruppen samt Vilhelmina norra.

Samisk reindrift

Reindrift er en virksomhet som i liten grad er statisk. Den er preget av en indre dynamikk hvor naturforhold og reinens behov og vaner styrer og må styre reindriftsutøverenes hverdag. Den er et økologisk system som påvirkes av ytre faktorer. Reindriften forbruker i utgangspunktet ikke areal, en økologisk balansert reindrift høster av fornybare ressurser og setter i liten grad spor etter seg. Den er generelt arealkrevende i den forstand at betydelige områder med ulik beskaffenhet er nødvendig gjennom året. Blant annet må det være tilgang på både grøntbeiter om sommeren og lavbeiter om vinteren. Flyttleier mellom årstidsbeitene er nødvendige for at årstidsbeitene skal kunne nyttes. Videre er det behov for egnede arealer for kalving, merking, slakting, snøfonner og fjelltopper om sommeren.

I forskriftene har de sentrale områdene i reindriften blitt omtalt som reindriftens særverdiområder og minimumsbeiter. Dette er sentrale områder som reindriften er helt avhengig av for å opprettholde den nomadiske driftsformen.

Under presenteres en del data fra reindriftskartene over nasjonalparken og de berørte sjetje/samebyer. I kartfigurene forekommer avgrensninger av beiteområder, trekkveier og flyttleier i form av linjer og polygoner. Det presiseres at dette ikke er absolutte grenser, men kun gir indikasjoner på hvordan området vanligvis brukes. Supplerende informasjon fra reindriften vedrørende bruk av området er viktig for å forstå driftsmønsteret. Når det gjelder flyttleier er disse vanligvis betydelig bredere enn det som går frem av kartene, og årstidsbeitene er heller ikke klart avgrenset. Reinens bruk av området avhenger av en rekke faktorer og samspillet mellom dem. Vær, føreforhold, insektsplage, menneskelige forstyrrelser, rovdyr mv. Bruken vil dermed kunne variere noe fra år til år avhengig av forholdene. Permanente utbygginger og forstyrrelser kan bidra til at bruksmønsteret endres og dermed ikke vil samsvare med reindriftskartene

Reindriftens beiteområder og driftsmetoder forklares ved hjelp av ord og uttrykk som ikke nødvendigvis er kjent for alle. De forklares derfor under. Reindriftskartene er produsert av reindriftsforvaltningen i samarbeid med sjetjene. Disse har ikke vært gjenstand for politisk behandling, men er et visuelt verktøy for å se hva slags områder som er viktig for næringen. Alle områdene er inndelt i kategorier 1 og 2 som forteller hva som er kjerneområder, og hva som er viktige avlastningsområder. Eksempelvis vil kjerneområdet for vårbeite (Vårbeite 1) være det arealet hvor simlene samler seg ved kalving, mens bukkene og de dyrene som ikke bærer kalv vil i denne perioden være streifdyr i området vårbeite 2. Dette viser at begge arealene er viktig men det mest sårbare er kategori 1. Samtidig er det også forskjell på hvor sårbar reinen er til de forskjellige årstidene (se tabell).

Tabell: Kategorier i reindrifskartet med forklaring

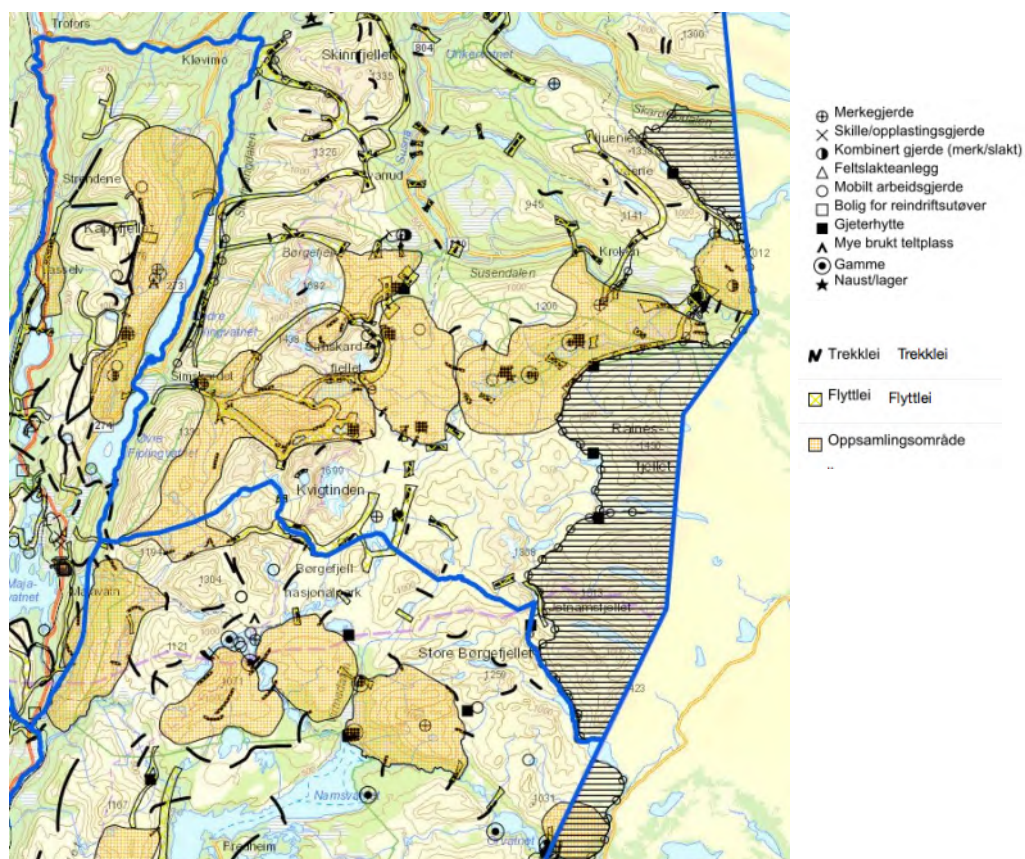
Kategori	Forklaring
Vårbeite 1	Kalvingsland og tidlig vårland, de deler av vårområdet som beites tidligst og hvor hoveddelen av simleflokken oppholder seg i kalvings- og parringsperioden. Reservekalvingsland inkludert.
Vårbeite 2	Oksebeiteland og øvrig vårland, der okserein og fjorårskalver oppholder seg i kalvingstida. Hit kan også kalver med simler trekke senere på våren.
Sommerbeite 1	Høysommerland, sentrale deler som regel over skoggrensa, der reinen oppholder seg midtsommers og får dekket sine behov for beite, ro, avkjøling og minst mulig insektsplage innenfor korte avstander.
Sommerbeite 2	Lavereliggende sommerland, mindre sentrale og/eller mindre intenst brukte områder.
Høstbeite 1	Parringsland, de deler av høstområdet der oksereinen samler simleflokkene til parring under brunsten.
Høstbeite 2	Tidlig høstland, partier der reinen bygger seg opp etter insektplagen og spres på leting etter sopp.
Høstvinterbeite 1	Intensivt brukte områder, som ofte pakkes til med snø og blir utilgjengelige for reinen utover vinteren.
Høstvinterbeite 2	Spredt brukte områder for samme periode som høstvinterbeite 1.
Vinterbeite 1	Senvinterland, intensivt brukte områder som normalt er mest sikre mot store snømengder og nedising på midt- og senvinteren.
Vinterbeite 2	Tidlig benyttede og ofte lavere beliggende vinterområder, som regel mindre intenst brukte.
Flytteleier	Viktige naturlige trekk mellom beiteområder og forbi passasjer, der reinen trekker av seg selv, enten enkeltvis eller i flokk.
Trekklei	En lei eller trasé i terrenget der reinen enten drives eller trekker selv mellom årstidsbeitene.
Oppsamlingsområder	Område med naturlige avgrensninger hvor reinen samles midlertidig under innsamling til flytting, kalvemerking, skilling eller slakt.

Samisk reindrift og reindriftsåret

Reindriftsanlegg, drivingsleier, trekkleier og oppsamlingsområder

Samisk reindrift baserer seg på reinens trekkmønster og avhenger slik av værforhold og terrengets beskaffenhet. Drivings- og trekkleier følger reinens trekk fra uminnelige tider. Reindriffts anlegg er ikke plassert tilfeldig i terrenget, men der det er lett å få reinen inn i gjerdet og det finnes egnede oppsamlingsområder. Reindriften i Børgefjell/Byrkjve nasjonalpark benytter seg både av permanente og midlertidige anlegg (fortrinnsvis mobile merkegjerdet på snø) for kalvemerking og skilling. Det er vanlig å benytte seg av motoriserte hjelpemidler både på barmark og snø.

Gjeterhytter plasseres på strategiske plasser for å ha oppsyn med reinen, ofte er de plassert på kanten (varierer hvor kanten er gjennom året, men det er viktig å være på «riktig» side av flokken for å gjete den til riktig område), dette bidrar til å redusere behovet for barmarkskjøring. Forstyrrelser i slike områder kan vanskeliggjøre arbeidet med reinen og medføre at prosessen med samling og driving av reinen til gjerdet tar lengre tid, noe som kan medføre vekttap for reinen eller i verste fall tap av rein. Samtidig medfører det behov for ekstra ressurser i form av arbeidstid og bruk av kjøretøyer for å få samlet reinen. Ferdsel som forstyrrelse kan slik bidra til å øke omfanget av barmarkskjøring.

Figur 2. Kart som viser reindriffts trekkleier, drivingsleier, oppsamlingsområder og anlegg, kart hentet fra www.gislink.no.

Beitero

Beitero er et kjernebegrep innenfor reindrifta. Reindriftssamene jobber hele tiden etter å legge forholdene til rette for at reinen skal ha beitero. Begrepet "beitero" er sammensatt og beskriver samspillet mellom reinen og naturen i vid forstand.

Inndeling av reindriftsåret i åtte årstider er et verktøy som benyttes for å tilstrebe at reinen får beitero. De åtte årstidene henspeiler slik til hvordan reinen flyttes basert på tradisjonskunnskap innenfor de tilgjengelige beitene for å oppnå beitero. Beitero er dermed et begrep i videre forstand enn å kun bety at reinen ikke blir skremt når den beiter. Reinen som drøvtygger har også behov for områder der den i perioder kan ligge i ro for å fordøye maten. Om sommeren når reinen må beite i flere økter per døgn for å dekke behovet, og derimellom må hvile og jorte, vil ytre forstyrrelser minske inntaket av mat (Warenberg et al, 1997). Beitero handler også om at rein i visse perioder ikke må forstyrres av mennesker, eksempelvis under vanskelige beiteforhold når snøen har dannet is ned mot marken.

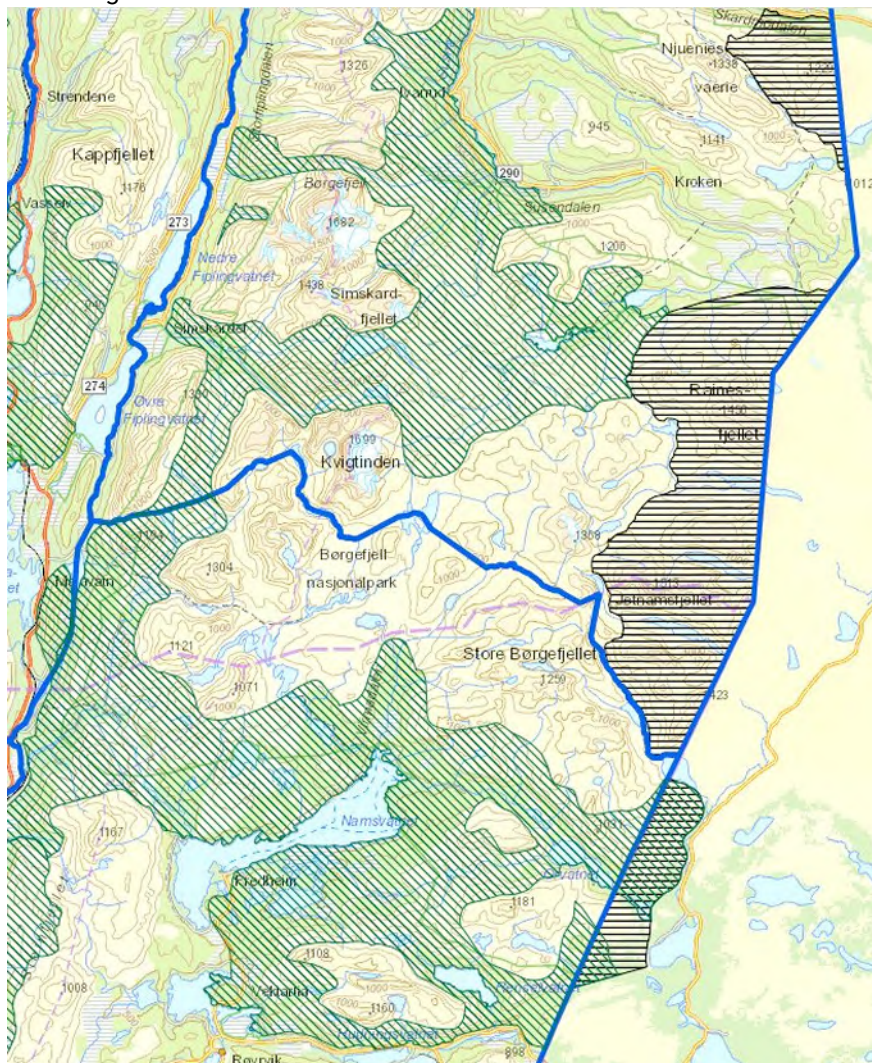
Inndeling av reindriftsåret i åtte årstider er et verktøy som benyttes av reindriftssamene for å tilstrebe at reinen får beitero, illustrasjon studio 705, Merete Lien.

Gijre/vår

Reinen er kommet til sine tradisjonelle vårbeiteområder. Simlene og okserein har nå skilt lag og fjorårskalven har forlatt simla. Simlene oppholder seg nå i fjelldalene og høyfjellet hvor kalving foregår. Simlene søker seg til bestemte kalvingsplasser der terrenget er småkupert og beskyttet mot vind. Disse plassene finnes ofte sydvendt der barflekkene tiner fram først og der tilgangen til beite er god. Kalvingslandet er svært sårbart for forstyrrelse. Simla og kalven er svært sårbare i perioden før, under og etter kalving i pregnancies- og starten av dieperioden. Flomstore bekker og elver er farlige hinder for kalvene i denne perioden.

Gjeting bedrives for å sikre seg at reinen får den ro den behøver. Vanligvis gjøres dette som kantgjeting, men om det er uro i flokken som følge av forstyrrelse av rovdyr, ferdsele m.v. må en inn i flokken for å se.

Etter kalving mister simlene gevirene, okserein er nede i lavlandet og søker etter røtter, urter og skudd på busker og trær.

Figur 3. Kart som viser kalvingsland i Børgefjell/Byrkjå nasjonalpark (skravert grønn, områdene de svenske samebyene bruker er også kalvingsland (skravert svart). Kart hentet fra www.gislink.no.

Gijre-giesie/vår-sommer

Simlene trekker ned fra høyfjellet for å søke etter grønnbeite på busker, løv fra bjørk og vier samt urter. Vårflommen har begynt å gå tilbake, slik at bekkene begynner å utgjøre en mindre hindring for de små reinkalvene. Fortsatt vil simler og okserein være fra hverandre, i ulike flokker. Været begynner nå å bli varmere, og når insektene kommer trekker reinen opp mot høyfjellet. Dette er en viktig tid i reindriftsåret, ettersom grunnlaget for reinens videre vekst legges på denne årstiden.

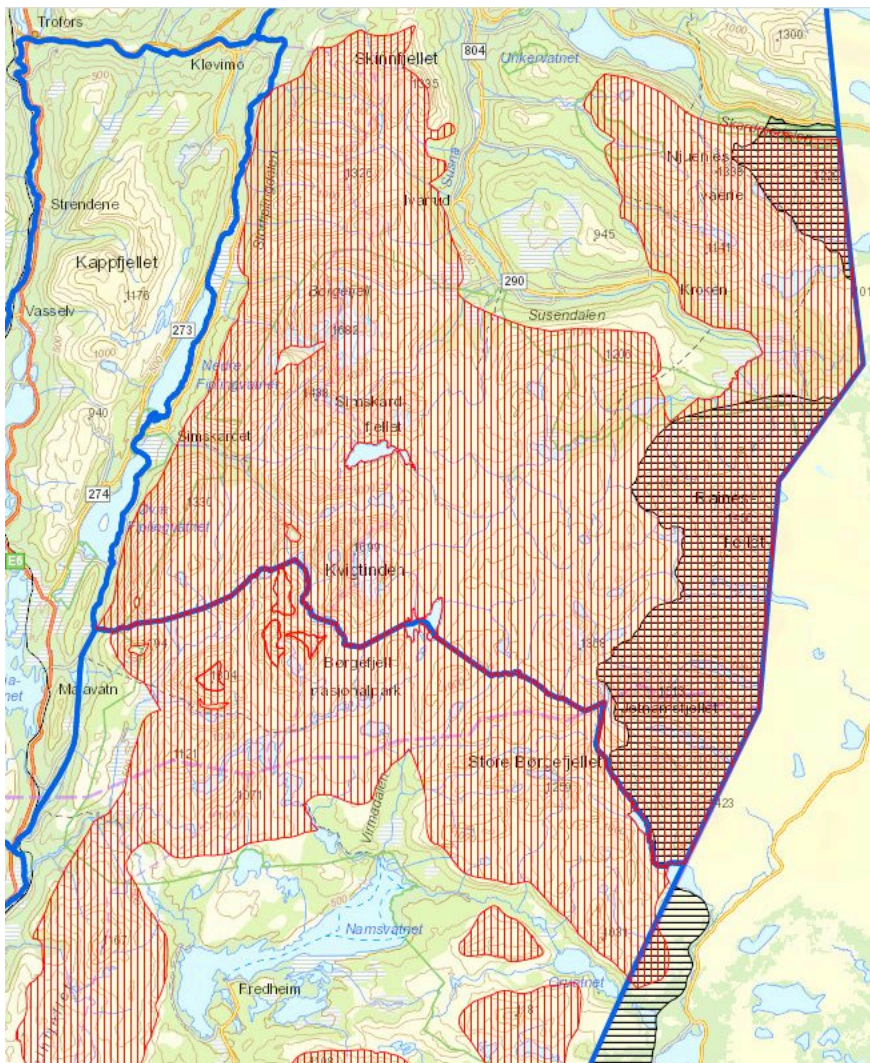

Flokk i gjerdet under kalvemerking ved Orrejaevrie/Orvatnet sommeren 2018, foto Jens Kvernmo.

Giesie/sommer

Sommer er tid for kalvemerking, høydepunktet i reindriftsåret for familien. Sijtene/samebyene har flere kalvemerkingssanlegg å variere mellom, noen er permanente, mens andre er midlertidige (kan settes opp på snøfonner mv). Byrkije sijte og Tjåehkere sijte merker vanligvis kalvene rundt midtsommer. Vilhelmina norra, Marsfjällgruppen starter å merke i juli. Vilhelmina södra og Voernese starter å merke rundt midtsommer og er ferdig i august, de har felles kalvemerking. Det er vanlige at man deltar i nabosijtens kalvemerking siden det kan forekomme sammenblanding av flokkene.

Reinen har behov for luftingsområder om sommeren, dette er høye topper og snøfonner. Reinen vil trekke ned i dalsidene for å beite om ettermiddagen/kveldene når temperaturen er lavere. De svenske samebyene er avhengig av arealene i Børgfjell nasjonalpark for å ha tilgang på slike områder.

Figur 4. Områder i skravert rødt viser høysommerbeiter og luftingsområder for reinen. Kart hentet fra www.gislink.no.

Tjaktje-giesie/høst-sommer

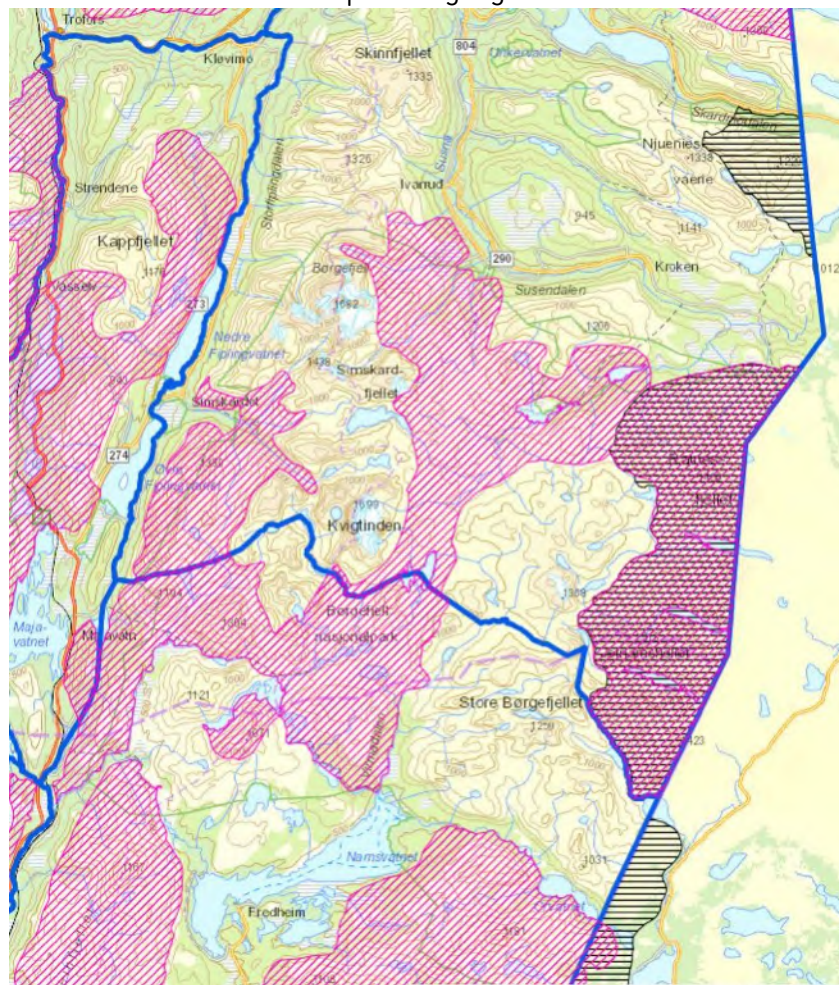
Sopp er en delikatesse for reinen som er viktig for å bygge opp fettreservene før vinteren. Og når soppen kommer vil reinflokkene spre seg i mindre flokker, eller til og med gå en og en på søken etter sopp. På denne tida beiter simle- og okserein i de samme områdene. Ettersom reinen har byttet pels og er korthåret nå er den sårbar for kulde og søker le i dalene og skogen når det er dårlig vær.

Tjaktje/høst

Høsten deles inn i to perioder, hvor skillet går ved brunsten. Før brunst samles rein for ettermerking av kalv og slakt av okserein før brunst. Det blir tatt vare på skinn, horn, bein og sener som benyttes til å lage håndverk/duedtie som brukes til klær- og bruksutstyr. Etter 20. September starter brunstperioden for okserein. Okserein danner sine småflokker av simler. Parringstiden varer som regel fram mot 20. Oktober.

Etter brunsten er reinsbukkene magre og mange kan ha fått mindre skader som følge av slåssing i brunstperioden. Først etter brunsten begynner oksereinen å spise igjen.

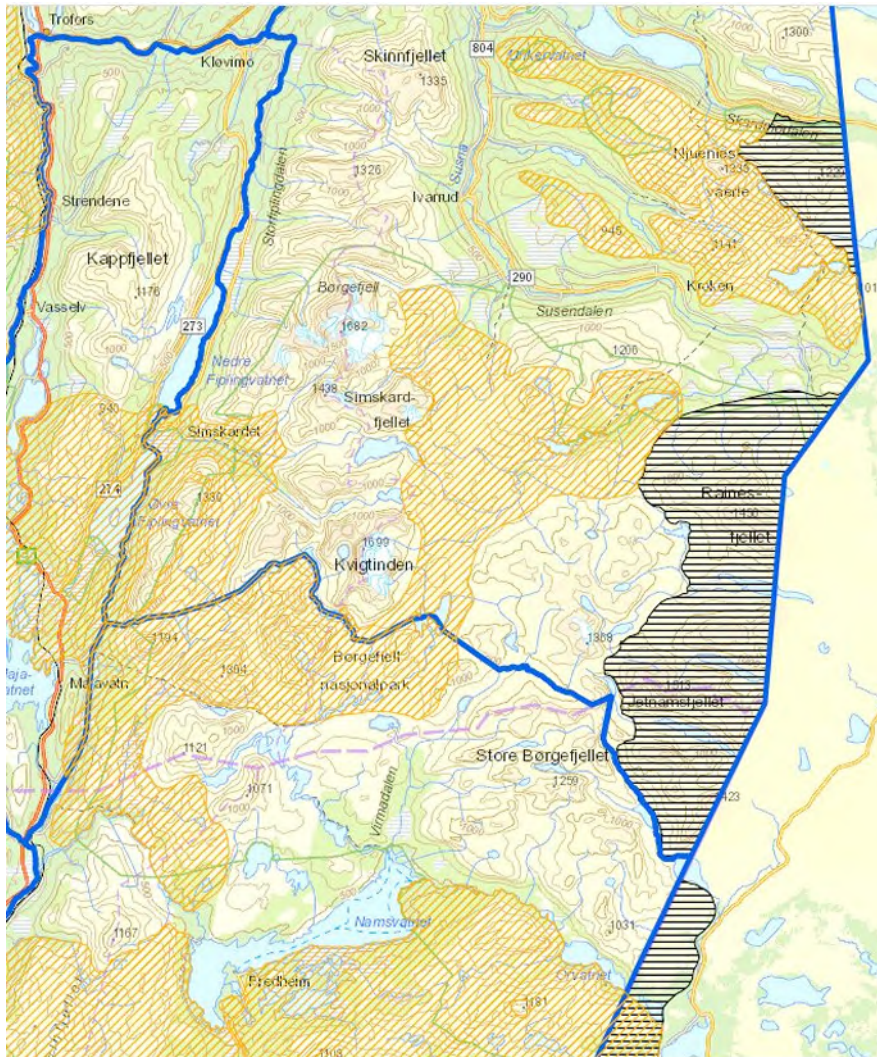
Brunstperioden er sårbar for reinen, da det kan ha negativ effekt på reproduksjonen dersom reinen blir forstyrret på denne tida. Like etter brunsten er oksene sårbare da de er redusert etter brunsten. Videre bremser brunsten på bevegeligheten i flokkene.

Figur 5. Kart som viser brunstland i skravert lilla. Kart hentet fra www.gislink.no.

Tjaktje-daelvie/høst-vinter

På denne tida begynner nettene å bli kalde, og ofte kommer det litt snø. Reinen har gått over til lavbeiter. Kalvene har sluttet å die. I slutten av denne årstida starter slakteuttak av kalv. Oksereinen mister gevirene.

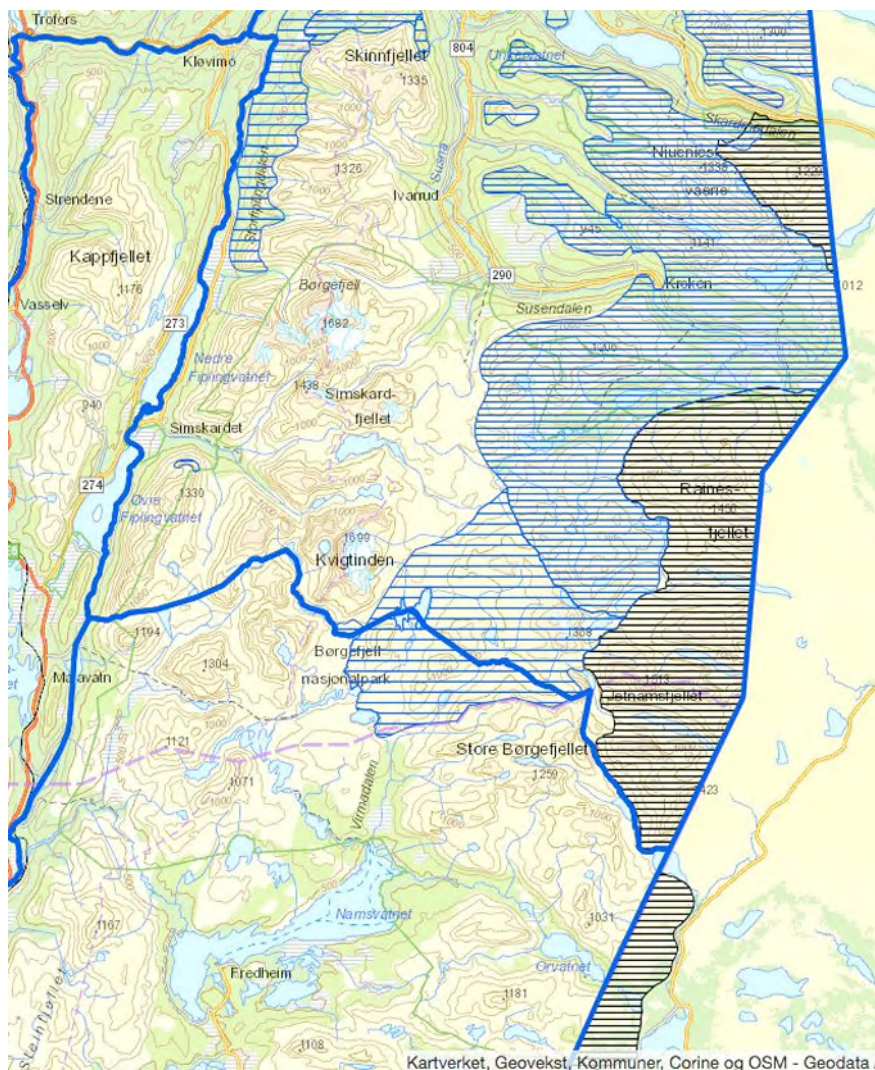
Figur 6. Kart som viser tidlig høstvinterbeite intensivt brukt i skravert oransje. Kart hentet fra www.gislink.no.

Daelvie/vinter

Hovedføden til reinen i vinterperioden er reinlav, men skjeggjav i gammelskog utgjør en viktig forreserve i vanskelige vintre.

Det foregår telling og skilling av rein til ulike vintergrupper samt etterslakting av rein.

Oppdeling i vintergrupper gjøres av enkelte distrikt/sjite for at beiten skal benyttes rasjonelt, og at det er lettere for reieneierne å ha oversikt over mindre flokker. Dette er et viktig tiltak for å verne reinen mot blant annet rovviltangrep. Reieneierne må hele tiden vurdere beitesituasjonen for rein, ettersom snøen kan forandre seg fra dag til dag. Mildt klima og regn med påfølgende kulde ødelegger vinterbeitene med ising i laven, som gir behov for nødbeiter. Vinteren er minimumstid for reinen.

Figur 6. Kart som viser tidligvinterland (grov blå skravering) og senvinterland intensivt brukt (fin blå skravering). Kart hentet fra www.gislink.no.

Gijre-daelvie/vårvinter

Reinen får helt beitero. Reineierne bedriver kantsjeting og flytter reinen etter et bestemt mønster som bestemmes etter hvilke kvaliteter snøen har. Noen steder er snøen blitt så hard at reinen ikke kan grave seg ned til lavbeite. Lav på steiner, barskog og bjørk er også viktig mat for reinen. Når april kommer forbereder reinen seg til å trekke mot vårbeiteområdet og kalvingslandet. Dette er ei særlig sårbar tid for reinen.

Reinflokk ved Guevtelesjaevrie/Lægdatnet i Byrkije sijte.

Byrkije sijte

Byrkije sijte ligger i Nordland reinbeiteområde. Byrkije sijte har tre sijteandeler, og i sijten inngår 10 personer med eget reinmerke.

Beskrivelsen av arealbruken til Byrkije sijte bygger på opplysninger gitt i møter og under befaringen i tillegg til distriktsplanen og reindriftsavdelingens kart. Byrkije sijte har høyeste reintall på 1500, 900 dersom det forutsettes helårsbeiting i distriktet. Byrkije sijte er et helårsdistrikt, de fleste vintrene benyttes de tradisjonelle vinterbeiteområdene i Sverige. Flytting til Sverige skjer vanligvis med bil i løpet av desember. Tilbakeflytting skjer i siste halvdel av april. Dersom vinterbeiteforholdene i Sverige er dårlige, kan reinen beite i Norge hele vinteren.

Vår/gijre i Byrkije sijte:

Bruker områdene rundt Tiplingan, Simskardet, Høstlegran, Båttjønnå og Laupskardet om våren (kalvingsland, se kart figur 3). Områdene er sammenhengende og gunstige i forhold til klima og topografi, og områdene har i dag forholdsvis liten ferdsel i denne perioden.

Det bedrives aktiv gjeting rundt Daningan for å unngå sammenblanding med Vilhelmina norra, dette holder fram til sperregjerdet er tint fram og vedlikeholdt. Byrkije sijte bedriver kantgjeting, og det er særlig kantene mot sør og vest som prioriteres.

Har gode vårområder, avhengig av snøen for aktiv og effektiv gjeting. Korte avstander og reinen kan etter vindretning og forstyrrelse forflytte seg raskt.

Byrkije sijte har gjennom Fylkesmannens midler til tapsforebyggende tiltak mtp rovdyr fått tilskudd til foring av reinen i perioden før og under kalving. Dette gjør det enklere å ha oversikt med flokken og flokken blir mindre sky slik at reindriftsamene legitimerer en nærmere tilstedeværelse med flokken enn det som ellers er mulig.

Distriktsleder i Byrkije sijte Tor Enok Larsen forteller om reindriftnas bruk av områdene og ferdsel i nasjonalparken.

Sommer/giesie i Byrkije sijte:

Kalvemerking gjennomføres hovedsakelig i de permanente gjerdene i Laupskardet eller Ørnberget ved Mjølkelvskardet. Kalvemerking skjer vanligvis før midtsommer, da fortsatt snøføre gjør samling til merking lettere.

Etter merking slippes reinen mot Skinnfjellet. Der forholder reinen seg vanligvis rolig inntil insekter, sau eller sørlige vinder presser dem sørover mot Kvigind.

Byrkije sijte og Tjåehkere sijte har en samarbeidsavtale som muliggjør felles beiter i Kvigindområdet. Avtalen mellom distriktene har kommet som en konsekvens av de manglende naturlige grensene i området. Beitelandet i og rundt Kvigind er godt og tåler dermed relativt høy belastning i deler av sommeren. Som følge av denne samarbeidsavtalen begrenses behovet for barmarkskjøring for å holde flokkene skilt i denne perioden.

Byrkije sijte har gode sommerbeiter som består av store høyfjellsområder som gir et stort mangfold av beitetyper og god tilgang til snø i varme perioder av sommeren, selv sommeren 2018 (pers medd. Tor Enok Larsen). De gode sommerbeitene bidrar til høy produksjon i form av høye slaktevekter, lav naturlig dødelighet og god dyrevelferd i flokken.

Høst/tjaktje i Byrkije sijte:

I september og oktober gjennomføres slakt i nært samarbeid med Tjåehkere sijte. Av hensyn til vinterbeitesituasjonen har Byrkije sijte etablert et gjerdeanlegg i Simskardet til høstslaktingen. Dermed skjermes områdene lengre øst fra Susenfjellet, Østre Hundfjellet, Harvassdalen og Daningen slik at de blir prioritert som tidlige vinterbeiteområder.

Etter slakting blir deler av flokken ført nordover mot Jakobdalen, mens resten trekker naturlig østover.

For Byrkije sijte er det også viktige å passe tidligvinterbeiteområdene slik at ikke rein fra tilgrensende sijter/distrikter trekker inn i dette området. Enkelte år er det behov for ekstraordinære skillinger for å skåne områdene rundt Daningan. Dette området blir årlig benyttet som sommerbeite for bukkeflokkene og som vinterbeiter for hele flokken de årene flytting til Sverige ikke er mulig.

Fra midten av september til midten av oktober er reinen i brunst. Det er viktig at reinen får ro i denne perioden da det er svært avgjørende for produktiviteten i flokken. Brunstområder kjennetegnes av at de er store og sammenhengende. Brunsten bremser på bevegelsen i flokken. Byrkije sijtes definerte brunstområder er rundt Båttjønn, Susenfjellet, Tiplingan, Hundfjellet, Simskardet, Mjølkskardet og Tjukkelen.

Vinter/daelvie i Byrkije sijte:

Fra november til desember samles det til slakt i Harvassdalen. Etter slakting blir det vurdert hvorvidt beiteforholdene tillater flytting til Sverige. Dersom flytting til Sverige ikke er aktuelt benyttes områdene rundt Daningan og nord for Susendalen. De klimatiske forskjellene vest-øst i Børgfjell med overgang fra oseanisk til et mer kontinentalt klima gjør at avhengig av værforholdene kan ulike områder være egnet fra år til år.

Vinterbeitene er en definert minimumsfaktor for Byrkije sijte, det er derfor viktig at reinen ikke trekker for tidlig inn i tidlig vinter/vinterbeitene.

Byrkije skal primært bruke vinterbeiter i Sverige dersom forholdene tillater det, dersom en eksempelvis har låste beiter i Sverige kan beitene i Norge benyttes. Det er i områder i Nordmaling/Gideå i Vilhelmina norra sitt beiteområde at Byrkije har sine tradisjonelle vinterbeitemarker.

Giengelvihke/Jengelen, kalvemerkinganlegg og boplass for Steinfjellgruppen i Tjåhkere sijte.

Tjåhkere sijte

Tjåhkere sijte ligger i Trøndelag reindriftsområde.

Tjåhkere sijte består av 12 sijteaandeler, totalt 52 personer med eget reinmerke. Høyeste reintall for Tjåhkere sijte er 5000, 4200 for Steinfjellgruppen og Jåma/Dærgagruppen, 800 for Hartkjølen (landbruksdirektoratet, 2017).

Beskrivelsen av arealbruken til Tjåhkere sijte bygger på opplysninger gitt i møter og under befaringen i tillegg til distriktsplanen og reindriftsavdelingens kart. Tjåhkere sijte driver i tre driftsgrupper; Steinfjellgruppen, Jåma/Dærgagruppen og Hartkjølgruppen som driver atskilt hele året. Det er de to førstnevnte gruppene som driver i Børgfjell nasjonalpark. Distriktet er helårsdistrikt, men nytter nasjonalparken hovedsakelig som vår, sommer, høst og delvis tidlig vinterbeite.

Vår/gijre i Tjåhkere sijte:

Steinfjellgruppen og Jåma/Dærgagruppen flytter mot vårbeitene så snart forholdene tillater det, vanligvis i midten av april. Steinfjellgruppen flytter over Grøndalsfjellet mot Steinfjellet, mens Jåma/Dærgagruppen flytter over Havdalsfjellet mot Jåmafjellet og videre nordover.

Tjåhkere sijte merker vanligvis kalvene rundt midtsommer, foto: Jens Kvernmo.

Vårsommer/Sommer/giesie i Tjåhkere sijte:

Steinfjellgruppen holder reinen sin vest for de store innsjøene mot Namdalen, nord til Store Namsvatn/Nååmesjenjaevrie og inn i Børgefjell/Byrkije. Jåma/Dærgagruppen holder sine rein øst for de store innsjøene nordover til Børgefjell på våren og sommeren. Det er gjerder som benyttes til kalvemerking ved Jengelvatnet, Sapmanjohke og Orrejaevrie/Orvatnet. Tjåhkere sijte benytter seg også av mobile merkegjerder på snøen.

Distriktets sommerboplass ligger like utenfor nasjonalparkgrensen ved Viermaneset/Johkegaske i nordøstenden av Namsvatn/Nååmesjenjaevrie, i tillegg er det gammer og buer ved Orvatnet og Giengelvihke/Jengelen.

Tjåhkere sijte sine områder for kalvemerking ligger sårbart til i forhold til ferdsel (romlig), men sijten merker i dag reinen før det store ferdselstrykket tar til (rundt midtsommer). Dersom klimaendringene gjør at forholdene ligger til rette for turer på barmark tidligere enn i dag, kan ferdselen bli problematisk for Tjåhkere sijte.

Rein i kalvemerkingsgjerdet ved Orrejaevrie/Orvatnet. Foto: Jens Kvernmo.

Høst/tjaktje i Tjåehkere sijte:

I september og oktober gjennomføres slakt i nært samarbeid med Byrkije sijte. Avhengig av værforhold gjennomføres slakt ved det anlegget som er best egnet (Simsкардет, Bjørkmoen, Bjørkvatnet eller Tunnsjøflyan).

Fra midten av september til midten av oktober er reinen i brunst. Det er viktig at reinen får ro i denne perioden da det er svært avgjørende for produktiviteten i flokken. Brunstområder kjennetegnes av at de er store og sammenhengende. Brunsten bremser på bevegelsen i flokken. Tjåehkere sijte har hovedbrunstlandet sitt opp Viermadalen, mot Gievkere/Gaukarn, Giengelvihke/Jengelen, Urrehkedurrie/Orreksкардет, Tomasvatnet, Smalfjellet og mot Smalåsen. Brunstområdene til Tjåehkere sijte ligger sårbart til i forhold til småviltjakt og omfang av jegere og at jakten foregår uten hund er viktig for å begrense forstyrrelsen på reinen denne tida.

Tidligvinter/tjaktje daelvie i Tjåehkere sijte:

Tidligvinteren benyttes beiter i store Børgefjellet og de mer lavereliggende delene av nasjonalparken. Flytting mot vinterlandet skjer vanligvis i november-januar. Enkelte dyr som blir igjen på vinterbeitet trekker normalt østover på våren og sommeren (Prestbakkmo, 1998).

Vinter/daelvie Tjåehkere:

Om vinteren går det noe rein spredt i nasjonalparken. Det meste av flokken er nå flyttet til vinterbeiteområdene vest for E6. Flytting mot vinterlandet skjer nå for det meste med bil på grunn av inngrep i form av veier og jernbane mv.

Svenske samebyer i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark

De svenske samebyenes beiteland i nasjonalparken har særverdier. Om våren gjør de tversgående dalene som strekker seg øst vest at man har tilgang på områder som blir tidlig bar i sørslutningene, motsatt gir de nordvendte områdene tilgang på friske beiter om sommeren etter hvert som snøen trekker seg tilbake i snøleiene. Snøen og toppene gir også mulighet for etterlengtet avkjøling/lufting for reinen, slike områder har de ikke tilgang til ellers i beitelandet sitt. De svenske samebyene bruker arealene i Børgefjell fra mai – desember. Arealmessig blir om lag 15 % av nasjonalparken benyttet av de svenske samebyene.

Vilhelmina norra

Vilhelmina norra sameby har sine åretruntmarker i Vilhelmina kommune, mens vinterbeiteområdene er østover i Åsele, Bjurholm, Nordmaling og Örnsköldsvik. Vilhelmina norra har tilgang på arealer i Børgefjell nasjonalpark (området rundt Rainesen) i Byrkije sitt beiteland. Det er Marsfjällgruppen i Vilhelmina norra som bruker dette området. Området er avgrenset vestover og sørover med sperregjerde, - og i perioden etter kalvemerking er reinen inngjerdet.

Vilhelmina norra har høyeste reintall på 11 000 i vinterflokk. Samebyen består av 20 rennæringsforetak, med ca 54 medlemmer per 2001.

Vilhelmina södra

Vilhelmina södra har sine åretruntmarker i Vilhelmina og Dorotea kommuner, mens vinterbeiteområdene er østover i Åsele, Strömsund, Sollefteå, Kramfors og Örnsköldsvik. Vilhelmina södra har tilgang på arealer i Børgefjell nasjonalpark i Byrkije sitt beiteland. Området er avgrenset i nord og vest av sperregjerder. Vilhelmina södra har felles kalvemerking med Voernese og driver etter kalvemerking sammen med dem fram til skilling før flytting til vinterlandet. Vilhelmina södra har høyeste reintall på 10 000 i vinterflokk. Samebyen består av 16 rennæringsforetak og har per 2001 ca 50 medlemmer (www.sametinget.se).

Voernese

Voernese sameby har sine åretruntmarker i Strömsunds kommun.

Vinterbeitene er i områdene nord for Junsele, og nord for Näsåker, Norråker og Hocksjö.

Voernese sine beitemarker i Byrkije/Børgefjell nasjonalpark er avgrenset av gjerder i vest, det er ikke gjerde mot nord og Vilhelmina södra. Det er områdene sør for Jetnamsvannet, vest for Jetnamen og langs Sipmehke som er de sentrale områdene for Voernese i nasjonalparken.

Høyeste reintall i vinterflokk er 2300. Samebyen består av 4 rennæringsforetak og har per 2001 18 medlemmer.

Rainesen er en av toppene som inngår i de svenske samebyenes beiteland i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.

Ferdseil på svensk side av Byrkije/Børgefjell

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og Stekenjokkområdet er kjent for å ha fine forhold for skiturer og isfiske om våren. Det sørsamiske navnet for Stekenjokk, Stihken betyr den reinen blir/trives, og viser til områdets verdi for reinen.

Den relative nærheten til Klimpfjäll gjør at det er mye folk på ski inn i området. Særlig er dette sårbart i tiden rundt kalving, skareføre i denne perioden gjør at skiløperne har stor rekkevidde og Børgefjell/Byrkije er da innen rekkevidde for dagsturer. Området er dessuten mye brukt av skoler og idrettslag. Ved skareføre kan disse komme på ski i bred front da føret gjør at en kommer seg overalt og langt på ski. Toppene i nasjonalparken er populære turmål på denne tida.

Om sommeren blir Stekenjokkvegen brukt som utgangspunkt for turer inn i Børgefjell, majoriteten av de som starter ut på flerdagersturer her er nordmenn (pers. Medd. Tomas Nejne). Det er lettgått langs vassdragene fra Stekenjokkvegen og inn mot nasjonalparken. Fra Rainesen, Jetnamsklumpen, Movretjahke og Sipmehke er fjelltoppene kun avbrutt av daler der vassdragene går avbrutt av sjøene. Disse er yndete turmål. De svenske samebyene har ikke tilgang til luftingsområder av slik kvalitet som de har på norsk side, de er dermed knapphetsfaktorer for samebyene og slik svært viktige. De begrensede arealene og ferdselen langs vassdragene er utfordrende for reinen, da dette er relativt smale daler. På dagtid når reinen vil stå høyt for å komme seg unna stress fra insekter og for å avkjøle seg kommer det i konflikt med folk som er på tur på toppene. Videre vil reinen normalt trekke ned i dalene og langs vassdragene for å beite om ettermiddagene og kveldene. Det er da viktig at ferdsel og

camping ikke sperrer for de naturlige trekkene, samtidig som at ferdselen i seg selv kan forstyrre beiteroen og gjøre at reinen skyr enkelte områder.

I perioden 10.juni – 10. Juli er det ferdselsforbud i Skåarnja naturreservat (på Jämtlandssiden) av hensyn til sjeldne hekkende fugler, men det er unntak for ferdselsforbudet langs stien langs Jetnamen og inn til nasjonalparkgrensa. Samebyene skulle helst sett at denne stien ikke var unntatt for ferdselsforbudet da perioden like etter kalving er svært sårbar for reinen.

De svenske samebyene i Børgefjell/Byrkije har omfattende inngrep i sine beiteområder i form av vannkraftutbygginger, vindkraftutbygging, mineralutvinning, vei, jernbane, storskogbruk, reiseliv og rovdyr mv. Og det foreligger planer for både mineralutvinning og vindkraft i Stekenjokkområdet. Samebyene har imidlertid dårlig erfaring med gruvedrift fra tidligere driftsperioder (Tomas Nejne pers medd).

Klimaendringer har bidratt til at det er svært stor forskjell i føre i skogslandet og fjellet, og det siste tiåret har samebyene flyttet ut av skogen ca 2 uker tidligere enn det som tidligere var vanlig. Det går et skille ca ved E 45, der områdene vest for E 45 har mer snø, områdene i Børgefjell/Byrkije er blant de områdene i beitelandet som blir tidligst bare, og egner seg slik som kalvingsland. Samebyene ble dessuten berørt av skogbrannene sommeren 2018.

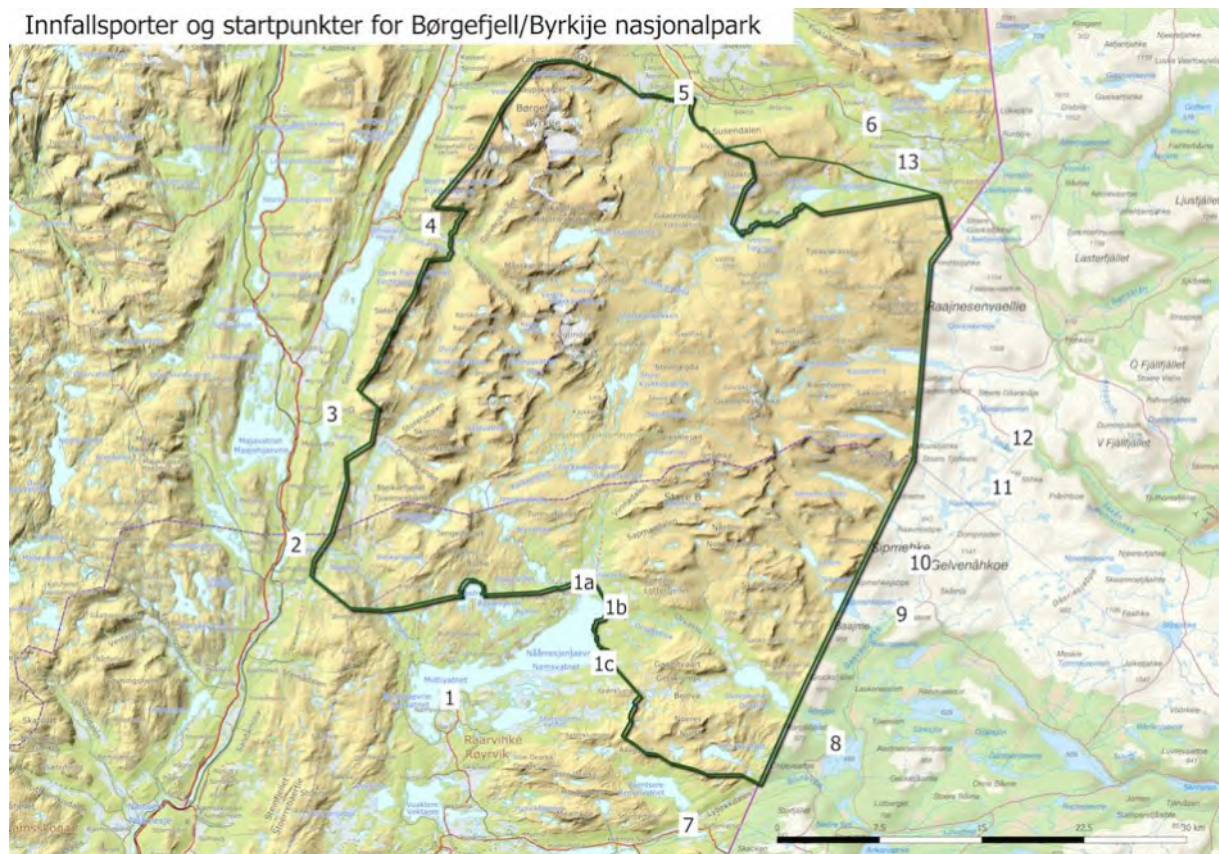
Utfordringene med ferdsel i kalvingslandet ved Stekenjokk har vært til dels store, slik at politiet har vært i området for å informere om at det er ulovlig iflg renbruksloven å forstyrre reinen. Reindriftssamene bruker selv også mye tid på å informere og forhindre uønsket forstyrrelse av reinen på denne tida.

Samebyene er positiv til at det forsøkes å styre ferdselen med ski til oppkjørte løyper rundt det gamle gruveområdet, men i perioder med skare tas likevel hele fjellet i bruk. Samebyen kan ha anledning til å stoppe den organiserte ferdselen, men ikke den allmenne turgåer. Samebyen har generelt inntrykk av at folk har lite erfaring med rein, slik at behovet for informasjon er stort. En allmenn oppfatning blant turgåerne er at de selv ikke ser rein og ikke forstår at de forstyrrer. Simlene er svært var på denne tida, og simler som får sin første kalv kan velge å forlate kalven dersom den blir forstyrret, videre kan flomstore elver og bekker være livsfarlige hinder for kalvene den første tida. Tidlig vårløsning kan være bra for å begrense ferdselen, men gir andre utfordringer for reinen.

Ferdsl i Børgfjell

Innfallsporler/startpunkter

Byrkije/Børgfjell nasjonalpark har status som en villmarkspregel nasjonalpark, og brukerundersøkelsen for Børgfjell viser at det er en høy andel av førstegangsbesøkende til nasjonalparken. Mange av disse søker informasjon på internett i forkant av turen sin (67 %), Børgfjell skiller seg også ut ved at så mange som 40 % har lest om området i bøker. Videre er informasjon fra slekt/venner og bekjente viktige informasjonskilder. Nasjonalparkforvaltningen har per i dag 6 vedtatte innfallsporler som har ulik tilretteleggingsgrad (se kart under og beskrivelse av hver enkelt i vedlegg 1). I tillegg har en noen mye brukte utgangspunkt for tur, samt 4 etablerte utgangspunkt for turer inn fra svensk side.

Figur 8. Vedtatte innfallsporler 1-6 i forvaltningsplanen for Børgfjell/Byrkije nasjonalpark, de øvrige er mye brukte utgangspunkt for turer i nasjonalparken.

Informasjonstavle om nasjonalparken ved innfallsporten i Simskardet/Sijdurrie. Tilrettelagt parkeringsplass ligger ved reingjerdet til Byrkije sije.

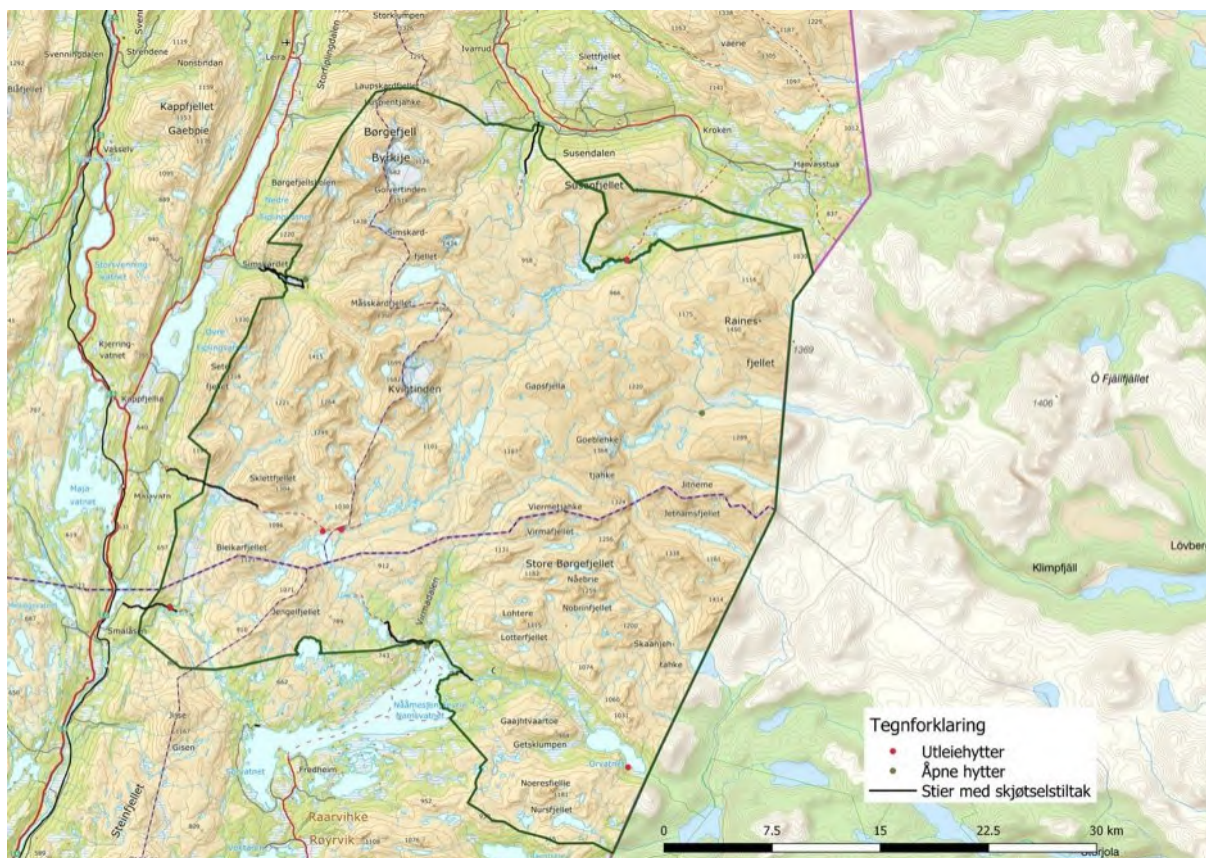
Blant de vedtatte innfallsportene utpeker innfallsporten i Simskardet/Sijdurrie og Tomasvatn/Doammajaevrie seg som særlig sårbar for reindrifta. Dette har sammenheng med topografien; i Simskardet/Sijdurrie møtes tre skard og elvene i dalene er styrende for hvor reinen krysser. Figur 2 viser reinens naturlige trekkruiter, drivingsleier og oppsamlingsområder. I Simskardet er forstyrrelse som følge av ferdsel særlig sårbart om våren og høsten (på generell basis og særlig under samling og aktivitet ved gjerdet i Simskardet/Sijdurrie). Reindriftssamene opplever selv at brukerne av fritidsboligene tar i bruk «nye» turområder dersom det blir mye ferdsel blant de etablerte stiene.

Sjånes er ikke en vedtatt innfallsport, men et mye brukt startpunkt gjennom hele året. Dette startpunktet er særlig sårbart for reinen vår, høst og vinter. Det er smalt mellom Tiplingelva og grensegjerdet og reinen blir lett styrt dersom den blir forstyrret. Området er viktig for reinens frie ferdsel mellom Daningan og Børgefjell (se figur 2). En kunstig oppsamling med reinen og dermed feil områdevis beitetrykk kan være en av konsekvensene som følge av ferdsel fra Tomasvatn/Doammajaevrie og Simskardet/Sijdurrie.

Tilrettelegging/skjøtselstiltak

Bruer og kloppegging er sammen med tilrettelegging av innfallsporter/kjente startpunkter sterkt kanalisierende virkemidler. Dersom en iverksetter tiltak som oppsetting av bruer og kloppegging må det være nøye vurdert i forkant. I Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er de tiltakene som er gjennomført gjort som skjøtselstiltak i henhold til anbefalinger fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) i NINA rapport 543: «Verdi- og sårbarhetsvurdering i Børgefjell nasjonalpark - med spesielt fokus på utvalgte lokaliteter og utfordringer knyttet til ferdsel».

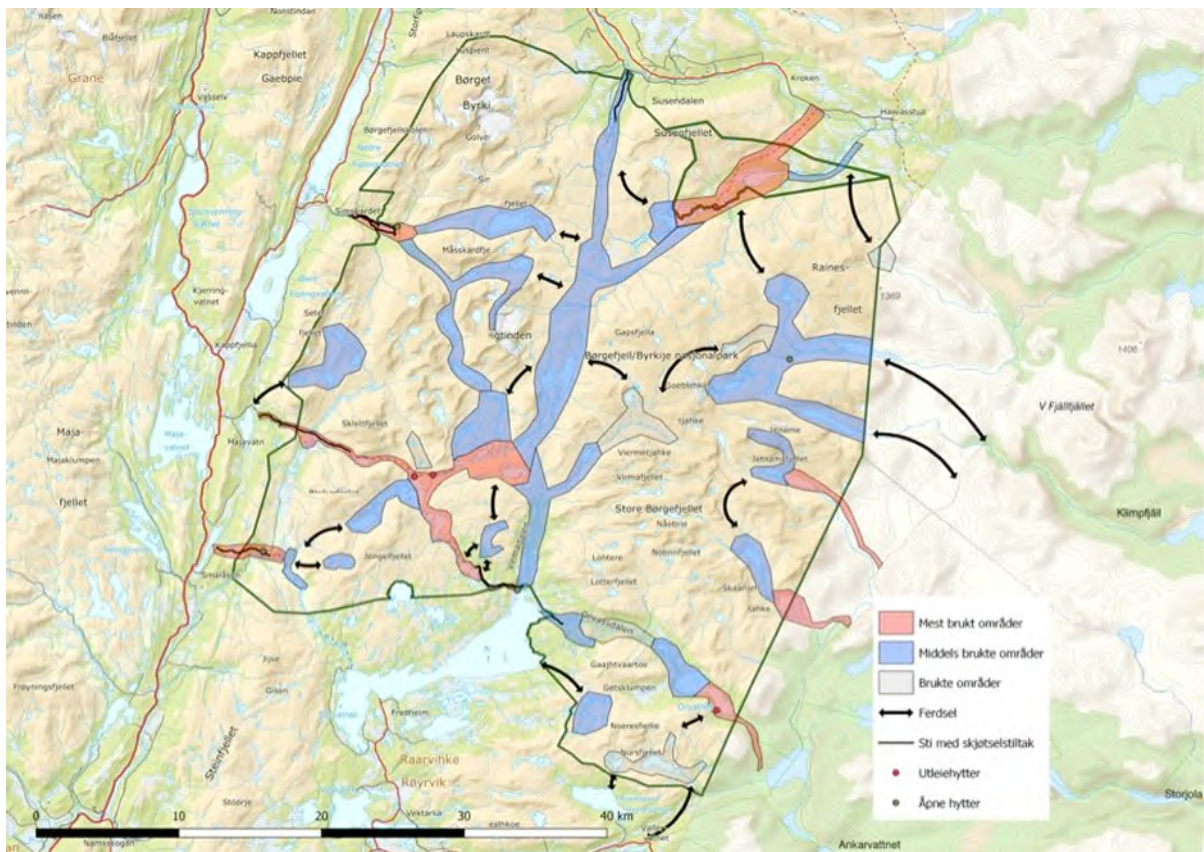

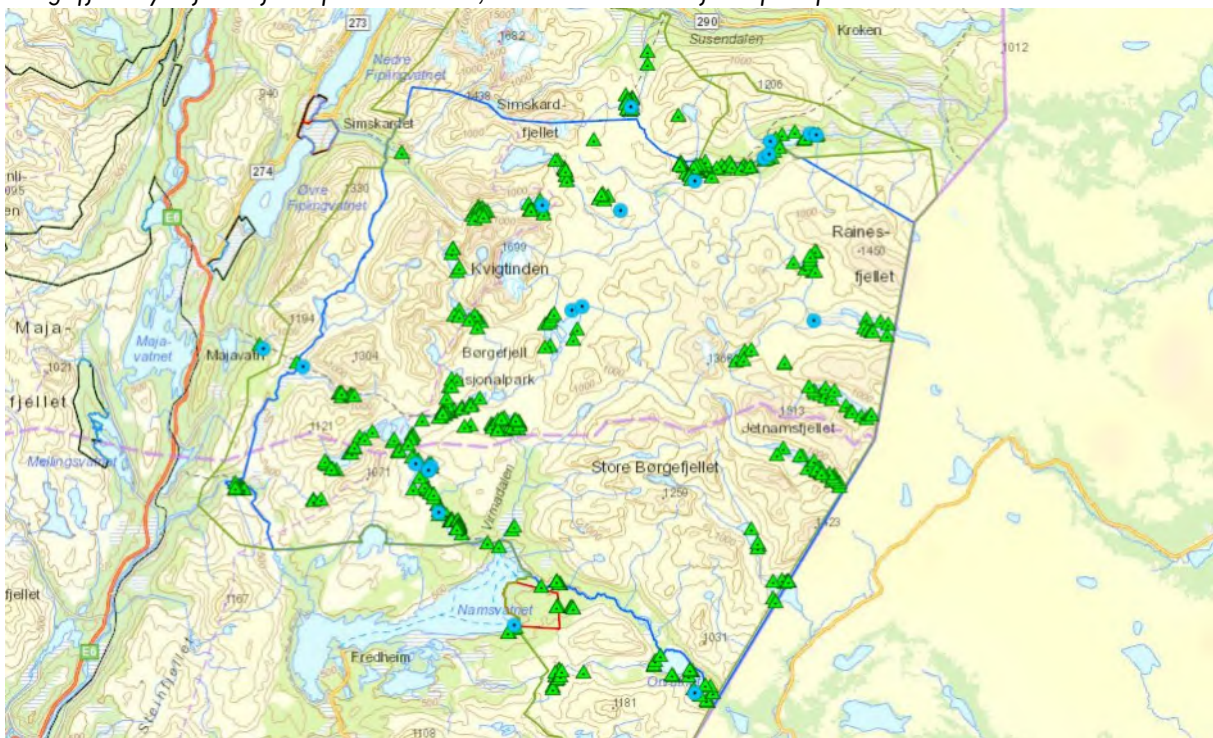
Figur 9. Stier med skjøtselstiltak i Børgefjell/Byrkjle nasjonalpark, kart utarbeidet av nasjonalparkforvalter Tore Tødds.

Klopplegging kan i seg selv være et tiltak som bidrar til å øke den totale ferdselen i tillegg til at det samler den eksisterende ferdselen. Fra Skarvan og Roltdalen nasjonalpark ble det ved hjelp av besøkstiller registrert en dobling av passeringer ved en sti på vei mot Storskarven/Tjohkeleh fra før stien ble klopplagt til etter den ble klopplagt (Marit Berger pers medd.). Ved vedtak om å iverksette klopplegging eller oppsetting av bruer bør det settes krav om at tiltakene skal evalueres innen rimelig tid og dersom tiltaket har uønskete virkninger bør det tilbakeføres. Når en først har begynt å klopplegge blir det et dilemma hvorvidt en kan slutte ved et punkt å klopplegge. –Hva om det skal vise seg at det blir skader i vegetasjonen også videre? Man skåner vegetasjonen ved klopplegging, men kloppene i seg selv er også inngrep, i tillegg til effekten av klopplegging har på ferdselsmønster og volum. Det er viktig at forvaltningen er bevisst dette.

Det anbefales at en er svært tilbakeholdende med å etablere nye bruer/andre tiltak for å forenkle ferdselen over vassdrag da dette nok er det enkelttiltaket som vil kunne bidra til å øke ferdselen i Børgefjell mest, samtidig som at en ved å senke terskelen for turgåere til å ta i bruk Børgefjell kan bidra til at andre grupper som ikke har den nødvendige kunnskapen for å ferdes i slike områder trekkes til Børgefjell.

Figur 10. Kart som viser utleiehytter, åpne buer og gradering av hvor mye de ulike områdene i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark er brukt, utarbeidet av nasjonalparkforvalter Tore Tødås.

Figur 11. Kart som viser leirplasser i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark, utarbeidet i forbindelse med kartlegging av søppel og leirplasser i Børgefjell, 2017.

Utleiehytter/ buer i nasjonalparken

De åpne buene og utleiehyttene i nasjonalparken generer årlig i overkant av 2000 overnattinger i nasjonalparken (se vedlegg). Overnattingstallene er relativt stabile de siste årene. Besøksundersøkelsen viser også at stordelen av de besøkende bor i telt eller lignende. I områdene rundt nasjonalparken ligger det et relativt stort antall fritidsboliger, særlig i området, Tomasvatn, Simskardmyra og Fiplingdalen.

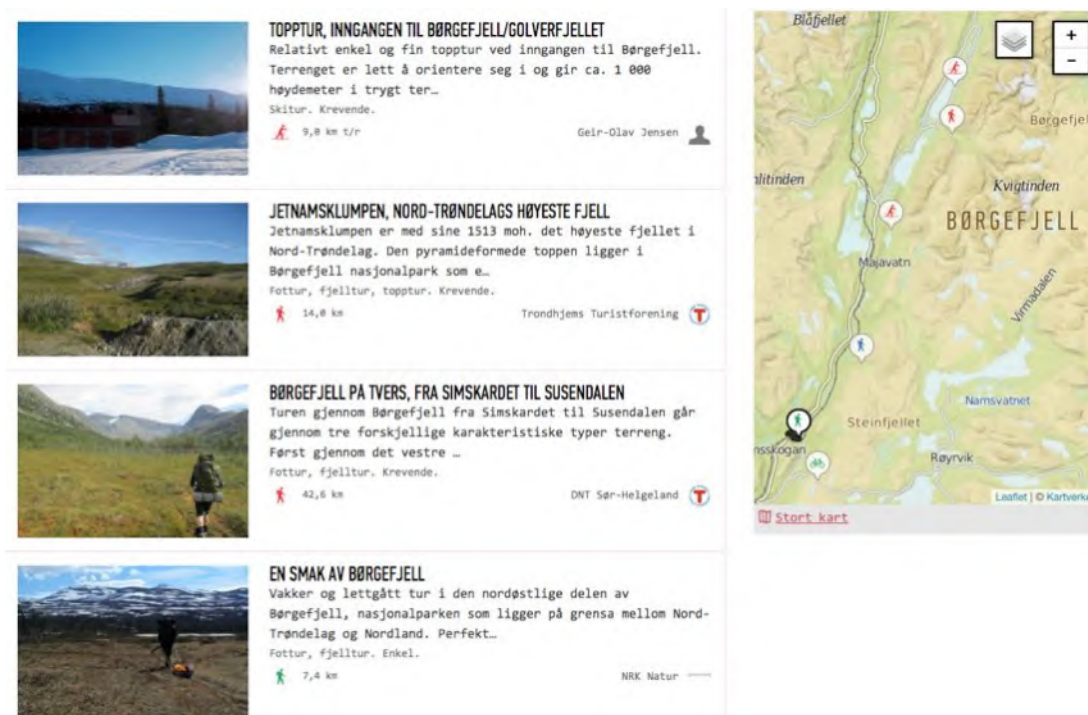

Simskarhytta er en av Statskog sine åpne hytter. Den ligger i tilknytning til den klopplagte stien med utgangspunkt fra parkering i Simskardet.

Jakt og fiske

Besøksundersøkelsen viste at mange av de som besøker Børgefjell utøver høstingsfriluftsliv. Innhentede tall fra salg av jakt- og fiskekort viser at besøket har vært relativt stabilt de siste årene med en svakt nedadgående trend. Årlig selges det mellom 3200 – 5350 fiskedøgn i nasjonalparken og mellom 550 – 1600 jaktdøgn (se vedlegg). Selv om trenden på salg av fiske- og jaktkort har vært nedadgående ser ferdselen ut til å ha vært stabil og svakt økende. Det tyder på at nasjonalparken har fått nye besøksgrupper. Reindriftssamene oppgir at ferdselsmønsteret har endret seg de siste årene ved at en har mer av turgåerne som går på toppene og ikke har fiskevannene som turmål.

Det er svært viktig at småviltjakta foregår uten hund i områdene, da den delvis sammenfaller med brunstperioden. I områder med elgjakt medfører bruk av løshund økt forstyrrelse på reinen.

Figur 12. Selv om det ikke er merket ruter inne i Børgefjell, finnes digitale ruter som på www.ut.no.

Organisert og uorganisert ferdsel

Tiltross for at det ikke er rødmerkede stier i Børgefjell finnes digitale ruter for flere turer i nasjonalparken. Dette er ei utfordring som er kjent fra andre nasjonalparker. Kanalisering av ferdsel blir ofte lansert som løsningen på utfordringen med stor ferdsel i verneområdene, men dersom resultatet blir stor ferdsel på de tilrettelagte stiene samtidig som en har stor spredt ferdsel vil summen av ferdsel bidra til uholdbare forhold for reindrifta. Børgefjell har ikke i utgangspunktet besøkende som ønsker tilrettelegging og kanalisering. De digitale løsningene har ikke nasjonalparkforvaltningen styring over, og befinner seg i en gråsoner mellom organisert og uorganisert ferdsel. Dette er utfordrende i flere verneområder og det bør jobbes med retningslinjer angående dette på et overordnet nivå. I nasjonalparken er det årlig trimposter, dette må i følge forvaltningsplanen omsøkes. Det anbefales at denne praksisen videreføres, da nasjonalparkforvaltningen og tiltakshaver må ha en dialog. Det gjelder også for de andre formene for organisert ferdsel.

Retningslinjer for hvilken form for organisert ferdsel som krever særskilt tillatelse (listen er ikke uttømmende):

- Organisert ferdsel/guidede turer i perioden f.o.m. 1. mars t.o.m. 31. juli. (Tradisjonell turvirksomhet i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger kan skje uten søknad)
- Organiserte teltleire
- Utsetting av poster for turorientering, fjellposter, toppttrim o.l.
- Organisert bruk av hest/andre hovdyr.
- Organisert bruk av hundespann

Ferdseil i regi av forskning og oppsynsvirksomhet

Det pågår til enhver tid ulike forskningsprosjekter i Børgfjell. Dette medfører ferdsel både til fots, med snøscooter om vinteren og til dels helikopter om sommeren. Noe av feltarbeidet utføres av lokale oppsynsfolk. Forskningsmedarbeidere og oppsynsfolk bør ha en løpende dialog angående ferdsel, oppdrag og hvilke perioder ferdsel helst bør foregå.

Erfaringer med ferdsel

Reindriftssamene i Børgfjell observerer selv at reinens beitero oftere forstyrres pga aktiviteter i verneområdene, og at reinen trekker seg unna og skaper et større press på andre områder og at reinen slik samles opp i enkelte områder. Dersom en sammenstiller kartet over ferdsel og leirplasser i Børgfjell med kartet over drivingsleier, trekkleier og oppsamlingsområder i Børgfjell ser en at ferdselsmønsteret til de besøkende kommer i konflikt med reinens trekkmønster. Konsekvenser kan være at reinen får mindre beitero, samles opp i beiter av dårligere kvalitet og får et hardere beitetrykk, samtidig som det blir mer reinmøkk som følge av at reinen i sterkere grad blir stående samlet. Videre kan reinen bli mer sårbar for rovdyrpress ved at reinen i større grad er presset sammen på mindre områder. Alle sijter og samebyer uttrykker bekymring over den økende ferdselen og forstyrrelsen som følge av den. Det blir etterlyst en helhetlig strategi på hvordan trafikken skal kanaliseres eller håndteres for å ivareta de vernede interessene og eksisterende bruk av områdene. Reindrifta opplever ofte at turister og andre besøkende ikke vet at det finnes reindrift i området. De vet heller ikke hvordan de skal oppføre seg i møte med rein som kan befinne seg i en sårbar situasjon (kalvingsperiode, tilgangen til beite under vanskelige snøforhold mv).

Andre faktorer

Rovvilt

Børgfjell/Byrkije nasjonalpark med tilgrensende verneområder ligger nært svenske områder med relativt høy tetthet av både bjørn og jerv. I tillegg har kongeørn og gaupe fast tilhold i beiteområdene, mens det forekommer streif av ulv. (Forvaltningsplanen). Samtlige sijter/samebyer har relativt store tap av rein til rovvilt, de siste årene har tap av kalv ligget i overkant av 30 % (Landbruksdirektoratet, 2015). Byrkije sijte får midler gjennom Fylkesmannens ordning for tapsforebyggende tiltak til foring av reinen. Midlene dekker ikke merarbeid og erfaringer fra Sverige viser at foring medfører økte kostnader, merarbeid og langsiktige negative effekter som følge av foring og at foring av reineierne blir sett på som et nødvendig onde (Persson, 2018).

Klimaendringer

Endringer i klimaet kan gi både positive og negative effekter på reindrifta. Tidligere vårer kan gi økt tilvekst hos kalvene som følge av bedre og tidligere tilgang på grøntbeiter (Tveraa et al. 2013), imidlertid kan tidligere vårer også by på andre driftsmessige utfordringer. Tidligere snøsmelting og isgang kan forårsake en tidligere flytting til kalvingslandet. Videre kan tidlig snøsmelting også bidra til at områder som i dag framstår som utilgjengelige for ferdsel på grunn av vårløsning bli tilgjengelig for turer på barmark i den mest sårbare tida for reinen, dette er kjent fra Svahken sijte (pers med. Maths Mortenson).

Andre effekter av et varmere og våtere klima er endring i beitesammensetning og hevet skoggrense og færre snøleier, noe som bidrar til reduksjon av høyfjellsbeitene. Insektsplagen vil også kunne endres som følge av endringer i klimaet (Riseth, 2009). I de kontinentale delene av Trøndelag vil en kunne få mer usikre vintre i form av hyppigere fryse og tinesykluser, det øker faren for å få låste beiter. Videre er det knyttet usikkerhet til utvikling av sykdommer og parasitter ved en endring i klimaet. I en slik situasjon er det ikke heldig at reinen i større grad blir presset sammen på mindre arealer (Riseth og Tømmervik, 2017).

Perioder med tørke øker faren for skogbrann, noe sommeren 2018 viste. Det påvirker den samiske reindriften negativt. Det er sårbart for reindriften å miste vinterbeiter, det er usikkert hvorvidt lav vil reetablere seg dersom en skogbrann rammer, og dersom laven kommer tilbake tar det flere årtier. Tørre og varme perioder kan være en utfordring for reinen, men Byrkjise og Tjøehkere og Tjøehkere har fra naturens side tilgang på gode områder for lufting, dersom forstyrrelser ikke går ut på at de ikke kan brukes. De svenske samebyene har luftingsområder som knapphetsfaktor og er dermed svært sårbare i tørre og varme perioder.

Styrken av endringene vil være knyttet til hvor stor temperaturøkningen faktisk blir, men det må påpekes at de foreløpig begrensede klimaendringene til nå har gitt tydelige effekter. For å tilpasse seg klimaendringene vil reindriften være avhengig av fleksibilitet i bruk av arealene (ibid). Det paradoksale i denne tilpasningssituasjonen er at på den ene siden øker klimautfordringene behovet for fleksibilitet, mens på den andre siden er muligheten til å opptre fleksibelt redusert (Löf, 2014).

De berørte siktene ser endringer i form av senere flyttinger til vinterlandet. Og raskere flyttinger østfra og inn i kalvingslandet pga føreforskjell øst-vest for E 45 blant annet.

Friluftsliv i endring

Forskning tyder på at utviklingen mot et mer mangfoldig friluftsliv vil fortsette. Dette, sammen med økende urbanisering og økende deltakelse i friluftsliv, kan innebære ytterligere utfordringer for allemannsretten, da en rekke aktiviteter vil foregå samtidig og for en stor del på de samme områdene og i de samme traseene. Det kan da oppstå spørsmål om behov for økt regulering eller tilrettelegging for ulike typer ferdsel (Klima- og miljødepartementet, 2016). Noe av det "nye" friluftslivet har et større potensial for forstyrrelse enn tradisjonelt friluftsliv. Blant annet er det endringer i friluftsloven som speilvender prinsippet om at sykling i utgangspunktet ikke er tillatt i nasjonalparkene, men at områder der det ikke kan sykles nå må defineres.

Kiting

Kiting er en annen ny aktivitet med stort potensiale for å forstyrre reinen dersom kiterne tar i bruk områdene på norsk side av grensen. Klimpfjäll og Stekenjokk er allerede et populært område for kiting i Sverige. Det er kjent fra undersøkelser på villrein at en kite har et mye større potensiale for å forstyrre enn en skiløper. En kite kan i all hovedsak brukes på to måter: 1. Stasjonært på et område, eksempelvis kiting på en innsjø, begrenset potensiale for forstyrrelse. 2. Turkiting fra A til B. Dette har stort potensiale for forstyrrelse, da kiterne til forskjell fra skiløpere ikke vil la seg kanalisere gjennom merkede løyper. I enkelte områder vil mange kitere potensielt kunne forstyrre hele områder og reinen vil hele tiden kunne være på flukt vekk fra

forstyrrelsen som kiterne utsetter dem for (Mossing og Heggnes, 2010). Kiting vil trolig i all hovedsak foregå i sårbare perioder for reinen, vinter og vårvinter. Nasjonalparkforvaltningen bør derfor være i forkant med regelverk knyttet til kiting.

Sykling

I området rundt Klimpfjäll er sykling i fjellene utbredt. I sosiale medier omtaler de også turer med sykkel inn i nasjonalparken, tross for at det i gjeldende verneforskrift er forbudt. Nasjonalparkforvalter har informert om dette (Tore Tødås pers medd.). Det anbefales ikke å åpne for sykling i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark da sykling har et større potensiale for forstyrrelse på reinen enn vanlig turgåing, da sykling også gir en større rekkevidde per dag. Samtidig kan nasjonalparken være egnet for fatbike på skare om våren, og det er usikkert hvorvidt el-sykkel vil bli sidestilt med vanlig sykkel også i nasjonalparkene.

Hundekjøring

Vinteren er en knapphetsperiode for reinen og klima- og værforhold bestemmer hvordan områdene brukes og hvilken strategi reinen og reindriftsutøverne må velge til reinens beste. Det anbefales at nasjonalparkforvaltningen ser til forvaltningen av Reisa nasjonalpark og verdensarven Lapponia og dens nasjonalparker i forhold til å regulere ferdsel med hundespenn.

Randonné

Toppturer med ski er blant de nye formene for friluftsliv. Per i dag er ikke dette særlig utbredt i Børgefjell, men det bedrives noe med utgangspunkt i Fiplingdalen. Det anbefales ikke å arbeide for at dette ikke blir mer utbredt i nasjonalparken.

Skiturister på vei opp langs Sipmehken i midten av mai. Til høyre ser en sperregjerdet, og får innsikt i hvor smal disse dalene er.

Sammenfatning

Hvem er gjesten

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er en høystatus nasjonalpark som oppfattes som et av de mektigste villmarkspregede områdene i Norge. Imidlertid er disse områdene et levende kulturlandskap blant annet skapt av reinen og samenes tilhold i området. Natur og kultur henger sammen. Kulturarv, plassidentitet, estetiske og eksistensielle verdier er kulturelle økosystemtjenester som relaterer seg til menneskers velbefinnende (Eliasson et al, 2015). Reinens tilstedeværelse i dette området har bidratt til å forme landskapet og bidrar den dag i dag til å opprettholde dette systemet som reinen driver og skaper et levende kulturlandskap.

Brukerundersøkelsen for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark som er gjennomført sommeren 2017 viser at det er svært mange av respondentene som faller innunder gruppen høypurister. Dette er personer som ønsker minst mulig tilrettelegging når de ferdes i naturen, samt at de trives i områder hvor en møter på få andre mennesker (Sørensen, 2017). Av de som har besøkt Børgefjell tidligere er det mange som har besøkt nasjonalparken mange ganger. Nasjonalparken har dermed en blanding av helt nye og trofaste besøkere. Børgefjell/Byrkije nasjonalpark utpeker seg også ved at den har en svært erfaren besøksgruppe som har en spesiell interesse for høstingsfriluftsliv, der fiske, jakt og turfriluftsliv er de mest populære aktivitetene. De besøkende viser mindre interesse for motoriserte utendørsaktiviteter og moderne friluftsliv.

Naturvårdsverket i Sverige står bak forskningsprosjektet ”Storslagen fjällmiljö”. Prosjektet har som mål å hente fram kunnskap om de økologiske, økonomiske og sosiale/kulturelle perspektivene på bærekraftighet. Målet er å forvalte fjellområdene på en bærekraftig måte (www.storslagnafjäll.se). Forbuskning av vegetasjonen i fjellet anses som en av truslene på fjellmiljøet både i forhold til biologisk mangfold og som klimadriver. Det pekes i denne sammenheng på betydningen av reinens tilstedeværelse for å forhindre at busker og trær ekspanderer i fjellet (Olofsson et al, 2009).

Reinbeitereget bjørkeskog i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er relativt liten i utstrekning, der 5 sijter/samebyer møtes i barmarksperioden. På høysommeren beiter et stort antall rein i nasjonalparken. Det forutsetter et godt samarbeidsklima for å sikre en bærekraftig reindrift.

De topografiske forholdene og interessene til gjestene gjør at mye av ferdselen ledes av vassdragene og at ferdselsmønsteret til de besøkende til dels kommer i konflikt med det naturlige ferdselsmønsteret til reinen (sammenlign figur 2 og figur 10 og 11). De berørte sijtene oppgir at dagens besøk i nasjonalparken er akseptabelt, men at en økning i volum ikke er forenlig med bærekraftig reindrift, dette er et viktig signal til nasjonalparkforvaltningen.

Tilrettelegging av stier har så langt skjedd etter anbefalinger fra NINA, der det har vært behov som følge av terrengslitasje. Eventuelt tilrettelegging andre steder bør vurderes nøye i hvert tilfelle.

Påvirkning av infrastruktur og menneskelig aktivitet varierer avhengig av årstid. Studier viser at kalvingstiden og senvinteren er de mest sårbare periodene, men at reinen påvirkes negativt av infrastruktur og menneskelig aktivitet resten av året også (Skarin og Åhman, 2014). I Børgefjell er sommeren også ei sårbar tid for reinen, særlig gjelder dette for reinen til de svenske samebyene som går i områder med mye ferdsel og hvor luftingsområder er en knapphetsfaktor.

En undersøkelse på villrein fra Setesdalsheiene viste at reinen ikke klarer å kompensere for tapt beitetid pga forstyrrelse (insekter). Noe som igjen kan føre til dårligere kondisjon, overlevelse og reproduksjon (Colman et al 2003). Ferdsel som forstyrrelsesfaktor vil slik komme som en forstyrrelse i tillegg til insekter om sommeren.

Sårbarhet

Det er utfordrende å kartlegge sårbarhet for samisk reindrift siden det innebærer reinen som dyr og dens behov gjennom året (årstidsbeitene) og hvordan det kan endre seg fra år til år etter vær- og beiteforhold. Samtidig er samisk reindrift avhengig av arealene som knytter de ulike årstidsbeitene sammen slik at en nomadisk driftsform kan opprettholdes.

For å vurdere sårbarheten til reindriften i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark må en også se det i sammenheng med inngrep og ferdsel i randsonen til verneområdene. Børgefjell ligger nært Klimpfjäll og Borgafjäll på svensk side, og de svenske samebyene har opplevd en enorm økning i reiselivet med påfølgende forstyrrelse som følge av ferdsel. Dette er synlig i endringen i de svenske samebyenes beskrivelser (tilsvarer distriktsplaner), der man de siste 20 årene har sett med en stadig større bekymring på de økte forstyrrelsene som følge av turismen i områdene. Stekenjokkeveien generer også mye trafikk i og rundt Børgefjell, og reindriftssamene oppgir at blant de som går på flerdagersturer herfra er majoriteten nordmenn (norskregistrerte biler parkert langs veien).

Videre påvirkes områdene av at man har mange inngrep i form av veier, jernbane, arealer til kraftformål, mineralutvinning, skogsdrift, ekspansjon i friluftsliv og turisme/reiseliv. Gjennom stor grad av inngrep i randsonen og forstyrrelse som følge av ferdsel er mye av den adaptive kapasiteten til reinen og reindriftssamene i dette området allerede brukt.

Den viktigste effekten av unnvikelse som følge av forstyrrelse eller inngrep er at bæreevnen til stadighet svekkes, videre kan en få økte tap til rovdyr når dyrene presses sammen på mindre områder, i tillegg vil en få redusert produksjon og dårligere slaktevekter. Sommerbeitene gir reinen næring til melkeproduksjon, ny vekst etter vinteren og oppbygging av kroppsreserver til brunsten. God sommerkondisjon er derfor en nøkkelfaktor for produktiviteten i flokken. Børgesfjell er kjent for sine gode sommerbeiter og tilgang til luftingsområder. Endringer i produktiviteten i en reinflokk påvirkes av mange faktorer, ferdsel er også en faktor som påvirker. Videre kan økte forstyrrelser gi skueffekter for flere sijter/samebyer og dermed økt sammenblanding mellom flokkene. En konsekvens av dette kan være at det gode samarbeidsklimaet mellom sijtene/samebyene forringes.

Endringer i klimaet vil også kreve evne til omstilling for reinen og reindriften og dermed også øke sårbarheten. Arealer med beitero blir slik stadig viktigere. Og arealer som tidligere har blitt sett på som nødbeiter kan bli avgjørende da beitemønsteret vil kunne endre seg som følge av de gjeldende vær- og beiteforhold.

Kombinasjonen av kumulative effekter av inngrep, og annet press på beitelandet, samt endring i beitemønster som følge av større rovdyrpress bidrar til at den sørsamiske reindriften presses mot tåleevnen (Rønningen og Flemsæter, 2016).

Resiliens

Resiliens er et systems langsiktige evne til å takle forandringer og videreutvikle seg. For reinen kan dette dreie seg om å takle en hard vinter med dårlig beite. For et reinbeitedistrikt/sijte kan det handle om å takle ytterligere utbygginger i reinbeitedistriktet/sijten, slik som hytteutbygging, vannkraft, nydyrking, vindkraft, turisme eller en rettsak både økonomisk og psykososialt. For den enkelte reineieren kan det handle om å håndtere store økonomiske tap på grunn av høy rovdyrspredasjon. Resiliens innbefatter både evnen til å motstå stress eller forandring og å gjenoppbygge viktige funksjoner som har gått tapt. I lengden kreves en evne til å fleksibelt tilpasse og fornye seg (Svenska Sametinget, 2009).

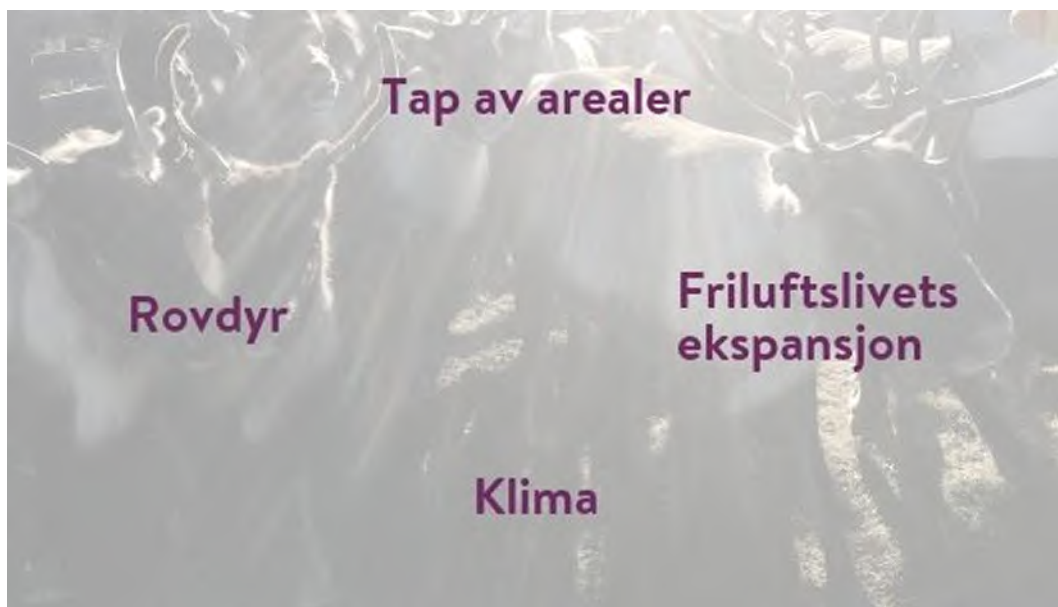
Resiliens har innen reindriften blitt brukt for å møte utfordringene næringen har møtt. Det blir stadig viktigere å få økt forståelsen for de utfordringene som klimaendringene og andre miljøendringer skaper i et sammenflettet system av mennesker og dyr. -Samisk reindrift er et sosiøkologisk system der menneske, natur og dyr har utviklet seg sammen over lang tid (Ibid).

For å sikre den samiske reindriften overlevelse og ei bærekraftig utvikling må forståelsen for det komplekse sosiøkologiske systemet som reindriften er økes slik at nødvendig innsikt og redskaper finnes.

Samlet belastning

De kumulative effektene for reindrifta med inngrep og ferdsel er allerede store og det er få områder det er lite ferdsel på som kan fungere som refugieområder for reinen med beitero. Videre foregår mye av ferdselen i sommerhalvåret langs vassdragene, hvor de generelt sett frodigste beitene er. Topografien gjør at reinen trekker ned fra høydedragene for å beite i dalene når temperaturen faller. Det må være med i vurderingen hvorvidt bruken av leirplasser langs vassdragene vil gjøre områdene delvis utilgjengelig for reinen når leirplassene benyttes.

Reindrifta og reindriftskulturen har tålegrenser, og den samlede effekten av mange inngrep har endret reindrifta mange steder. Et reinbeitedistrikt med gode beiteforhold og god beitebalanse fra naturens side, vil derfor generelt ha en større bufferevne overfor inngrep og forstyrrelse enn et mindre godt distrikt. Sett i et langtidsperspektiv er reindrifta kommet under et betydelig press fra andre arealbrukere (Danell 2004; Lie et al 2006), særlig de siste tiårene. Det gjelder også sijtene/samebyene som har beiter i Byrkije/Børgefjell nasjonalpark. Sijtene har mange inngrep i form av tapte arealer til vannkraftutbygging, veier, kraftlinjer, jernbane, mineralutvinning, hytter, vindkraft, skogbruk og friluftslivets ekspansjon. I samtaler med distriktene ble de bedt om å komme med de fire største truslene mot samisk reindrift. Tap av arealer, klimaendringer, tap til rovvilt og friluftslivets ekspansjon ble nevnt som de største truslene av samtlige (rekkefølgen varierte mellom sijtene). Av disse fire truslene er de to første trusler som for samisk reindrift på kort sikt er irreversibel, mens de to andre i større grad kan reguleres. Samarbeid mellom sijtene/samebyene blir mer krevende da noe som innvirker på en sijte/sameby vil kunne gi konsekvenser også for de andre (Berg- Nordlie og Skålnes, 2012).

Figur 13. De fire største truslene mot samisk reindrift, rangert av sijter og samebyer i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.

Forskning har dokumentert at kontinuerlig forstyrrelse og permanente inngrep som hyttefelt, veier, kraftlinjer, bebyggelse og rørledninger kan føre til langvarige unnvikelseeffekter. Dette betyr at reinen reduserer bruken av områder nær inngrep og forstyrrelse for å unngå stressituasjoner eller å møte forstyrrelse. Størrelse på området med redusert bruk avhenger av

type inngrep. For tamrein er det registrert redusert bruk av en 4-10 km sone fra hyttfelt, avhengig av størrelsen på hyttfeltet (Vistnes og Nellemann 2001). Hyttfelt er dermed den type inngrep med påvist størst negativ effekt på tamrein selv i perioder med lite folk og trafikk rundt hyttene. Fortetting av hyttfelt i randsonene til nasjonalparken bidrar også til økt ferdsel. Nye hytter har ofte en høyere standard og vei helt fram hele året. Samtidig ønsker kommunene ofte at hyttene skal brukes mye for å bidra til økt lokal verdiskaping.

Adferdsstudier under langvarig forstyrrelse, slik som gjentatte overflygninger eller forstyrrelser på bakken, konkluderer i stor grad med at rein eller andre hjortedyr i områder med mye forstyrrelser bruker mer energi og er mer i bevegelse enn dyr i uforstyrrede områder (Kuck et al 1985).

Dersom forstyrrelsene vedvarer vil det kunne føre til lavere kroppsvekt. Spesielt er reinen sårbar om våren når beiteene er begrenset på grunn av snøsmelting. Fostervekst og melkeproduksjon øker simlenes energibehov med opptil 100%. Om sommeren når reinen må beite i flere økter per døgn for å dekke behovet, og derimellom må hvile og jorte, vil forstyrrelser minske inntaket av mat (Warenberg et al, 1997).

Hvis reinen har mulighet til det, vil langvarig forstyrrelse mest sannsynlig føre til at reinen gradvis slutter å oppholde seg i områdene med forstyrrelse (Kuck et al 1985). Dette kan skje som følge av stor ferdsel, som tidligere nevnt er Simskardet/Sijdurrie, Tomasvatn/Doammajaevrie som områdene langs Jengelvatn slike områder.

Det er anerkjent at bukk og ungdyr er mer tolerante overfor forstyrrelse og kan tidvis observeres rundt inngrep og menneskelig aktivitet. Hvor tolerante avhenger blant annet av årstid og klima. Simler med kalv vil, særlig i kalvingstiden, unngå områder med inngrep og slik miste tilgang til store beiteområder. Videre kan forstyrrelse som følge av menneskelig ferdsel i kalvingstiden kunne føre til at simla forlater kalven sin som de første dagene ikke klarer å holde følge med simla.

Tidlig forskning på reinsdyr og forstyrrelse som følge av inngrep og ferdsel (menneskelig aktivitet) fokuserte på adferd til få individer i nærheten til menneskelig aktivitet, 0-2 km (liten skala). Mange av disse studiene konkluderte med at inngrep/menneskelig aktivitet hadde liten negativ effekt for reinen. Etter hvert har forskningen fokusert på større områder (skala) og over et lengre tidsrom. Denne forskningen viser de regionale effektene og resultatene fra dette er at forskningen har vist negativ effekt på reinen i et område 5- 10 km fra inngrep/menneskelig aktivitet (Vistnes og Nellemann, 2006). En rekke studier viser at reinen bruker områder med ulik grad av forstyrrelse mindre enn tilsvarende uforstyrte områder. Tilsvarende er effektene av høy tetthet, slitasje på vinterbeitene og påfølgende redusert bestandskondisjon (lave vekter og reproduksjonsrater) godt dokumentert (IBID). Videre kan reinen finne en grad for habituering og tilpasse seg ferdsel, men det finnes få undersøkelser som viser at det har skjedd med rein. Det er ikke grunnlag for å vurdere om det har skjedd med reinen i Byrkije/Børgefjell nasjonalpark.

Samisk reindrift er en dynamisk næring som til enhver tid må forholde seg til de gjeldende forholdene. For at reindriften skal ha mulighet til det må det finnes rom/areal for å tilpasse seg, det avgjør reindriftenes robusthet. Noe av utfordringene er at reindrift som et samspill mellom reinen, de naturgitte forholdene og menneskene ikke opererer med noe konkret tidsbegrep. Det er dermed vanskelig å tidfeste og plassere i kart. Områder som ikke benyttes intensivt et år kan være svært viktige andre år. Det er viktig at slike områder ikke blir gjort utilgjengelige som følge av annen virksomhet, da reindriftenes adaptive kapasitet i dette området allerede er brukt. Beitelandet og sijtens drift er en helhet, der forandringer på en del av arealet eller drifta vil påvirke de andre delene.

For reindriften er det viktig å ha langsiktige planer som viser hvilke tiltak som kan igangsettes. Eksempelvis kan utvidelser på anleggene i nasjonalparken bidra til å øke ferdsele. Dersom reindriftenes plastisitet allerede er brukt i forhold til andre inngrep og forstyrrelser vil dette kunne overgå reindriftenes toleransenivå. Byrkjå/Børgefjell nasjonalpark er relativt liten i utstrekning, men innehar svært viktige arealer for sijtene i form av særverdiområder.

Oppsummering

Det er ikke nødvendigvis sammenheng mellom antall besøkende og effekter av forstyrrelse. Få personer som går gjennom et sensitivt funksjonsområde kan ha langt større effekter enn hundrevis som går langs en sti i et område med lav samlet sensitivitet. Tidspunkt for ferdsel er derfor svært viktig. I arbeidet med besøksstrategien vil fokus på god landskapsflyt gjennom året kunne være en god tilnærming, men det må understrekes at samlet effekt av belastning må legges til grunn slik at ikke ulike tiltak blir vurdert isolert.

Undersøkelser på villrein viser at både tetthet av løypenettet og ferdselsintensiteten har en negativ effekt på villreinenes arealbruk og trekk. I områder med lavest løypetetthet er effekten relativt konstant opp til en ferdselsintensitet som tilsvarer ca 30 passeringer per dag. Ved større intensitet øker denne effekten og det ble ikke registrert reinsdyr som krysser løype-segmenter hvor den daglige ferdselsintensiteten var større enn 220 passeringer per dag (Eide et al. 2015). Volum er dermed også en faktor som må vurderes og følges med.

Allemansretten og de norske friluftstradisjonene en har i Norge gjør at det aldri vil være mulig å kanalisere og styre all ferdsel i fjellet. Undersøkelser viser imidlertid at stier og løyper er svært viktige tiltak for å styre ferdsele (Vorkinn, 2003). Stiene og løypene må legges der det er minst til ulempe. Parallell stier må unngås så langt det lar seg gjøre, da de vil utgjøre et unødvendig stort influensområde for forstyrrelse på reinen. I Børgefjell er det ikke rødmerkete stier i regi av turistforeningen og graden av tilrettelegging er relativt liten. Men fra enkelte av innfallsportene er stier delvis klopplagt som følge av slitasje på vegetasjonen, videre er det tilrettelagt med bruer enkelte steder. Fram til nå har nasjonalparkforvaltningen vært relativt tilbakeholden med tilrettelegging, men har etablert en rundløype ved innfallsporten i Simskardet, stien går inn til nasjonalparkgrensa, samt en sti ved innfallsporten Øyum i Susendalen. Tanken med å geleide de besøkende så vidt inn i nasjonalparken og ut igjen er god, men dette er også følsomme områder for reindriften i perioder samtidig som at en økning i volum er betenkelig.

Innspill til arbeidet med besøksstrategien

Allemannsretten og turgåerens plikter

For å begrense skadene som ferdselen kan medføre påhviler det enhver som ferdes i utmark en særlig plikt til å ta hensyn. I friluftslovens § 2 om ferdsel i utmark framgår det at retten til å ferdes forutsetter at det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Det kan virke som det er en generell utfordring knyttet til dette i dag, da det ofte tilrettelegges på en måte som senker terskelen for å ferdes også i fjellområdene. En konsekvens av det kan være at en tilrettelegger for brukergrupper som mangler kunnskap om hvordan en skal ta hensyn til eksempelvis reinen i sårbare perioder.

Allemannsretten:

§ 2.(Ferdse i utmark.)

”I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet.”

Reindriftslovens §65 er lite kjent for folk og det er generelt liten kunnskap om sørsamisk reindrift og reinens behov i sårbare perioder av året.

Reindriftsloven

§ 65.Ferdse i område hvor rein beiter

”De som ferdes i område hvor rein beiter, plikter å vise hensyn og opptre med varsomhet slik at reinen ikke unødig uroes eller skremmes under beiting, flytting mv. Særlig hensyn skal vises i forbindelse med reinens brunsttid, kalving, merking, skilling og slakting.

Fylkesmannen kan, etter anmodning fra vedkommende distriktsstyre eller fra reieneierne i området, stille vilkår for eller nedlegge tidsbegrenset forbud mot større arrangement, idrettsstevne, jakthundprøve eller liknende virksomhet som kan være til særlig skade for reindriften. Vedtaket må gjelde et bestemt angitt område og kan bare fattes etter at grunneier og kommune er hørt. Gjelder vedtaket et konkret arrangement, skal også arrangør høres.”

Naturmangfoldloven åpner i § 22 for å regulere ferdselsformer som kan være skadelig.

Naturmangfoldloven:

§ 22.(ferdselsregulering i utmark)

For å hindre skade eller ulempe for planter eller dyr kan Kongen gi forskrift om gjennomføring av større arrangementer i utmark og for naturstudier, fotografering mv. og for ferdselsformer som i særlig grad kan være skadelig.

Organisert ferdsel

I følge verneforskriften for nasjonalparken skal organisert ferdsel omsøkes.

Verneforskriften for Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark:

5. Ferdsel

5.1 Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2 Organisert ferdsel

Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf forvaltningsplan.

5.3 Sykling og bruk av hest

Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for bruk i forvaltningsplanen.

Det er tillatt med bruk av hest på dagens nivå i forbindelse med aktiviteter ved Nye Børgefjellskolen.

5.4 Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

Innenfor sone A, er det ferdselsforbud i perioden 20. juni – 25. juli.

5.5 Generelle unntak for ferdsel

Bestemmelsene i pkt. 5 gjelder ikke nødvendig ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsels-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver.

www.lovdato.no

Forskriften har gjort unntak for turvirksomhet i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger såfremt de ikke skader naturmiljøet. Guidete turer til fjelltoppene i perioder der reinen har behov for å trekke til fjells for avkjøling og for å komme seg unna insektene er uheldig, uansett i hvilken regi de forekommer. I de trange dalene bidrar ferdselen til mindre beitero for reinen. Det bør også vurderes om forstyrrelse på reinen i kalvingstiden omfattes av denne formuleringen om naturmiljøet eller om det hviler på friluftslovens § 2 og reindriftslovens § 65. I Lapponia er forbud knyttet til forstyrrelse av reinen og reindriften også tatt inn i forskriften for verneområdet i tillegg til den svenske reindriften. Det bør vurderes om dette bør gjøres også for Børgefjell nasjonalpark, da kunnskap om reindrift og forstyrrelser i mange tilfeller er begrenset.

Det er relativt få som søker om tillatelse til organisert ferdsel i nasjonalparken. I behandling av søknader til organisert ferdsel kan det stilles krav om kunnskap til sørsamisk reindrift og når og hvor ferdsel kan tillates. Slik kan nasjonalparkforvaltningen bidra til å legge til rette for et ansvarlig og bærekraftig reiseliv. I forvaltningsplanen vises det til en frivillig miljøsertifisering og guideopplæring, det anbefales at dette tas med videre i arbeidet med besøksstrategien.

Erfaringer med stor ferdsel på reinbeiteland i Jämtland

Länsstyrelsen i Jämtland jobber aktivt med informasjon om reindrift til brukerne av fjellene i Jämtland. De sørlige Jämtlandsfjellene, Sylarna og Helags har høy status i Sverige (Sveriges sørligste høyfjellsområde, Sveriges svar på Jotunheimen). I de sørlige Jämtlandsfjellene er det stor grad av tilrettelegging gjennom ledssystem som knytter fjällstationene og fjällstugorna sammen. Disse ledene har høy tilretteleggingsgrad. En kan slik si at brukerterskelen er senket. I tillegg til å bidra til at den totale ferdselen øker, inviterer en også andre brukergrupper inn i fjellområdene. Videre har en store reiselivsdestinasjoner som Åre og Funäsdalen m.fl. rundt fjellene med hoteller, leiligheter og fritidsboliger. Det samlede besøkstrykket i området er derfor stort.

Den Svenska turistforeningen (STF) har erkjent at ferdselen i perioder er utfordrende for samisk reindrift. Länsstyrelsen i Jämtland og STF gjør begge tiltak for å begrense den negative påvirkningen ferdselen har blant annet på samisk reindrift. De har iverksatt en rekke informasjonstiltak i form av video på web, brosjyrer, oppslag på vindskydd mv. STF stenger ned Storulvån fjällstation i kalvingstiden. Länsstyrelsen har også krav om søknad for organisert ferdsel som stiller krav til den som gjennomfører turen å innhente den nødvendige kunnskapen, länsstyrelsen vil vurdere om aktiviteten har negativ effekt på natumiljøet, fredete arter og reindriften.

Det kan synes som at utviklingen i Jämtland har gått så langt med stort besøkstrykk, høy grad av tilrettelegging og dermed også mange besøkende med lavt kunnskapsnivå (lav brukerterskel), at man ser behovet for å i større grad regulere ferdselen. Muligheter for å regulere ferdsel blir av myndighetene brukt som et argument for å etablere en stor nasjonalpark i Sylarna, Vålådalen og Helagsområdet. De berørte samebyene har så langt vært skeptiske til opprettelsen av nasjonalparken av ulike årsaker og prosessen har ved flere anledninger stoppet opp. Dersom en studerer utviklingen i de sørlige Jämtlandsfjellene kan det synes som at utviklingen har gått for langt og at det er få virkemidler for å regulere ferdsel når den først er etablert. Mange av tiltakene som nå gjøres blir dermed som brannslukking å betrakte, en føre var holdning i forhold til tilrettelegging av området tilrås derfor.

Nasjonalparkforvaltningen har fått ordnet en egen reinplakat som blant annet inneholder hvilket hensyn en som turgår må ta til reinen og reindrift.

Parallelle prosesser

Parallelt med at nasjonalparkstyret utarbeider besøksstrategi for nasjonalparken pågår det parallelle prosesser som til dels påvirker besøkstrykket til nasjonalparken. Kommunene rundt nasjonalparken arbeider med tilrettelegging av reiseliv, en del av dem ønsker å bli nasjonalparkkommuner. Det foregår ulike interreg-prosjekter, blant annet South Lapland som ønsker å øke besøkstrykket i regionen, det arbeides med forlengelse av Kungsleden, det etableres rekreasjonsløyper for snøscooter i randsonene, alt dette kan i ulik grad være med å styre besøkstrykket. Videre har Innovasjon Norge stort fokus på «Adventure-reiseliv» og knytter dette til nasjonalparkene.

Nasjonalparkforvaltningen bør så langt det lar seg gjøre være aktiv i de forum en kan påvirke, at kommunene velger å bli nasjonalparkkommuner kan bidra til å øke kunnskapsnivået i kommunene og gi et grunnlag for felles forståelse i arbeidet med besøksstrategier. Videre bør nasjonalparkforvaltningen søke å samarbeide med svenske myndigheter angående ferdsel fra svensk side. Kanskje kan man ta utgangspunkt i nasjonalparken og de etablerte naturreservatene på svensk side og utarbeide en felles informasjonsstrategi. Erfaringer fra grenseløst samarbeid finnes fra prosjektet «Grenselandet» ved Femundsmarka og Rogan. Informasjon om samisk bruk av området var sentralt i dette prosjektet.

Tiltak i besøksstrategien

Når nasjonalparkforvaltningen skal arbeide med besøksstrategien blir det viktig å vurdere hvilke turister en ønsker å legge til rette for. Besøksundersøkelsen viser at Byrkije/Børgefjell viser at nasjonalparken har puristiske brukere som i stor grad driver tradisjonelt friluftsliv.

Nøkkelen i besøksstrategiarbeidet blir å ha fokus på hva som kan aksepteres av ferdsel hvor og til hvilken tid, samtidig som en har fokus på de samlede effektene av inngrep og ferdsel for reindrifta. Eksempelvis ble etableringen av et turistanlegg i Harvassdalen (gjennom interreg prosjektet Norgefaraleden) i Nordland stanset nettopp fordi denne satsingen ikke var forenlig med samisk reindrift (Sametingets plenum, 1999).

Reinen som dyr har behov på lik linje som villreinen, videre er samisk reindrift avhengig av at drifta ikke forstyrres; samling til kalvemerking, brunsten, samling til slakting/skilling og under driving av flokker mellom ulike arealer. Reindriftnas adaptive kapasitet i området er strukket langt, det blir dermed viktig i besøksforvaltningsarbeidet å ha fokus på samlede effekter for reindriftnæringen slik at besøksstrategien ikke resulterer i ei utvikling som presser reindrifta over tåleevnen med påfølgende kollaps. I Norge har en hatt tradisjon for å forvalte nasjonalparkene etter Yellowstone-modellen; man forvalter områdene som villmark til tross for at de ikke er det (Riseth, 2016). I stedet for at samisk reindrift blir vernet mot ytre trusler risikerer en at vernet blir en trussel mot lokal og tradisjonell bruk.

Reindriften er allment anerkjent som en helt spesiell samisk næring, som danner et viktig grunnlag for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Nasjonalparkstyret og forvaltningen av nasjonalparkene må ha den nødvendige kunnskapen for å fatte de gode beslutningene som sikrer naturgrunnet for en bærekraftig reindrift i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. I besøksstrategien må kunnskap og informasjon om samisk reindrift inngå. Dette gjelder også kunnskapsheving blant forvaltningen (på flere nivåer), i informasjon fra nasjonalparkforvaltningen (som en del av den nye merkevarestrategien) og informasjonstiltak rettet mot barn og unge i form av naturveiledning.

Det blir avgjørende å balansere parallelle prosesser slik at en unngår bit for bit utnyttelse av landet på bekostning av reindrifta. Videre må nasjonalparkstyret være villig til å gjøre de grep som er nødvendige for å lage en besøksstrategi som sikrer en levedyktig samisk reindrift samtidig som Byrkije/Børgefjell nasjonalpark får de besøkende som områdene fortjener og ønsker. I forhold til andre nye ferdselsformer som kiting, sykkel og randonné må dette følges nøye og det må vurderes hvilke virkemidler en har, og om de ikke umiddelbart finnes bør nasjonalparkstyre jobbe for å innføre de nødvendige endringer. Den pressede situasjonen til reindrifta i dette området gjør at nasjonalparkstyret må ha en føre-var holdning til dette. På generelt grunnlag bør ikke nasjonalparkstyret tilrettelegge for stor ferdsel inn i verneområdene. Men heller se på mulighetene i randsonene, det må likevel poengteres at randsonene også er viktige områder for reindrifta og utvikling også i randsonene må skje i dialog med reindrifta.

Virkemidler

- Bevissthet overfor hva Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er, og hvilke besøkende en ønsker.
- Langsiktig og helhetlig planlegging for å unngå bit for bit tilrettelegging.
- Antall innfallsporter/startpunkter, bør ikke økes, og eventuelle utvidelser og tiltak på stier må vurderes nøye. Begrensning av kapasitet er et virkemiddel i seg selv.
- Føre var holdning og evaluering av tiltak med åpning for tilbakeføring dersom ikke ønsket effekt.
- Unngå å åpne for nye former for friluftsliv.
- Ikke iverksette tiltak som senker brukerterskelen for de besøkende.
- Være pådriver for dialog med aktører og myndigheter, danne grunnlag for felles forståelse.
- Grenseløst samarbeid.
- Informasjonsstrategi for å spre god informasjon om samisk reindrift.
- Proaktiv dersom gjeldende virkemidler ikke er god nok for å oppnå bærekraftig forvaltning.

Tilrettelegging og tilgjengeliggjøring i form av bruer er trolig det tiltaket som vil bidra til å styre ferdsele og senke terskelen for å ta i bruk områder i Børgefjell. Generelt anbefales det ikke å etablere nye bruer.

Kilder:

Berg-Nordlie, M. og Skålnes, S. 2012. Gåatome-laanta jih juhtemegeajnoeh - Distriktsgrenseendringer i reindrifta på 1990-tallet i Nordland og Nord-Trøndelag NIBR-rapport 2012:10

Byrkije sijte, 2015. Distriktsplan Byrkije sijte 2015-2019.

Colman, J E, Pedersen, C, Hjermann, D, Holand, Ø, Moe S R & Reimers E. 2003. Do wild reindeer exhibit grazing compensation during insect harassment? *Journal of Wildlife Management* 67:11-19

Danell, Ö 2004. Adaptive cycles and sustainability failures in Sami land use /Anpassningscykler och sammanbrott i samisk markanvändning. The 13th Nordic Conference on reindeer and reindeer husbandry research, Røros, Norway, 23-25 August 2004. – Rangifer Report No. 9 (2004): 64-65.

Eide, N. E., Hagen, D., Gundersen, V., Vistad, O. I., Fangel, K., Erikstad, L., Strand, O. & Blumentrath, S. 2015. Sårbarhetsvurdering i verneområder. Utvikling av metodikk for å vurdere sårbarhet for vegetasjon og dyreliv knyttet til ferdsel i verneområder i fjellet. – NINA Rapport 1191. 64 s. + vedlegg.

Eliasson, I., Knez, I., Ljungdahl, E., Hanneryd, O. Og Karlsson E. 2015. Fjäll som kultur. Länsstyrelsen Jämtland. 2015:24.

Evju, M., Hagen, D., Blumentrath, S. Og Eide, N. E. 2010. NINA rapport 543, Verdi- og sårbarhetsvurdering i Børgefjell nasjonalpark- med spesielt fokus på utvalgte lokaliteter og utfordringer knyttet til ferdsel.

Evju, M., Eide, N. E., Gundersen, V. & Rød-Eriksen, L. 2018. Sårbarhetsvurdering av utvalgte lokaliteter i Femundsmarka nasjonalpark. Røvassdraget, Grøtådalen og Valdalsfjellet. NINA Rapport 1482. Norsk institutt for naturforskning.

Fjellheim, S. Fragment av samisk historie: foredrag Saemien våhkoe, Røros. 1994

Fjellheim, S. 1998. Rapport fra registrering av samiske kulturminner i de foreslåtte verneområdene i Børgefjell og Verdalen, Snåsa og Lierne. Samisk kulturminneråd, Snåsa.

Fylkesmennene i Nordland og Nord Trøndelag, 2009. Forvaltningsplan for Børgefjell nasjonalpark.

Holthe, A. 2008. Reindriftas erfaringer og forslag til tillemplinger i vernet av større sammenhengende naturområder. Rapport fra prosjekt "Reindrift og Nasjonalparker".

Klima og miljødepartementet. 2016. St. Meld. 18 2015-16. Friluftsliv, Natur som kilde til helse og livskvalitet. www.regjeringen.no

Kuck, L., G. L. Hompland og E. H. Merrill. 1985. Elk calf response to simulated mine disturbance in southeast Idaho. *Journal of wildlife management* 9: 751-757.

Landbruksdirektoratet, 2016. Rapport nr 14/2016: Ressursregnskap for reindriftnæringen for reindriftsåret 1. april 2014 - 31. mars 2015

Lie, I., Vistnes, I. Og Nellemann, C. 2006. Hyttebygging i reindriftsområder. Omfang av hyttebygging, konsekvenser for reindrift, og plan- og saksbehandling i områder med samisk reindrift. Norut NIBR Finnmark.

Löf, A. 2014. Challenging adaptability. Analysing Governance of reindeer husbandry in Sweden. Ph. Dissertation. Umeå universitet. Department of political science.

Mossing, A. og Heggenes, J. 2010. Villrein og kiting på Hardangervidda. NVS notat 3/2010.

Naturmangfoldloven, hentet fra: www.lovdata.no

NIBIO, kilden kartdatabase: <https://kilden.nibio.no/>

Norsk institutt for naturforskning (NINA), 2004. Temahefte 27, "Villrein og samfunn".

Regjeringen, 2017. Hentet fra www.regjeringen.no: Landbruksdepartementet, reindrift og urfolks rettigheter.

Reindriftsforvaltningen, 2009. Reindrift, konsekvensutredninger etter plan og bygningsloven.

Reindriftsloven, hentet fra: www.lovdata.no

Riseth, J. Å. 2009. Reindrift og klimaendring. Klimaendringer og arktisk landbruk. Utfordringer og muligheter. Norut.

Riseth, J. Å. 2016. Norske nasjonalparker i samenes land. I Perspektiv til fremtidig areal- og miljøpolitikk i Sápmi, Sametinget.

Riseth, J. Å. Og Tømmervik, H. 2017. Klimautfordringer og arealforvaltning for reindriften i Norge. NORUT.

Rønningen, K. 2013. Arealpress i utmarka. Forskningsglimt nr 2/2013. Norsk senter for bygdeforskning.

Rønningen, K og Flemsæter, F. 2016. *Routledge International Handbook of Rural Studies*. Routledge. S: 312-322.

Sametinget, 1999. Sametingets plenum, møtebok 2/99.

- Skarin, A., Danell, Ö., Bergström, R., Moen, J. 2004. Insect avoidance may override human disturbances in reindeer habitat selection. *Rangifer* 24:95-103.
- Skarin A, Åhman B. 2014. Do human activity and infrastructure disturb domesticated reindeer? The need for the reindeer's perspective. *Polar Biol* 1–14. doi: 10.1007/s00300-014-1499-5.
- Svenska sametinget, 2009. Eallinbiras – Sametingets livsmiljøprogram, antagen av Sametingets plenum 090219.
- Svenska sametinget, 2017. ”Hållbar rennäring”, hentet fra: www.sametinget.se
- Sørensen, O. J. Brukerundersøkelse i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017. Oslo economics.
- Tjåehkere sijte, 2015. Tjåehkere sijte distriktsplan 2015- 2019.
- Tveraa, T., Stien, A., Bårdsen, B. J. Og Fauchald, P. 2013. Population Densities, Vegetation Green-Up, and Plant Productivity: Impacts on Reproductive Success and Juvenile Body Mass in Reindeer. *Plos one*; <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0056450>
- UNEP (2001): C. Nellemann, L. Kullerud, I. Vistnes, B. C. Forbes, T. Foresman, E. Husby, G. P. Kofinas, B. P. Kaltenborn, J. Rouaud, M. Magomedova, R. Bobiwash, C. Lambrechts, P. J. Schei, S. Tveitdal, O. Grøn og T. S. Larsen. GLOBIO. Global methodology for mapping human impacts on the biosphere. UNEP/DEWA/TR.01-3. Nairobi, Kenya.
- Vistnes, Ingunn og Christian Nellemann (2000): Når mennesker forstyrrer dyr. *Reindriftnytt* 2/3-2000.
- Vistnes I, Nellemann C. 2001. Avoidance of cabins, roads, and power lines by reindeer during calving. *Journal of Wildlife Management* 65:915–925.
- Vistnes, I. Og Nellemann, C. 2006. The matter of scales: a review of reindeer and caribou response to human activity. *Polar biology*, march 2007.
- Vorkinn, M. 2003. Ferdsel ut fra hytter i Rondane midt og sør, Oppland og Hedmark fylkeskommune.
- Vorren, Ø. 1986. Reindrifft og nomadisme på Helgeland.
- Warenberg, K., Danell, Ö., Gaare, E. Og Nieminen, M. 1997. Flora i reinbeiteland. Landbruksforlaget.
- Weladji, R., B. Og Holand, Ø. 2006. Influences of large-scale climatic variability on reindeer population dynamics: implications for reindeer husbandry in Norway. *Climate research (CR)* 2006; Volum 32. S. 119-127. NMBU
- Åhrén, I. 1988. Det samiska rummet. Åarjel-saemieh. Sørsamisk årbok 3, s. 117-122.

Lenker:

www.eklima.no

www.gislink.no

www.grenselandet.no

www.lovdatab.no

www.miljodirektoratet.no

www.nibio.kilden.no

www.sametinget.se (markanvändningsbeskrivelser svenske samebyer)

www.storslagnafjall.se

www.southlapland.se

www.ut.no

Personlige meddelelser:

Marit Berger

Tor Enok Larsen

Maths Mortenson

Tomas Nejne

Tore Tødås

Vedlegg

Innfallspor/startpunkter

Punktene 1 – 6 er vedtatte innfallspor i forvaltningsplanen.

1. Namsvatnet er hovedinnfallsport fra sørsiden. I perioden 15 juli til 1. oktober går det båtrute over Namsvatnet til punktene 1a, 1b og 1c. Årlig selges det 600 – 800 billetter på båtruta. Hovedmengden av ferdsel er i perioden båtruta går. Liten ferdsel på vinter og vår. Ca. 80 prosent går av på 1a for å vandre nordover i parken, enten langs Storelva eller i Virmadalen.
2. Smalvatnet i Namsskogan kommune. Brukes i hovedsak på sommer og høst. Skogsbilvei inn til parkeringsplass blir ikke vinterbrøytet. Brukes for tilgang til Namskroken, Bleikarvatnet og Jengselskardvatnet. Ca. 500 passeringer på sommersesongen. Fjellstyre har en utleiehytte og en åpen hytte i Namskroken.
3. Tomasvatnet i Grane kommune. Ca. 1.000 passeringer på sommersesongen. Brukes av de som skal besøke Jengelhyttene. Brukes også en del om vinteren og vårsesongen. Grane kommune har gitt dispensasjon for leiekjøring med snøscooter opp til verneområdegrensen slik at de som skal på tur får transport opp til Storelvdalshøgda. Innfallsport for de sentrale deler av Børgefjell (Jengelen, Gaukaren, Tjukkelvatna mfl.) Lett tilgjengelig fra Majavatn stasjon for de som tar tog.
4. Simskardet i Grane kommune, den mest brukte innfallsporten med ca. 1.700 passeringer i sommersesongen. Mye dagsbesøk hvor de besøkende går inn til Simskardhytta og tilbake. Mye vinterbruk. I området er det ca. 400 hytter og mange bruker Simskardet som turområde. Det kjøres skiløype inn til nasjonalparkgrense. Veien inn Simskardet (3 km) blir ikke vinterbrøytet) Simskardet brukes som startpunkt for de som skal besøke Kvigtind. Mye brukt utgangspunkt for turer i sentrale deler av Børgefjell.
5. Øyum i Hattfjelldal, innfallsport som gir tilgang til nordre deler av parken. Mellom 300 – 400 passeringer på sommersesongen. Lite vinterbruk, parkeringsplass blir ikke brøytet.
6. Oksvollen, innfallsport til Austre Tiplingan. Ca. 1.100 passeringer på sommersesongen. Gir tilgang til nordøstlige deler. Hovedbruken skjer på sommersesong, på vinteren kjører folk lengre inn til Sjånes (13) hvor det ofte er skuterspor inn i området.

Punktene 7 til 14 er ikke vedtatte innfallspor men blir benyttet ift. tilgjengelighet.

7. Lybekkdalen i Røyrvik, utgangspunkt for turer i søndre deler av parken (Henrikvatnet, Rurukvatnet mfl) Forholdsvis lite brukt område. Liten parkeringsplass på siden av hovedvei.
8. Leipikvatnet i Sverige. Svensk innfallsport til flere naturreservat, høy tilrettelegging. Brukes av de som skal besøke Orvassområdet (2 utleiehytter ved Orvatnet) Går sti inn til Orvatnet. Hovedferdsel juli, august og september. Noe ferdsel i april og mai.
9. Stekenjokk/Sipmikken. Liten parkeringsplass på siden av hovedveg som benyttes av de som besøker Sipmikkområde. Bru over elva gir lett tilgjengelighet til området. Populært område i april/mai frem til det blir ferdselsforbud i området. Også mye besøk i sommersesongen.

10. Stekenjokk/Jetnammen. Parkeringsplass i en tidligere grustak som benyttes av de som besøker områdene ved Jetnamsklumpen. Hovedferdsel i sommersesong. Også en del ferdsel på vårvinter. Sti inn til Jetnavsvatnet skal være unntatt ferdselsforbudet. Jetnavsfjellet er det høyeste fjellet i Nord-Trøndelag og derfor et populært turmål.
11. Stekenjokk/gruveområdet. Parkeringsplass hvor det tidligere var gruvedrift. Benyttes av besøkende nordøstlige deler av Børgefjell, dvs. Ranseren, Sakenvatnet, Rotnan mfl. Forholdsvis lite brukt, hovedbruken er sommer/høst
12. Stekenjokk/Saxån. Parkeringsplass ifb. med svensk tursti inn til Ranserstugan. Benyttes av besøkende nordøstlige deler av Børgefjell, dvs. Ranseren, Rotnan mfl. Forholdsvis lite brukt, hovedbruken er sommer/høst. Statskog har en åpen bu i vestre ende av Ranseren
13. Sjønes i Hattfjelldal. Brukes mest om vinteren til besøk i nordøstlige deler. Hytteeiere i Austre Tiplingen har dispensasjon for transpost med snøscooter fra Sjønes og det er derfor ofte løype innover til Austre Tiplingen. Kommunal rekreasjonsløype passerer også Sjønes og går over til Sveige, noe som letter tilgangen til den nordøstlige spissen av verneområdet. Statskog har utleiehytte ved Vestre Tiplingen, det er mulig å leie transport inn til hytta om vinteren.

Helikopterbruk

En registrerer også at en del leier helikoptertransport på svensk side for å bli flydd inn til riksgrensen. Dette gjelder spesielt i nordøstre del. Er aktør i Klimpfjäll som tilbyr slike tjenester.

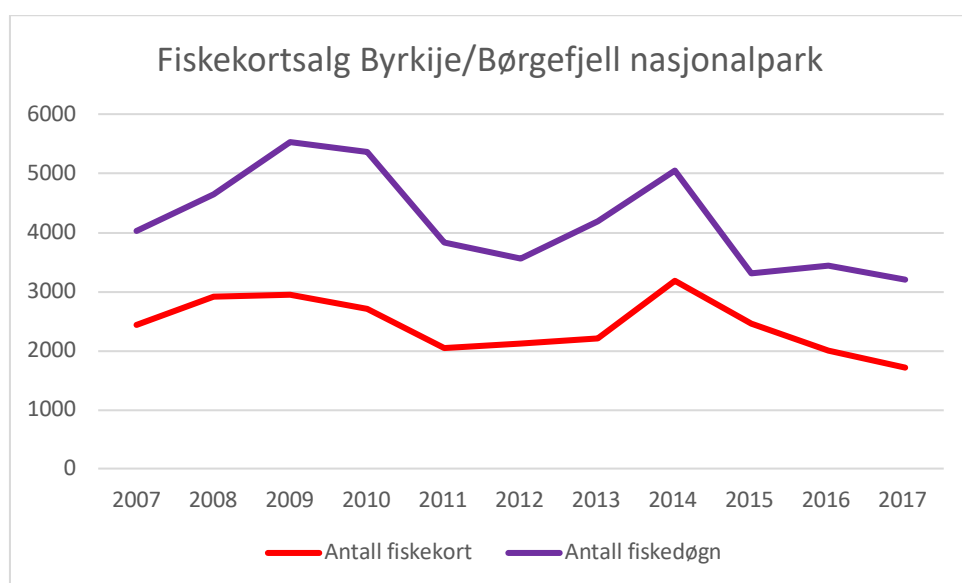
Overnatting i utleiehytter

Område	Antall overnattingsdøgn per år
Tiplinghytta	100
Vefsn jeger og fiskerforening	450
Grane jeger og fiskerforening	412
Røyrvik fjellstyre	700
Namsskogan fjellstyre	400
Totalt	2062

Tall hentet fra forvaltningsplanen, supplert med opplysninger fra Statskog angående Tiplinghytta som ligger i Austre Tiplingan landskapsvernområde.

Salg av fiskekort

År	Antall fiskekort	Antall fiskedøgn
2007	2433	4032
2008	2907	4644
2009	2945	5527
2010	2708	5360
2011	2045	3834
2012	2125	3561
2013	2204	4188
2014	3179	5043
2015	2459	3308
2016	2003	3439
2017	1714	3206

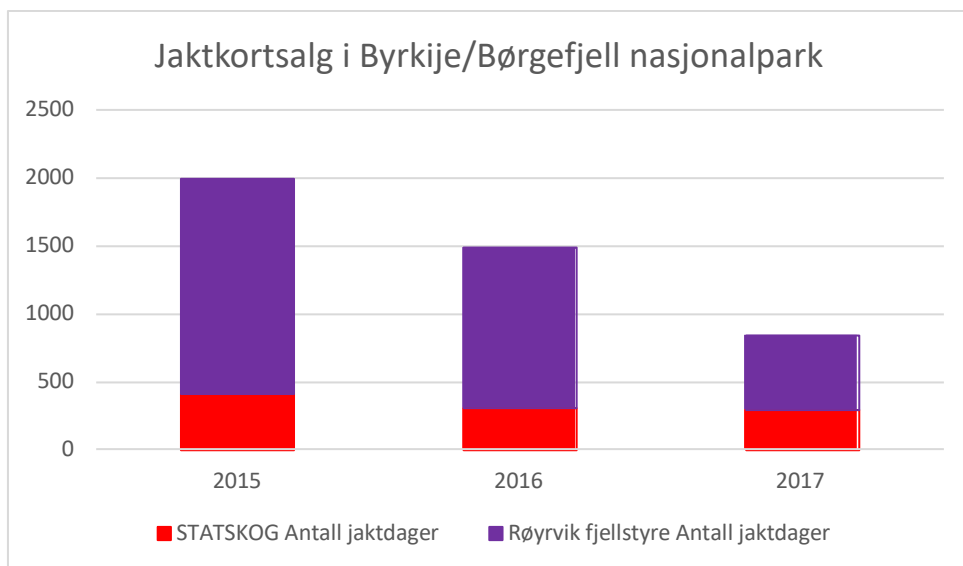
Oversikt over solgte fiskekort i Byrkije/Børgefjell nasjonalpark (Børgefjellkortet og Namsskogan statsallmenning). Namsskogankortet og Norgeskortet er ikke med i denne statistikken og kommer i tillegg*.

1

¹ * Forutsetning utregning antall fiskedøgn; antall dager* antall. For uke *7, for sesong *10, for familie dag *3, for familie uke *21. Børgefjellkortet *5

Salg av jaktkort

Årstall	STATSKOG	Røyrvik fjellstyre
	Antall jaktdager	Antall jaktdager
2015	413	1583
2016	310	1178
2017	294	547

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2018/334-0

Saksbehandler: Tore Tødås

Dato: 08.11.2018

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Børgefjell nasjonalparkstyre	42/2018	28.11.2018

Besøksstrategi for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark - mål og strategiske grep

Forvalters tilrådning:

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre vedtar følgende føringer og mål for det videre arbeid med besøksstrategien for nasjonalparken:

- Hovedmålet i besøksstrategien for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark skal være å sikre og ta vare på verneverdiene i nasjonalparken. Dette fordi verneverdiene også er besøks- og opplevelsesverdiene som etterspørres jfr. brukerundersøkelsen. Ved å ta vare på, og forvalte området ihht. formålet med vernet bevares særpreget til glede for den enkelte besøkende og for kommende generasjoner.
- En skal beholde og rendyrke merkevaren Børgefjell som opplevelsen av «villmark» med få tekniske installasjoner og liten grad av tilrettelegging. Tyngre tilretteleggingstiltak utover nødvendige skjøtselstiltak gjennomføres ikke i nasjonalparken.
- Merkevaren Børgefjell skal være et alternativ til majoriteten av norske nasjonalparker. Da som et område med lite ferdsel, ingen rødmerkede stier eller turistforeningshytter. Merkevaren Børgefjell skal kommunisere at dette er et område hvor de besøkende er overlatt til seg selv, at en må ha kunnskap og utstyr til å takle tøffe forhold.
- Bidra til å gi de besøkende gode opplevelser gjennom god kvalitet på innfallsporter, startsteder og utkikkspunkt. Dette også for å gi en opplevelse av nasjonalpark.
- Tilrettelegging for økt lokal verdiskapning gjennom reiseliv og handel skal skje utenfor nasjonalparken. Dette også med grunnlag i at det meste av infrastruktur ligger utenfor verneområdet. Den lokale verdiskapningen kan skje med utgangspunkt i merkevaren Norges nasjonalparker.
- I verneformålet er det nedfelt at ivaretagelse av naturgrunnlaget i nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Besøksstrategien ivaretar dette når det legges opp til at økt aktivitet skal skje utenfor nasjonalparken, tilknyttet eksisterende infrastruktur.
- Samarbeide med kommunene om å legge til rette for økt lokal verdiskapning gjennom nasjonalparkkommunestatusen. Kommuner som er nasjonalparkkommune prioriteres spesielt i besøksstrategien.
- Arbeide for at nasjonalparkkommunenes besøksstrategier er i tråd med nasjonalparkens besøksstrategi.

- Være en aktiv part i informasjonsarbeidet om verneområdet ved bruk av merkevaren Norges nasjonalparker. Da både via internett, som er den mest brukte kilde jfr. brukerundersøkelsen, med nye brosjyrer og informasjonsplakater. Informasjonen skal utformes i tråd med besøksstrategien for området. Viktig mål for informasjonsarbeidet skal være å gi besøkende korrekt informasjon som også ivaretar verneverdiene. Ved å bruke merkevaren er målet å bli hovedkilden til informasjon som også kommunene, lokale bedrifter og destinasjonsselskapet kan benytte.
- Bidra til at området blir et attraktivt besøksmål med grunnlag i merkevaren Norges nasjonalparker og merkevaren Børgefjell. Dette gjennom samhandling med nasjonalparkkommunene, næringsaktørene i regionen, tilgrensende nasjonalparkstyret, besøkscenter og destinasjonsselskaper.
- Bevissthet om at det vil bli økt ferdsel og trykk på området som følge av internasjonale- og nasjonale reiselivstrender. Besøksstrategien må ta høyde for at det vil bli økt ferdsel til området uansett strategiske grep hvor økt slitasje, økt forstyrrelser og mer forsøpling kan bli resultat. Gjennom en aktiv besøksstrategi må det være et mål å forebygge negative effekter av økt ferdsel i området.

Byrkjve nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre ber nasjonalparkforvalter utarbeide utkast til besøksforvaltningsplan ihht. vedtatte føringer og mål med forslag til tiltak for å oppfylle målene i besøksstrategien.

Saksopplysninger

I styremøte 30.11.2015 sak 29/2016 ble det fattet følgende vedtak:

«Byrkije nasjonalpaarkhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre vedtar oppstart av planarbeidet med besøksforvaltningsplan for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og Austre Tiplingan/Luvlie Diehpell landskapsvernområde.

Byrkije nasjonalpaarkhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre vedtar at nasjonalparkforvalter utarbeider en prosjektplan for planarbeidet jfr. veileder for besøksforvaltning i norske verneområder (M-415 | 2015)

Besøksforvaltningsplan skal bygge på forvaltningsplanen for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark»

Utkast til prosjektplan ble forelagt rådgivende utvalg i møte 30.11.2016 i Namsskogan familiepark.

Prosjektplanen ble godkjent av styret på møte samme dag i sak 22/2016 hvor det ble fattet følgende vedtak:

«Byrkije nasjonalpaarkhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre vedtar det framlagte utkastet til prosjektplan for utarbeidelse av besøksforvaltningsplan for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og Austre Tiplingan/Luvlie Diehpell landskapsvernområde med følgende tillegg/endringer:

- *Kap. 3 kunnskapsgrunnlag, tema bruksanalyse reindrift. Under status tas inn at bruksanalysen utarbeides i tett dialog med de lokale reindriftsutøverne (Sijtje og Samebyer)*
- *I strategiarbeidet bør det også fokuseres på tiltak med tanke på universell utforming og brukergrupper med redusert funksjonsevne»*

I styremøte 15.03.17 ble det i sak 5/2017 fattet vedtak om gjennomføring av brukerundersøkelse for Børgefjell nasjonalpark og i sak 6/2017 ble det fattet vedtak om å gjennomføre bruksanalyse reindrift.

Rådgivende utvalg ble orientert om arbeidet med brukerundersøkelse og bruksanalyse reindrift på møte 22.11.2017 i Hattfjelldal.

Resultatene fra brukerundersøkelsen ble presentert for nasjonalparkstyret på møte 21.03.2018. På styremøte 11.10.2018 ble det gitt en orientering om bruksanalyse reindrift.

Følgende kunnskapsgrunnlag er nå på plass for utarbeidelse av besøksstrategi:

- Verneforslag for Børgefjell nasjonalpark med konsekvensutredninger – 2002
- Verneforskriften - 2003
- Forvaltningsplan - 2009
- Verdi- og sårbarhetsvurdering for Børgefjell nasjonalpark – 2010 – NINA-rapport 543
- Brukerundersøkelse – 2018
- Bruksanalyse reindrift – 2018
- Status gjennomførte skjøtselstiltak – oppfølging av verdi- og sårbarhetsvurdering for Børgefjell nasjonalpark.
- Ferdselstillinger på innfallsporter.
- Oversikt over lokalt reiseliv.
- Oversikt over hytteutleien i verneområdet
- Registrerte kulturminner - offentlig baser.
- Oversikt over tekniske installasjoner - SNO-feltdagbok
- Informasjon om naturtyper, geologi og arter gjennom offentlige baser.

Nasjonalparkstyret har arbeidet med utformingen av hovedmålene/strategiene i flere styremøter. I styremøte 20.06 ble følgende protokollert:

«Behandling:

Nasjonalparkforvalter orienterte om status i prosessen, hvilket kunnskapsgrunnlag som forelå og videre arbeid for å få på plass resterende kunnskapsgrunnlag. Hva som var styrets rammer gjennom verneforskriften og rammen i bestillingen med å lage en besøksstrategi. Styret ble utfordret på å komme med foreløpige innspill/synspunkter på hovedmålene i en besøksstrategi og hvordan merkevaren Børgefjell skulle utvikles sammen med merkevaren Norges nasjonalparker.

Følgende tilbakemeldinger ble gitt i møtet:

- *Ønskelig at evt. tilrettelegging og utvikling skjer i randsonen.*
- *Ved at infrastrukturen til lokale aktører ligger utenfor verneområdet (senger, bespisning, kassaapparat mm) er det også viktig at hovedfokus er i randsonen for derigjennom å legge til rette for økt lokal verdiskapning uten at det går på bekostningen av verneverdiene.*
- *Viktig å bevare nasjonalparken slik den er i dag uten videre tekniske inngrep, noe som er ihht. verneformålet.*
- *Rendyrke merkevaren Børgefjell som «villmark»/«urørt» i tråd med resultatene fra brukerundersøkelsen. Børgefjell skal fortsatt være området for de som ikke ønsker mye tilrettelegging. Det skal ikke legges opp til masseturisme inne i nasjonalparken. Det kan vurderes tiltak/tilbud i ytterkant av parken for å kanalisere ferdsel generert av dagsbesøkende.*
- *Korrekt informasjon om nasjonalparken og verneverdier er veldig viktig, dette må gjenspeiles i besøksstrategien der nasjonalparkstyret må ha en aktiv rolle som offisiell informasjonskanal hvor merkevaren også implementeres. Nasjonalparkforvaltningens rolle må her inngå som en del av den totale kundereisen.*
- *Ivaretagelse av den lokale historien og bruken av området bør også inngå i besøksstrategien.*
- *Nasjonalparkens besøksstrategi må gjenspeiles i besøksstrategien til nasjonalparkkommunene slik at det er felles mål og tiltak for gjennomføring.*

Vedtak

Byrkjje nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre konkluderer med følgende punkt.

- *Det enkelte styremedlem skriver ned tanker om innhold og mål i besøksstrategien som sendes til nasjonalparkforvalter. Dette kan da danne grunnlag for videre diskusjon i neste møte».*

Styrets medlemmer har ut fra vedtak den 20.06 blitt utfordret til å komme med skriftlige innspill til besøksstrategien til styremøte 11.10.

Ut fra styrets tidligere diskusjoner i møte og skriftlige innspill fremlegges nå utkast til mål og strategiske grep for en framtidig besøksstrategi for diskusjon i rådgivende utvalg og nasjonalparkstyret.

Vedlegg:

Deler av kunnskapsgrunnlag er publisert på:

http://nasjonalparkstyre.no/Borgefjell/Planer_og_publicasjoner/

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2018/17623-0

Saksbehandler: Tore Tødås

Dato: 07.11.2018

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Børgefjell nasjonalparkstyre	43/2018	28.11.2018

Bestillingsdialog 2019 for Børgefjell nasjonalpark og Austre Tiplingan landskapsvernområde.

Forvalters tilrådning:

Byrkjje nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre delegerer gjennomføringen av bestillingsdialogen til arbeidsutvalget og nasjonalparkforvalter.

Begrunnelse:

På grunn av at bestillermøte 1 - 2019 ikke er gjennomført er det ikke mulig for nasjonalparkstyret å sette opp prioritering av tiltak for 2019. Ut fra at det ikke er behov for å sette i gang nye skjøtselstiltak i 2019, og i påvente av godkjent besøksstrategi mener styret at tiltaksporteføljen for 2019 vil være begrenset. Styret mener derfor at arbeidsutvalget gis myndigheten til å sette opp prioriteringen av evt. tiltak som foreslås gjennomført.

Saksopplysninger

Styrets vedtekter § 8.2 Skjøtsel og tilrettelegging:

Som forvaltningsmyndighet skal styret ut fra naturmangfoldlovens § 33 og verneformålet i de enkelte verneforskrifter vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging. Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet.

Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsesplaner. Styret skal etablere et nært samarbeid med Statens naturoppsyn lokalt (fjellstyrene og fjelltjenesten).

Nasjonalparkstyret skal utarbeide årlige prioriteringer av skjøtelses- og forvaltningstiltak i verneområdene.

Det skal være en bestillingsdialog mellom styret og Miljødirektoratet. Styret tildeles årlig midler til skjøtsel og forvaltning til prioriterte tiltak i henhold til vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsesplaner. Tildelingene skjer over budsjettet til Miljødirektoratet ut i fra de budsjettmessige rammer det enkelte året.

Bestillingsdialogen er en formalisert prosess mellom forvaltningsmyndigheten og SNO lokalt for å sikre god dialog og forutsigbarhet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats og gjennomføring av tiltak i felt. Bestillingsmøtene er en arena for rapportering fra SNO lokalt, drøfting av status, utfordringer og tiltaksbehov. Dette er et grunnlag for forvaltningsmyndighetens innmelding av behov for oppsynsinnsats og gjennomføring av tiltak, samt innmelding av behov for tiltaksmidler til MD/SNO.

For 2018 fikk Børgefjell nasjonalpark 935.000 kr. til følgende skjøtselstiltak:

- Kloppelegging og omlegging av sti i Simskardet
- Kloppelegging og omlegging av Jengelstien
- Rydding og kartlegging av søppel i verneområdene.
- Rehabilitering av brygger ved Namsvatnet.
- Ny bru Storelvdalen til erstatning for ødelagt bru (supplerende tildeling)

Status for pågående kloppeleggingsprosjekt er at de er påbegynt men ikke ferdigstilt. Det meste av arbeid ble gjennomført i 2018, men det gjenstår noe arbeid før prosjektene er fullført. Ferdigstilling i 2019 gjennomføres med allerede tildelte midler og vil ikke kreve ny søknad om midler, arbeidet står mao. som restanse på tildelte midler.

Prosjektet med rydding og kartlegging av søppel ble gjennomført sommeren 2018 innenfor økonomisk ramme. Rapport er under utarbeidelse og skal være ferdig til februar 2019. Prosjektet søkes ikke videreført neste år, men anbefales gjennomført på nytt om 5 – 10 år.

Når det gjelder rehabilitering av brygger ved Namsvatnet har det vært dialog med anleggseier Røyrvik kommune om finansiering av tiltaket med mål om ferdigstilling i 2019. Det avventes tilbakemelding fra kommunen før evt. disponering av midler foretas.

Kloppeleggingsprosjektene er gjennomført som skjøtselstiltak for ivaretagelse av verneverdiene ihht. verdi- og sårbarhetsvurdering for Børgefjell nasjonalpark (NINA rapport 543). Status ved utgangen av 2018 er at det meste av nødvendig kloppelegging er gjennomført. Det er kun arbeid som står i restanse fra 2018 som skal gjennomføres i 2019. Dette betyr at det i årene som kommer ikke vil være aktuelt med nye kloppeleggingsprosjekt i nasjonalparken. Det vil si kloppelegging i nye områder eller

forlengelse av eksisterende klopplegging lengre inn i området. Dette selvfølgelig med forbehold om at det kan oppstå skjøtselsbehov pga. økt slitasje.

I Austre Tiplingan landskapsvernområde er det aktuelt å gjennomføre klopplegging på deler av Tiplingsstien. Her er det tidligere gjennomført tiltak i regi av Statskog med rydding og steinlegging på deler av stien. Steinleggingen er av eldre dato og har etter hvert forsvunnet ned i myra, det er derfor aktuelt å foreta klopplegging i disse områdene. Uansett er det ikke aktuelt å gjennomføre tiltak på denne stien i 2019.

Bestillermøte 1 for 2019 blir i år ikke gjennomført i forkant av styremøte, noe som medfører at arbeidsutvalget ikke kan fremlegge en egen tilrådning til nasjonalparkstyret. Bestillermøte 1 gjennomføres fredag 7. desember og det er etter dette møtet arbeidsutvalget kan sette opp prioritert liste over aktuelle tiltak for søknad om midler.

Føringene for disponeringen av de statlige tiltaksmidler for verneområdene – post 1420.31 fremgår av brev av 24.10.2018 fra Miljødirektoratet. I brevet presiseres det at budsjettpost 1420.31 er en statlig investeringspost og ikke en tilskuddspost, innmeldingen skal utelukkende være for midler til tiltak i regi av styret som forvaltningsmyndighet, og ikke en liste over tiltak som kommuner, private aktører eller andre ønsker å utføre. Videre står det at innmeldingen skal være forvaltningens liste over prioriterte tiltak som planlegges gjennomført i 2019, ikke en flerårig tiltaksliste inkludert tiltak som ikke skal gjennomføres i 2019.

Så i utgangspunktet er det tiltak initiert av nasjonalparkforvaltningen alene, eller i samarbeid med grunneier (Statskog) eller andre offentlige myndigheter som kan finansieres ved tiltaksmidlene. En forutsetning er at tiltaket er forankret i en forvaltningsplan, sårbarhetsanalyse eller godkjent besøksstrategi.

Ettersom nasjonalparkstyret er i prosess med utarbeidelse av besøksstrategi er det pr. dato ingen godkjente besøksforvaltningstiltak som er kvalifisert for tiltaksmidler. Med besøksforvaltningstiltak menes her tilretteleggingstiltak på innfallspor, skilting, utarbeidelse av brosjyrer, informasjonsplakater, kart, nettsider mm. med ny merkevare. Målet er at besøksstrategien skal bli ferdigstilt i 2019 hvor en da får en tiltaksliste som grunnlag for søknad om midler 2020. Skulle det dukke opp kvalifiserte tiltak i løpet av 2019 kan det være mulig å søke midler som tildeles gjennom supplerende tildelinger.

Et aktuelt tiltak for gjennomføring er etablering av vinterparkeringsplass i Fiplingdalen. Dette i forbindelse med at Simskardet er et populært utfartsområde om vinteren. Utfordringen i området er at mangel av parkeringsplasser medfører parkering på privat hytteparkering, parkering langs fylkesvei til hinder for alminnelig trafikk, brøyting og utrykningskjøretøy, samt at gårdsvei og gårds plass for grunneier blir benyttet til parkering. Grane kommune har derfor tatt initiativ til å få etablert vinterparkeringsplass ved fylkesvegen som en løsning på parkeringsproblemet, dette i dialog med Statens vegvesen, hytteeierforeningene, grunneier, Statskog og nasjonalparkforvalter. Nasjonalparkstyrets andel i prosjektet kan være å bidra med tiltaksmidlene for opparbeidelse av parkeringsplass. Statens vegvesen er forespurt om å inkludere snøbrøyting av arealet i sitt anbudsdokument, mens Grane kommune inngår leieavtale med grunneier på arealet til avkjørsel og parkeringsplass.

Alternativet med å brøyte veien (3 km) inn Simskardet til parkeringsplass anses uaktuelt og vil ikke være fordelaktig for verneverdiene i nasjonalparken. Grane kommune skal utarbeide en mer detaljert prosjektbeskrivelse som kan forelegges i bestillermøte 1

Hvis det blir etablert nytt reingjerde i Simskardet må stien på sørsiden legges om. Her kan det også bli aktuelt med litt klopplegging og tilrettelegging for bekkekryssing. Dette vil være et mindre prosjekt som kan finansieres innenfor tidligere tildelte midler.

Videre prosess gjennomføres som følger:

- Orientering i rådgivende utvalg 28.11.2018
- Styrebehandling samme dag, etter møtet i rådgivende utvalg
- Bestillermøte 1 mellom SNO-lokalt (fjellstyre og fjelltjenesten) og AU 07.12.2018
- Prioriterte tiltak legges inn i elektronisk søknadssenter.
- I løpet av mars/april 2019 gjennomføres bestillermøte 2. (under forutsetning av tildeling av midler)

Konklusjonen blir at saken legges fram for rådgivende utvalg og nasjonalparkstyret slik at det gis muligheter for innspill og diskusjon før bestillermøte 1.

Vedlegg:

- Brev fra Miljødirektoratet av 10.11.2017 vedr. rammer og opplegg for verneområdestyrer - Innmelding av behov for tiltaksmidler og bestilling av tjenester av SNO – 2018
- Rapport - gjennomførte skjøtselstiltak på stier i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark – status november 2018.

Nasjonalparkstyrever og verneområdestyrever

Trondheim, 24.10.2018

Deres ref.:
2018/12402

Saksbehandler:
Line-Kristin Larsen

Rammer og opplegg for verneområdestyrever - Innmelding av behov for tiltaksmidler og bestilling av tjenester av SNO - 2019

Elektronisk søknadscenter (ESS) skal benyttes for innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder. Frist er 10. januar 2019.

1. Post 1420.31 – Midler til tiltak i verneområder

Innmelding av tiltak

- Ved innmelding om tiltaksmidler for nasjonalpark- og verneområdestyrever skal styret være avsender med eget unikt navn, ikke fylkesmannen.
- Budsjettposten 1420.31 er en statlig investeringspost og ikke en tilskuddspost. Innmeldingen skal utelukkende være for midler til tiltak i regi av styret som forvaltningsmyndighet, og ikke en liste over tiltak som kommuner, private aktører eller andre ønsker å utføre.
- Innmeldingen skal være forvaltningens liste over prioriterte tiltak som planlegges gjennomført i 2019, ikke en flerårig tiltaksliste inkludert tiltak som ikke skal gjennomføres i 2019.

For Hardangervidda nasjonalpark og tilhørende verneområder hvor det ikke er forvaltningsstyre ennå, skal fylkesmannen som forvaltningsmyndighet ivareta innmeldingen for 2019.

I tillegg til hovedtildelingen basert på innmelding i ESS fordeles det midler via 3 supplerende tildelinger gjennom året for å dekke utforutsette utgifter som oppstår utenom den årlige søknaden om midler. Det kan søkes på både post 1420.31 og post 1420.21. Søknad om midler via supplerende tildelinger sendes som e-post til line-kristin.larsen@miljodir.no.

Prioritering av tiltak

Det overordnede målet for tiltaksmidlene er at de skal brukes slik at naturtilstanden i verneområdene bedres. Ved bruk av midlene følges derfor bestemte prioriteringer, se vedlegg 2; Strategi for bruk av tiltaksmidler.

Om lag 27 % av verneområdene i Norge er truet, basert på opplysninger i Naturbase, som fortløpende oppdateres av forvaltningsmyndigheten for verneområdene. Miljødirektoratet har et mål om at maksimalt 20 % av norske verneområdene er truet innen 2020. For å kunne nå dette målet, er det viktig at tiltak som bedrer tilstanden til verneverdiene prioriteres høyt. For nasjonalparker er slitasje og forstyrrelse av dyrelivet blant de største truslene, mens det for landskapsvernområder er manglende skjøtsel som er en av de viktigste trusselfaktorene.

Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtelsesplan, merkevarestrategi, samt andre relevante styringsdokumenter.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink, rynkerose og stillehavspøsters er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011, DN-rapport 2013-1 og Rapport M-588, 2016). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges ved innmelding av behov for midler til slike tiltak, og metodene som er gjengitt i planene skal benyttes.

Fellingsinstruksen gjelder ikke for tjenesteytere som ikke er kontraktet gjennom SNO, dvs at deres virksomhet må følge den ordinære jaktlovgevingen, med de rammene og begrensningene i blant annet virkemiddelbruken som ligger i denne.

Besøksforvaltning og implementering av merkevaren Norges Nasjonalparker

Stortinget har gjennom behandlingen av friluftsmeldingen bestemt at merkevaren *Norges nasjonalparker* skal implementeres. Dette blant annet for at verneområdene våre skal gis et felles uttrykk og framstå mer helhetlig. All informasjon knyttet til ny merkevare legges fortløpende ut i [Designmanualen](#). Her fins lenker til samtlige veiledere og andre skriv tilknyttet merkevaren.

Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til merkevaren Norges nasjonalparker og være forankret i en besøksstrategi, og alle henvendelser knyttet til merkevare kan rettes til merkevare@miljodir.no.

Besøksstrategi

Alle nasjonalparker skal ha levert en besøksstrategi innen 2020. Arbeidet med besøksforvaltning i de enkelte verneområdene må tilpasses behov og kompleksitet. Miljødirektoratet har laget en veileder for enkel besøksstrategi tilpasset verneområder med relativt lite besøk og få utfordringer knyttet til de besøkende.

Besøksstrategien regnes som en del av forvaltningsplanen og skal på lik linje med forvaltningsplan inn til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Den skal også ut på høring før endelig godkjenning. Det vil ikke bli tildelt midler til etablering av innfallsporter eller lignende tiltak uten en godkjent plan for besøksforvaltning. Eksempler på ferdige besøksstrategier og veiledningsmateriell for

besøksstrategier og innfallsporter finner dere i [Designmanualen](#). Forvaltningsmyndigheten bør bidra til å dele sine resultat med hverandre, ved å tilføye strategier og plakater som vedlegg (PDF) på sine respektive verneområder i Naturbase.

Nytt i ESS fra og med 2019 er at det skal hakes av for om besøksstrategi er under utarbeidelse/ferdig eller ei.

Verneskiilt

Rammeavtalen med Grafika AS om levering av verneskilt og underskilt, skal brukes av alle som skal bestille slike. Skiltstenger må anskaffes av den enkelte. Se også eget [Notat om festeanordninger for verneskilt](#).

For bestilling av skilt se Grafikas hjemmesider <https://www.grafika.no/verneskilt>. Se også [Retningslinjer for bruk av verneskilt \(juni 2018\)](#).

Vi ber dere melde inn *totalt behov for midler til nye verneskilt/underskilt* i 2019. Prisgrunnlag per skilt er kr 200, mens skiltstenger er kr 100. Innmeldingen gjøres i ESS, og det skal benyttes én linje der også antall skilt/stenger tallfestes i merknadsfeltet.

Kartlegging og overvåking

Overvåking av bevaringsmål (evt. annen kartlegging/overvåking) som ønskes gjennomført av SNO, skal synliggjøres i vedlagte bestillingsskjema.

Nytt for i år er at post 1420.31 også kan brukes til nødvendige utredninger i forkant av tiltak, informasjonstiltak og skjøtsels- og tilretteleggingstiltak.

Behov for større kunnskapsinnhentinger som f.eks. sårbarhetskartlegginger, brukerundersøkelser, kartlegging av dyreliv o.l. meldes inn på post 21. Det er ikke behov for å melde det inn på post 31 i ESS i tillegg.

2. Innmeldinger av diverse andre behov

Forvaltningsplaner

Forvaltningsplaner er viktige verktøy i forvaltningen av verneområder. Det er behov for å effektivisere arbeidet med forvaltningsplaner, og for å gjøre forvaltningsplanen til et mer dynamisk planredskap. Miljødirektoratet har derfor utviklet Forvaltningsplan på nett for verneområder (FPNV) <https://fpnv.naturbase.no/>.

Alle nye planer, samt planer som er i oppstartsfasen, skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Det er utarbeidet en detaljert brukerveiledning for FPNV.

Bevaringsmål

Bevaringsmål som skal følges opp må legges inn i Fagsystem for verneområdeforvaltning (NatStat). NatStat er oppgradert (m.a. tilpasset til NiN2.1) og ryddet for ufullstendige/feilførte bevaringsmål. En testversjon av NatStat er tilgjengelig. Når det er verifisert at systemene fungerer, vil

produksjonsversjonen av NatStat gradvis åpnes for bruk. Brukere som behersker bevaringsmålarbeid i test, kan be om brukerrettigheter til produksjonsversjonen. Forvaltningsmyndigheten oppfordres til å gå nøye gjennom bevaringsmålene som ligger i reviderte NatStat, og endre, evt. slette uaktuelle mål. Alle bevaringsmål i NatStat skal overvåkes i samsvar med oppsatt overvåkningsfrekvens. Før nye bevaringsmål legges inn i NatStat, må rutiner for overvåking avtales med SNO, eventuelt med andre aktører. Bevaringsmål som er ufullstendige, feilførte, eller som ikke overvåkes i samsvar med angitt frekvens kan bli slettet. Overvåkningsapplikasjonen NatReg driftsettes samtidig med nye NatStat. Vi anbefaler at all overvåkning skjer ved hjelp av NatReg (for iOS eller Andriod).

Miljødirektoratet forventer at følgende bevaringsmål planlegges for innlegging i NatStat i 2019:

1. Når nye forvaltningsplaner utarbeides, skal forvaltningsmyndigheten utarbeide bevaringsmål for det aktuelle verneområdet der dette er aktuelt.
2. Forvaltningsutfordringer (bevaringsmål) som er omtalt i eksisterende forvaltningsplaner, og som forvaltningsmyndigheten ønsker å følge opp gjennom tiltak/skjøtsel i 2019 eller 2020.
3. Øvrig tiltak/skjøtsel som forvaltningsmyndigheten ønsker å følge opp i 2019 eller 2020.
4. Bevaringsmål som bestilles av Miljødirektoratet, enten gjennom embetsoppdraget eller avtales med den enkelte forvaltningsmyndighet

Restaurering av myr og annen våtmark

Innmelding av behov for midler til restaureringstiltak over post 1420.38 skal 2019 gjøres fra egen inngang i ESS. Fristen for innmelding av potensielle restaureringsarealer (både innenfor og utenfor verneområder; i tråd med *Plan for restaurering av våtmark i Norge*) er også 10. januar 2019.

Sjøfuglovervåking

I 2015 laget Miljødirektoratet et utkast for overvåking av sjøfugl i verneområder. Målsettingen rettet seg spesifikt mot hekkende sjøfugl. Året etter lanserte Miljødirektoratet et felles system i Artsobservasjoner (Miljodir_sjøfugl_verneomraader) for å registrere slike overvåkingsdata. Rammeverket for denne overvåkingen er ennå ikke bestemt, men Miljødirektoratet planlegger likevel å gjennomføre slik overvåking også i 2019.

I 2018 fikk syv fylker tildelt midler (Oslo og Akershus, Telemark, Aust- og Vest-Agder, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Trøndelag og Nordland). I utkastet nevnt over ble det åpnet for årlig overvåking i Telemark og Aust- og Vest-Agder. Miljødirektoratet ber derfor om at disse fylkene også søker om midler i 2019. Øvrige fylker som fikk midler i 2018 kan også søke for 2019, men vil bli prioritert etter de fylkene som sto uten midler i 2018.

Søknaden må inneholde følgende: Hvilke verneområder ønskes overvåket, beløp (eks. mva.), og hvem som skal utføre overvåkingen. Eventuelle behov for bistand fra SNO (transport, overvåking) må også framgå.

Overvåking av sjøfugl i verneområder finansieres over en annen budsjettpost enn 1420.31, og skal *ikke* meldes inn i ESS. Vi trenger likevel oversikt over behov for 2018 raskt, særlig av hensyn til SNO og eventuell koordinering.

Søknader om støtte sendes til tore.opdahl@miljodir.no, og frist for å melde inn slike behov er 10. januar 2019.

Ferdsestallere

Behov for elektroniske ferdestallere meldes inn i ESS. Dette gjelder både de som ikke har og de som allerede har ferdestallere tilgjengelig. Den totale etterspørselen avgjør om Miljødirektoratet må investere i nye tellere, eller om det er tilstrekkelig å rullere de omlag 120 tellerne vi har pr i dag. Miljødirektoratet mener det er viktig både ut fra hensynet til kostnader, kompetanse og personellressursen at tellerne eies og driftes av direktoratet. Dataene fra tellerne går inn i én og samme base, og kan dermed brukes både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Tellere skal primært benyttes ved før- og etterundersøkelser ved større tilretteleggingstiltak, ved nødvendig kartlegging av ferdestall ved utarbeidelse av besøksstrategier, eller som del av overvåkingsprogrammer. Normalt er det tilstrekkelig med tellinger 1-2 sesonger, med eventuelle gjentakelser etter 8-10 år. Behov for personalressurser i felt fra SNO for oppsetting og drift, meldes inn i bestillingsskjemaet. SNO eller en av SNOs tjenesteytere (etter avtale med SNO) skal bistå ved utsetting og innrapportering av koordinater, stedsnavn og innlegg i basen.

Marint søppel

Det er flere av verneområdestyrene som melder inn behov for opprydding av søppel. Dette kan i enkelte av områdene være en stor utgiftspost. Miljødirektoratet har en egen tilskuddspost (post 71) som omhandler marin forsøpling. Forvaltningsmyndigheten vil her kunne oppfordre frivillige og ideelle organisasjoner og stiftelser, private bedrifter, selvstendige kommunale og interkommunale selskaper og samarbeidsorganer (som friluftsråd) til å søke (se egen post i ESS) for så å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene.

3. Innspill til prioriteringer og bestilling av personalressurser fra SNO-personell og deres tjenesteytere

Bestillingsmøtet mellom forvaltningsmyndigheten og SNO-L er en formalisert prosess for å sikre god dialog og forutsigbarhet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats og gjennomføring av tiltak i felt som SNO kan utføre. **Bestillingsmøte 1** avholdes i november/desember hvor rapport og erfaringer fra året som har gått gjennomgås. Både forvaltningsmyndighet og SNO bidrar med sine erfaringer og diskuterer utfordringer og behov for kommende år. Bestillingene sendes inn (se under) og etter at budsjettildelingen er gjennomført (februar/mars), gjennomføres **bestillingsmøte 2** hvor endelig prioritering av SNOs innsats avtales.

I forslag til statsbudsjett for 2019 står følgende under postbeskrivelsen av 1420.31 (utdrag):

"Behovet for, og prioritering av oppsynet i verneområda blir drøfta mellom forvaltningsstyresmakta i det enkelte verneområde og Statens naturoppsyn. Dei skal òg drøfte kva for tiltak i vedtekne forvaltnings- og skjøtselsplaner forvaltningsstyresmakta ønskjer at Statens naturoppsyn skal gjennomføre på deira vegne. Det er ein føresetnad at Statens naturoppsyn sine oppgåver og aktivitetar i verneområda vert samordna med tildelinga av midler til tiltak i verneområda slik at det blir ein effektiv bruk av dei samla ressursane til tiltak i verneområda".

SNO er selv ansvarlig for planlegging, prioriteringer og økonomi for gjennomføring og rapportering av tilsyns- og kontrolloppgaver (SNOs kjerneoppgaver). Det er likevel viktig at forvaltningsmyndigheten drøfter faglige utfordringer og tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsyn- og kontrollvirksomheten for kommende år.

Forvaltningsmyndighetene kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, overvåking, vedlikehold, tiltak i verneområder (informasjons-, restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak) og lignende. Bestilling av slike tiltak (bestillingsoppgaver) fra SNO-lokalt drøftes på bestillingsmøtet.

Bestillingsoppgavene sendes SNO (postmottak@miljodir.no) på vedlagte bestillingsskjema (se vedlegg 1). SNO vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver, samt kapasitet og kompetanse for øvrig.

Opgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner må avklares med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt, dette for å vurdere muligheten for å samkjøre ønskede tiltak.

Spørsmål vedgående bestilling av oppgaver kan rettes til SNO-sentralt v/Randi Boe randi.boe@miljodir.no eller Heidi Ydse heidi.ydse@miljodir.no.

Nasjonale satsningsområder og prioriteringer av SNO-ressurser for 2019

Miljødirektoratet ønsker at SNO i 2019 prioriterer følgende oppgaver:

- Restaurering av myr og annen våtmark. Tiltak som får midler over post 1420.38 til dette formålet får høy prioritet.
- Det er avsatt 3 mill til å styrke kapasitet og kompetanse til uttak av uønskede treslag som sitka eller norsk gran utenfor sitt naturlige utbredelsesområde der de fortrenger stedegne arter, j.fr modell for restaurering av myr og annen våtmark.
- Tiltak for å ivareta prioriterte arter.

4. Elektronisk søknadssenter

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klar for innmelding i løpet av uke 48. Innmeldte behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Dette med bakgrunn i at Regjeringen fra og med 2015 innførte «nettoføringsordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen».

Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv R-116 fra Finansdepartementet.

Dersom klimatiske forhold eller andre faktorer gjør at enkelttiltak kan og bør realiseres før det formelle tildelingstidspunktet, må tiltaket forhåndsklareres med Miljødirektoratet ved Line-Kristin Larsen (line-kristin.larsen@miljodir.no)

Forhåndsklaringen forutsetter at tiltaket er prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges både inn med prioritering i ESS og formidles i form av e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for innmelding i ESS er **10. januar 2019**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

5. Rapportering

Nasjonalpark- og verneområdestyrer skal rapportere mer-/mindreforbruk i forbindelse med Endelig årsrapport (EÅR; pr 31. des. 2019). Samtidig med EÅR skal det i 2019 rapporteres på enkelttiltak finansiert over post 1420.31 via Elektronisk Søknadssenter. Manglende rapportering kan få konsekvenser for neste års tildeling.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, og hvor det ikke er aktuelt å omdisponere til annet prioritert tiltak, må fortløpende rapporteres til Miljødirektoratet. Det vil da bli frigjort ledige tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Vedlegg

1. Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs
2. Strategi for bruk av tiltaksmidler 2015-2020

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør
naturavdelingen

Morten Kjørstad
avdelingsdirektør
Statens Naturoppsyn

Kopi til:

Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet for verneområder

D. Strategi for bruk av tiltaksmidler

Det overordna målet for forvaltning av verneområder er at verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde skal ivaretas. I forslaget til statsbudsjett for 2015 (Prop.1S (2014-2015)) sies det slik:

«Dei verna områda representerer store ressursar og høve til opplevingar, samtidig som dei sikrar naturverdiar og områda sin funksjon som leveområde for planter og dyr. God forvaltning i desse områda som byggjer opp under verneformålet slik at verneverdiane ikkje blir reduserte eller øydelagde som følgje av inngrep eller bruk som ikkje er berekraftig er ein føresetnad, både for å ta vare på dei økosystema som er sikra for framtidige opplevingar og for verdiskaping i utmarkskommunane no og i framtida».

Gjennomføring av konkrete, praktiske tiltak i verneområdene er en del av forvaltningen av verneområdene og skal sammen med praktisering av verneforskriften og annet arbeid bidra til å oppnå disse målsettingene. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde gir de ytre, formelle rammene for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres.

Det overordnede målet er at tiltaksmidlene skal brukes slik at naturtilstanden i verneområdene bedres.

Målet for tiltaksarbeidet i verneområdene er at andel truede verneområder skal reduseres til 20 % innen 2020.

Rapportering av gjennomførte tiltak, rapportering av bruk av midler og dokumentasjon av resultater blir sentralt for å vurdere om målet nås.

De sentrale utfordringene for arbeidet med tiltak i verneområder kan kort oppsummeres slik:

- Andelen truede verneområder går ikke ned, på tross av styrket innsats. Et økt antall verneområder, men en stabil andel truede områder innebærer at antall truede områder har økt.
- Mange helt nødvendige restaurerings- og skjøtselstiltak er svært kostbare, særlig gjelder dette restaurering av våtmark og uttak av fremmede treslag som sprer seg aggressivt inn i og innen verneområder.
- Skjøtselstiltak i verneområder krever oppfølging over mange år. Allerede igangsatte prosjekter binder en stadig større del av tildelte midler, og begrenser

handlingsrommet. Å oppgi allerede igangsatt skjøtsel innebærer som hovedregel at investeringen går tapt.

- Vedlikehold av tilretteleggings- og informasjonstiltak (besøksforvaltningstiltak) binder tilsvarende som for skjøtselstak en stadig større del av tildelte midler.
- Et økt antall nye aktører er blitt forvaltningsmyndighet for verneområder og dermed også ansvarlig for bestilling og oppfølging av tiltak. Dette innebærer et stort opplærings- og informasjonsbehov. I tillegg vil det være en balansegang mellom de nasjonale faglige føringer for bruk av tiltaksmidlene og et ønsket lokalpolitisk rom for prioritering.
- Stor variasjon er et kjennetegn ved norsk natur, og et «typisk fylke» strekker seg fra hav til høyfjell. Å gi anbefalinger om valg av metodikk ved skjøtsel krever kunnskap om og kompetanse på svært mange ulike naturtyper. Det er stort behov for videre forskning og kunnskap- og kompetanseutvikling. Dette vil gi grunnlag for klarere anbefalinger/forutsetninger om metodikk fra Miljødirektoratet til forvaltningsmyndighet generelt og i konkrete saker.
- Fortsatt landbruksdrift og spesielt tilgang på beitedyr er viktig for skjøtsel av kulturbetingede naturtyper i verneområder. Avstand mellom verneområde og gårdsbruk med beitedyr er en kritisk faktor for å gjennomføre skjøtsel i mange verneområder
- Overvåking av tilstand og overvåking av effekten av gjennomførte tiltak må skaleres opp.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler

Nedenfor gis en oversikt over hvilke prioriteringer som vil bli fulgt ved fordelingen av tiltaksmidlene til skjøtsel og besøksforvaltning. I tillegg er det noen andre faktorer som også vil ligge til grunn for prioriteringene.

For å sikre at tiltak i verneområder gir størst mulig miljøgevinst og skjer på en mest mulig kostnadseffektiv måte, er det avgjørende at en har en god forvaltningsplan som basis jf. også postbeskrivelsen for post 1420.31. For nasjonalpark- og verneområdestyrene som er i gang med en forvaltningsplanprosess, skal en flerårig tiltaksplan ligge til grunn for prioriteringene.

Tiltak med formål om å redusere trusler skal være rettet mot den/de viktigste truslene i det aktuelle området..

For skjøtelsprosjekter gjøres følgende prioriteringer:

- Prioritet 1: Pågående skjøtelsprosjekter. Ramsarområder har høyeste prioritet.
- Prioritet 2: Tiltak i områder som er akutt truet og med behov for skjøtsel. Ramsarområder har høyeste prioritet.
- Prioritet 3: Tiltak i områder med identifiserte trusselfaktorer, men der det ikke er behov for akutte tiltak

For områder under prioritet 2 over er det ikke aktuelt å prioritere midler til besøksforvaltningstiltak før det er iverksatt tiltak mot trusselen/trusslene og situasjonen er under kontroll. Et unntak fra dette er dersom forstyrrelse er trusselen og dersom problemet kan løses ved besøksforvaltningstiltak.

For besøksforvaltningstiltak gjøres følgende prioriteringer:

- Prioritet 1: Ferdigstilling av påbegynte tiltak som fremmer eller er nødvendige for å ivareta verneformålet.
- Prioritet 2: Tiltak i verneområder som har utarbeidet besøksstrategi som en del av forvaltningsplanen. I perioden 2014 – 2017 vil det bli prioritert midler til de fire nasjonalparkene (Hallingskarvet, Rondane, Jotunheimen og Varangerhalvøya) som er utvalgt som piloter for å utvikle besøksstrategier. Det vil være et årlig økende finansieringsbehov i pilotperioden.
- Prioritet 3: Tiltak i områder der det er akutt behov for å ivareta verneverdiene. Følgende prioritering skal legges til grunn i slike områder (i prioritert rekkefølge):
  - 1) Tiltak som ivaretar verneverdiene
  - 2) Formidling av verneverdier
  - 3) Tiltak for å fremme friluftslivet
- Prioritet 4: Etablering av første gangs informasjonstavler i områder hvor det er behov

Fylkesmennene tildeles et samlet beløp til vedlikehold av informasjonsmateriell, skilting m.v. For kommuner og nasjonalpark-/ verneområdestyrer meldes behov for vedlikehold inn gjennom bestillingsdialogen i tråd med tidligere praksis.

I tillegg til overstående prinsipper for fordeling av tiltaksmidler, skal følgende tillegges vekt ved prioritering mellom likeartede tiltak:

- ◆ Kostnadseffektivitet, ut fra et mål om mest mulig forbedring av tilstand pr. krone
- ◆ Samfinansiering med andre aktører
- ◆ Prosjekter som involverer/drives med dugnadsinnsats av grunneiere, frivillige lag og foreninger.

Andre forhold

Erfaringer med tiltak i verneområder over de siste årene har gitt erfaringer med rekke problemstillinger. Flere slike problemstillinger og retningslinjer for fordeling av midler omtales under.

Kartlegging

Tiltaksposten skal i utgangspunktet ikke benyttes til generelle kartlegginger. Kartlegging som er nødvendig for å planlegge tiltak kan finansieres over denne posten.

Planavklaring og forprosjektering

For større tiltak som krever planavklaring skal dette foreligge så langt som råd før tiltaket innmeldes, slik at det ikke gis midler til et tiltak som i realiteten ikke kan igangsettes samme budsjettår. Midler til forprosjektering kan tildeles. Tillatelse fra grunneier skal foreligge før tiltaket blir vurdert.

Installasjoner i verneområder

Større besøksanlegg og installasjoner i verneområder må være del av en besøksstrategi for kunne bli prioritert. Fugletårn er et tiltak som går igjen i bestillingsdialogen, og ofte er det her snakk om svært dyre anlegg. Eventuelle nye installasjoner av denne typen kan finansieres over tiltaksposten, men det vil være krav om betydelig samfinansiering for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforhold og vedlikeholdsansvar avklares på forhånd.

Tiltak utenfor verneområder

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor enkelte verneområder, er en ofte avhengig av at naturtilstanden utenfor verneområdet er god. I noen tilfeller vil det derfor være nødvendig å gjennomføre tiltak både innenfor og utenfor verneområdene for å ivareta verneverdiene innenfor verneområdet. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere utenfor verneområdet.

Bruk av plantevernmidler i skjøtsel av verneområder

Skal man få bukt med fremmede arter eller gjengroingsarter i verneområdene, må metodikk som gir et realistisk tidsperspektiv for bekjempelse vurderes, og det må legges vekt på effekten og kostnader av de ulike metodene. Store kostnader til gjentatt manuell rydding kan vanskelig forsvares i en større sammenheng dersom avgrenset og forsvarlig bruk av plantevernmidler kan fjerne trusler fra et verneområde. Kjemikaliebruken må vurderes i forhold til hvor sterkt arten truer verneverdiene på kort og på lengre sikt. Behovet for tiltak og aktuelle metoder må vurderes konkret i det enkelte tilfelle, og det er forvaltningsmyndigheten for det enkelte verneområde som skal foreta disse vurderingene.

Typeområder

For å ivareta naturtyper som er avhengig av skjøtsel og med vekt på regional variasjon, foreslås det å utrede en ordning med nasjonale typeområder. Det må først gjennomføres en analyse for å identifisere hvilke områder som skal velges ut. Skjøtselen i typeområdene skal være mer intensiv og dekke større areal enn i andre verneområder. Ved behov for forsknings- og utviklingsarbeid i forbindelse med skjøtelsesmetoder, overvåking med mer skal dette legges til disse områdene. Kunnskap fra typeområdene skal brukes i andre liknende verneområder. Ved begrenset ressurstilgang, skal typeområdene prioriteres høyt. Kriterier som legges til grunn for utvelgelse;

- Området har forvaltningsplan eller skjøtelsesplan
- Området skal ha bevaringsmål, være basiskartlagt og følge et etablert overvåkningssystem

Gjennomførte skjøtselstiltak på stier i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark

Status november 2018

Innhold

Innledning.....	3
Gjennomførte skjøtselstiltak	4
Djupvasstien	4
Virma	4
Orvassdalen	5
Smalfjellet (Namskroken).....	5
Jengelstien.....	6
Simskardet.....	7
Øyum	8

Innledning

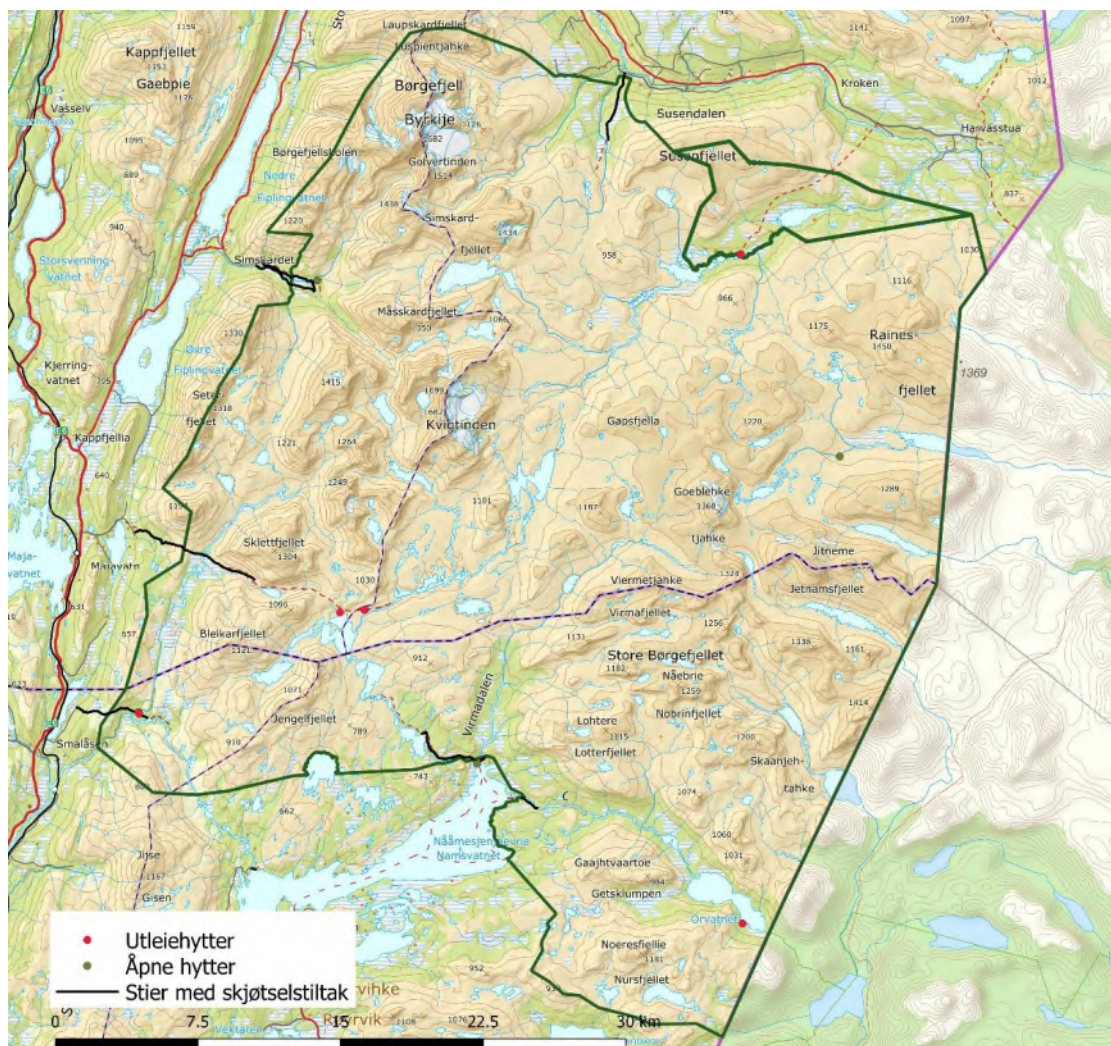
Dette dokument beskriver kort gjennomførte skjøtselstiltak i Børgefjell/ Byrkije nasjonalpark og evt. planer for videre skjøtsel.

Utgangspunktet for skjøtselen har vært foreslåtte tiltak i NINA-rapport 543: «Verdi- og sårbarhetsvurdering i Børgefjell nasjonalpark - med spesielt fokus på utvalgte lokaliteter og utfordringer knyttet til ferdsel». Rapporten ble utgitt i 2010 på grunnlag av feltarbeid gjennomført i 2009. Kunnskapen fra verdi- og sårbarhetsvurderingen har vært supplert med kunnskap fra forvaltningsplanen fra 2009 og erfaringsbasert kunnskap etter befaringer i området.

Målet med alle tiltak har vært å forebygge og hindre videre slitasje på utsatte lokasjoner pga. ferdsel. Videre at tiltakene skal medføre at skadede områder revegeteres. Det er ikke gjennomført andre tiltak en klopplegging og omlegging av sti for å få reparert skader i terreng.

Status i november 2018 er at det meste av nødvendige skjøtselstiltak er gjennomført. I 2019 er målet å få ferdigstilt pågående skjøtselstiltak gjennom supplerende klopplegging, dette er da klopplegging som av ulike årsaker ikke ble gjennomført i 2018. En ser ikke at skjøtselstiltakene vil bli forlenget videre innover Børgefjell.

Kartet under viser, med svart strek stitraseer med skjøtselstiltak. Det er ikke gjennomført tiltak på hele de inntegnede traseene. Bare på punkter med behov for klopplegging eller omlegging. Hvor stor andel av stitraseene det er gjennomført skjøtselstiltak på varierer pga. ulike behov og utfordringer. Ut fra kartet ser en også at skjøtselstiltakene er begrenset til ytterkantene av verneområdet. Det vil si fra innfallsport og et stykke inn i nasjonalparken.

Gjennomførte skjøtselstiltak

Videre i dette dokument gis det en kort beskrivelse av gjennomførte tiltak pr. lokasjon. Det henvises til beskrivelse i verdi- og sårbarhetsvurderingen på hvert tiltak hvis dette er beskrevet.

Djupvasstien

Lengde: 4.500 m.

Gjennomføringsperiode 2009 - 2018

Beskrivelse verdi- og sårbarhetsvurdering side 34 - 40

Skjøtselstiltak på en av de mest belastede stiene i området. Ca. 80% av besøkende som benytter skyssbåten bruker stien langs Jengelvassdraget. Tidligere mye slitasje, spesielt i nedre deler av stien. Langs traseen fra Namsvatnet til Djupvatnet er det områder med myr og fuktig grunn med dårlig slitestyrke.

Gjennomført tiltak har vært klopplegging og omlegging av sti til fastmark. Tiltaket er ferdigstilt og det er ikke aktuelt med skjøtselstiltak videre oppover langs vassdraget.

Virma

Lengde 630 meter

Gjennomført 2007 og 2016

Beskrivelse verdi- og sårbarhetsvurdering side 34 - 40

Klopplegging av sti fra Virmahytta, via hengebru og 200 meter oppover Virmadalen. På stistrekket var det myrområder med skader pga. ferdsel, dette gjaldt spesielt fra Virmahytta til hengebru. Dette området ble klopplagt i 2007, skadene er nå lite synlige pga. at myrene er revegetert. I 2016 ble det klopplagt fra hengebru og 200 meter opp mot Virmadalen. Dette pga. slitasje i traseen, hengebrua kanaliserer ferdselen i området slik at slitasjonen ble konsentrert på området.

Kloppleggingen og stiryddingen hadde også som mål å få styrt ferdselen utenfor sameleiren som ligger på Virmanesset. Tiltaket ligger i sin helhet utenfor verneområdet. Videre innover dalen spres

ferdselen og gir forholdsvis liten slitasje. Området innover dalen kan beskrives som relativt robust med god slitestyrke i tett gressmyr. Fra sameleir og inn til Sapmanelva har reindriftra ferdelsesvei som også blir brukt av besøkende. Tiltaket er ferdigstilt og det er ikke aktuelt med skjøtselstiltak videre innover dalen

Orvassdalen

Lengde: 980 meter

Skjøtselsår 2015

Beskrivelse verdi- og sårbarhetsvurdering: ikke kartlagt

Fra brygge ved Namsvatnet til hengebru over Orvasselva er det mye myrområder. På disse var det på enkelte punkter stor slitasje pga. ferdsel. I tillegg var det etablert flere stitraseer sør for elva.

Klopplegging og omlegging ble utført som skjøtselstiltak i 2015. Skader på myr revegeteres og blir mindre synlig.

Tiltaket er ferdigstilt og det er ikke aktuelt med skjøtselstiltak videre innover dalen. Etter hengebru spres ferdsel seg på begge sider av elva.

En ser noe slitasje det første stykket fra brua, men slitasjen anses som akseptabelt da dette gjelder begrenset lengde.

Smalfjellet (Namskroken)

Lengde: 4.100 meter

Gjennomføringsperiode 2012 – 2017

Beskrivelse verdi- og sårbarhetsvurdering side 81 - 83

Fra innfallsport ved Smalvatnet til Mattisflya i Namskroken er det over flere år gjennomført skjøtselstiltak pga. slitasje. Sti går i myr- og fuktige områder, for å hindre videre slitasje er deler av stien klopplagt eller lagt om til fastmark. På enkelte områder er det også lagt geonett. Hyttene i Namskroken genererer en del av trafikken. Over Storelva er det hengebru, etter brua spres trafikken og slitasjen blir mindre. Men ned til Mattisflya er det blitt gjennomført tiltak pga slitasje i myr. Tiltaket er ferdigstilt og det er ikke aktuelt med skjøtselstiltak videre

Jengelstien

Lengde: 7.000 meter

Gjennomføringsperiode 2014 - 2017

Beskrivelse verdi- og sårbarhetsvurdering side 68 - 73

Stien er en av de mest brukte i Børgefjell. Hyttene ved Jengelen er en av årsaken til trafikken, i tillegg fører stien inn til et av de mest populære områdene av Børgefjell. Dvs. Jengelen, Litl-Kjukkeltvatnet, Gaukaren med flere. Nærhet til jernbanestasjon på Majavatnet er også medvirkende årsak til trafikken på denne stien. På Storelvhøgda (utenfor verneområdet) har Grane kommune fjelltrimpost

Stitråse går mye på myr og i fuktskog med liten resistens for slitasje. Det er tidligere foretatt kloppelegging av sti (utført av Statskog), til dette ble det brukt trykkimpregnert terrasseplank. Denne planken er nå erstattet med ny kloppelegging.

I tillegg til at kloppeleggingen skal hindre videre slitasje er det også et mål om å få kanalisert ferdselen til nordsiden av Orekelva. Området øst for Storelva var tidligere vanskelig fremkommelig pga. mye myr og krattområder som medførte at det ble etablert flere stitråser i området. Det var også en del ferdsel sør i dalen pga. hengebru som var plassert i nedre del, denne er nå fjernet. Målet med å kanalisere ferdselen til en sti er å redusere påvirkningen for hele området.

Tiltaket skal ferdigstilles i 2019 ved å gjennomføre supplerende kloppelegging på utsatte punkter, det er lite aktuelt med videreføring av tiltaket øst for Orekvatnet. Etter Orekvatnet går stien på fastmark og fjell om slitasjeskadene blir derfor mindre.

Simskardet

Lengde: 7.500 meter

Gjennomføringsperiode 2016 - 2017

Beskrivelse verdi- og sårbarhetsvurdering side 84 - 87

Simskardet er den mest brukte innfallsporten til Børgefjell. Det spesielle med innfallsporten er at antall dagsbesøkende er høyt. De fleste som bruker innfallsporten går inn til Simskardhytta på dagsbesøk. Grane kommune har fjelltrimpost ved hytta, denne har de siste 4 år i gjennomsnitt hatt 440 registreringer pr. år. Ferdselstelleren i Simskardet viser i gjennomsnitt 1.800 passeringer i perioden juni – september.

Langs stitraseen er det mye myrområder og fuktskog hvor det fort blir slitasjeskader pga. ferdsel. Etter at det ble etablert reingjerde i Simskardet ble første del av stien liggende innenfor reingjerde, noe som medførte vanskelig fremkommelighet pga. at området ble opptråkket.

Skjøtselstiltaket ble klopplegging og omlegging av sti, på første del ble stien klopplagt og lagt utenfor reingjerdet. Videre ble det foretatt klopplegging innover stien til Simskardhytta. På søndre side av Simskardelva er det også sti som går i myrlent terreng, denne stitraseen er omlagt flere ganger tidligere pga. slitasjeskader. Som en del av tiltaket er deler av stitraseen nå klopplagt. Deler av stien planlegges omlagt hvis det blir etablert reingjerde på sørsiden av Simskardelva. Det er bruer over Golverskardelva, Bisseggelva, Rørskardelva og Simskardelva. I forbindelse med skjøtselstiltakene med klopplegging og bruer kan det være aktuelt å få etablert Simskardrunden som et tilbud til dagsbesøkende.

Fra Simskardhytta og Bisseggelvb bru spres trafikken seg utover i de ulike skard og det er lite spor å se etter ferdsel. Det er derfor uaktuelt med videre skjøtselstiltak innover dalene.

Tiltaket skal ferdigstilles i 2019 ved å gjennomføre supplerende klopplegging på utsatte punkter i eksisterende trase og evt. omlegging som følge av etablering av reingjerde i Simskardet sør.

Øyum

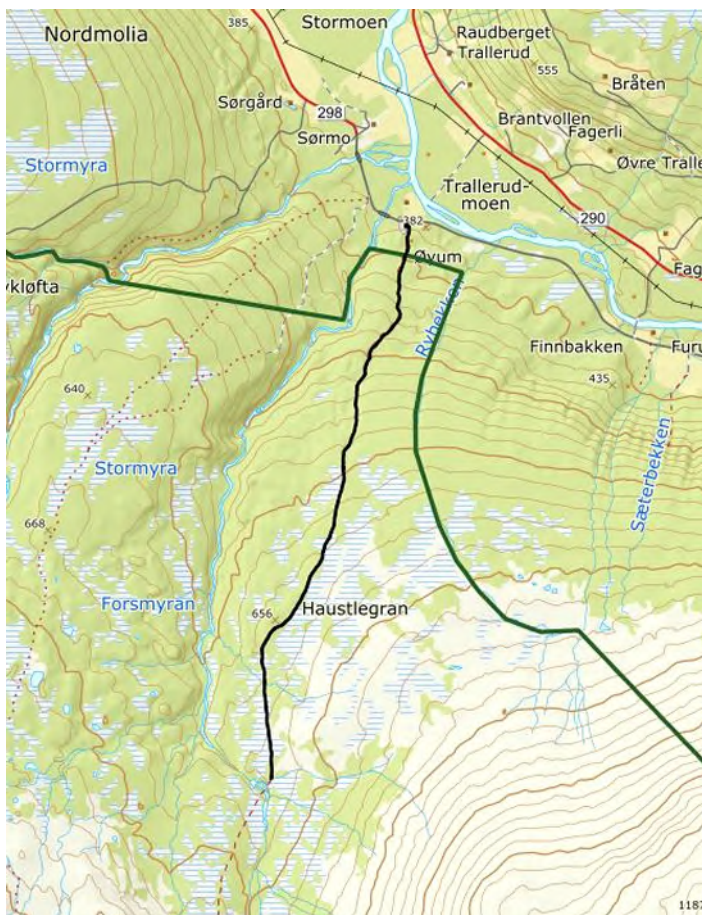
Lengde: 3.800 meter

Gjennomføringsperiode 2017 - 2019

Beskrivelse verdi- og sårbarhetsvurdering side 49 - 53

I området fra Sørmoen, Øyum og Furuheim er det flere etablerte stier som er blitt brukt for ferdsel inn i området. Noen av disse går i områder med myr og fuktskog som lett gir slitasjeskader. Spesielt områdene ved Stormyra og Forsmyra som blir beskrevet som et kalkrikt myrområde med vegetasjonen som er sårbar for ferdsel/barmarkskjøring.

Som skjøtselstiltak ble det valgt å prioritere stien øst for Litle Susna via Hustlægran og frem til elvekryssing. Et av målene for valget var å få kanalisert ferdselen bort fra rikmyrområdene vest for elva. Tiltaket som er gjennomført er klopplegging og omlegging til fastmark. Tiltaket gjennomføres frem til elvekryssing av Litle Susna. Etter dette punktet spres trafikken seg mer ut i terrenget da elvekryssing for enkelte kan være en barriere. Etter elvekryssingen er det fortsatt tydelig sti oppover mot Legdevatnet, men slitasjen er forholdsvis mindre ift. første del av stien. Tiltaket skal ferdigstilles i 2019 ved å gjennomføre klopplegging på utsatte punkter, det er lite aktuelt med videreføring av tiltaket sør for Litle Susna.

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2018/18470-0

Saksbehandler: Tore Tødås

Dato: 07.11.2018

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Børgefjell nasjonalparkstyre	44/2018	28.11.2018

Møteplan Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe / Børgefjell nasjonalparkstyre – 2019

Forvalters tilrådning:

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe / Børgefjell nasjonalparkstyre vedtar følgende møteplan for 2019:

- xx.xx - Namsskogan
- xx.xx - Røyrvik
- xx.xx - Hattfjelldal
- xx.xx – Grane

Ved få saker kan styreleder avlyse oppsatte møte, alternativt gjennomføre møte som epostmøte.

Saksopplysninger

I vedtektene for nasjonalparkstyret står det følgende ift. avholdelse av styremøter:

«Styret bør tre sammen minst fire ganger hvert år og ellers når lederen bestemmer»

I 2018 har det vært 5 fysiske møter og 1 epostmøte, mens det i tidligere år har det vært 4 fysiske møter og epostmøter etter behov. I tillegg har styret deltatt på nasjonal nasjonalparkkonferanse, opplæringsdager for styret eller studieturer når dette har vært arrangert.

De 4 fysiske møtene har tidligere år vært avhold ca. som følger:

- Mars/april
- Siste del av juni ift. å få med flest mulig saker før feltsesongen.
- Oktober. Oppsummeringer/befaringer (avhengig av barmark)
- November/desember. Fellesmøte med rådgivende utvalg. Bestillingsdialog, tiltak kommende år.

Styret bes vurdere om det skal lages en helårlig møteplan for 2019